

ОЛОН НИЙТЭД ЗОРИУЛАВ.

ХАВРЫН ЭЭЛЖИТ ЧУУЛГАН

2025.03.17-2025.07.09

ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ ТАНИЛЦУУЛГА

УЛААНБААТАР ХОТ
2025 ОН

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН
ХАВРЫН ЭЭЛЖИТ ЧУУЛГАН
2025.03.17-2025.07.09
(Үйл ажиллагааны танилцуулга)

Хянасан:	Ч.Ариунхур
Редактор:	Э.Болортуяа
Эмхэтгэсэн:	Д.Энхболдбаатар
Эх бэлтгэсэн:	Ч.Мөнхжаргал
Инфографикийг:	Н.Амарбаяр
Гэрэл зургийг:	Г.Эрдэнэтуяа
	Б.Ганбаяр

Улсын Их Хурлын Тамгын газрын
Хэвлэх, олшруулах цехэд хэвлэв.

АГУУЛГА

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ДАРГА ДАШЗЭГВИЙН АМАРБАЯСГАЛАН 2025 ОНЫ ХАВРЫН ЭЭЛЖИТ ЧУУЛГАНЫГ НЭЭЖ ХЭЛСЭН ҮГ.....	4
УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ДАРГА ХАВРЫН ЧУУЛГАНААР.....	14

ХУУЛЬ ТОГТООХ ҮЙЛ АЖИЛЛАГАА

Улсын Их Хурлын 2025 оны хаврын ээлжит чуулганы нэгдсэн тойм.....	18
---	----

БАЙНГЫН БОЛОН ДЭД ХОРООД

Байнгын болон дэд хорооны хуралдаан.....	24
Аюулгүй байдал, гадаад бодлогын байнгын хороо.....	44
Аж үйлдвэржилтийн бодлогын байнгын хороо.....	46
Байгаль орчин, хүнс, хөдөө аж ахуйн байнгын хороо.....	50
Боловсрол, соёл, шинжлэх ухаан, спортын байнгын хороо.....	53
Ёс зүй, дэгийн байнгын хороо.....	55
Инновац, цахим бодлогын байнгын хороо.....	56
Нийгмийн бодлогын байнгын хороо.....	57
Төрийн байгуулалтын байнгын хороо.....	60
Төсвийн байнгын хороо.....	63
Хууль зүйн байнгын хороо.....	67
Эдийн засгийн байнгын хороо.....	70
Хүний хөгжил, нийгмийн бодлогын байнгын хороо.....	73
Өргөдлийн байнгын хороо.....	73

ХЯНАН ШАЛГАХ ҮЙЛ АЖИЛЛАГАА

Улсын Их Хурлын хяналт, шалгалт.....	76
--------------------------------------	----

ГАДААД ХАРИЛЦАА, ХАМТЫН АЖИЛЛАГАА

Улсын Их Хурлын гадаад харилцаа, хамтын ажиллагаа.....	97
--	----

ХАВСРАЛТ

Нэг. Баталсан хууль, Улсын Их Хурлын тогтоолын жагсаалт.....	166
Хоёр. Баталсан хууль, Улсын Их Хурлын тогтоолын танилцуулга.....	122

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ДАРГА ДАШЗЭГВИЙН АМАРБАЯСГАЛАН 2025 ОНЫ ХАВРЫН ЭЭЛЖИТ ЧУУЛГАНЫГ ХААЖ ХЭЛСЭН ҮГ.....	164
---	-----

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ДАРГА ДАШЗЭГВИЙН АМАРБАЯСГАЛАН 2025 ОНЫ ХАВРЫН ЭЭЛЖИТ ЧУУЛГАНЫГ НЭЭЖ ХЭЛСЭН ҮГ

2025.03.17

Эрхэм хүндэт ард иргэд ээ,
Монгол Улсын Ерөнхий сайд аа,
Улсын Их Хурлын эрхэм гишүүд ээ,
Хүндэт зочид оо,

Монгол түмэн өвлийг өнтэй давж, урин хавартай золгосон энэ өдрүүдэд намрын чуулганы завсарлага тохиож Улсын Их Хурлын гишүүд иргэд, сонгогчидтой уулзах, хуулийн хэрэгжилттэй бодит байдалд нь танилцах, ажлын хэсгүүд хэлэлцүүлэг зохион байгуулах, туршлага судлах зэрэг олон ажлууд өрнөлөө.

Төлөөлөл өргөжиж 126 гишүүнтэй болсон парламентын энэ танхимд гишүүд Та бүхнээр дамжин иргэдийн дуу хоолой илүү өргөн хүрээнд, тогтмол сонсогдож байгаасай гэж хүсэж байна. Албан өрөөний цонхоор асуудлыг харж шийдэх, бодит нөхцөлийг таньж мэдэж, шийдэл олохын ялгаа их.

Мөн олон түмний нэрийг баривч цөөн хэдэн хүний хүсэл далд шургалсан цахим сүлжээгээр өнөөдрийн Монголын амьдрал, хөгжил хэмжигдэх учиргүй.

Улсын Их Хурлын гишүүд завсарлагын хугацаанд иргэдтэй нүүр тулан уулзаж, байгууллагуудын нөхцөл байдалтай газар дээр нь танилцаж асуудлын гүн рүү орж, санаа оноогоо хуваалцаад ирсэн нь энэ хаврын чуулганы хууль тогтоомжийн төслүүдийн хэлэлцүүлэг ажил хэрэгч, бүтээлч өрнөхөд нөлөөлөх нь гарцаагүй.

Чуулганы завсарлагын хугацаанд миний бие Улсын Их Хурлын гишүүдийн хамтаар хангайн, баруун, төвийн, зүүн, говийн бүсийн аймгуудад ажиллаж малчид, хоршоологчид, худалдаа, бизнес эрхлэгчид, төрийн албан хаагчид, хуульчид, ахлах ангийн сурагчдын төлөөлөл зэрэг 25 мянга гаруй иргэдтэй уулзлаа. Иргэд биднээс бүрэн эрхийн хүрээ хязгаар, боломжоос хальж давсан зүйлийг хүсэхээс илүүтэй парламент нь парламент шиг ажиллахыг хэлж, сануулж байна. Иргэдээ ажил, орлоготой байлгах, үр хүүхдүүдээ орчин нөхцөл хангагдсан сургууль, цэцэрлэгт хамруулах, эрүүл мэндийн үйлчилгээ ойр байх, зам харгуй, дэд бүтцийг хөгжүүлэх гээд наад захын амин чухал зүйлсийг хөндөн үгээ дайж байна. Энэ бол Та бидний баталж буй хуулиуд иргэдийн амьдралын чанарыг ахиулахад чиглэх ёстой гэсэн үг.

Хот, хөдөөд амьдралын чанарын ялгаа орших ёсгүй. Хот, хөдөө хамтдаа хөгжих нь нийгмийн эрх тэгш, аюулгүй, тогтвортой байдлын суурь мөн. Гэвч эрүүл мэнд, боловсролын хүртээмж, худалдаа, дэд бүтэц, бизнес эрхлэх боломж, нөхцөл ялгаатай хэвээр байна. Тиймээс энэ асуудал хууль, төсвийн бодлогын эрэмбийн эхэнд байвал зохино. Малчид, орон нутгийн бизнес эрхлэгчид хөдөлмөрийн үр шимээрээ чинээлэг амьдрах бололцоо байна. Гагцхүү хөрөнгө оруулалт, өртөг багатай санхүүгийн эх үүсвэр хязгаарлагдмал байна. Ийм нөхцөлд хөдөөгийн бизнес эрхлэгчийг бүх шатанд эрвийх дэрвийхээрээ дэмжих ёстойг энд онцгойлон тэмдэглэе.

66

Иргэд, малчдын санаачилгаар эхэлж байгаа өрхийн, хоршооны үйлдвэрлэл бүс нутаг, цаашлаад улс даяар төдийгүй гадаад зах зээлд нэвтрэхэд хөнгөн үйлдвэр, технологийн паркууд ихээхэн үүрэг гүйцэтгэхээр байна.

Улсын Их Хурал одоогоос 23 жилийн өмнө Үйлдвэрлэл, технологийн парк байгуулж, хөгжүүлэх үндсэн чиглэл баталж, 10 парк байгуулахаар шийдвэрлэж байсан боловч харамсалтай нь өнөөдөр ажил хэрэг болоогүй. Тиймээс Монгол Улсын бүсчилсэн хөгжлийн үзэл баримтлалын хүрээнд байгуулагдах хөнгөн болон хүнд үйлдвэрийн паркууд бодитоор бий болоход Аж үйлдвэржилтийн бодлогын байнгын хороо анхаарч, Улсын Их Хурлын холбогдох тогтоолын хэрэгжилтэд тогтмол хяналт тавьж ажиллах хэрэгтэй.

Үйлдвэрлэл, бизнестэй зэрэгцэн анхаарлын төвд байх асуудлын нэг бол тэгш, хүртээмжтэй боловсрол. Боловсролын хууль тогтоомжийн хэрэгжилттэй танилцаж аймаг, сумын ахлах ангийн сурагчидтай уулзахад хүүхдүүдийн үг нүүр түлэм халуун, бас үнэн байсныг хэлэх хэрэгтэй. Олон мянган сурагчтай уулзахад бидний ирээдүй болсон хүүхдүүд сурах, мэдэх эрмэлзэл дүүрэн байгаа нь бахархалтай. Гэвч тэдний төлөө бидний хийх ажил их байна.

Мэргэжлийн багш хүрэлцээгүй, цахим хичээлийн зохион байгуулалт дулимаг, интернетийн хурд муу, номын сангийн багтаамж бага, хүйтэн сургуулийн орчин зэрэг нь Та бидний шийдэх асуудал мөн.

Нийслэл, суурин газарт иргэдийн эрүүл, аюулгүй орчинд амьдрах эрх, тэр дундаа стандартын асуудлууд хурцадмал болсон. Хотын дэд бүтцийн төлөвлөлт иргэдийн таатай амьдрах орчныг бий болгоход чиглэсэн оновчтой, зөв байх учиртай. Гэр хорооллыг барилгажуулахад эрүүл мэнд, боловсролын үйлчилгээний хүртээмжийг оновчтой төлөвлөж, шинийг нэвтрүүлэхтэй зэрэгцэн хуримтлагдсан олон асуудлыг шийдвэрлэхэд нийслэлийн төлөвлөлт чиглэх ёстой. Хотын тулгамдсан асуудлыг захиргааны аргаар шийдэхдээ Үндсэн хуульд заасан хүний эрх, эрх чөлөөг хамгийн бага хөндөх тэрхүү хувилбарыг сонгохыг орон нутгийн иргэд сануулж байсныг анхааралдаа авахыг хүсье.

Ер нь аливаа хурсан асуудлыг цаашид захиргааны бус, харин оролцоо, зөвшилцлийн аргаар шийдвэрлэх эрх зүйн орчин бүрдүүлэхийг нэн тэргүүнд дэмжин ажиллана.

Монгол Улсын Засгийн газар, аймаг, нийслэлийн удирдлагууд хамтран бүсчилсэн хөгжлийн бодлого, үзэл баримтлалын хэрэгжилтийг эрчимжүүлэх, төрийн албаны хүний нөөцийн бодлогыг тодорхойлж бэлтгэхэд нэн тэргүүнд засаг захиргаа, төрийн байгууллагын оновчтой бүтэц, зохион байгуулалтыг хийж, тулгамдсан асуудлаа ярилцаж шийдвэрлэх, хөдөөгөөс хот руу чиглэх урсгалыг хотоос хөдөө, орон нутаг руу чиглүүлэх, хөдөөгийн сэргэлтийг идэвхжүүлж, шаардлагатай хуулийн төсөл, арга хэмжээг энэ хаврын чуулганаар боловсруулан хэлэлцүүлж, бүсийн тогтвортой хөгжлийг бий болгоход анхаарч ажиллах хэрэгтэй байна.

Улсын Их Хурлын даргын 77 дугаар захирамжаар байгуулагдсан Хот, тосгоны эрх зүйн байдлын тухай хуулийг хэрэгжүүлэх бэлтгэл ажлыг хангах, шаардлагатай хууль тогтоомжийн төсөл боловсруулах ажлын хэсэг үйл ажиллагаагаа эрчимжүүлж энэ хаврын чуулганаар хэлэлцүүлэх шаардлагатай байгааг анхааруулъя.

Эрхэм гишүүд ээ,

Бидэнд хэлэлцэж шийдэх ажил их байна. Хаврын ээлжит чуулганы хугацаанд нийгмийн өмнө тулгамдсан асуудлын нөхцөл, шалтгааныг нарийвчлан авч үзэж, ул үндэстэй шийдвэрлэх асуудлууд шилээ даран хүлээж байна.

Нэгдүгээрт, Улсын Их Хурал мега төслүүд хэрэгжих эрх зүйн үндсийг бүрдүүлэхэд онцгой анхаарч, улс орныхоо хөгжил дэвшлийн төлөө хамтарсан Засгийн газраа бүрэн дэмжиж ажиллах нь зүйтэй. Геополитик, эдийн засгийн харилцааны эгзэгтэй энэ цаг үед Улсын Их Хурал төрийн эрх барих дээд байгууллагын хувьд төрийн бодлогын тогтвортой байдал, тууштай хэрэгжилтийн зарчмыг баримталж, үндэсний эв нэгдэл, гадаад бодлогын тогтвортой байдал, институц хоорондын үйл ажиллагаа, уялдаа холбоог дэмжиж, төрийн үйл ажиллагааны салаа мөчир бүрд зөв хандлагыг харуулах шаардлагатай байна. Улсын Их Хурлын энэ бүрэлдэхүүний баталсан анхны чухал шийдвэрүүдийн нэг бол Засгийн газрын үйл ажиллагааны 2024-2028 оны хөтөлбөр. Засгийн газар юунд төвлөрч, ямар үр дүнд зорьж, яаж ажиллахыг бид батлаад, ердөө зургаан сарын нүүр үзэж байна. Улс төржилт, намчирхал, талцал хуваагдал гэхээсээ илүү шинэ тогтолцоогоор бүрдсэн 126 гишүүнтэй парламент улс орны хөгжлийг хурдасгах шийдвэрүүд гаргах нь түүхэн үүрэг мөн.

Парламент хоорондын найрсаг хамтын ажиллагааг идэвхжүүлэх, харилцан ашигтай хамтын ажиллагааг өргөжүүлэх чиглэлээр гадаад улсын төрийн удирдлага, Элчин сайд нартай хийсэн уулзалтаар Монгол Улсын хэрэгжүүлэх төсөл хөтөлбөрт тогтвортой, урт хугацаанд хамтран ажиллахад бэлэн байгаагаа илэрхийлж байна. Тиймээс алсын замд дөрөө нийлэх хөрөнгө оруулагчдын итгэлийг хүлээхэд илүү хариуцлагатай байх цаг үе ирснийг тэмдэглэн хэлье.

Хоёрдугаарт, хүн төвтэй хууль зүйн бодлогын суурь Хууль тогтоомжийн тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах замаар тавигдах ёстой. Хууль бүтээх сэтгэлгээг өөрчлөхгүйгээр эрх зүйн хөгжилд хүрэх боломжгүй. Хуулийн төвд хүн орших учиртай. Хууль хэнийг ч үл ялгаж, эрх тэгш хэрэгжиж, хууль дээдлэх ёс бүрэн тогтох ёстой. Гэтэл өнөөдөр хууль ба журмын зохист харьцаа алдагдсаны улмаас хууль биш, харин журам ноёлж байна. Албан тушаалтны үзэмжээр хандах, авлига, хүнд суртал газар авах хөрс болж байгаа журмуудыг үндсээр нь устгаж, хууль дээдлэх зарчмыг бодит утгаар хэрэгжүүлэх цаг ирсэн. Тиймээс Хууль зүйн байнгын хорооны даргаар ахлуулсан ажлын хэсгээс боловсруулж, өргөн мэдүүлсэн Хууль тогтоомжийн тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төсөлд тусгагдсан журмыг дураар, үзэмжээр батлах явдлыг таслан зогсоох, журам батлах эрх олгож буй хуулийн заалтуудад өндөр шалгуур тавих эрх зүйн орчныг энэ хаврын чуулганаар хэлэлцэн шийдвэрлэнэ.

Ингэснээр шинэ харилцааг журмаар зохицуулдаггүй байх шаардлага тавигдаж, журмыг зөвхөн хуульд заасан тохиолдолд, мөн хуулиар тогтоосон хүрээ хязгаарт баталдаг болж, журмаар зохицуулж үл болох буюу зөвхөн хуульд тусгах харилцааны зааг тодорхой болно. Түүнчлэн, хүн төвтэй үзэл баримтлалд тулгуурлан хуулийн төслийн хүний эрхийн нийцлийг тодорхой аргачлалаар үнэлдэг тогтолцоо нэвтэрч, хуулийн төслөөр хүний эрх, эрх чөлөөг хязгаарлах тохиолдолд тавигдах шаардлагыг тодорхой зохицуулна.

Хууль тогтоомжийн тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хууль батлагдахтай холбогдуулан журам буюу захиргааны хэм хэмжээний актуудыг хуульд нийцүүлэх зорилгоор холбогдох хуулиудад өөрчлөлт оруулах хуулийн төслийг өргөн мэдүүлэх болон санал боловсруулах ажлыг Засгийн газар болон Улсын Их Хуралд ажлаа хариуцан тайлагнадаг байгууллагууд эхлэх учиртайг онцлон тэмдэглэе.

Гуравдугаарт, зах зээлийн шударга өрсөлдөөн, эдийн засгийн тэлэлтийн эрх зүйн орчныг дэмжих хуулийн төслүүдийг хэлэлцэн шийдвэрлэхэд анхаарал хандуулна.

Өрх бүл, иргэд чинээлэг бол улс орон чинээлэг байна гэдэгтэй Та бүхэн санал нийлэх биз ээ. Чинээлэг иргэд, малчид, хувийн хэвшил бий болох, өсөн дэвжих зах зээлийн эрүүл тогтолцоо үгүйлэгдэж байна. Худалдаа, бизнест том нь жижгээ шахаж эзэгнэх, давамгайл байдалтай нь хүч түрэх үзэгдэл газар авч байна.

Өрсөлдөөний тухай хуульд компаниудын энэ мэт зүй бус авирыг хязгаарлаж захиргааны болон санхүүгийн хариуцлага ногдуулах заалт байгаа хэдий ч хариуцлага үр нөлөөтэй байх зарчим алдагдсан байна. Монополтой холбоотой асуудлаар холбогдох байгууллага зөрчлийн шийдвэр гаргадаг ч тухайн цаг үеэсээ бүр хойно шүүхийн замаар шийдэгдэж байгаа нь үр нөлөө, ач холбогдол өгөхгүй байна. Зүй ёсны монопол байдалтай аж ахуй эрхлэгчийн үнийн өөрчлөлтийг зах зээлийн харилцааны зөнд нь үлдээснээс хэрэглэгчдийн эрх хамгаалалтгүй орхигджээ.

66

Монополын хяналтыг хязгаарласны улмаас өнөөдөр 133 зүй ёсны монопол байгууллага байгаагаас зөвхөн 13 нь Монополын эсрэг газрын эрхлэх асуудалд хамаарч, үлдсэн монополуудад хяналт алга. Үүнээс шалтгаалж суурь бараа, бүтээгдэхүүнийг бүрдүүлэгч монопол салбаруудад монополын хяналт "шүдгүй арслан" мэт болсон. Монопол, өрсөлдөөний ухаалаг бус зохицуулалт эцсийн дүндээ үнэ өсөх, хөөрөгдөх бас нэг хүчин зүйл болж байгаа тул энэ салбарын эрх зүйн орчны шинэчлэлийг хийнэ.

Эдгээр нөхцөл байдал нь 2003 онд батлагдсан Хэрэглэгчийн эрхийг хамгаалах тухай хуулийн хэрэгжилтийг үнэлж, орчин цагийн хэрэгцээнд нийцэж байгаа эсэхийг хойшлуулалгүй, эргэн харах шаардлагыг зүй ёсоор бий болгож байна.

Хэрэглэгчийн гар дээр очих бараа бүтээгдэхүүний үнийг тодорхойлоход цахилгаан, дулааны тариф чухал нөлөөтэй. Цахилгааны үнийг хэрэглээний түвшингээр нэмэхдээ халаалтаа цахилгаанаар шийдсэн иргэдэд төлбөрийн их дарамт үүсгэснийг иргэдийн зүгээс эргэн харах хүсэлт гаргаснаар Засгийн газар иргэдийн санал, гомдолд шуурхай хандаж шөнийн халаалтын хөнгөлөлтийг илүү өргөжүүлсэн арга хэмжээ аваад байна. Цаашид эрчим хүчний салбарын эрх зүйн шинэчлэлийн ажил хаврын чуулганы чухал хэсэг байх болно.

Өнөөдөр дулаан, цахилгаан гэсэн хоёр том салбарын харилцааг Эрчим хүчний тухай нэг хуулиар зохицуулсны зэрэгцээ, тухайн хууль нь хэт товч, ерөнхий учраас энэ салбар хуулиар биш, харин 800 гаруй дүрэм, журмаар зохицуулагдаж байгаа нь жинхэнэ гажуудал мөн.

Иймд хууль иж бүрэн зохицуулалттай, ойлгомжтой байх бодлогын хүрээнд цахилгаан, дулааны иж бүрэн, бие даасан зохицуулалттай хуультай болох шаардлагатай. Ингэхдээ цахилгааны салбарт өрсөлдөөнт зах зээлийн загварыг нэвтрүүлж, салбар дахь төрийн оролцоог зохист түвшинд барих, өрсөлдөөн нь цахилгааны үнэ тариф, өртөг зардал бууруулах болон инновац, шинэ технологи нэвтрүүлэхэд чиглэдэг байх нь чухал юм. Эрчим хүчний салбарын өрсөлдөөнт тогтолцоо нэвтрүүлэх нь дотоодын аж ахуй эрхлэгчид цаашид цахилгаан экспортлох боломж бүрдүүлэх эерэг суурь болох ёстой.

Ээлжит чуулганы завсарлагын хугацаанд Татварын багц хуулийн хэрэгжилттэй танилцаж санал, дүгнэлт гаргах, шаардлагатай бол хуулийн төсөл боловсруулах ажлын хэсэг холбогдох яам, байгууллагуудтай хамтран оролцогч талуудыг хамруулан олон хэлэлцүүлэг зохион байгуулж ажилласан.

Хөрөнгө оруулагчдын зүгээс улс төрийн тогтворгүй байдал, таамаглах боломжгүй татварын орчин, өндөр татвар нь хөрөнгө оруулалт хийх сонирхол төрүүлэхгүй байгааг шүүмжилдэг. Татварын тогтвортой орчныг зохицуулсан хуулиуд хэрэгжихгүйгээс тодорхойгүй байдал үүсдэг, жишиг үнэлгээнд суурилсан, давхар ногдуулдаг ашигт малтмалын нөөц ашигласны төлбөр, уул уурхайн ашиглалтын өмнөх үйл ажиллагаанд гарсан худалдан авалтын нэмэгдсэн өртгийн албан татварыг буцаан олгодоггүй, татвар хураах, маргаан шийдвэрлэх явцад гардаг үл ойлголцол зэрэг зохион байгуулалтын шинжтэй асуудлаас болж хөрөнгө оруулагчид үргэх учиргүй.

66

Одоо үйлчилж байгаа татварын шатлалыг өнөөгийн эдийн засаг, бизнесийн харилцааны онцлог, нөхцөл байдалд уялдуулах, жижиг, дунд, том бизнес хамтдаа, зэрэгцэн өргөжин тэлэх таатай нөхцөл бүрдүүлэхэд анхаарч, татварын эрх зүйн шинэчлэл хийх нь чухал юм. Мөн хэт өндөр байгаа зарим төрлийн татварын хувь хэмжээг олон улсын түвшинд хүртэл бууруулах хэрэгтэй. Үндэсний аж ахуйн нэгжүүдэд татварын дарамт үүсч, өсөж хөгжихөд саад болж буй хуулийн хийдлийг нэн даруй судалж, иргэд, аж ахуйн нэгжид ээлтэй шийдвэрүүдийг гаргах нь Та бидний үүрэг юм.

Ер нь салбарын хууль тогтоомжийн хүрээнд Улсын Их Хурал нэгэнт шийдвэрлэсэн хөрөнгө оруулалтын асуудлыг эргэн харах шаардлага үүсэх тохиолдолд салбарын хууль тогтоомжийн суурь, нийтлэг тулгамдсан асуудлыг цогцоор харж боловсронгуй болгосны үндсэн дээр хэлэлцэх нь ирээдүйд тогтвортой хэрэгжих үндэс болно.

Ойрын ирээдүйд их бүтээн байгуулалт, мега төслүүдийг эрчимтэй эхлүүлж, хувийн хэвшлийг тэлэх бодлого барьж буй энэ цаг үед нэн тэргүүнд стандартын орчныг ойлгомжтой, тодорхой болгож, цаашид стандартыг хэлбэрэлтгүй дагаж мөрдөх зайлшгүй шаардлагатай. Одоо хүчин төгөлдөр үйлчилж буй хууль тогтоомжид стандартыг боловсруулах, хэрэгжүүлэх, мөрдүүлэх, хяналт тавих талуудын харилцаа, хариуцлагын механизм дутмаг, тодорхойгүй байдал, ойлголтын зөрүү их байна. Монгол Улсын хэмжээнд буй 6689 стандартын хэрэгжилт санасан түвшин, хүлээлтэд нийцэхгүй байна. Иймд Стандартчилал, техникийн зохицуулалт, тохирлын үнэлгээний итгэмжлэлийн тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгын төслийг хаврын чуулганаар хэлэлцэх нь зүйтэй.

Энэ хаврын ээлжит чуулганаар Монгол Улсын нэгдсэн төсвийн 2024 оны гүйцэтгэл, 2026 оны төсвийн хүрээний мэдэгдэл, хөгжлийн төлөвлөгөө, 2027-2028 оны төсвийн төсөөлөл, Засгийн газрын өрийн удирдлагын 2026-2028 оны стратегийн баримт бичиг зэрэг улс орны төсөв, санхүүгийн чухал хууль тогтоомжийг хэлэлцэн батална. Уг хууль тогтоомжийг тогтоосон хугацаанд хэлэлцүүлэх бэлтгэлийг хангах талаар Байнгын хороод, холбогдох байгууллага анхаарч ажиллах ёстой.

Эрхэм гишүүд ээ,

Улс орны эдийн засагт дунд болон урт хугацаандаа эерэг өөрчлөлт авчрах бодлогын зоримог шийдлүүд, том төслүүд, тэдгээрийн эдийн засагт үзүүлэх үр дагаврыг өнөөдрийн үүсээд байгаа гадаад орчны нөхцөл байдалтай уялдуулж, эдийн засагт дарамт болохгүйгээр, ард иргэдийн амжиргаанд ахицтай байхыг зорьж ажиллахыг Засгийн газраас шаардах, биелэлтэд анхаарч ажиллах нь Улсын Их Хурлын үүрэг юм.

2024 оны жилийн эцсээр эдийн засгийн өсөлт 4.9 хувьтай, инфляц 9.2 хувьтай, төсвийн тэнцэл хасах 1.0 хувьтай, төлбөрийн тэнцэл 622 сая ам.долларын ашигтай, гадаад валютын нөөц 5.5 тэрбум ам.долларт хүрсэн байлаа.

Харин энэ оны хоёрдугаар сарын эцсээр инфляц 9.6 хувьтай, гадаад худалдааны тэнцэл 294 сая ам.долларын ашигтай, гадаад валютын нөөц 4.4 тэрбум ам.доллар буюу валютын төлбөртэй барааны 4.5 орчим сарын импортыг хангах түвшинд хүрсэн.

Экспортын гол түүхий эд болох нүүрсний үнэ бидний төсөөлж байснаас өндөр хувиар буурч, нэгдүгээр сарын урьдчилсан гүйцэтгэлээр төсвийн орлого өнгөрсөн оны мөн үетэй харьцуулахад 38.9 хувиар бага төвлөрч, төсвийн тэнцэл 493 тэрбум төгрөгийн алдагдалтай гарсан байна. 2024 оны нэгдүгээр сард төсөв 676 тэрбум төгрөгийн ашигтай гарч байсан. Иймд цаашид сэргэж эхэлж байсан эдийн засгийн идэвхжилийг хадгалах нь үүсээд байгаа орчин нөхцөлд юу юунаас илүү чухал болоод байна.

Гадаад орчны хүчин зүйлсээс нөхцөлдсөн, эмзэг байдлаас гарахын тулд дотоод эдийн засгийн бүтцийг өөрчилж, дотоодын үйлдвэрлэлийг бодлогоор дэмжих хэрэгтэй. Ингэхдээ ирээдүйд улс орны эдийн засгийг олон суурьт, илүү төрөлжсөн бүтэц рүү шилжихэд хэрэгтэй арга хэмжээнүүдийг, тэр дотроо бидний өрсөлдөх чадварыг нэмэгдүүлэх дэд бүтцийн хөрөнгө оруулалтуудыг хэрхэвч орхигдуулж болохгүй.

Монгол Улсын Их Хурлын 2025 оны 14 дүгээр тогтоолоор хаврын ээлжит чуулганы хугацаанд хийх төлөвлөгөөт хяналт шалгалтын цаглаврыг баталсан. Энэ хүрээнд 10 гаруй хууль тогтоомжийн биелэлтийг хянан шалгах, хууль тогтоомжийн үр дагаварт үнэлгээ хийх, 16 тайлан, илтгэл, мэдээллийг сонсох, Монгол Улсын 2024 оны нэгдсэн төсвийн гүйцэтгэл, Засгийн газрын 2024 оны санхүүгийн нэгдсэн тайлан зэрэг асуудлыг хэлэлцэхээр тогтсон.

Үүний зэрэгцээ хуульд заасны дагуу Улсын Их Хурлын гишүүдээс асуулт, асуулга тавих, тулгамдсан асуудлаар хяналтын сонсгол хийх, хянан шалгах түр хороо байгуулж, тусгай шалгалт явуулж, тэдгээрийг хэлэлцэж, үр дүнг нь тооцож ажиллана.

Нөгөө талаас Улсын Их Хурлын гишүүдийн үр дүнтэй оролцоо, ирцийг сайжруулах шаардлагатай байгааг иргэд, сонгогчид хатуу шүүмжилж байна. Тиймээс иргэдийн төлөөлөл болж сонгогдсон гишүүд өргөсөн тангарагтаа үнэнч байж, хүлээсэн үүргээ нэр төртэй биелүүлэх ёстой.

Улсын Их Хурлын даргын хувьд, гишүүдийн ирцийг тогтмол мэдээлж, иргэд сонгогчидтой эргэх холбоог сайжруулах ажил, арга хэмжээг дэмжиж ажиллах болно.

Эрхэм гишүүд ээ,

Энэ удаагийн Улсын Их Хурал бүрэн эрхээ хэрэгжүүлээд 250 гаруй хонож байна. Улс орныхоо хөгжил дэвшлийг урагшлуулах, ард иргэдийн амьдралын чанарыг сайжруулах талаар парламентад суудалтай нам, эвслийн амлалт, мөрийн хөтөлбөрт тодорхой зорилтууд байгаа.

Бид бүхэн дөрвөн жилийн хугацаанд хэрэгжүүлэх үйл ажиллагаагаа урьдчилан төлөвлөж, хүрэх үр дүнгээ тодорхойлон стратеги төлөвлөгөөгөө баталсан. Төлөөллийн байгууллагын хувьд үйл ажиллагаагаа ил тод, хариуцлагатай, үр дүнд чиглэсэн байдлаар явуулж, үр дүнг тайлагнаж ажиллах ёстой.

Хаврын чуулганаар хийх ажил, хэлэлцэх асуудлын дийлэнх хэсгийг хууль тогтоомжийг судалж, боловсронгуй болгох, хянан шалгах зэрэг тодорхой асуудлаар Улсын Их Хурлаас байгуулагдан ажиллаж байгаа ажлын хэсгүүдийн судалж, боловсруулсан хууль тогтоомжийн төсөл бүрдүүлэх тул ажлаа эрчимжүүлж, тогтоосон хугацаанд холбогдох баримт бичиг, шийдвэрийн төслөө танилцуулж ажиллахыг тусгайлан анхааруулъя.

Улс орныхоо язгуур эрх ашгийг эрхэмлэн, ард түмнийхээ итгэл найдварыг биелүүлж, Монгол Улсын хөгжил, дэвшлийн төлөө хууль тогтоох үйл хэрэгт хамтдаа хичээнгүйлэн ажиллаж чадна гэдэгт итгэл дүүрэн байна.

Монгол Улсын Их Хурлын 2025 оны хаврын ээлжит чуулган нээснийг мэдэгдье.

УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ДАРГА ХАВРЫН ЧУУЛГАНААР

"Монгол цэргийн өдөр"-ийг угтан Байлдааны болон Цэргийн гавьяаны улаан тугийн одонт Зэвсэгт хүчний 032 дугаар ангид зочиллоо. Эдүгээ 101 жилийн түүхтэй эл ангид ажиллах үеэрээ Улсын Их Хурлын дарга Д.Амарбаясгалан Хүндэт харуулын тусгай ротын үйл ажиллагаа, ахуй хангамжтай танилцаж, алба хаагчдын сургалт, бэлтгэлд шаардлагатай техник хэрэгслийн шинэчлэлийг шийдвэрлэх, тогтвортой өсөн дэвжихүйц орчин нөхцөлөөр хангахад анхаарах ёстойг хэллээ. Тэрбээр хугацаат цэргийн алба хаагчдын төлөөлөлтэй уулзан, англи хэл, жолооны сургалтын явцын талаар ярилцахдаа хувь хүний хөгжлийн олон талт хөтөлбөрийн хүрээнд санал, бодлыг нь сонсов. Энэ онд Хүндэт харуулын тусгай ротын түүхт 70 жилийн ой тохиож буй юм. 2025.03.17

"Эмэгтэй бизнес эрхлэгчдийн санхүүгийн код" хөтөлбөрийг өөрийн ивээл дор зохион байгуулав. Монгол Улс Төв Азийн бүс нутагт "Эмэгтэй бизнес эрхлэгчдийн санхүүгийн код" хөтөлбөрт нэгдсэн анхдагч орнуудын нэг болж, Европын сэргээн босголт, хөгжлийн банкны дэмжлэгтэйгээр хэрэгжүүлсэн юм. Төрийн ордонд болсон уг хөтөлбөрийн нээлтэд Улсын Их Хурлын дарга Д.Амарбаясгалан үг хэлж, эмэгтэй бизнес эрхлэгчдийн санхүүгийн кодыг нэвтрүүлсэн туршлагаа бүс нутагтаа түгээх, бүсийн хамтын ажиллагааг манлайлах боломжтойг онцоллоо. 2025.04.16

Санхүү, үнэт цаасны салбарын бизнес эрхлэгчдийн хамт санаачилсан "Бонд Форум-2025" арга хэмжээг нээж үг хэллээ. Эдийн засгийн тэлэлт, шударга өрсөлдөөн, санхүүгийн зах зээлийг хөхиүлэн дэмжих эрх зүйн орчныг бүрдүүлэх асуудал парламентын анхаарлын төвд байгааг тэрбээр онцлоод, хөрөнгө оруулагчдын итгэлийг хадгалж, идэвхийг дээшлүүлэх, оролцогчдын ойлголцол зөвшилцлийн үр дүнд бий болох санал санаачилгыг дэмжихээ илэрхийлэв. Мөн Улсын Их Хурлаар банк, санхүү, зээлийн асуудлаар болон тус салбарын бодлогыг өргөн хүрээнд хэлэлцэхэд иргэд, хувийн хэвшлийнхэн, иргэний нийгмийн санал үнэтэй хувь нэмэр болно гэдгийг тэрбээр дурдав. 2025.04.17

Улсын Их Хурлын дарга болон даргын дэргэдэх зөвлөлийн бүрэлдэхүүн Санхүүгийн зохицуулах хороонд ажиллалаа. Тус хорооноос зохицуулалт, хяналтыг нь хэрэгжүүлж буй банкнаас бусад 11 салбарын зах зээлийн нийт үнэлгээ 2024 оны байдлаар дотоодын нийт бүтээгдэхүүний 26.5 хувийг эзэлж байна. Улсын Их Хурлын дарга болон даргын дэргэдэх зөвлөлийн гишүүд банк бус санхүүгийн байгууллагуудын зээлийн хүүг бууруулах, хувьцаа эзэмшигчдийн эрх ашгийг хамгаалах, даатгуулагчдын хохирол барагдуулалтыг сайжруулах, зээлийн мэдээллийн санд мэдээлэл төвлөрүүлэх ажлыг шуурхай, бодитой болгох, бондын зах зээлийг тэлэх, мөн салбарын эрх зүйн орчныг сайжруулах зэрэг олон асуудлыг хөндөж, санал солилцлоо. 2025.04.18

Орон нутгийн шийдвэр гаргах түвшинд эмэгтэй улстөрчдийн оролцоог нэмэгдүүлэх, нийгэмд тэдний эерэг нөлөөллийг бий болгох зорилгоор зохион байгуулсан "Бид эмэгтэйчүүд" чуулганыг нээж үг

хэллээ. Тэрбээр 2024 оны Улсын Их Хурлын болон орон нутгийн сонгуульд нэр дэвшсэн, ялалт байгуулсан эмэгтэйчүүдийн тоо урьд өмнөх сонгуулиудынхаас өсөн нэмэгдсэнийг дурдаж, эмэгтэйчүүдийн манлайлал, санаачилга, идэвхтэй оролцоо сайжирч, нийгэмд сайнаар нөлөөлж буйд талархал дэвшүүлэн, олсон амжилтаа бататгаж, шинэ бүтээлч алхмуудыг хийнэ гэдэгт итгэлтэй байна гэлээ. Эмэгтэйчүүдийг дэмжиж, тэдний дуу хоолойг бодлого, шийдвэрт тусгах талаар Улсын Их Хурал бүх талаар хамтран ажиллана гэдгийг тэрбээр илэрхийлэв. 2025.05.21

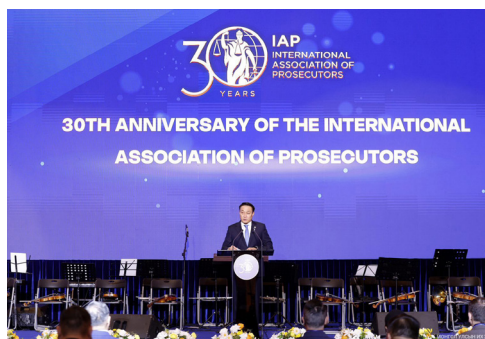

Шударга ёс шаардсан ард иргэдийн бухимдлыг илэрхийлэн өрнөсөн “Огцрох амархан” жагсаалын жагсагчдыг хүлээн авч уулзав. Олон намын, нийгмийн олон бүлэг, хэсгийн төлөөлөл бүхий 126 гишүүнтэй Улсын Их Хурал олон нийтийн дуу хоолойг сонсож, иргэний эрх чөлөөг хангахын төлөө ажиллаж байгааг онцолж, жагсагчдын шаардлагад нээлттэй хандаж, олон ургальч байдлаар, хуульд заасан процессын дагуу хэлэлцэнэ гэдгийг тэрбээр албан ёсоор илэрхийллээ. 2025.05.29

“Олон улсын хүүхдийн эрхийг хамгаалах” өдрийг угтан Монгол Улсад хүүхдийн эрхийг хамгаалах чиглэлээр үйл ажиллагаа явуулж буй олон улсын болон төрийн бус байгууллагуудын төлөөллийг хүлээн авч уулзлаа. Улсын Их Хурал бүрэн эрхээ хэрэгжүүлж эхэлмэгц хүний эрхийг хангах, хамгаалах, хүн төвт хууль, эрх зүйн орчныг бүрдүүлэх стратеги төлөвлөгөөгөө баталж, хүүхдийн хөгжил, оролцоо, хамгааллын чиглэлийн хууль тогтоомжуудыг сайжруулахаар ажлын

хэсгүүд байгуулсныг Улсын Их Хурлын дарга мэдээлсэн юм. Уулзалтын үеэр идэвх санаачилгатай ажиллаж байгаад нь түүнд хүүхдийн эрхийг хамгаалах чиглэлээр үйл ажиллагаа явуулдаг байгууллагуудын төлөөлөгчид талархал илэрхийлэв. 2025.05.30

Улаанбаатар хотноо зохион байгуулагдсан Олон улсын прокуроруудын холбооны Зүүн Европ, Төв Азийн бүс нутгийн Х бага хуралд оролцож үг хэллээ. Бага хурал цахим орчин, нийгмийн сүлжээнд бусдын эрх, эрх чөлөөг зөрчих, ноцтой хохирол учруулж буй гэмт хэрэгтэй тэмцэх асуудлыг хөндөж буйг тэрбээр сайшааж, энэ талаарх хууль тогтоомжийг боловсронгуй болгоход Монгол Улсын Их Хурал идэвхтэй ажиллана гэв. 2025.06.06

**МОНГОЛ УЛСЫН
ИХ ХУРАЛ**

ХУУЛЬ ТОГТООХ ҮЙЛ АЖИЛЛАГАА

УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН 2025 ОНЫ ХАВРЫН

Монгол Улсын Их Хурлын 2025 оны хаврын ээлжит чуулган гуравдугаар сарын 17-ны өдрөөс долдугаар сарын 09-ний өдрийг дуустал ажлын 82 өдөр чуулжээ. Ээлжит чуулган нийт 40 удаагийн нэгдсэн хуралдаан хийж, 125 хууль тогтоомж хэлэлцэн баталсан байна. Үүнд бие даасан нэг, нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай 61, олон улсын гэрээ соёрхон батлах тухай хоёр, хууль хүчингүй болсонд тооцох тухай нэг хууль, Улсын Их Хурлын 60 тогтоол баталлаа.

Хаврын ээлжит чуулганы хугацаанд Монгол Улсын Их Хурлын хянан шалгах чиг үүргийн хүрээнд тодорхой асуудлаар шалган судлах, хууль тогтоомжийн биелэлтэд хяналт шалгалт хийх 40 ажлын хэсэг ажиллаж, нийт 94 удаа хуралдсан байна. Улсын Их Хурлын гишүүдээс Ерөнхий сайд, Засгийн газрын гишүүд болон Улсын Их Хурлаас бүрэлдэхүүн, удирдлагыг сонгож, томилдог байгууллагын даргад хандан нийт 73 асуудлаар 14 удаагийн асуулга, 39 асуудлаар 11 удаагийн асуулт тавьжээ.

Улсын Их Хурлын 2025 оны хаврын ээлжит чуулган

Бие даасан хууль		1	
Чуулсан өдөр	82	Нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хууль	61
Нэгдсэн хуралдаан	40	Олон улсын гэрээ, хэлэлцээр соёрхон батлах тухай хууль	2
Баталсан хууль тогтоомж	125	Хууль хүчингүй болсонд тооцох тухай	1
Улсын Их Хурлын тогтоол		60	

ЭЭЛЖИТ ЧУУЛГАНЫ НЭГДСЭН ТОЙМ

Чуулганы нэгдсэн хуралдааныг даргалсан

Улсын Их Хурлын дарга
Д.АМАРБАЯСГАЛАН

39

Улсын Их Хурлын дэд дарга
Х.БУЛГАНТУЯА

14

Улсын Их Хурлын дэд дарга
Б.ПҮРЭВДОРЖ

8

Улсын Их Хурлын 2025 оны хаврын ээлжит чуулган

Хяналт, шалгалтын ажлын хэсэг **40**

Ажлын хэсгийн хуралдаан **94**

Ажлын хэсгийн танилцуулга **40**

Улсын Их Хурлын гишүүний асуулга **14**

Улсын Их Хурлын гишүүний асуулт **11**

Чуулганы нэгдсэн хуралдаанаар хэлэлцэж буй хууль, Улсын Их Хурлын бусад шийдвэрийн төсөлтэй холбогдуулан Улсын Их Хурлын гишүүд, хууль санаачлагч болон ажлын хэсгийн гишүүдээс 1282 удаа асуулт асууж, 357 удаа үг хэлсэн байна.

Гишүүдийн асуулт

1282

Хамгийн олон удаа
асуулт асуусан гишүүд

П.Сайнзориг

41

Б.Жаргалан

35

А.Ариунзаяа

33

С.Эрдэнэболд

33

Ц.Идэрбат

30

Гишүүдийн үг

357

Хамгийн олон удаа үг
хэлсэн гишүүд

О.Номинчимэг

17

П.Сайнзориг

17

М.Бадамсүрэн

13

Б.Пүрэвдорж

13

С.Эрдэнэболд

11

Улсын Их Хурлын 2025 оны хаврын ээлжит чуулганы хугацаанд иргэд, сонгогчдоос нийт 1856 өргөдөл, гомдол, санал, хүсэлтийг Улсын Их Хурлын дарга, Улсын Их Хурлын гишүүд болон Байнгын хороодод хандан ирүүлжээ. Эдгээрийн 477 буюу 25,7 хувийг орон нутгаас, 1379 буюу 74,2 хувийг нийслэлийн иргэд, сонгогчдоос ирүүлсэн байна.

Түүнчлэн утсаар 74 иргэн, 11-11.mn цахим хуудсаар 345 иргэн санал, хүсэлт, өргөдөл, гомдол, шүүмжлэл, талархал ирүүлжээ.

Иргэд, сонгогчдоос ирүүлсэн өргөдөл, гомдол

1856

Хариу өгч шийдвэрлэсэн

1512

Шийдвэрлэх шатанд байгаа

344

Утсаар ирүүлсэн өргөдөл, гомдол

74

Цахимаар ирүүлсэн өргөдөл, гомдол

345

Хариу өгч шийдвэрлэсэн

272

Шийдвэрлэх шатанд байгаа

147

Нийтийн өргөдлийн цахим талбар petition.parliament.mn системд Улсын Их Хурлын 2025 оны хаврын ээлжит чуулганы хугацаанд 28 өргөдлийг олон нийтээс санал авахаар нийтэлжээ. Эдгээрээс гурван өргөдлийг Улсын Их Хурлын тухай хуулийн 39 дүгээр зүйлийн 39.4-т заасан тооны иргэд дэмжсэн тул хуулийн дагуу шийдвэрлүүлэхээр холбогдох Байнгын хороонд шилжүүлэв.

- 1** Иргэн Р.Шинэгэрэлээс ирүүлсэн “Хувь хүний орлогын албан татварын тухай хуулийн 6.3-д заасан орлогод ногддог албан татварын хэмжээг 1.0 хувь болгож бууруулах” асуудлаар хуулийн төсөл санаачлах өргөдөл нь 100187 иргэний “дэмжсэн” санал авсан тул Улсын Их Хурлын дарга өргөдлийг хэлэлцүүлж шийдвэрлүүлэхээр Төсвийн байнгын хороонд хуваарилан шилжүүлжээ.
- 2** Иргэн Э.Батбаяраас ирүүлсэн “Улаанбаатар хотын тээврийн хэрэгслийн татварын нэмэгдлийг цуцлах” асуудлаар ажлын хэсэг байгуулах тухай өргөдөл нь 33042 иргэний “дэмжсэн” санал авсан. Улсын Их Хурлын дарга өргөдлийг хэлэлцүүлж шийдвэрлүүлэхээр Төсвийн байнгын хороонд хуваарилав.
- 3** Иргэн Б.Батбилэгээс ирүүлсэн “Нийгмийн даатгалын шимтгэлийг бууруулах тухай” хуулийн төсөл санаачлах өргөдөл нь 100138 иргэний “дэмжсэн” санал авсан. Улсын Их Хурлын дарга өргөдлийг хэлэлцүүлж, шийдвэрлүүлэхээр Нийгмийн бодлогын байнгын хороонд хуваарилж, шилжүүлсэн байна.

**МОНГОЛ УЛСЫН
ИХ ХУРАЛ**

БАЙНГЫН БОЛОН ДЭД ХОРООД

БАЙНГЫН БОЛОН ДЭД ХОРООНЫ ХУРАЛДААН

Монгол Улсын Их Хурал 2025 оны хаврын ээлжит чуулганы хугацаанд 11 байнгын хороотой ажилласан. Ээлжит чуулганы төгсгөлд Улсын Их Хурлын гишүүн А.Ариунзаяа нарын есөн гишүүн Монгол Улсын Их Хурлын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай, Монгол Улсын Их Хурлын чуулганы хуралдааны дэгийн тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төсөл санаачлан батлуулснаар Байнгын хороодын тоог найм болгон цөөрүүлээд байна. Хуулийн дагуу Улсын Их Хурлын зохион байгуулалтын бүтцийг шинэчилж, Аж үйлдвэржилтийн бодлогын болон Инновац, цахим бодлогын байнгын хороог Эдийн засгийн байнгын хороонд, Ёс зүй, дэгийн байнгын хороог Төрийн байгуулалтын байнгын хороонд нэгтгэн, Боловсрол, соёл, шинжлэх ухаан, спортын байнгын хороог Нийгмийн бодлогын байнгын хороотой нийлүүлж Хүний хөгжил, нийгмийн бодлогын байнгын хороо болгон, Өргөдлийн байнгын хороог шинээр байгуулсан юм.

Байнгын хороодын шинэчлэл

ХЭВЭЭР

АЮУЛГҮЙ БАЙДАЛ,
ГАДААД БОДЛОГЫН

БАЙГАЛЬ ОРЧИН, ХҮНС,
ХӨДӨӨ АЖ АХУЙН

ТӨСВИЙН

ХУУЛЬ ЗҮЙН

НЭГТГЭСЭН

БОЛОВСРОЛ, СОЁЛ, ШИНЖЛЭХ
УХААН, СПОРТЫН

+

НИЙГМИЙН БОДЛОГЫН

ТӨРИЙН БАЙГУУЛАЛТЫН

+

ЁС ЗҮЙ, ДЭГИЙН

ЭДИЙН
ЗАСГИЙН

+

АЖ ҮЙЛДВЭРЖИЛТИЙН
БОДЛОГЫН

+

ИННОВАЦ, ЦАХИМ
БОДЛОГЫН

ШИНЭЭР БАЙГУУЛСАН

ӨРГӨДЛИЙН

Байнгын хороодыг тус бүр 32 хүртэл гишүүнтэй ажиллахаар өргөжүүлэн хуульчилсан бөгөөд хууль батлагдсантай холбогдуулан есөн Байнгын хороо нийт 13 удаа хуралдаж, удирдлага, зохион байгуулалт, бүрэлдэхүүнтэй холбоотой асуудлуудыг хэлэлцэн шийдвэрлэсэн байна. Ингэж бүтцийн өөрчлөлт орсонтой холбоотойгоор Улсын Их Хурлын 2025 оны хаврын ээлжит чуулганы тайлан мэдээлэлд 13 Байнгын хорооны үйл ажиллагааны дүн нэгтгэгдлээ.

Байнгын хороодын бие даасан хуралдаан

	ХУРАЛДСАН ТОО	ХЭЛЭЛЦСЭН АСУУДЛЫН ТОО
Аж үйлдвэржилтийн бодлогын байнгын хороо	7	25
Аюулгүй байдал, гадаад бодлогын байнгын хороо	12	21
Байгаль орчин, хүнс, хөдөө аж ахуйн байнгын хороо	15	32
Боловсрол, соёл, шинжлэх ухаан, спортын байнгын хороо	4	10
Ёс зүй, дэгийн байнгын хороо	5	11
Инновац, цахим бодлогын байнгын хороо	9	16
Нийгмийн бодлогын байнгын хороо	15	29
Өргөдлийн байнгын хороо	1	1
Төрийн байгуулалтын байнгын хороо	23	64
Төсвийн байнгын хороо	19	59
Хууль зүйн байнгын хороо	19	57
Хүний хөгжил, нийгмийн бодлогын байнгын хороо	2	3
Эдийн засгийн байнгын хороо	22	61

Байнгын хороод хаврын чуулганы хугацаанд бие даасан 153, хамтарсан найм, нийт 161 удаагийн хуралдаан хийж, 397 асуудал хэлэлцжээ. Үүнд, хуулийн 109, Улсын Их Хурлын тогтоолын 62, Байнгын хорооны тогтоолын 85 төсөл, зөвшилцөх 11 асуудал хэлэлцсэн байна. Мөн яам, агентлаг, харьяа байгууллагын 65 тайлан, илтгэл, мэдээллийг сонсож, хяналт шалгалтын 11 тайлан, албан тушаалтныг томилох, чөлөөлөхтэй холбоотой 18 асуудал, Үндсэн хуулийн цэцийн найман дүгнэлтийг хэлэлцэн шийдвэрлэжээ. Эдгээрээс 65 хууль, Улсын Их Хурлын 60 тогтоол, зөвшилцөх дөрвөн асуудлыг Улсын Их Хурлын чуулганы нэгдсэн хуралдаанд оруулж, батлуулсан байна.

Байнгын хороодын хамтарсан хуралдаан

	ХАМТАРСАН ХУРАЛДААНЫ ОГНОО	ХЭЛЭЛЦСЭН АСУУДЛЫН ТОО
Төрийн байгуулалтын байнгын хороо Эдийн засгийн байнгын хороо	2025.03.18	1
Төрийн байгуулалтын байнгын хороо Эдийн засгийн байнгын хороо	2025.03.25	1
Байгаль орчин, хүнс, хөдөө аж ахуйн байнгын хороо Төсвийн байнгын хороо	2025.04.30	1
Байгаль орчин, хүнс, хөдөө аж ахуйн байнгын хороо Төсвийн байнгын хороо	2025.05.07	1
Төрийн байгуулалтын байнгын хороо Инновац, цахим бодлогын байнгын хороо	2025.05.28	1
Байгаль орчин, хүнс, хөдөө аж ахуйн байнгын хороо Аж үйлдвэржилтийн бодлогын байнгын хороо	2025.06.24	1
Байгаль орчин, хүнс, хөдөө аж ахуйн байнгын хороо Эдийн засгийн байнгын хороо	2025.07.08	1
Байгаль орчин, хүнс, хөдөө аж ахуйн байнгын хороо Аж үйлдвэржилтийн бодлогын байнгын хороо	2025.07.08	1

Байнгын хорооны болон нэгдсэн хуралдааны анхны хэлэлцүүлгийн шатанд зарчмын зөрүүтэй 242, эцсийн хэлэлцүүлгийн шатанд 13 саналын томьёолол бэлтгэж, олонхын дэмжлэг авсан саналыг төсөлд нэмж тусган, эцэслэн батлах бэлтгэл хангаж ажилласны зэрэгцээ хууль тогтоомжийн төслийг хэлэлцүүлэгт бэлтгэх хүрээнд нийт 261 санал, дүгнэлт, танилцуулга бэлтгэж, холбогдох Байнгын хороонд 47 санал, дүгнэлт хүргүүлжээ.

Түүнчлэн Байнгын хороод өөрийн эрхлэх асуудлынхаа хүрээнд хамаарах асуудлаар найман удаагийн нийтийн сонголт, 22 хэлэлцүүлэг, 15 хурал, зөвлөгөөн, долоон удаагийн сургалт, семинар, 108 уулзалт, ярилцлага зохион байгуулж, батлагдсан хууль тогтоомжийг олон нийтэд сурталчлах 12 удаагийн ажил, арга хэмжээ явуулсан байна.

Чуулганы нэгдсэн хуралдаанд оруулж батлуулсан

Байнгын хороодын хуралдаан

153

Хууль

65

Байнгын хороодын хамтарсан хуралдаан

8

Улсын Их Хурлын тогтоол

60

Хэлэлцсэн асуудал

397

Зөвшилцөх асуудал

4

Хуулийн төсөл

109

Яам, агентлаг, харьяа байгууллагын тайлан, илтгэл, мэдээлэл

65

Улсын Их Хурлын тогтоолын төсөл

62

Хяналт шалгалтын тайлан

11

Байнгын хорооны тогтоолын төсөл

85

Албан тушаалтныг томилох, чөлөөлөх асуудал

18

Зөвшилцөх асуудал

11

Үндсэн хуулийн цэцийн дүгнэлт

8

Зарчмын зөрүүтэй саналын томъёолол

255

Эцсийн хэлэлцүүлгийн шатанд

13

Анхны хэлэлцүүлгийн шатанд

242

Санал, дүгнэлт, танилцуулга

261

Хэлэлцэх эсэх хэлэлцүүлгийн

31

Соёрхон батлах асуудлаар

73

Анхны хэлэлцүүлгийн

33

Бусад асуудлаар

34

Эцсийн хэлэлцүүлгийн

13

Олон улсын гэрээ, хэлэлцээр, конвенцын зөвшилцөх асуудлаар

13

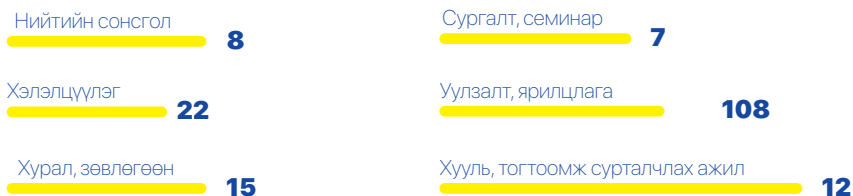
Зөвшилцсөн

17

Холбогдох Байнгын хороонд хүргүүлсэн

47

Зохион байгуулсан арга хэмжээ

Улсын Их Хурлын Байнгын хороодын эрхлэх асуудлын хүрээнд иргэдээс 185 өргөдөл, гомдол ирүүлснийг хүлээн авч, хариу өгөх шаардлагатай 142 өргөдөл, гомдолд хугацаанд нь хариу өгч шийдвэрлэсэн бол албан байгууллага, аж ахуйн нэгжээс 516 албан бичиг ирүүлснийг зохих журмын дагуу хянаж, 172 албан бичигт хариу өгчээ.

ИРГЭДЭЭС ИРҮҮЛСЭН
ӨРГӨДӨЛ, ГОМДОЛ

ХАРИУ ӨГЧ
ШИЙДВЭРЛЭСЭН

АЖ АХУЙН НЭГЖ, БАЙГУУЛЛАГААС
ИРҮҮЛСЭН АЛБАН БИЧИГ

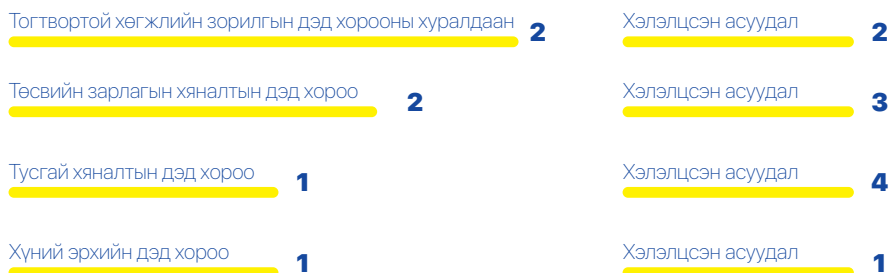

ХЯНАЖ ХАРИУ ӨГСӨН

Хаврын чуулганы хугацаанд Улсын Их Хурлын дөрвөн Дэд хороо нийт зургаан удаагийн хуралдаан хийж, 10 асуудал хэлэлцсэн байна.

Улсын Их Хурлын зохион байгуулалтын бүтцийн шинэчлэлээр Дэд хороодын тоо тав байсныг 15 болгон өргөжүүлээ.

ДЭД ХОРООДЫН ҮЙЛ АЖИЛЛАГАА

Шинэчлэгдэн зохион байгуулагдсан Байнгын болон дэд хороодыг танилцуулж байна.

АЮУЛГҮЙ БАЙДАЛ, ГАДААД БОДЛОГЫН БАЙНГЫН ХОРОО

ТУСГАЙ ХЯНАЛТЫН ДЭД ХОРОО

Очирбатын
АМГАЛАНБААТАР

Дашдондогийн
ГАНБАТ

Дамдины
ЦОГТБААТАР

Жадамбын
ЭНХБАЯР

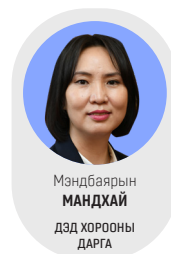
БАЙГАЛЬ ОРЧИН, ХҮНС, ХӨДӨӨ АЖ АХУЙН БАЙНГЫН ХОРОО

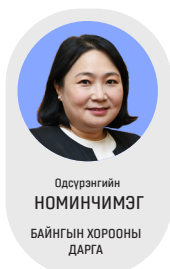
АГААР, ОРЧНЫ БОХИРДЛЫН ДЭД ХОРОО

ХҮНС, ХӨДӨӨ АЖ АХУЙН ДЭД ХОРОО

ӨРГӨДЛИЙН БАЙНГЫН ХОРОО

Далайн
БАТБАЯР

Жамбын
БАТСУУРЬ

Халтмаагийн
БАТТУЛГА

Батмөнхийн
БАТЦЭЦЭГ

Бат-Өлзийн
БАТ-ЭРДЭНЭ

Даваасамбуугийн
ГАНМАА

Сайнхүүгийн
ГАНБААТАР

Хассуурийн
ГАНХУЯГ

Жанчивын
ГАЛБАДРАХ

Хажекберийн
ЖАНАБЫЛ

Сонгобайн
ЗАМИРА

Жаргалсайханы
ЗОЛЖАРГАЛ

Ганзоригийн
ЛУВСАНЖАМЦ

Лувсанбямбаагийн
МӨНХБАЯСГАЛАН

Пүрэвбаатарын
МӨНХТУЛГА

Цэндсүрэнгийн
МӨНХТУЯА

Бадамдоржийн
ПУНСАЛМАА

Дүгэрийн
РЭГДЭЛ

Мягмардашийн
САРНАЙ

Саруулсайханы
ЦЭНГҮҮН

Чинбатын
УНДРАМ

Сүхбаатарын
ЭРДЭНЭБАТ

Равжихын
ЭРДЭНЭБҮРЭН

ТӨРИЙН БАЙГУУЛАЛТЫН БАЙНГЫН ХОРОО

Оюунсайханы
АЛТАНГЭРЭЛ

Дашзэвгийн
АМАРБАЯСГАЛАН

Аюушийн
АРИУНЗАЯА

Батын
БАТБААТАР

Мягмарсүрэнгийн
БАДАМСҮРЭН

Баярмагнайн
БАЯРБААТАР

Жудагийн
БАЯРМАА

Энхбатын
БОЛОРМАА

Сандагийн
БЯМБАЦОГТ

Амгаланбаатарын
ГАНБААТАР

Лувсаннямын
ГАНТӨМӨР

Цэрэнпилийн
ДАВААСҮРЭН

Тогмидын
ДОРЖХАНД

Жадамбын
БАТ-ЭРДЭНЭ

Сархадын
ЗУЛПХАР

Цагаанхүүгийн
ИДЭРБАТ

Лхагвын
МӨНХБААТАР

Чулуунбилэгийн
ЛОДОЙСАМБУУ

Чинбатын
НОМИН

Нямтайширын
НОМТОЙБАЯР

Эрдэнэбилэгийн
ОДБАЯР

Лувсаннамсрайн
ОЮУН-ЭРДЭНЭ

Бөхчулууны
ПҮРЭВДОРЖ

Отгоны
САРАНЧУЛУУН

Цэвэгдоржийн
ТУВААН

Гончигдоржийн
УЯНГАХИШИГ

Бадарчийн
ХЭРЛЭН

Одонгийн
ЦОГТГЭРЭЛ

Өлзийхүүгийн
ШИЖИР

Лувсанцэрэнгийн
ЭНХ-АМГАЛАН

Доржзовдын
ЭНХТУЯА

УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ГИШҮҮНИЙ ХАЛДАШГҮЙ БАЙДЛЫН ДЭД ХОРОО

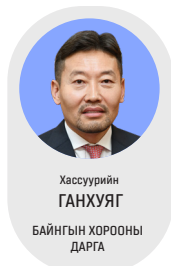
БҮСЧИЛСЭН ХӨГЖЛИЙН ДЭД ХОРОО

ЁС ЗҮЙН ДЭД ХОРОО

ТӨСВИЙН БАЙНГЫН ХОРОО

Жуковын
АЛДАРЖАВХЛАН

Норовын
АЛТАНХУЯГ

Тилеуханы
АУБАКИР

Далайн
БАТБАЯР

Ринчиндоржийн
БАТБОЛД

Жигжидийн
БАТЖАРГАЛ

Жамбын
БАТСУУРЬ

Жадамбаагийн
БАЯСГАЛАН

Хөххүүгийн
БОЛОРМАА

Хүрэлбаатарын
БУЛГАНТУЯА

Гомбын
ГАНБААТАР

Жамбалын
ГАНБААТАР

Пүрэвжавын
ГАНЗОРИГ

Цэрэнпилийн
ДАВААСҮРЭН

Дамдинсүрэнгийн
ЖАРГАЛСАЙХАН

Батжаргалын
ЗАЯАБАЛ

Баатаржавын
МӨНХСӨЁЛ

Пүрэвбаатарын
МӨНХТҮЛГЭ

Зөгджавын
МЭНДСАЙХАН

Чинбатын
НОМИН

Даваахүүгийн
ПҮРЭВДАВАА

Пүрэвжавын
САЙНЗОРИГ

Ганзоригийн
ТЭМҮҮЛЭН

Банзрагчийн
ТҮВШИН

Доржсүрэнгийн
ҮҮРИЙНТУЯА

Даваагийн
ЦОГТБААТАР

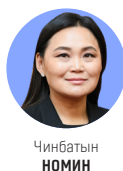
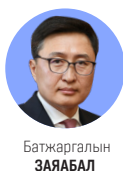
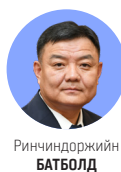

Баттогтохын
ЧОЙЖИЛСҮРЭН

Дашцэрэнгийн
ЭНХТҮВШИН

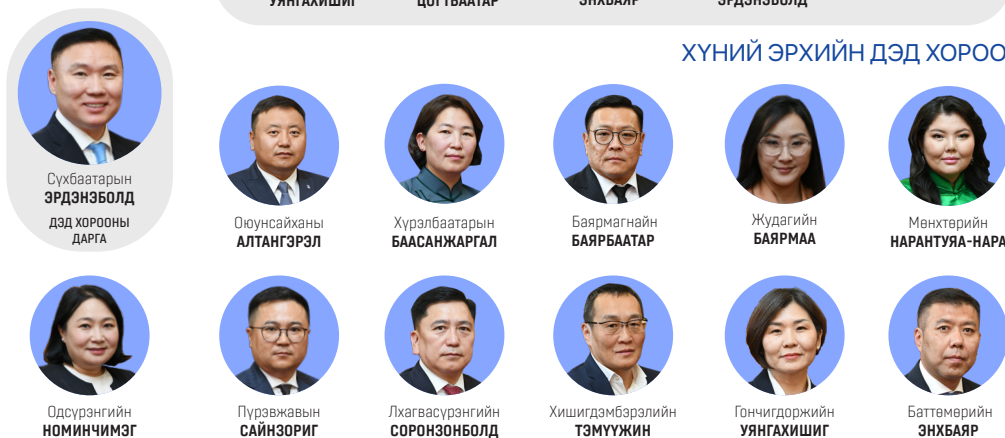
ТӨСВИЙН ЗАРЛАГЫН ХЯНАЛТЫН ДЭД ХОРОО

ХУУЛЬ ЗҮЙН БАЙНГЫН ХОРОО

ХҮНИЙ ЭРХИЙН ДЭД ХОРОО

ХҮНИЙ ХӨГЖИЛ, НИЙГМИЙН БОДЛОГЫН БАЙНГЫН ХОРОО

Наранцэцэгийн
АЛТАНШАГАЙ

Аюушийн
АРИУНЗАЯА

Хүрэлбаатарын
БААСАНЖАРГАЛ

Цэндийн
БААТАРХҮҮ

Отгоншарын
БАТНАЙРАМДАЛ

Дамбын
БАТЛУТ

Жадамбаагийн
БАЯСГАЛАН

Буланы
БЕЙСЕН

Хөххүүгийн
БОЛОРМАА

Дуламын
БУМ-ОЧИР

Шинэбаярын
БЯМБАСҮРЭН

Жанчивын
ГАЛБАДРАХ

Амгаланбаатарын
ГАНБААТАР

Даваасамбуугийн
ГАНМАА

Мөнгөндөгийн
ГАНХҮЛЭГ

Сархадын
ЗУЛПХАР

Тогмолын
МӨНХСАЙХАН

Цэндсүрэнгийн
МӨНХТУЯА

Мөнхтөрийн
НАРАНТУЯА-НАРА

Дүгэрийн
РЭГДЭЛ

Отгоны
САРАНЧУЛУУН

Мягмардашийн
САРНАЙ

Банзрагчийн
ТҮВШИН

Ганбатын
ХОСБАЯР

Бадарчийн
ХЭРЛЭН

Лутаагийн
ЭНХНАСАН

Доржовдын
ЭНХТУЯА

Мөнхчулууны
ЭНХЦЭЦЭГ

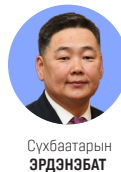

Сүхбаатарын
ЭРДЭНЭБАТ

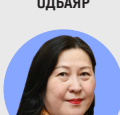
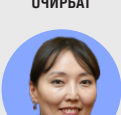
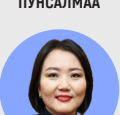
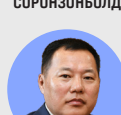
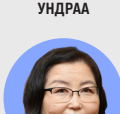
БОЛОВСРОЛ, ШИНЖЛЭХ УХААНЫ ДЭД ХОРОО

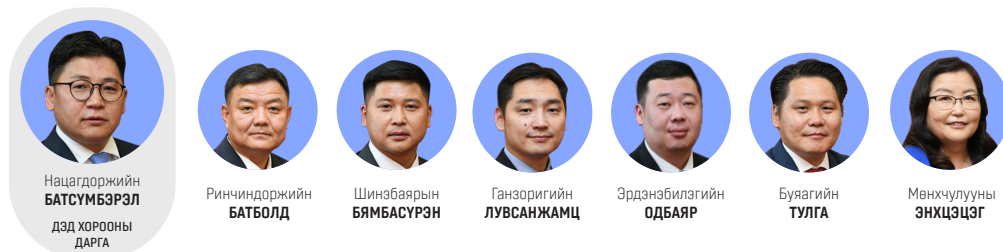
СОЁЛ, СПОРТ, ЗАЛУУЧУУДЫН ДЭД ХОРОО

ЭДИЙН ЗАСГИЙН БАЙНГЫН ХОРОО

 Ренчинбамбын СЭДДОРЖ БАЙНГЫН ХОРООНЫ ДАРГА	 Жуковын АЛДАРЖАВХЛАН	 Чинбаатарын АНАР	 Цэндийн БААТАРХҮҮ	 Мягмарсүрэнгийн БАДАМСҮРЭН	 Ринчиндоржийн БАТБОЛД
	 Отгоншарын БАТНАЙРАМДАЛ	 Нацагдоржийн БАТСҮМБЭРЭЛ	 Пүрэвийн БАТЧИМЭГ	 Жадамбын БАТ-ЭРДЭНЭ	 Хүрэлбаатарын БУЛГАНТУЯА
	 Шинэбаярын БЯМБАСҮРЭН	 Жамбалын ГАНБААТАР	 Пүрэвжавын ГАНЗОРИГ	 Болдын ЖАВХЛАН	 Батбаярын ЖАРГАЛАН
	 Батжаргалын ЗАЯАБАЛ	 Чулуунбилэгийн ЛОДОЙСАМБУУ	 Ганзоригийн ЛУВСАНЖАМЦ	 Мэндбаярын МАНДХАЙ	 Бадрахын НАЙДАЛАА
	 Эрдэнэбилэгийн ОДБАЯР	 Ганбатын ОЧИРБАТ	 Бадамдоржийн ПУНСАЛМАА	 Лхагвасүрэнгийн СОРОНЗОНБОЛД	 Буяагийн ТУЛГА
	 Агваанлүвсангийн УНДРАА	 Болдын УЯНГА	 Доржсүрэнгийн ҮҮРИЙНТУЯА	 Одонгийн ЦОГТГЭРЭЛ	 Саруулсайханы ЦЭНГҮҮН
	 Мөнхчулууны ЭНХЦЭЦЭГ				

АЯЛАЛ ЖУУЛЧЛАЛЫН ХӨГЖЛИЙН ДЭД ХОРОО

ЖИЖИГ, ДУНД ҮЙЛДВЭРЛЭЛИЙН ХӨГЖЛИЙН ДЭД ХОРОО

ИННОВАЦ, ЦАХИМ БОДЛОГЫН ХӨГЖЛИЙН ДЭД ХОРОО

Чинбаатарын
АНАР
ДЭД ХОРООНЫ
ДАРГА

Цэндийн
БААТАРХҮҮ

Ринчиндоржийн
БАТБОЛД

Жадамбын
БАТ-ЭРДЭНЭ

Хүрэлбаатарын
БУЛГАНТУЯА

Пүрэвжавын
ГАНЗОРИГ

Батбаярын
ЖАРГАЛАН

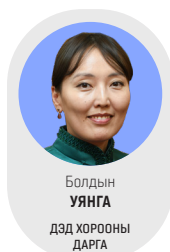

Лхагвасүрэнгийн
СОРОНЗОНБОЛД

Буяагийн
ТУЛГА

ТОГТВОРТОЙ ХӨГЖЛИЙН ЗОРИЛГЫН ДЭД ХОРОО

Болдын
УЯНГА
ДЭД ХОРООНЫ
ДАРГА

Батжаргалын
ЗАЯАБАЛ

Ганзоригийн
ЛУВСАНЖАМЦ

Мэндбаярын
МАНДХАЙ

Бадрахын
НАЙДАЛАА

Бадамдоржийн
ПУНСАЛМАА

Агваанлуvsангийн
УНДРАА

Саруулсайханы
ЦЭНГҮҮН

АЮУЛГҮЙ БАЙДАЛ, ГАДААД БОДЛОГЫН БАЙНГЫН ХОРОО

Улсын Их Хурлын 2025 оны хаврын ээлжит чуулганы хугацаанд Аюулгүй байдал, гадаад бодлогын байнгын хороо нийт 11 удаа хуралдаж, 20 асуудал хэлэлцжээ. Эрхлэх асуудлынхаа хүрээнд Байнгын хороо хуулийн дөрөв, Улсын Их Хурлын тогтоолын зургаа, Байнгын хорооны тогтоолын хоёр төсөл хэлэлцэж, чуулганы нэгдсэн хуралдаанаар хоёр хууль, Улсын Их Хурлын зургаан тогтоолыг эцэслэн батлуулав. Мөн олон улсын гэрээ, хэлэлцээр, конвенцын талаар зөвшилцөх дөрвөн асуудлыг шийдвэрлэж, санал, дүгнэлтийг Засгийн газарт хүргүүлсэн байна. Хэлэлцэж байгаа асуудал холбогдуулан Байнгын хороо 11 санал, дүгнэлт, зарчмын зөрүүтэй саналын гурван томьёолол бэлтгэжээ.

Байнгын хорооны хуралдаан

11

Зөвшилцөх асуудал

4

Хэлэлцсэн асуудал

20

Бэлтгэсэн санал, дүгнэлт

11

Хуулийн төсөл

4

Зарчмын зөрүүтэй саналын томьёолол

13

Улсын Их Хурлын тогтоолын төсөл

6

Сонсож хэлэлцсэн мэдээлэл, тайлан

2

Байнгын хорооны тогтоол

2

Хянан шалгах ажлын хэсэг

1

Чуулганы нэгдсэн хуралдаанаар батлуулсан:

Хууль

2

Улсын Их Хурлын тогтоол

6

Хянан шалгах чиг үүргийнхээ хүрээнд тус Байнгын хороо яам, агентлаг, харьяа байгууллагын хоёр тайлан, мэдээллийг сонсож, Кибер аюулгүй байдлын тухай хуулийн хэрэгжилтийг судалж, дүгнэн, шийдэл боловсруулах ажлын хэсгийг байгуулжээ.

Үүнийхээ хүрээнд Байнгын хороо 2025 оны тавдугаар сарын 14-ний өдрийн хуралдаанаараа мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодисын хор хөнөөл, түүнээс урьдчилан сэргийлэх талаар авч хэрэгжүүлж буй арга хэмжээний тухай Хууль зүй, дотоод хэргийн сайд болон холбогдох байгууллагын мэдээллийг сонсож, “Монгол Улсын Засгийн газарт чиглэл өгөх тухай” Байнгын хорооны тогтоол баталсан байна. Мөн Кибер аюулгүй байдлын зөвлөлийн ажлын албаны мэдээллийг сонсож, хэлэлцжээ.

Байнгын хорооны тогтоолоор байгуулсан ажлын хэсэг

ШИЙДВЭР	АЖЛЫН ХЭСГИЙН НЭР	АЖЛЫН ХЭСГИЙН БҮРЭЛДЭХҮҮН
Байнгын хорооны тогтоол 2025.07.07, №02	Кибер аюулгүй байдлын тухай хуулийн хэрэгжилтийн талаарх мэдээлэл сонсох, шаардлагатай бол хуулийн төсөл боловсруулах үүрэг бүхий	Ахлагч Ч.Анар Гишүүд: Дам.Цогтбаатар Н.Батсүмбэрэл С.Эрдэнэболд Р.Эрдэнэбүрэн

Түүнчлэн Байнгын хороо Улсын Их Хурлын даргын 2025 оны 155 дугаар захирамжаар байгуулагдсан Төв банк /Монголбанк/-ны хууль тогтоомжийн хэрэгжилт, Монголбанкны Хяналтын Зөвлөлийн үйл ажиллагаатай танилцаж, санал дүгнэлт гарган танилцуулах үүрэг бүхий ажлын хэсгийн үйл ажиллагааг хэрэгжүүлэх, холбогдох байгууллагын мэдээлэл сонсох ажлыг зохион байгуулж ажиллажээ.

Байнгын хорооны дарга, гишүүд чиг үүрэгтээ хамаарах асуудлаар гадаад улсын зочид төлөөлөгч, холбогдох албаны хүмүүстэй 14 удаагийн албан уулзалт хийсэн байна.

2

ИРГЭДЭЭС ИРҮҮЛСЭН
ӨРГӨДӨЛ, ГОМДОЛ

2

ХАРИУ ӨГЧ
ШИЙДВЭРЛЭСЭН

31

АЖ АХУЙН НЭГЖ, БАЙГУУЛЛАГААС
ИРҮҮЛСЭН АЛБАН БИЧИГ

46

ХЯНАЖ ХАРИУ ӨГСӨН

АЖ ҮЙЛДВЭРЖИЛТИЙН БОДЛОГЫН БАЙНГЫН ХОРОО

Ээлжит чуулганы хугацаанд Аж үйлдвэржилтийн бодлогын байнгын хороо долоон удаа хуралдаж, 27 асуудал хэлэлцэн, Байнгын хорооны 12 тогтоол баталжээ. Мөн эрхлэх асуудлынхаа хүрээнд Байнгын хорооны болон чуулганы нэгдсэн хуралдааны анхны хэлэлцүүлэгтэй холбогдуулан гурван санал, дүгнэлт, зарчмын зөрүүтэй саналын нэг томьёолол бэлтгэжээ.

Байнгын хорооны хуралдаан **7**

Бэлтгэсэн санал, дүгнэлт **3**

Хамтарсан хуралдаан **2**

Зарчмын зөрүүтэй саналын томьёолол **1**

Хэлэлцсэн асуудал **27**

Сонсож хэлэлцсэн мэдээлэл, тайлан **16**

Байнгын хорооны тогтоол **12**

Хянан шалгах ажлын хэсэг **4**

Хянан шалгах чиг үүргийнхээ хүрээнд тус Байнгын хороо яам, агентлаг, харьяа байгууллагын 16 тайлан, мэдээллийг сонсож, хууль тогтоомжийн хэрэгжилтийг хангах асуудлаар санал, дүгнэлт гаргах, шийдвэрийн төсөл боловсруулах үүрэг бүхий хянан шалгах дөрвөн ажлын хэсэг байгуулсан байна.

Байнгын хорооны тогтоолоор байгуулсан ажлын хэсгүүд

ШИЙДВЭР	АЖЛЫН ХЭСГИЙН НЭР	АЖЛЫН ХЭСГИЙН БҮРЭЛДЭХҮҮН
Байнгын хорооны тогтоол 2025.04.02, №06	Үйлдвэрлэлийн зориулалтаар ашиглаж байгаа усны нөөцийн зөв зохистой ашиглалт, боломжит нөөц, ус хэрэглээний хэтийн төлөв, ус ашигласны болон ус бохирдуулсны үнэ, төлбөр, үр дүнгийн талаар холбогдох санал, дүгнэлт гаргах, шийдвэрийн төсөл боловсруулах үүрэг бүхий	Ахлагч: П.Ганзориг Гишүүд: С.Ганбаатар Ж.Золжаргал Л.Мөнхбаясгалан П.Мөнхтулга Б.Тулга Б.Уянга
Байнгын хорооны тогтоол 2025.04.16, №07	Ашигт малтмалын тухай хууль /шинэчилсэн найруулга/-ийн 42 дугаар зүйлийн биелэлтийг хангуулах болон тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчээс нутгийн захиргааны байгууллагатай хэрхэн харьцаж байгаа асуудлын талаар шалган судлах, холбогдох санал, дүгнэлт гаргах, шийдвэрийн төсөл боловсруулах үүрэг бүхий	Ахлагч: С.Замира Гишүүд: С.Ганбаатар М.Бадамсүрэн О.Батнайрамдал Э.Болормаа Х.Жангабыл Д.Жаргалсайхан С.Лүндэг П.Мөнхтулга П.Сайнзориг Б.Уянга
Байнгын хорооны тогтоол 2025.04.30, №09	Монгол Улсын Засгийн газрын 2024-2028 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөрт тусгагдсан мега төслүүдийн хэрэгжилтийн явцыг шалган судлах, үйл ажиллагааг эрчимжүүлэх, бодлогын дэмжлэг үзүүлэх хүрээнд холбогдох санал, дүгнэлт гаргах, шаардлагатай бол шийдвэрийн төсөл боловсруулах үүрэг бүхий	Ахлагч: Д.Үүрийнтуяа Гишүүд: М.Бадамсүрэн Д.Батбаяр С.Замира Л.Мөнхбаясгалан П.Мөнхтулга Г.Очирбат Б.Уянга Д.Энхтуяа М.Энхцэцэг
Байнгын хорооны тогтоол 2025.05.22, №11	Хил орчмын худалдаа, бүс нутгийн аж үйлдвэржилтийн өсөлт, хамтын ажиллагааг эрчимжүүлэх чиглэлээр төрөөс баримталж буй бодлого, хууль тогтоомжийн хэрэгжилтэд хяналт тавих, үр дүнг тооцох, үйл ажиллагааг эрчимжүүлэх бодлогын дэмжлэг үзүүлэх хүрээнд холбогдох санал, дүгнэлт гаргах, шаардлагатай тохиолдолд шийдвэрийн төсөл боловсруулах үүрэг бүхий	Ахлагч: С.Ганбаатар Гишүүд: М.Бадамсүрэн П.Ганзориг Х.Жангабыл Д.Жаргалсайхан Б.Тулга

Байнгын хорооны 2024 оны 02 дугаар тогтоолоор байгуулагдсан “Тавантолгой түлш” ХХК-ийн үйлдвэрлэл, технологийн үйл ажиллагааны талаар хянан шалгах ажлын хэсгийн санал, дүгнэлтэд үндэслэн “Засгийн газарт чиглэл өгөх тухай” Байнгын хорооны тогтоолыг батлан, Засгийн газарт хүргүүлсэн байна. Мөн Байнгын хорооны 2025 оны 02 дугаар тогтоолоор байгуулагдсан Өрхийн, бичил, жижиг, дунд үйлдвэрлэлийг дэмжих, хөгжүүлэх бодлогын хэрэгжилтийг хянан шалгах ажлын хэсгийн санал, дүгнэлтэд үндэслэн жижиг, дунд үйлдвэр, үйлчилгээний эрх зүйн орчин, зохион байгуулалт, санхүүжилтийн эх үүсвэр, менежмент, ажиллах нөхцөл, борлуулалт, импортыг сайжруулахыг чиглэл болгосон Байнгын хорооны тогтоолыг баталж, Засгийн газарт хүргүүлжээ.

Байнгын хорооны 2024 оны 08 тогтоолоор байгуулагдсан Үйлдвэрлэл, технологийн паркийн эрх зүйн байдлын тухай хуулийн хэрэгжилтийг хянан шалгах ажлын хэсэг “Үйлдвэрлэл, технологийн парк-2025” хэлэлцүүлгийг зохион байгуулсан байна. Тус хэлэлцүүлгээс гаргасан санал зөвлөмжид үндэслэн Байнгын хороо тогтоол гаргаж, Засгийн газарт чиглэл өгчээ. Мөн Байнгын хорооны 2025 оны 02 дугаар тогтоолоор байгуулагдсан өрхийн, бичил, жижиг, дунд үйлдвэрлэлийг дэмжих, хөгжүүлэх бодлогын хэрэгжилтийг хянан шалгах ажлын хэсэг Зүүн болон Говийн бүсийн Хэнтий, Дорнод, Сүхбаатар, Дорноговь аймагт цуврал хэлэлцүүлэг зохион байгуулсан байна. 2025.02.11-14, 2025.04.10

Инновац, цахим бодлогын байнгын хороотой хамтран “Хаягдал үнсний ашиглалт, байгаль орчны нөлөөллийн талаар салбар дундын асуудал” сэдэвт уулзалт-хэлэлцүүлгийг холбогдох яам, агентлаг, төрийн бус байгууллага, хувийн хэвшлийн төлөөллийг оролцуулан явуулав. 2025.06.04

Мөн Аж үйлдвэр, эрдэс баялгийн яам, “Эрдэнэс УТП” ХХК-тай хамтран “Үйлдвэрлэл, технологийн парк-2025” сэдэвт хэлэлцүүлгийг 140 гаруй оролцогчтойгоор Төрийн ордонд зохион байгуулжээ. 2026.06.10

“Алсын хараа-2050” Монгол Улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлого, Засгийн газрын 2024-2028 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөрт тусгагдсан хүнд аж үйлдвэрийн томоохон төслүүдийг хэрэгжүүлэх, хүлэмжийн хийн ялгарлыг бууруулах зорилтыг хэрэгжүүлэх, хуулийн биелэлтийг хангах, хууль тогтоомжийг боловсронгуй болгох арга хэмжээг авах зорилгоор Байнгын хорооноос “Засгийн газарт чиглэл өгөх тухай” Байнгын хорооны тогтоолыг баталж, Засгийн газарт хүргүүлсэн байна.

2

ИРГЭДЭЭС ИРҮҮЛСЭН
ӨРГӨДӨЛ, ГОМДОЛ

2

ХАРИУ ӨГЧ
ШИЙДВЭРЛЭСЭН

32

АЖ АХУЙН НЭГЖ, БАЙГУУЛЛАГААС
ИРҮҮЛСЭН АЛБАН БИЧИГ

10

ХЯНАЖ ХАРИУ ӨГСӨН

БАЙГАЛЬ ОРЧИН, ХҮНС, ХӨДӨӨ АЖ АХУЙН БАЙНГЫН ХОРОО

Байгаль орчин, хүнс, хөдөө аж ахуйн байнгын хороо 2025 оны хаврын ээлжит чуулганы хугацаанд бие даасан 15, хамтарсан таван удаагийн, нийт 20 хуралдаан хийж, 37 асуудлын хүрээнд нэг хууль, Улсын Их Хурлын хоёр тогтоолыг чуулганы нэгдсэн хуралдаанаар эцэслэн батлуулж, Байнгын хорооны есөн тогтоол гаргажээ. Улсын Их Хурлаар хэлэлцсэн асуудлуудтай холбогдуулан нийт 15 санал, дүгнэлт, зарчмын зөрүүтэй саналын 13 томьёолол бэлтгэсэн байна.

Байнгын хорооны хуралдаан

15

Хамтарсан хуралдаан

5

Хэлэлцсэн асуудал

37

Хуулийн төсөл

1

Улсын Их Хурлын тогтоолын төсөл

2

Байнгын хорооны тогтоол

9

Бэлтгэсэн санал, дүгнэлт

15

Зарчмын зөрүүтэй саналын томьёолол

13

Сонсож хэлэлцсэн мэдээлэл, тайлан

9

Хянан шалгах ажлын хэсэг

2

Түүнчлэн яам, агентлаг, харьяа байгууллагын есөн мэдээлэл, тайланг сонсож хэлэлцэн, хууль тогтоомжийн хэрэгжилтийн талаар санал, дүгнэлт гаргаж, шийдвэрийн төсөл боловсруулах үүрэг бүхий хянан шалгах хоёр ажлын хэсэг байгуулан ажиллуулжээ.

ШИЙДВЭР	АЖЛЫН ХЭСГИЙН НЭР	АЖЛЫН ХЭСГИЙН БҮРЭЛДЭХҮҮН
Байнгын хорооны тогтоол 2025.03.25, №07	Улсын Их Хурлын 2022 оны 36 дугаар тогтоолын хэрэгжилт, үр дүнтэй танилцаж, санал, дүгнэлт гаргах үүрэг бүхий	Ахлагч Ж.Батжаргал Гишүүд: Ж.Бат-Эрдэнэ, Б.Бат-Эрдэнэ, Ц.Идэрбат, Б.Найдалаа, Ц.Мөнхбат, П.Батчимэг, С.Лүндэг
Байнгын хорооны тогтоол 2025.05.28, №13	Малын генетик нөөцийн тухай хуулийн биелэлтэд хяналт, шалгалт хийх, Монгол үүлдэр, омгийн адууны удмын санг хамгаалах асуудлыг судалж санал, дүгнэлт гаргах, шаардлагатай бол шийдвэрийн төсөл боловсруулах үүрэг бүхий	Ахлагч: М.Ганхүлэг Гишүүд: М.Бадамсүрэн С.Ганбаатар С.Замира У.Отгонбаяр

Улсын Их Хурлын 2022 оны 36 дугаар тогтоолын хэрэгжилтийг хянан, шалгах ажлын хэсэг хаврын ээлжит чуулганы хугацаанд гурван удаа хуралдаж, Засгийн газрын Хяналт хэрэгжүүлэх газар, Монголбанк, Сангийн яам, Хүнс, хөдөө аж ахуй, хөнгөн үйлдвэрийн яамны мэдээллийг сонсож, хэлэлцсэн байна. Мөн Эдийн засаг, хөгжлийн, Байгаль орчин, уур амьсгалын өөрчлөлтийн, Зам, тээврийн яам, Боловсролын болон Эрчим хүчний яамд, Үндэсний аудитын газар, Үндэсний статистикийн хороо, Газар зохион байгуулалт, геодези зураг зүйн газраас ирүүлсэн мэдээлэлд дүн шинжилгээ хийж, Байнгын хорооны хуралдаанаар хэлэлцүүлэн "Засгийн газарт чиглэл өгөх тухай" тогтоол батлуулснаар үйл ажиллагаагаа дуусгавар болгожээ.

Улсын Их Хурлын 2025 оны хаврын ээлжит чуулганы хугацаанд өмнөх чуулганы үеэр байгуулагдсан Жижиг, дунд үйлдвэрийг хөгжүүлэх сангаас олгосон зээл, зээлийн эргэн төлөлт, хэрэгжилт, үр дүнтэй танилцаж, санал, дүгнэлт гаргах болон Байгаль орчин, хүнс, хөдөө аж ахуй, хөнгөн үйлдвэрийн салбарт олон улсын зээл, тусламжийн хөрөнгөөр хэрэгжиж байгаа төсөл, хөтөлбөрүүдийн хэрэгжилтийн явц, үр дүнгийн талаар санал, дүгнэлт гаргах ажлын хэсгүүд ажилласан байна.

Байнгын хорооны дарга, гишүүд Дархан-Уул аймагт Хүнс, хөдөө аж ахуй, хөнгөн үйлдвэрийн яам, холбогдох байгууллагуудын, нийслэлд Байгаль орчин, уур амьсгалын өөрчлөлтийн яамны үйл ажиллагаатай танилцсан байна. 2025.03.20-21, 2025.05.05

Мөн Бүгд Найрамдах Чех Улсын Менделийн их сургуулийн профессор Давид Юржичка тэргүүтэй төлөөлөгчдийг хүлээн авч уулзжээ. 2025.06.18

5

ИРГЭДЭЭС ИРҮҮЛСЭН
ӨРГӨДӨЛ, ГОМДОЛ

2

ХАРИУ ӨГЧ
ШИЙДВЭРЛЭСЭН

42

АЖ АХУЙН НЭГЖ, БАЙГУУЛЛАГААС
ИРҮҮЛСЭН АЛБАН БИЧИГ

29

ХЯНАЖ ХАРИУ ӨГСӨН

БОЛОВСРОЛ, СОЁЛ, ШИНЖЛЭХ УХААН, СПОРТЫН БАЙНГЫН ХОРОО

Хаврын ээлжит чуулганы хугацаанд Боловсрол, соёл, шинжлэх ухаан, спортын байнгын хороо дөрвөн удаа хуралдаж, 10 асуудал хэлэлцэн, Байнгын хорооны гурван тогтоол баталжээ. Улсын Их Хурлаар хэлэлцсэн асуудлуудтай холбогдуулан Байнгын хороо гурван санал, дүгнэлт, зарчмын зөрүүтэй саналын дөрвөн томьёолол бэлтгэсэн байна.

Байнгын хорооны хуралдаан **4**

Хэлэлцсэн асуудал **10**

Байнгын хорооны тогтоол **3**

Бэлтгэсэн санал, дүгнэлт **3**

Зарчмын зөрүүтэй саналын томьёолол **4**

Сонсож хэлэлцсэн мэдээлэл, тайлан **2**

Хянан шалгах ажлын хэсэг **10**

Бусад асуудлаарх ажлын хэсэг **5**

Байнгын хорооноос байгуулсан хууль тогтоомжийн хэрэгжилтийг хянан шалгах болон бусад асуудлаарх нийт 15 ажлын хэсэг хаврын чуулганы хугацаанд ажилласны зэрэгцээ холбогдох байгууллагуудын үйл ажиллагаатай Байнгын хорооны дарга, гишүүд танилцжээ. Тухайлбал, АШУҮИС-ийн Зүүн хотхон, Төв, Сэлэнгэ, Орхон, Хөвсгөл аймгуудын ерөнхий боловсролын сургууль, цэцэрлэг, дотуур байртай танилцсан байна. 2025.04.16, 2025.04.19-25

Спортын төв ордон дахь ерөнхий боловсролын сургуулийн асуудлаар Биеийн тамир, спортын улсын хороо, Монголын үндэсний олимпын хороо, Үндэсний шигшээ баг, спортын холбоодын төлөөлөлтэй уулзжээ. 2025.05.06

Мөн Байнгын хорооны дарга, гишүүд 2026 оныг “Боловсролыг дэмжих жил” болгон зарласантай холбогдуулан Дэлхийн банкны бүсийн захирал Алберто Родригес Пинзон тэргүүтэй төлөөлөгчид, НҮБ-ын Хүүхдийн Сангийн Суурин төлөөлөгч Эваристе Коуасси-Комлан нартай уулзсан байна. 2025.05.09, 2025.05.26

Түүнчлэн Байнгын хорооноос Орхон, Хөвсгөл аймгийн мэргэжлийн болон техникийн боловсролын сургалтын байгууллага, ерөнхий боловсролын сургууль, цэцэрлэгийн удирдах ажилтны сургалт-зөвлөгөөнийг зохион байгуулж, Аж ахуйн нэгжийн орлогын албан татварын тухай хуульд орсон нэмэлт, өөрчлөлтийг хэрэгжүүлэхэд тулгамдаж буй асуудлаар “Нийгмийн хариуцлага ба хөрөнгө оруулалт” сэдэвт хэлэлцүүлгийг Төрийн ордонд хийв. 2025.04.20-21, 2025.05.28

Улсын Их Хурлын Боловсролын ерөнхий хуулийн хэрэгжилтийн асуудлаарх ажлын хэсгээс “Багшийн хомсдолын өнөөгийн нөхцөл байдал, шийдвэрлэх арга зам” сэдэвт хэлэлцүүлгийг Төрийн ордны Их Эзэн Чингис хаан танхимд зохион байгуулжээ. 2025.06.25

7

ИРГЭДЭЭС ИРҮҮЛСЭН
ӨРГӨДӨЛ, ГОМДОЛ

7

ХАРИУ ӨГЧ
ШИЙДВЭРЛЭСЭН

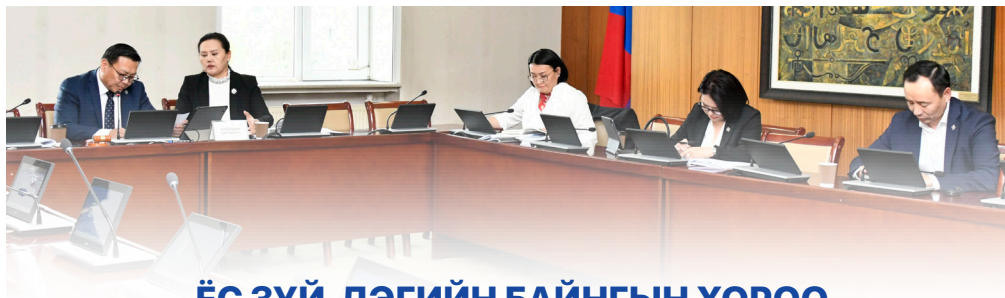
5

АЖ АХУЙН НЭГЖ, БАЙГУУЛЛАГААС
ИРҮҮЛСЭН АЛБАН БИЧИГ

2

ХЯНАЖ ХАРИУ ӨГСӨН

ЁС ЗҮЙ, ДЭГИЙН БАЙНГЫН ХОРОО

Тус Байнгын хороо Улсын Их Хурлын 2025 оны хаврын ээлжит чуулганы хугацаанд таван удаа хуралдаж, 11 асуудал хэлэлцэн, Байнгын хорооны хоёр тогтоол баталсан байна. Улсын Их Хуралд өргөн мэдүүлсэн хууль, бусад шийдвэрийн төслийн хэлэлцүүлэгтэй холбогдуулан долоон санал, дүгнэлт бэлтгэжээ.

Байнгын хорооны хуралдаан

5

Бэлтгэсэн санал, дүгнэлт

7

Хэлэлцсэн асуудал

11

Сонсож хэлэлцсэн мэдээлэл, тайлан

3

Байнгын хорооны тогтоол

2

Ажлын хэсэг

1

Хянан шалгах чиг үүргийнхээ хүрээнд тус Байнгын хороо яам, агентлаг, харьяа байгууллагын гурван тайлан, мэдээллийг сонсож, хэлэлцсэн бөгөөд Улсын Их Хурлын даргын 2025 оны 156 дугаар захирамжаар байгуулагдсан Төрийн албан хаагчийн ёс зүйн тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төсөл боловсруулах үүрэг бүхий ажлын хэсэг ажиллажээ.

Байнгын хороо Улсын Их Хурлын гишүүн М.Нарантуяа-Нарагийн ёс зүйн асуудлаар болон Х.Баттулга нарын гишүүдийн ирцтэй холбоотой асуудлаар шийдвэр гаргасан байна. Мөн 14 удаагийн хэлэлцүүлэг, хурал зөвлөгөөн, уулзалт, семинарыг зохион байгуулжээ.

3

ИРГЭДЭЭС ИРҮҮЛСЭН
ӨРГӨДӨЛ, ГОМДОЛ

3

ХАРИУ ӨГЧ
ШИЙДВЭРЛЭСЭН

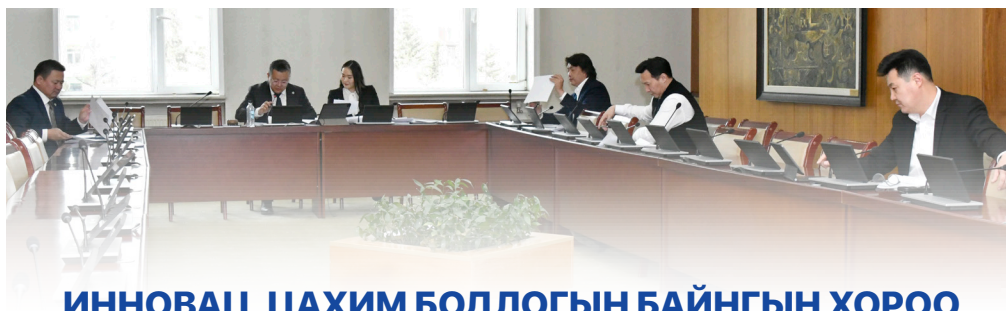
23

АЖ АХУЙН НЭГЖ, БАЙГУУЛЛАГААС
ИРҮҮЛСЭН АЛБАН БИЧИГ

15

ХЯНАЖ ХАРИУ ӨГСӨН

ИННОВАЦ, ЦАХИМ БОДЛОГЫН БАЙНГЫН ХОРОО

Улсын Их Хурлын 2025 оны хаврын ээлжит чуулганы хугацаанд Инновац, цахим бодлогын байнгын хороо есөн удаа, Төрийн байгуулалтын байнгын хороотой хамтран нэг удаа хуралдаж, нийт 17 асуудал хэлэлцэн, Байнгын хорооны зургаан тогтоол баталжээ. Ээлжит чуулганаар хэлэлцсэн асуудлуудтай холбогдуулан Байнгын хорооноос дөрвөн санал, дүгнэлт, зарчмын зөрүүтэй саналын гурван томьёолол бэлтгэж ажилласан байна.

Байнгын хорооны хуралдаан **9**

Хамтарсан хуралдаан **1**

Хэлэлцсэн асуудал **17**

Байнгын хорооны тогтоол **6**

Бэлтгэсэн санал, дүгнэлт **4**

Зарчмын зөрүүтэй саналын томьёолол **3**

Сонсож хэлэлцсэн мэдээлэл, тайлан **8**

Ажлын хэсэг **3**

Хянан шалгах чиг үүргийнхээ хүрээнд Байнгын хорооны хуралдаанаар яам, агентлаг, харьяа байгууллагын найман тайлан, мэдээллийг хэлэлцсэн бөгөөд гурван ажлын хэсэг ажиллажээ.

Холбогдох байгууллагууд болон аж ахуйн нэгж, иргэдийн төлөөллийг хамруулан "Хууль тогтоох үйл ажиллагаанд иргэдийн оролцоог нэмэгдүүлэх нь", "Хаягдал үнсний ашиглалт, байгаль орчны нөлөөллийн талаар салбар дундын асуудал" сэдэвт уулзалт, хэлэлцүүлгүүдийг зохион байгуулсан байна. Байнгын хорооны дарга, гишүүд нийт 11 удаагийн уулзалт хийж, хоёр удаа томилолтоор ажиллажээ.

ИРГЭДЭЭС ИРҮҮЛСЭН
ӨРГӨДӨЛ, ГОМДОЛ

ХАРИУ ӨГЧ
ШИЙДВЭРЛЭСЭН

АЖ АХУЙН НЭГЖ, БАЙГУУЛЛАГААС
ИРҮҮЛСЭН АЛБАН БИЧИГ

ХЯНАЖ ХАРИУ ӨГСӨН

НИЙГМИЙН БОДЛОГЫН БАЙНГЫН ХОРОО

Нийгмийн бодлогын байнгын хороо хаврын ээлжит чуулганы хугацаанд нийт 15 удаа хуралдаж, 29 асуудал хэлэлцсэний дотор Улсын Их Хурлын тогтоолын дөрвөн төслийг хэлэлцэж, Байнгын хорооны есөн тогтоол баталжээ. Улсын Их Хурлын чуулганаар хэлэлцсэн асуудлуудтай холбогдуулан найман санал, дүгнэлт, зарчмын зөрүүтэй саналын 19 томьёолол бэлтгэсэн байна.

Байнгын хорооны хуралдаан

15

Хэлэлцсэн асуудал

29

Улсын Их Хурлын тогтоолын төсөл

4

Байнгын хорооны тогтоол

9

Бэлтгэсэн санал, дүгнэлт

8

Зарчмын зөрүүтэй саналын томьёолол

19

Сонсож хэлэлцсэн мэдээлэл, тайлан

14

Ажлын хэсэг

2

Нийтийн сонсгол

3

Хянан шалгах чиг үүргийнхээ хүрээнд тус Байнгын хороо яам, агентлаг, харьяа байгууллагын 14 тайлан, мэдээллийг хэлэлцэн шийдвэрлэсэн бөгөөд Улсын Их Хурлын даргын захирамжаар хоёр ажлын хэсэг байгуулагджээ.

Улсын Их Хурлын даргын захирамжаар байгуулсан ажлын хэсгүүд

ШИЙДВЭР	АЖЛЫН ХЭСГИЙН НЭР	АЖЛЫН ХЭСГИЙН БҮРЭЛДЭХҮҮН
Улсын Их Хурлын даргын захирамж, 2025.06.12 № 253	Цусны донорын тухай хуулийн төсөл болон хамт өргөн мэдүүлсэн бусад хуулийн төслүүдийг Байнгын хороо болон чуулганы нэгдсэн хуралдаанаар хэлэлцүүлэгт бэлтгэх, санал, дүгнэлт боловсруулах үүрэг бүхий	Ахлагч: Ж.Баясгалан Гишүүд: Б.Баярбаатар Л.Энхнасан Х.Болормаа Д.Ганмаа Д.Рэгдэл У.Отгонбаяр М.Сарнай С.Эрдэнэбат
Улсын Их Хурлын даргын захирамж, 2025.06.12 № 252	Эрхтэн, эд, эс шилжүүлэн суулгах тухай хуулийн төсөл болон хамт өргөн мэдүүлсэн бусад хуулийн төслүүдийг Байнгын хороо болон чуулганы нэгдсэн хуралдаанаар хэлэлцүүлэгт бэлтгэх, санал, дүгнэлт боловсруулах үүрэг бүхий	Ахлагч: Б.Баярбаатар Гишүүд: Ж.Баясгалан Л.Энхнасан Х.Болормаа Д.Ганмаа Д.Рэгдэл У.Отгонбаяр М.Сарнай С.Эрдэнэбат

Байнгын хорооны хуралдаанаар Улсын Их Хурлын гишүүн А.Ариунзаяа, Г.Тэмүүлэн, Ж.Чинбүрэн нараас Монгол Улсын Ерөнхий сайд болон Гэр бүл, хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын сайдад хандаж тавьсан хөдөлмөрийн хөлсний доод хэмжээ, эмнэлгийн тусламж, үйлчилгээний талаарх асуулт, асуулгын хариу, мөн иргэн Б.Батбилэг, Ц.Алтанзул нараас D.Parliament.mn цахим системд нийтэлж, олон нийтийн дэмжлэг авсан нийгмийн даатгалын шимтгэлийг бууруулах тухай болон тэтгэврийн зээлийн зохицуулалтын тухай нийтийн өргөдлүүдийг хэлэлцжээ.

Нийгмийн даатгалын болон Эрүүл мэндийн даатгалын үндэсний зөвлөлийн даатгуулагчдыг төлөөлсөн гишүүнд нэр дэвшигчийн сонголыг гурван удаа зохион байгуулж, эрхлэх асуудлаараа нийт есөн удаагийн уулзалт, хэлэлцүүлэг, томилолтын ажлыг зохион байгуулсан байна.

18

ИРГЭДЭЭС ИРҮҮЛСЭН
ӨРГӨДӨЛ, ГОМДОЛ

18

ХАРИУ ӨГЧ
ШИЙДВЭРЛЭСЭН

49

АЖ АХУЙН НЭГЖ, БАЙГУУЛЛАГААС
ИРҮҮЛСЭН АЛБАН БИЧИГ

26

ХЯНАЖ ХАРИУ ӨГСӨН

ТӨРИЙН БАЙГУУЛАЛТЫН БАЙНГЫН ХОРОО

Төрийн байгуулалтын байнгын хороо 2025 оны хаврын ээлжит чуулганы хугацаанд бие даасан 23, хамтарсан гурван хуралдаан хийж, 67 асуудал хэлэлцсэн байна. Үүний хүрээнд 31 хууль, Улсын Их Хурлын 17 тогтоолыг Улсын Их Хурлын чуулганы нэгдсэн хуралдаанаар хэлэлцүүлэн батлуулж, Байнгын хорооны найман тогтоол баталжээ. Хаврын ээлжит чуулганаар хэлэлцсэн асуудлуудтай холбоотойгоор 34 санал, дүгнэлт, зарчмын зөрүүтэй саналын 51 томъёолол бэлтгэсэн байна.

Байнгын хорооны хуралдаан

23

Хамтарсан хуралдаан

3

Хэлэлцсэн асуудал

67

Хуулийн төсөл

31

Улсын Их Хурлын тогтоолын төсөл

17

Байнгын хорооны тогтоол

8

Бэлтгэсэн санал, дүгнэлт

34

Зарчмын зөрүүтэй саналын томъёолол

51

Сонсож хэлэлцсэн мэдээлэл, тайлан

6

Ажлын хэсэг

1

Нийтийн сонсгол

1

Байнгын хороо хянан шалгах чиг үүргийнхээ хүрээнд яам, агентлаг, харьяа байгууллагын зургаан тайлан, мэдээлэл хэлэлцэн шийдвэрлэж, Монгол Улсын Их Хурлын сонгуулийн тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төсөл боловсруулах үүрэг бүхий ажлын хэсгийг байгуулан ажиллууллаа.

Байнгын хорооны тогтоолоор байгуулсан ажлын хэсэг

ШИЙДВЭР	АЖЛЫН ХЭСГИЙН НЭР	АЖЛЫН ХЭСГИЙН БҮРЭЛДЭХҮҮН
Байнгын хорооны тогтоол 2025.04.01, №03	Монгол Улсын Үндсэн хуулийн цэцийн 03 дугаар дүгнэлтийг хүлээж авсантай холбоотой хуулийн нийцэл хангах зорилгоор хуулийн төсөл боловсруулах үүрэг бүхий	Ахлагч: Ц.Сандаг-Очир Гишүүд: Б.Батбаатар О.Номинчимэг Г.Уянгахишиг Ө.Шижир

Тус Ажлын хэсэг Монгол Улсын Их Хурлын сонгуулийн тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслийг боловсруулж, Байнгын хорооны болон Улсын Их Хурлын чуулганы нэгдсэн хуралдаанаар хэлэлцүүлэн батлуулсан байна.

Байнгын хороо хуулийн дагуу Монгол Улсыг 2021-2025 онд хөгжүүлэх таван жилийн үндсэн чиглэл, Монгол Улсын Засгийн газрын 2024-2028 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөрийн 2024 оны гүйцэтгэлийн тайлан болон Монгол Улсын хөгжлийн 2024 оны төлөвлөгөөний гүйцэтгэлийн тайланг Эдийн засгийн байнгын хороотой хамтран хэлэлцсэн юм.

Монгол Улс дахь хүний эрх, эрх чөлөөний байдлын талаарх 24 дэх илтгэл, Хууль, тогтоолоор үүрэг, чиглэл болгосон Улсын Их Хурлын шийдвэрийн биелэлт, Улсын Их Хурлын Тамгын газар болон Төрийн албаны зөвлөлийн 2024 оны үйл ажиллагааны тайланг тус тус хэлэлцэж, Төрийн албаны зөвлөлийн орон тооны гурван гишүүнийг нөхөн томилох нэр дэвшигчийн сонголыг зохион байгуулсан юм.

6

ИРГЭДЭЭС ИРҮҮЛСЭН
ӨРГӨДӨЛ, ГОМДОЛ

1

ХАРИУ ӨГЧ
ШИЙДВЭРЛЭСЭН

25

АЖ АХУЙН НЭГЖ, БАЙГУУЛЛАГААС
ИРҮҮЛСЭН АЛБАН БИЧИГ

25

ХЯНАЖ ХАРИУ ӨГСӨН

ТӨСВИЙН БАЙНГЫН ХОРОО

Улсын Их Хурлын хаврын ээлжит чуулганы хугацаанд Төсвийн байнгын хороо 21 удаа хуралдаж, 61 асуудал хэлэлцсэний дотор есөн хууль, Улсын Их Хурлын 14 тогтоолын төслийг нэгдсэн хуралдаанаар хэлэлцүүлэн батлуулж, Байнгын хорооны 13 тогтоол баталжээ. Улсын Их Хурлын чуулганаар хэлэлцсэн асуудлуудтай холбогдуулан 27 санал, дүгнэлт, зарчмын зөрүүтэй саналын 60 томьёолол бэлтгэсэн байна.

Байнгын хорооны хуралдаан

19

Хамтарсан хуралдаан

2

Хэлэлцсэн асуудал

61

Хуулийн төсөл

9

Улсын Их Хурлын тогтоолын төсөл

14

Байнгын хорооны тогтоол

13

Бэлтгэсэн санал, дүгнэлт

27

Зарчмын зөрүүтэй саналын томьёолол

60

Сонсож хэлэлцсэн мэдээлэл, тайлан

4

Ажлын хэсэг

3

Нийтийн сонсгол

3

Байнгын хороо эрхлэх асуудлынхаа чиглэлээр хяналт шалгалтын чиг үүргээ хэрэгжүүлж яам, агентлаг, харьяа байгууллагын дөрвөн тайлан, мэдээллийг сонсож хэлэлцсэн бөгөөд Улсын Их Хурлын даргын захирамж болон Байнгын хорооны тогтоолоор тус бүр гурван ажлын хэсэг байгуулан ажиллав.

Улсын Их Хурлын даргын захирамжаар байгуулсан ажлын хэсгүүд

ШИЙДВЭР	АЖЛЫН ХЭСГИЙН НЭР	АЖЛЫН ХЭСГИЙН БҮРЭЛДЭХҮҮН
Улсын Их Хурлын даргын захирамж, 2025.04.23 № 192	Дунд хугацааны төсвийн хүрээний мэдэгдэл, төсөв, төсвийн гүйцэтгэлийг Улсын Их Хуралд өргөн мэдүүлэх, хэлэлцэн батлах, бусад хууль тогтоомжийн төсөвт үзүүлэх нөлөөллийг судлан санал, дүгнэлт боловсруулж Улсын Их Хуралд танилцуулах үүрэг бүхий	Ахлагч: Х.Булгантуяа Гишүүд: Г.Тэмүүлэн Т.Аубакир Р.Батболд О.Батнайрамдал Ж.Баярмаа Ж.Галбадрах Д.Ганмаа Х.Ганхуяг Б.Жаргалан Д.Жаргалсайхан Ц.Идэрбат М.Мандхай Б.Мөнхсоёл Ц.Мөнхтуяа У.Отгонбаяр Г.Очирбат Б.Түвшин Д.Пүрэвдаваа Ч.Ундрам Б.Уянга Б.Хэрлэн С.Цэнгүүн Д.Энхтүвшин М.Энхцэцэг С.Эрдэнэболд
Улсын Их Хурлын даргын захирамж, 2025.06.27 № 291	Монгол Улсын нэгдсэн төсвийн 2025 оны төсөөллийн тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төсөл болон хамт өргөн мэдүүлсэн хуулийн төсөл, Монгол Улсын 2025 оны төсвийн тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай, Үндэсний баялгийн сангийн 2025 оны төсвийн тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай, Нийгмийн даатгалын сангийн 2025 оны төсвийн тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай, Эрүүл мэндийн даатгалын сангийн 2025 оны төсвийн тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслүүдийг Байнгын хороо, чуулганы нэгдсэн хуралдааны хэлэлцүүлэгт бэлтгэх үүрэг бүхий	Ахлагч: Х.Ганхуяг Гишүүд: Ж.Алдаржавхлан А.Ариунзаяа Х.Баасанжаргал Ц.Баатархүү М.Бадамсүрэн Р.Батболд Ж.Батжаргал П.Ганзориг Б.Заяабал Ц.Идэрбат Ц.Мөнхбат Б.Мөнхсоёл Ч.Номин Б.Түвшин Б.Пунсалмаа Д.Пүрэвдаваа Р.Сэддорж Ц.Туваан

Улсын Их Хурлын даргын захирамж, 2025.06.27 № 291	Монгол Улсын 2025 оны төсвийн тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төсөлтэй хамт өргөн мэдүүлсэн хууль, тогтоолын төслүүдийг байнгын хороо, чуулганы нэгдсэн хуралдааны хэлэлцүүлэгт бэлтгэх үүрэг бүхий	Ахлагч: Ц.Туваан Гишүүд: Б.Баярбаатар Ш.Бямбасүрэн Д.Ганбат Б.Заяабал Ч.Лодойсамбуу М.Нарантуяа-Нара Д.Пүрэвдаваа П.Сайнзориг Дав.Цогтбаатар Б.Уянга Г.Уянгахишиг Д.Үүрийнтуяа
--	---	--

Байнгын хорооны тогтоолоор байгуулсан ажлын хэсгүүд

ШИЙДВЭР	АЖЛЫН ХЭСГИЙН НЭР	АЖЛЫН ХЭСГИЙН БҮРЭЛДЭХҮҮН
Байнгын хорооны тогтоол 2025.04.09, №06	Нийтийн өргөдлийн цахим системд иргэн Энхтөрийн Батбаярын 2025 оны 03 дугаар сарын 17-ны өдөр байршуулсан “Улаанбаатар хотын автотээврийн хэрэгслийн албан татварын нэмэгдлийг цуцлах” талаар гаргасан саналыг 33042 иргэн дэмжсэн тул уг нийтийн өргөдлийг судлан үзэж, санал, дүгнэлт гаргах үүрэг бүхий	Ахлагч: Т.Аубакир Гишүүд: Ж.Баясгалан Б.Заяабал Б.Мөнхсоёл Д.Пүрэвдаваа
Байнгын хорооны тогтоол 2025.04.23, № 07	Төсвийн байнгын хорооны 2025 оны 04 дүгээр сарын 16-ны өдрийн хуралдаанаар Төсвийн тогтвортой байдлын зөвлөлийн 2024 оны үйл ажиллагааны тайланг хэлэлцсэнтэй холбогдуулан Монгол Улсын нэгдсэн төсвийн тогтвортой байдлыг хангуулах үүрэг бүхий Төсвийн тогтвортой байдлын зөвлөлийн хараат бус, бие даасан, байнгын ажиллагааг хангахад чиглэсэн эрх зүйн орчин болон бүтцийг боловсронгуй болгох асуудлыг судлан, санал боловсруулах үүрэг бүхий	Ахлагч: Ц.Даваасүрэн Гишүүд: Д.Батбаяр Р.Батболд Ж.Батжаргал Д.Батлут Ж.Баясгалан П.Ганзориг Б.Мөнхсоёл Д.Пүрэвдаваа
Байнгын хорооны тогтоол 2025.06.24, № 16	Гаалийн албан татвараас чөлөөлөх тухай хууль хүчингүй болсонд тооцох тухай хуулийг баталсантай холбогдуулан “Хууль баталсантай холбогдуулан авах арга хэмжээний тухай” Монгол Улсын Их Хурлын тогтоолын төсөл боловсруулах үүрэг бүхий	Ахлагч: Ж.Батжаргал Гишүүд: М.Бадамсүрэн Р.Батболд Г.Заяабал

Байнгын хорооны хуралдаанаар иргэн Э.Батбаяр, Р.Шинэгэрэл нараас D.Parliament.mn цахим системээр Улаанбаатар хотын тээврийн хэрэгслийн албан татварын хэмжээг нэмэгдүүлснийг хүчингүй болгох болон хувь хүний орлогод ногддог албан татварын хэмжээг 1.0 хувь болгож бууруулах тухай нийтийн өргөдлийг хэлэлцсэн байна. Мөн улсын төсвийн хөрөнгөөр санхүүжүүлсэн геологийн судалгааны ажлууд, Оюутолгой төсөлд оруулсан хөрөнгө оруулалт, санхүүжилт, түүний зарцуулалт, үр нөлөөнд хийсэн аудитын тайлангуудыг хэлэлцжээ.

14

ИРГЭДЭЭС ИРҮҮЛСЭН
ӨРГӨДӨЛ, ГОМДОЛ

14

ХАРИУ ӨГЧ
ШИЙДВЭРЛЭСЭН

52

АЖ АХУЙН НЭГЖ, БАЙГУУЛЛАГААС
ИРҮҮЛСЭН АЛБАН БИЧИГ

39

ХЯНАЖ ХАРИУ ӨГСӨН

ХУУЛЬ ЗҮЙН БАЙНГЫН ХОРОО

2025 оны хаврын ээлжит чуулганы хугацаанд Улсын Их Хурлын Хууль зүйн байнгын хороо 19 удаа хуралдаж, 57 асуудлын хүрээнд есөн хууль, Улсын Их Хурлын найман тогтоолыг чуулганы нэгдсэн хуралдаанаар хэлэлцүүлэн батлуулж, Байнгын хорооны есөн тогтоол баталсан байна. Хууль санаачлагчаас өргөн мэдүүлсэн хууль тогтоомжийн төслийг хэлэлцэхтэй холбогдуулан 33 санал, дүгнэлт, зарчмын зөрүүтэй 74 саналын томьёолол бэлтгэлээ.

Байнгын хорооны хуралдаан

19

Бэлтгэсэн санал, дүгнэлт

33

Хэлэлцсэн асуудал

57

Зарчмын зөрүүтэй саналын томьёолол

74

Хуулийн төсөл

9

Сонсож хэлэлцсэн мэдээлэл, тайлан

11

Ажлын хэсэг

10

Улсын Их Хурлын тогтоолын төсөл

8

Нийтийн сонсгол

1

Байнгын хорооны тогтоол

9

Тус Байнгын хороо хянан шалгах чиг үүргийнхээ хүрээнд яам, агентлаг, харьяа байгууллагын 11 тайлан, мэдээллийг сонсож хэлэлцсэний дотор хууль, тогтоолоор үүрэг, чиглэл болгосон Улсын Их Хурлын шийдвэрийн биелэлтийн тайланг хэлэлцсэн байна. Мөн ээлжит чуулганы хугацаанд нийт 10 ажлын хэсэг ажилласны дөрвийг шинээр байгууллаа.

Байнгын хорооны тогтоолоор байгуулсан ажлын хэсгүүд

ШИЙДВЭР	АЖЛЫН ХЭСГИЙН НЭР	АЖЛЫН ХЭСГИЙН БҮРЭЛДЭХҮҮН
Байнгын хорооны тогтоол 2025.04.09, №04	Хүний эрх, эрх чөлөөг хангахтай холбоотой зарим хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслийг Байнгын хороо болон чуулганы нэгдсэн хуралдаанаар хэлэлцүүлэх бэлтгэл хангах, санал, дүгнэлтийн төсөл боловсруулах үүрэг бүхий ажлын хэсэг	Ахлагч: Х.Баасанжаргал Гишүүд: Ж.Алдаржавхлан М.Нарантуяа-Нара П.Сайнзориг Ц.Сандаг-Очир Х.Тэмүүжин Г.Уянгахишиг О.Номинчимэг
Байнгын хорооны тогтоол 2025.06.18, №08	Монгол Улс дахь хүний эрх, эрх чөлөөний байдлын талаарх 24 дэх илтгэл, эрүү шүүлтээс урьдчилан сэргийлэх асуудал эрхэлсэн гишүүний тайланг хэлэлцсэнтэй холбогдуулан авах зарим арга хэмжээний тухай Улсын Их Хурлын тогтоолын төсөл боловсруулах үүрэг бүхий ажлын хэсэг	Ахлагч: Б.Энхбаяр Гишүүд: Н.Алтанхуяг, П.Сайнзориг, Х.Тэмүүжин, Г.Уянгахишиг
Байнгын хорооны тогтоол 2025.07.03, №09	Гүйцэтгэх ажилд тавих Монгол Улсын Их Хурлын хяналтын тухай бие даасан хуулийн төслийг боловсруулах үүрэг бүхий ажлын хэсэг	Ахлагч: Б.Энхбаяр Гишүүд: Х.Тэмүүжин, Г.Уянгахишиг
Байнгын хорооны тогтоол 2025.07.07, №10	Монгол Улсын Их Хурал Үндсэн хуулийн цэцийн 2025 оны 06 дугаар дүгнэлтийг хүлээн зөвшөөрсөнтэй холбогдуулан Эд хөрөнгийн эрхийн бүртгэлийн тухай хуульд зохих нэмэлт, өөрчлөлтийг тусган хуулийн төсөл боловсруулах үүрэг бүхий ажлын хэсэг	Ахлагч: Х.Баасанжаргал Гишүүд: Д.Ганбат, О.Номинчимэг, П.Сайнзориг, Г.Уянгахишиг

Байнгын хорооноос Санхүүгийн зохицуулах хорооны Хяналтын зөвлөлийн гишүүний албан тушаалд нэр дэвшигчийн сонголыг зохион байгуулав.

Мөн хүний эрх, жендэрийн мэдрэмжтэй ажлын байр, эрүү шүүлт тулгахын эсрэг зэрэг асуудлаар нийт 10 удаагийн уулзалт, хэлэлцүүлэг, зөвлөгөөн хийж, хүний эрхийн нөхцөл, байдлыг судлах зорилгоор Байнгын хорооны дарга, гишүүд Дундговь аймагт томилолтоор ажиллажээ.

197

ИРГЭДЭЭС ИРҮҮЛСЭН
ӨРГӨДӨЛ, ГОМДОЛ

101

ХАРИУ ӨГЧ
ШИЙДВЭРЛЭСЭН

150

АЖ АХУЙН НЭГЖ, БАЙГУУЛЛАГААС
ИРҮҮЛСЭН АЛБАН БИЧИГ

77

ХЯНАЖ ХАРИУ ӨГСӨН

ЭДИЙН ЗАСГИЙН БАЙНГЫН ХОРОО

Ээлжит чуулганы хугацаанд Эдийн засгийн байнгын хороо бие даасан 22, хамтарсан гурван хуралдаан хийж, 64 асуудлын хүрээнд 13 хууль, Улсын Их Хурлын зургаан тогтоолыг чуулганы нэгдсэн хуралдаанаар хэлэлцүүлэн батлуулж, Байнгын хорооны 11 тогтоол баталлаа. Улсын Их Хурлын чуулганаар хэлэлцсэн асуудлуудтай холбогдуулан 26 санал, дүгнэлт, зарчмын зөрүүтэй саналын 169 томьёолол бэлтгэлээ.

Байнгын хорооны хуралдаан **22**

Хамтарсан хуралдаан **3**

Хэлэлцсэн асуудал **64**

Хуулийн төсөл **13**

Улсын Их Хурлын тогтоолын төсөл **6**

Байнгын хорооны тогтоол **11**

Бэлтгэсэн санал, дүгнэлт **26**

Зарчмын зөрүүтэй саналын томьёолол **169**

Сонсож хэлэлцсэн мэдээлэл, тайлан **14**

Ажлын хэсэг **8**

Байнгын хорооны хуралдаанаар Монголбанк, Санхүүгийн зохицуулах хороо, Үндэсний статистикийн хорооны 2024 оны үйл ажиллагааны тайлан зэрэг яам, агентлаг, харьяа байгууллагын 14 тайлан, мэдээллийг хэлэлцэн шийдвэрлэж, хянан шалгах гурван ажлын хэсэг, бусад таван ажлын хэсэг байгуулсан байна.

Улсын Их Хурлын даргын захирамжаар байгуулсан ажлын хэсгүүд

1. Санхүүгийн хоршооны тухай хуулийн төсөл боловсруулах үүрэг бүхий;
2. Бичил санхүүгийн зах зээлийг хөгжүүлэх, санхүүгийн хүртээмжийг нэмэгдүүлэх эрх зүйн орчныг шинэчлэх хүрээнд холбогдох хууль тогтоомжийн төсөл боловсруулах үүрэг бүхий;
3. Стандартчилал, техникийн зохицуулалт, тохирлын үнэлгээ, тохирлын үнэлгээний итгэмжлэлийн тухай хууль /Шинэчилсэн найруулга/-ийн төсөл болон хамт өргөн мэдүүлсэн хуулийн төслүүдийг Байнгын хороо болон чуулганы нэгдсэн хуралдаанаар хэлэлцүүлэх бэлтгэл хангах, санал, дүгнэлтийн төсөл боловсруулах үүрэг бүхий ажлын хэсэг

Байнгын хорооны тогтоолоор байгуулсан ажлын хэсгүүд

ШИЙДВЭР	АЖЛЫН ХЭСГИЙН НЭР	АЖЛЫН ХЭСГИЙН БҮРЭЛДЭХҮҮН
Байнгын хорооны тогтоол 2025.04.16, №02	“Зээлийн хүүг бууруулах стратеги батлах тухай” Улсын Их Хурлын 2020 оны 21 дүгээр тогтоолын хэрэгжилт, үр дүнтэй танилцаж, санал, дүгнэлт гаргах үүрэг бүхий	Ахлагч: Л.Соронзонболд Гишүүд: Ж.Алдаржавхлан Р.Батболд О.Батнайрамдал Н.Батсүмбэрэл Э.Болормаа Б.Жаргалан Б.Мөнхсоёл Б.Найдалаа
Байнгын хорооны тогтоол 2025.05.16, №05	“Монгол Улсын хөгжлийн 2026 оны төлөвлөгөө батлах тухай” Улсын Их Хурлын тогтоолын төслийг Байнгын хорооны болон чуулганы нэгдсэн хуралдааны хэлэлцүүлэгт бэлтгэх, санал, дүгнэлтийн төсөл боловсруулах үүрэг бүхий	Ахлагч: М.Бадамсүрэн Гишүүд: Д.Батбаяр Р.Батболд О.Батнайрамдал Ш.Бямбасүрэн Г.Ганбаатар Г.Лувсанжамц Б.Мөнхсоёл Г.Очирбат Л.Соронзонболд Д.Энхтүвшин

Байнгын хорооны тогтоол 2025.06.10, №06	Монголбанкнаас хэрэгжүүлж байгаа Орон сууцны ипотекийн зээлийн үйл ажиллагааны хөтөлбөрийн хэрэгжилтийг хянан шалгаж санал, дүгнэлт гаргах үүрэг бүхий	Ахлагч: Ж.Алдаржавхлан Гишүүд: Р.Сэддорж Н.Батсүмбэрэл Ш.Бямбасүрэн Г.Лувсанжамц М.Мандхай П.Сайнзориг А.Ундраа
Байнгын хорооны тогтоол 2025.06.10, №07	Монголбанкны 2024 оны санхүүгийн тайланг сонссонтой холбогдуулан Монголбанк дахь Үндэсний баялгийн төрөлжсөн сангуудын хөрөнгийн зарцуулалт, үр дүнгийн талаар хяналт шалгалт хийж, санал, дүгнэлт гаргах, шаардлагатай бол Улсын Их Хурлын шийдвэрийн төсөл боловсруулах үүрэг бүхий	Ахлагч: О.Батнайрамдал Гишүүд: Р.Сэддорж М.Бадамсүрэн Н.Батсүмбэрэл П.Батчимэг Б.Жаргалан Б.Мөнхсөөл П.Сайнзориг Д.Энхтүвшин
Байнгын хорооны тогтоол 2025.06.17, №08	Улсын Их Хурлын гишүүн Ж.Алдаржавхлангаас 2025 оны тавдугаар сарын 02-ны өдөр Улсын Их Хуралд өргөн мэдүүлсэн Хот байгуулалтын тухай хууль /Шинэчилсэн найруулга/-д нэмэлт оруулах тухай хуулийн төсөл болон хамт өргөн мэдүүлсэн бусад хуулийн төслүүдийг Байнгын хороо болон чуулганы нэгдсэн хуралдааны хэлэлцүүлэгт бэлтгэх үүрэг бүхий	Ахлагч: Г.Лувсанжамц Гишүүд: М.Бадамсүрэн Р.Батболд О.Батнайрамдал Ч.Лодойсамбуу П.Сайнзориг Ч.Ундраа

26

ИРГЭДЭЭС ИРҮҮЛСЭН
ӨРГӨДӨЛ, ГОМДОЛ

15

ХАРИУ ӨГЧ
ШИЙДВЭРЛЭСЭН

124

АЖ АХУЙН НЭГЖ, БАЙГУУЛЛАГААС
ИРҮҮЛСЭН АЛБАН БИЧИГ

63

ХЯНАЖ ХАРИУ ӨГСӨН

ХҮНИЙ ХӨГЖИЛ, НИЙГМИЙН БОДЛОГЫН БАЙНГЫН ХОРОО

Монгол Улсын Их Хурлын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн дагуу шинээр байгуулагдсан Хүний хөгжил, нийгмийн бодлогын байнгын хороо 2025 оны долдугаар сарын 09-ний өдөр хоёр удаа хуралдаж Байнгын хорооны дарга болон Дэд хороодын дарга нарыг сонгох тухай, мөн Дэд хороодын бүрэлдэхүүнийг батлах тухай асуудлыг хэлэлцэн шийдвэрлэсэн байна. Тус Байнгын хорооны даргаар Улсын Их Хурлын гишүүн Б.Найдалаа, Боловсрол, шинжлэх ухааны болон Соёл, спорт, залуучуудын дэд хороодын даргаар Улсын Их Хурлын гишүүн С.Зулпхар, М.Ганхүлэг нар ажиллахаар боллоо.

Байнгын хорооны хуралдаан

2

Улсын Их Хурлын тогтоолын төсөл

2

Хэлэлцсэн асуудал

3

Байнгын хорооны тогтоол

1

ӨРГӨДЛИЙН БАЙНГЫН ХОРОО

Мөнхүү шинээр байгуулагдсан Өргөдлийн байнгын хороо 2025 оны долдугаар сарын 09-ний өдөр нэг удаа хуралдаж Байнгын хорооны даргад нэр дэвшүүлэх асуудлыг хэлэлцэн шийдвэрлэлээ. Байнгын хорооны даргаар Улсын Их Хурлын гишүүн О.Номинчимэгийг нэр дэвшүүлснийг дэмжсэн байна.

Байнгын хорооны хуралдаан

1

Улсын Их Хурлын тогтоолын төсөл

1

Хэлэлцсэн асуудал

1

Хууль санаачлагчаас Улсын Их Хуралд өргөн мэдүүлсэн хуулийн найман төсөл, Улсын Их Хурлын тогтоолын нэг төсөлд Улсын Их Хурлын Тамгын газраас хууль зүйн дүгнэлт гаргасныг Байнгын хороодын хуралдаагаар танилцлаа. Мөн Үндсэн хуулийн цэцэд маргаан хянан шийдвэрлэх ажиллагаа үүсгэсэнтэй холбоотойгоор Улсын Их Хурлын итгэмжлэгдсэн төлөөлөгчөөр 10 гишүүн томилогдож, холбогдох 13 тайлбарыг гарган хүргүүлж, Цэцийн хуралдаанд оролцжээ.

ХУУЛЬ ЗҮЙН ДҮГНЭЛТ ГАРГАСАН ТӨСӨЛ

8

хуулийн

1

УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН
ТОГТООЛЫН

13

ҮНДСЭН ХУУЛИЙН ЦЭЦЭД
ГАРГАСАН ТАЙЛБАР

**МОНГОЛ УЛСЫН
ИХ ХУРАЛ**

ХЯНАН ШАЛГАХ ҮЙЛ АЖИЛЛАГАА

УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ХЯНАЛТ ШАЛГАЛТ

Улсын Их Хурлын 2025 оны хаврын ээлжит чуулганы хугацаанд хууль тогтоомжийн хэрэгжилттэй танилцах, биелэлтэд хяналт шалгалт хийх, санал, дүгнэлт гаргах, шаардлагатай бол шийдвэрийн төсөл боловсруулах үүрэг бүхий Улсын Их Хурлын даргын захирамжаар байгуулагдсан 19, Байнгын хорооны тогтоолоор байгуулагдсан 21, нийт 40 ажлын хэсэгт давхардсан тоогоор Улсын Их Хурлын 407 гишүүн ажиллажээ. Эдгээрээс Улсын Их Хурлын даргын захирамжаар байгуулагдсан дөрөв, Байнгын хорооны тогтоолоор байгуулагдсан долоон ажлын хэсэг зорилго, чиг үүргээ хэрэгжүүлсэн тул үйл ажиллагаагаа дуусгавар болгоод байна.

Хяналт шалгалтын ажлын хэсэг	40	Улсын Их Хурлын даргын захирамжаар байгуулагдсан	19
Ажлын хэсгийн хуралдаан	94	Байнгын хорооны тогтоолоор байгуулагдсан	21
Ажлын хэсгүүдэд ажилласан гишүүд	407	Үйл ажиллагаа дуусгавар болсон	11

Ажлын хэсгүүд, бүрэлдэхүүн, ажилласан байдал

№	БАЙГУУЛСАН ШИЙДВЭРИЙН ОГНОО, ДУГААР, ШАЛГАЛТЫН ЧИГЛЭЛ	АЖЛЫН ХЭСГИЙН БҮРЭЛДЭХҮҮН	ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ ЯВЦ
УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ДАРГЫН ЗАХИРАМЖААР БАЙГУУЛАГДСАН АЖЛЫН ХЭСЭГ			
1	Улсын Их Хурлын даргын захирамж 2024.08.19, №42 Хөдөө аж ахуйн үйлдвэрлэлийг дэмжих бодлогын хүрээнд Уламжлалт мал аж ахуйд тулгамдаж буй уур амьсгалын өөрчлөлтөөс шалтгаалсан сөрөг нөлөөллийг бууруулах тухай хууль, Улсын Их Хурлын 2021 оны 106 дугаар тогтоолоор баталсан "Шинэ сэргэлтийн бодлого"-ын 4.2, 4.4-т заасан зорилт, "Хүнсний хангамж, аюулгүй байдлыг хангах талаар авах зарим арга хэмжээний тухай" Улсын Их Хурлын 2022 оны 36 дугаар тогтоол, "Малын гаралтай түүхий эдийг боловсруулах үйлдвэрлэлийг дэмжих зарим арга хэмжээний тухай" Улсын Их Хурлын 2024 оны 63 дугаар тогтоолын хэрэгжилтийг эрчимжүүлэх, үр нөлөөг дээшлүүлэх бодлого, арга зүйн дэмжлэг үзүүлэх, хяналт тавих, холбогдох арга хэмжээний санал болон хууль, эрх зүйн орчныг боловсронгуй болгох асуудлыг судалж, танилцуулах үүрэг бүхий ажлын хэсэг	Ахлагч: М.Мандхай Гишүүд: Б.Бат-Эрдэнэ Ж.Бат-Эрдэнэ П.Батчимэг М.Ганхүлэг Б.Заяабал Ц.Идэрбат С.Лүндэг З.Мэндсайхан Л.Соронзонболд Р.Сэддорж А.Ундраа Д.Үүрийнтуяа Д.Энхтүвшин Р.Батболд /2024 оны 307-р захирамжаар нэмсэн/	-Гурван удаа /2025.03.19, 2025.04.08, 2025.06.04/ хуралдсан. -Дэд ажлын хэсэг мөн дөрвөн удаа /2025.04.22, 2025.04.29, 2025.05.13, 2025.06.12/ хуралдсан. -Таван удаагийн хэлэлцүүлэг /Хүнсний тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслөөр гурван удаа, Хүнсний бүтээгдэхүүний аюулгүй байдлыг хангах тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслөөр хоёр удаа/ зохион байгуулсан. -Хүнсний аюулгүй байдлын үндэсний лавлагаа лаборатори, Дархан-Уул аймгийн Хөдөө аж ахуйн газрын үйл ажиллагаатай /2025.02.26, 2025.03.20-21/ танилцав. -Улсын Их Хурлын гишүүн М.Мандхай, С.Лүндэг нарын гишүүдээс хуулийн төслүүдийг /2025.06.19, 2025.07.04/ өргөн мэдүүлэв.

2	Улсын Их Хурлын даргын захирамж 2024.08.27, №59 Мал аж ахуйн салбарыг эрсдэлээс хамгаалах, гол нэрийн бүтээгдэхүүний хангамж, нийлүүлэлтийн тогтвортой байдлыг хангах, нөөцийг нэмэгдүүлэх хүрээнд Монгол Улсын Их Хурлаас 2024 оны 04 дүгээр сарын 19-ний өдөр баталсан Гаалийн албан татвараас чөлөөлөх тухай хууль, "Хууль баталсантай холбогдуулан авах зарим арга хэмжээний тухай" Улсын Их Хурлын 2024 оны 31 дүгээр тогтоолын хэрэгжилтийг хангах арга хэмжээний санал боловсруулах, хууль эрх зүйн орчныг боловсронгуй болгох асуудлыг судалж, танилцуулах үүрэг бүхий	Ахлагч: Б.Баярбаатар Гишүүд: Б.Бат-Эрдэнэ Ж.Бат-Эрдэнэ П.Ганзориг М.Ганхүлэг Ц.Мөнхтуяа М.Нарантуяа-Нара	-Гурван удаа /2024.09.25, 2024.12.19, 2025.01.07/ хуралдсан. -Дархан-Уул, Сэлэнгэ аймаг, нийслэлийн тариалан эрхлэгчид, гурил үйлдвэрлэгч нар, борлуулагчид, холбооны төлөөлөл, эрдэмтэн, судлаач нартай дөрвөн удаагийн /2024.09.12-13, 2025.09.26, 2024.10.18, 2025.03.31/ уулзалт хийсэн. -Гурван удаагийн хэлэлцүүлэг /2024.11.27, 2024.12.03, 2024.12.12/ зохион байгуулсан -Улсын Их Хурлын даргад гурван удаа /2024.09.27, 2024.10.21, 2025.01.15/, Улсын Их Хурлын бусад гишүүдэд нэг удаа /2025.01.17/ танилцуулсан. -Улсын Их Хурлын Төсвийн Байнгын хорооны хуралдаанаар /2025.04.23/ санал, дүгнэлтийг хэлэлцүүлсэн.
3	Улсын Их Хурлын даргын захирамж 2024.09.05, №73 Төрийн албаны тухай хуулийн хэрэгжилттэй танилцаж, санал, дүгнэлт гаргах, холбогдох хууль, тогтоолын төсөл боловсруулах үүрэг бүхий	Ахлагч: Г.Дамдинням Гишүүд: Б.Баярбаатар Ж.Алдаржавхлан Ж.Баярмаа Э.Болормаа П.Ганзориг Б.Жаргалан С.Замира С.Зулпхар Ц.Мөнхбат Н.Наранбаатар Н.Номтойбаяр /2024 оны 307-р захирамжаар хассан/ П.Сайнзориг Б.Хэрлэн Г.Ганбаатар /2025 оны 58-р захирамжаар нэмсэн/	-Нэг удаа /2025.04.02/ хуралдсан. -Дархан-Уул аймагт болсон бүсчилсэн зөвлөгөөнд оролцож /2025.04.14-15/, ЗГХЭГ, КОИКА-ийн зөвлөх үйлчилгээний тайланг /2025.04.04/ сонсов.

4	Улсын Их Хурлын даргын захирамж 2024.09.05, №75 Нийтээр дагаж мөрдөх дүрэм, журам, захиргааны хэм хэмжээний актын тоог цөөрүүлэх, цэгцлэх талаар санал, дүгнэлт гарган холбогдох бусад хууль тогтоомжийн төсөл боловсруулах үүрэг бүхий	Ахлагч: Ж.Бат-Эрдэнэ Гишүүд: Б.Баярбаатар Ж.Золжаргал Ч.Анар /2024 оны 307-р захирамжаар хассан/ О.Батнайрамдал Б.Бат-Эрдэнэ Х.Баасанжаргал Х.Ганхуяг Ж.Ганбаатар Б.Жаргалан Д.Жаргалсайхан Ч.Лодойсамбуу Л.Мөнхбаясгалан М.Нарантуяа-Нара Г.Очирбат М.Сарнай Дав.Цогтбаатар С.Цэнгүүн Д.Энхтүвшин	-Нэг удаа /2025.04.08/ хуралдсан.
5	Улсын Их Хурлын даргын захирамж 2024.09.05, №77 Хот, тосгоны эрх зүйн байдлын тухай хуулийг хэрэгжүүлэх бэлтгэл ажлыг хангах, шаардлагатай хууль тогтоомжийн төсөл боловсруулах үүрэг бүхий	Ахлагч: Д.Батлут Гишүүд: Ж.Алдаржавхлан Н.Алтаншагай Ж.Батжаргал Х.Баттулга П.Ганзориг Г.Дамдинням Ц.Идэрбат Г.Лувсанжамц С.Лүндэг Н.Наранбаатар Д.Пүрэвдаваа П.Сайнзориг	-Гурван удаа /2025.04.22, 2025.05.06, 2025.05.13/ хуралдсан.
6	Улсын Их Хурлын даргын захирамж 2024.09.05, №78 Байгаль орчныг хамгаалах тухай хуулийн хэрэгжилттэй танилцаж, санал дүгнэлт гаргах, шаардлагатай хуулийн төсөл боловсруулах үүрэг бүхий	Ахлагч: С.Лүндэг Гишүүд: Б.Пүрэвдорж Б.Бейсен Дам.Цогтбаатар М.Бадамсүрэн Ж.Батжаргал Б.Бат-Эрдэнэ Э.Болормаа С.Замира Н.Наранбаатар Д.Рэгдэл Б.Түвшин Б.Уянга Н.Батсүмбэрэл /2024 оны 307 дугаар захирамжаар нэмсэн/	-Гурван удаа /2024.10.21, 2025.03.25, 2025.04.01/ хуралдсан. -Ажлын хэсгийн ахлагч Олон улсын байгууллагын төлөөллийг хүлээн авч /2024.10.18/ уулзсан. -Олон улсын Байгаль орчныг хамгаалах тухай хуулийн судалгааг хийж байна.

7	Улсын Их Хурлын даргын захирамж 2024.09.05, №79 Ундны ус, ариун цэврийн байгууламжаар хангагдах эрхийн хэрэгжилттэй танилцаж, санал, дүгнэлт гаргах, эрх зүйн орчныг боловсронгуй болгох санал боловсруулан танилцуулах үүрэг бүхий	Ахлагч: Б.Уянга Гишүүд: Ж.Золжаргал Э.Болормаа М.Ганхүлэг Л.Мөнхбаясгалан П.Мөнхтулга Д.Рэгдэл	-Гурван удаа /2024.09.18, 2024.10.16, 2025.06.18/ хуралдсан. -Усны асуудлаарх төрийн болон төрийн бус байгууллагын төлөөлөл, судалгааны байгууллагын төлөөлөл, мэргэжилтнүүдтэй уулзалт, хэлэлцүүлгүүд хийж /2024.11.06, 2024.11.11-12, 2025.01.22, 2025.01.30/ Ус хангамжийн баруун эх үүсвэрийг шинээр байгуулах үйлдвэрийн барилгын ажил /2024.12.17/, Дундговь аймгийн Сайнцагаан, Говь-Угтаал, Гурвансайхан сумдын ундны усны хангамжийн байдалтай /2025.04.28-29/ танилцав. -Улсын Их Хурлын Байгаль орчин, хүнс, хөдөө аж ахуйн байнгын хорооны хуралдаанд /2025.06.24/ санал дүгнэлтээ танилцуулав.
8	Улсын Их Хурлын даргын захирамж 2024.09.05, №81 Залуучуудын хөгжлийг дэмжих тухай хуулийн хэрэгжилттэй танилцаж, санал, дүгнэлт гаргах, шаардлагатай бол холбогдох хуулийн төсөл боловсруулах үүрэг бүхий	Ахлагч: М.Ганхүлэг Гишүүд: Ч.Ундрэм Н.Алтаншагай Н.Батсүмбэрэл Э.Батшугар Э.Болормаа Ш.Бямбасүрэн Г.Лувсанжамц М.Сарнай С.Цэнгүүн Ө.Шижир	-Гурван удаа /2025.04.16, 2025.05.07, 2025.06.25/ хуралдсан. -Дорнод аймгийн залуучууд /2025.02.07-09/, Ханнс-Зайделийн сан, МУИС-ийн Хууль зүйн сургуулийн дэргэдэх Герман, Европын эрх зүйн төвийн судлаач нар /2025.03.11, 2025.03.18, 2025.04.04/, НҮБ-ын Хүн амын сангийн судлаач нар Соёл, спорт, аялал жуулчлал, залуучуудын яамны ажлын хэсгийнхэнтэй /2025.05.23/ уулзалт хийв. -Улсын Их Хурлын Нийгмийн бодлогын байнгынхорооныхуралдаанд/2025.07.08/ санал дүгнэлтээ танилцуулав. Нийгмийн бодлогын байнгын хорооны 2025.07.08-ны 10 тоот тогтоол
9	Улсын Их Хурлын даргын захирамж 2024.09.05, №82 Жижиг, дунд үйлдвэрлэл үйлчилгээг дэмжих тухай хуулийн хэрэгжилттэй танилцаж, бичил үйлдвэр, үйлчилгээ эрхлэгчдийг дэмжих тогтолцоог оновчтой болгох чиглэлээр санал, дүгнэлт гаргах, холбогдох хуулийн төсөл боловсруулах үүрэг бүхий	Ахлагч: Д.Батлут Гишүүд: С.Ганбаатар Н.Алтанхуяг Ж.Батжаргал Ж.Ганбаатар М.Ганхүлэг С.Замира С.Лүндэг М.Бадамсүрэн /2025 оны 58 дугаар захирамжаар нэмсэн/	-Гурван удаа /2025.06.05, 2025.06.10, 2025.06.18/ хуралдсан. -Дархан-Уул, Орхон, Дорноговь аймаг, нийслэл Улаанбаатар хотноо цуврал хэлэлцүүлэг /2025.02.18, 2025.02.19, 2025.04.10, 2025.05.05/ зохион байгуулав.

10	Улсын Их Хурлын даргын захирамж 2024.09.05, №83 Зөвшөөрлийн тухай хуулийн хэрэгжилттэй танилцаж, холбогдох санал, дүгнэлт гаргаж, хуулийн төсөл боловсруулах үүрэг бүхий	Ахлагч: Х.Ганхуяг Гишүүд: Р.Сэддорж Т.Аубакир Э.Бат-Амгалан Б.Батбаатар Б.Заяабал У.Отгонбаяр Г.Очирбат Г.Хосбаяр	-Таван удаа /2024.12.03, 2024.12.04, 2024.12.16, 2024.12.17, 2024.12.20/ хуралдсан. -Уул уурхай, эрчим хүч, байгаль орчин, дэд бүтэц болон банк, санхүү, эдийн засгийн чиглэлээр цуврал хэлэлцүүлэг /2024.10.02, 2024.10.03/ хийсэн. -Яам, агентлагийн төлөөлөгчидтэй уулзалт /2024.10.14/ хийв. -Улсын Их Хурлын Эдийн засгийн байнгын хорооны хуралдаанд /2024.12.24/ санал дүгнэлтээ танилцуулж, хуулийн хэрэгжилтийг эрчимжүүлэх, холбогдох арга хэмжээ авах талаар "Монгол Улсын Засгийн газарт чиглэл өгөх тухай" тогтоол батлуулав. Эдийн засгийн байнгын хорооны 2024.12.24-ний өдрийн 07 тоот тогтоол
11	Улсын Их Хурлын даргын захирамж 2024.09.05, №97 Нийгмийн халамжийн тухай хуулийн хэрэгжилттэй танилцаж, нийгмийн халамжийн тогтолцоог оновчтой болгох чиглэлээр санал, дүгнэлт гаргах, шаардлагатай бол холбогдох хуулийн төсөл боловсруулах үүрэг бүхий	Ахлагч: Б.Жаргалан Гишүүд: Б.Бейсен Л.Энхнасан Н.Алтаншагай Р.Батболд Ж.Баясгалан Д.Ганмаа М.Ганхүлэг С.Зулгхар П.Мөнхтулга М.Нарантуяа-Нара О.Саранчулуун Б.Түвшин М.Сарнай /2024 оны 307 захирамжаар нэмсэн/	-Нэг удаа /2024.10.15/ хуралдсан. -Ажлын хэсгийн үйл ажиллагааны хүрээнд уулзалт, хэлэлцүүлгүүдийг зохион байгуулахаар ажиллаж байна.

12	Улсын Их Хурлын даргын захирамж 2024.09.05, №103 Хөдөлмөрийн тухай хуулийн хэрэгжилттэй танилцаж, санал дүгнэлт гаргах, холбогдох шийдвэрийн төсөл боловсруулан танилцуулах үүрэг бүхий	Ахлагч: Г.Тэмүүлэн Гишүүд: Р.Сэддорж Л.Энхнасан А.Ариунзаяа Р.Батболд П.Батчимэг Э.Болормаа С.Зулпхар Б.Жаргалан Ч.Лодойсамбуу Б.Мөнхсоёл Ц.Мөнхтуяа Н.Наранбаатар Б.Пунсалмаа Б.Уянга Б.Хэрлэн Д.Энхтүвшин С.Эрдэнэбат Н.Номтойбаяр /2024 оны 307 дугаар захирамжаар нэмсэн/	-Хоёр удаа /2024.11.19, 2024.12.24/ хуралдсан. -Уул уурхайн салбарт ажиллагсадтай уулзалт хэлэлцүүлэг /2024.11.15/ зохион байгуулав.
13	Улсын Их Хурлын даргын захирамж 2024.09.05, №110 Тамхины хяналтын тухай хуулийн хэрэгжилттэй танилцаж, электрон тамхи, түүнтэй холбоотой асуудлаар холбогдох хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах шаардлагатай эсэхийг судлан, санал, дүгнэлт гаргах, шаардлагатай бол холбогдох хуулийн төсөл боловсруулах үүрэг бүхий	Ахлагч: О.Номинчимэг Гишүүд: Д.Батбаяр Г.Дамдинням Х.Жангабыл Б.Мөнхсоёл М.Сарнай	-Нэг удаа /2025.03.20/ хуралдсан. -Хуулийн хэрэгжилт, тулгамдсан асуудлуудын талаар судлаач, мэргэжилтнүүд, эмч нар, олон улсын мэргэжилтнүүдтэй хэлэлцүүлэг, зөвлөгөөн, цуврал уулзалт /2025.01.27, 2025.01.28, 2025.05.05, 2025.05.14/ зохион байгуулав. -Тамхины хяналтын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төсөлд санал авахаар Засгийн газарт хүргүүлсэн /2025.05.16/.
14	Улсын Их Хурлын даргын захирамж 2024.09.05, №111 Төрийн хяналт шалгалтын тухай хуулийн хэрэгжилттэй танилцаж, холбогдох санал, дүгнэлт, хуулийн төсөл боловсруулах үүрэг бүхий	Ахлагч: Д.Энхтүвшин Гишүүд: Б.Баярбаатар С.Ганбаатар Н.Алтанхуяг Ч.Анар /2024 оны 307 захирамжаар хассан/ Т.Аубакир Д.Батбаяр Б.Заяабал Ө.Шижир	-Гурван удаа /2025.01.28, 2025.04.23, 2025.05.06/ хуралдсан. -Хяналт үнэлгээний үндэсний хороо, Засгийн газрын Хяналт хэрэгжүүлэх газрын төлөөллүүдтэй /2025.04.25/ уулзав.

15	Улсын Их Хурлын даргын захирамж 2024.09.05, №113 Эрүүл мэндийн даатгалын тухай хуулийн хэрэгжилттэй танилцаж, эрүүл мэндийн даатгалын тогтолцоог оновчтой болгох чиглэлээр санал, дүгнэлт гаргах, шаардлагатай бол холбогдох хуулийн төсөл боловсруулах үүрэг бүхий	Ахлагч: У.Отгонбаяр Гишүүд: М.Бадамсүрэн Н.Батсүмбэрэл Х.Болормаа Э.Болормаа	-Гурван удаа /2025.01.23, 2025.04.24, 2025.04.25/ хуралдсан. -Эрүүл мэндийн даатгалын ерөнхий газрын дарга С.Энхболдтой уулзаж /2025.03.31/, ЭМДЕГ-т /2025.04.22/ ажиллав.
16	Улсын Их Хурлын даргын захирамж 2024.09.05, №115 Иргэний хуулийн хэрэгжилттэй танилцаж, санал, дүгнэлт гаргах үүрэг бүхий	Ахлагч: О.Номинчимэг Гишүүд: Дам.Цогтбаатар Х.Баасанжаргал П.Сайнзориг Х.Тэмүүжин Г.Уянгахишиг Б.Энхбаяр С.Эрдэнэболд	-Дэмжлэг үзүүлэх багууд зургаан удаа /2025.03.24, 2025.03.25, 2025.03.31, 2025.04.07, 2025.04.18, 2025.04.21/ хуралдсан. -Иргэний хуулийн хэрэгжилтийн асуудлаар хэлэлцүүлэг /2025.04.14/ зохион байгуулав. -Японы Олон улсын хамтын ажиллагааны байгууллага ЖАЙКА-гийн судлаач нартай цуврал уулзалт /2025.06.10, 2025.06.16/ хийв.
17	Улсын Их Хурлын даргын захирамж 2025.04.23, №192 Дунд хугацааны төсвийн хүрээний мэдэгдэл, төсөв, төсвийн гүйцэтгэлийг Улсын Их Хуралд өргөн мэдүүлэх, хэлэлцэн батлах, бусад хууль тогтоомжийн төсөвт үзүүлэх нөлөөллийг судлан санал, дүгнэлт боловсруулж, Улсын Их Хуралд танилцуулах үүрэг бүхий	Ахлагч: Х.Булгантуяа Гишүүд: Г.Тэмүүлэн Т.Аубакир Р.Батболд О.Батнайрамдал Ж.Баярмаа Ж.Галбадрах Д.Ганмаа Х.Ганхуяг Б.Жаргалан Д.Жаргалсайхан Ц.Идэрбат М.Мандхай Б.Мөнхсоёл Ц.Мөнхтуяа У.Отгонбаяр Г.Очирбат Д.Пүрэвдаваа Б.Түвшин Ч.Ундрам Б.Уянга Б.Хэрлэн С.Цэнгүүн Д.Энхтүвшин М.Энхцэцэг С.Эрдэнэболд	-Гурван удаа /2025.02.27, 2025.04.29, 2025.06.25/ хуралдсан. -Ажлын дэд хэсгүүд хөрөнгө оруулалт, гадаад зээл, тусламж, урсгал зардлын асуудлаар цуврал уулзалт /2025.03.06, 2025.03.14, 2025.03.26, 2025.03.27/ хийв. -Улаанбаатар хотын төв цэвэрлэх байгууламж, хаягдал ус дахин боловсруулах үйлдвэр, "Солонго 1, 2" орон сууцны хорооллын ажилтай танилцаж, Нийслэлийн нийтийн тээврийн газрын мэдээллийг сонсов.

18	Улсын Их Хурлын даргын захирамж 2024.12.02, №292 Татварын багц хуулийн хэрэгжилттэй танилцаж санал, дүгнэлт гаргах, шаардлагатай бол холбогдох хуулийн төсөл боловсруулах үүрэг бүхий	Ахлагч: Х.Ганхуяг Гишүүд: Т.Аубакир Р.Батболд Ж.Баясгалан П.Ганзориг Б.Заяабал О.Номинчимэг Б.Пунсалмаа Д.Энхтүвшин Г.Лувсанжамц /2025 оны 169-р захирамжаар нэмсэн/	-Хоёр удаа /2025.01.20, 2025.03.21/ хуралдсан. -Аж ахуйн нэгжийн орлогын албан татварын асуудлаар хэлэлцүүлэг /2025.01.28/ зохион байгуулав.
19	Улсын Их Хурлын даргын захирамж 2025.05.28, №243 Улсын Их Хурлын 2024 оны 31 дүгээр тогтоолын хэрэгжилттэй танилцаж, санал, дүгнэлт гаргах, шаардлагатай бол холбогдох шийдвэрийн төсөл боловсруулах үүрэг бүхий	Ахлагч: Б.Баярбаатар Гишүүд: Ж.Бат-Эрдэнэ Б.Бейсен Г.Тэмүүлэн Б.Батбаатар З.Мэндсайхан М.Сарнай Г.Очирбат	-Нэг удаа /2025.06.04/ хуралдсан. -Улаан буудай, гурилын салбарын нөхцөл байдлын талаар ХХААХҮЯ, Гаалийн ерөнхий газар, Стандарт, хэмжил зүйн газар болон Хүнсний аюулгүй байдлын Үндэсний лавлагаа лаборатори (ХАБҮЛЛ) зэрэг холбогдох байгууллагын мэдээллийг сонсов. -Засгийн газраас яаралтай горимоор өргөн мэдүүлсэн "Гаалийн албан татвараас чөлөөлөх тухай хууль хүчингүй болсонд тооцох тухай" хуулийг Улсын Их Хурал хэлэлцэн баталснаар /2025.06.25/ ажлын хэсгийн үйл ажиллагаа дуусгавар болсон.
БАЙНГЫН ХОРООНЫ ТОГТООЛООР БАЙГУУЛАГДСАН АЖЛЫН ХЭСЭГ			
1	БСШУСБХ-ны тогтоол 2024.10.15, №01 "Монгол Улсын Засгийн газрын 2024-2028 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөр"-ийн 2.2.1-д тэгж, хүртээмжтэй, чанартай боловсрол зорилтын хүрээнд туссан Төрийн өмчийн ерөнхий боловсролын сургууль, цэцэрлэг, дотуур байрны нүхэн жорлонг орчин үеийн стандарт, шаардлагад нийцсэн ариун цэврийн байгууламжаар солих ажлын явцад дэмжлэг үзүүлэх үүрэг бүхий	Ахлагч: Ч.Ундрам Гишүүд: Ц.Мөнхтуяа Д.Рэгдэл М.Сарнай Б.Хэрлэн С.Эрдэнэбат Байнгын хорооны 2025 оны тогтоолоор нэмсэн: О.Саранчулуун Г.Хосбаяр	-Нэг удаа /2025.04.30/ хуралдсан. -Төв, Сэлэнгэ, Булган, Хөвсгөл аймагт ажиллаж /2025.04.19-23/, МСҮТ, ЕБС, СӨБ-ын үйл ажиллагаа, нүхэн жорлонг орчин үеийн ариун цэврийн байгууламжаар солих ажлын явцтай танилцсан. -БСШУСБХ-ны хуралдаанд /2025.05.07/ тайлангаа танилцуулж, "Засгийн газарт чиглэл өгөх тухай" Байнгын хорооны тогтоолыг батлуулав. БСШУСБХ-ны 2025 оны 04 дүгээр тогтоол

2	БСШУСБХ-ны тогтоол 2024.10.15 №02 Боловсролын зээлийн сангийн үйл ажиллагаа, журмын биелэлтэд хяналт шалгалт хийх, холбогдох санал, дүгнэлт гаргах шийдвэрийн төсөл боловсруулах үүрэг бүхий	Ахлагч О.Батнайрамдал Гишүүд: Ш.Бямбасүрэн Ж.Галбадрах Г.Дамдинням Б.Найдалаа О.Саранчулуун М.Сарнай С.Эрдэнэбат	-Таван удаа /2024.11.07, 2025.01.15, 2025.01.22, 2025.03.19, 2025.03.25/ хуралдсан. -Боловсролын зээлийн сангийн үйл ажиллагаатай танилцаж, /2025.01.07/ Боловсролын сайдад хандаж асуулт тавьсан. -МУИС, ШУТИС, МУБИС, АШУУИС, Этүгэн их сургуулийн оюутнууд, яам, сангийн холбогдох албан тушаалтнууд оролцсон цуврал хэлэлцүүлэг /2025.03.24/ зохион байгуулсан. -Боловсролын сайдад тавьсан асуултын хариу, ажлын хэсгийн санал дүгнэлтийг БСШУСБХ-ны хуралдаанаар хэлэлцүүлж, сангийн журмыг боловсронгуй болгохыг Засгийн газарт даалгасан Байнгын хорооны тогтоол батлуулснаар ажлын хэсгийн үйл ажиллагаа дуусгавар болсон. БСШУСБХ-ны 2025 оны 03 дугаар тогтоол
3	АҮББХ-ны тогтоол 2024.11.13 №01 "Монгол газрын тос боловсруулах үйлдвэр барих төсөл"-ийн талаар шалган судлах, холбогдох санал, дүгнэлт гаргах, шийдвэрийн төсөл боловсруулах үүрэг бүхий	Ахлагч Л.Мөнхбаясгалан Гишүүд: М.Бадамсүрэн Д.Батбаяр П.Ганзориг Х.Жангабыл Ж.Золжаргал Г.Лувсанжамц П.Мөнхтулга Г.Очирбат Д.Үүрийнтуяа Д.Энхтуяа Д.Энхтүвшин	-Нэг удаа /2025.04.01/ хуралдсан. -Байнгын хорооны хуралдаанаар "Засгийн газарт чиглэл өгөх тухай" тогтоолын төслийг хэлэлцүүлж батлуулсан. АҮББХ-ны 2025 оны 05 дугаар тогтоол -Дорноговь аймгийн Алтанширээ сум дахь Газрын тос боловсруулах үйлдвэрийн бүтээн байгуулалттай танилцав /2025.04.08-10/.
4	АҮББХ-ны тогтоол 2024.11.13 №02 "Тавантолгой түлш" ХХК-ийн үйлдвэрлэл, технологийн үйл ажиллагааны талаар шалган судлах, холбогдох санал, дүгнэлт гаргах, шийдвэрийн төсөл боловсруулах үүрэг бүхий	Ахлагч Д.Энхтуяа Гишүүд: М.Бадамсүрэн П.Мөнхтулга Г.Очирбат Б.Пунсалмаа Д.Пүрэвдаваа Б.Уянга Г.Лувсанжамц Д.Үүрийнтуяа Д.Энхтүвшин М.Энхцэцэг	-Дөрвөн удаа /2024.12.04, 2025.01.22, 2025.01.23, 2025.06.05/ хуралдсан. -Дэмжих баг 17 удаа /2025.01.24-2025.03.31, 2024.04.01-2025.05.28/ хуралдсан. -“Тавантолгой түлш” ХХК-ийн зүүн үйлдвэртэй /2024.12.18/ танилцсан. -АҮББХ, БОХХААБХ-ны хамтарсан хуралдаанд санал дүгнэлтээ танилцуулсан. -Байнгын хорооны хуралдаанаар /2025.07.01/ Засгийн газарт чиглэл өгөх тухай тогтоолын төслийг хэлэлцүүлэн батлуулснаар ажлын хэсгийн үйл ажиллагаа дуусгавар болсон. АҮББХ-ны 2025 оны 16 дугаар тогтоол

5	АҮББХ-ны тогтоол 2024.11.19, №05 “Эрдэнэс Тавантолгой” ХК-ийн нүүрс баяжуулах үйлдвэрийн үйл ажиллагааны талаар шалган судлах, холбогдох санал, дүгнэлт гаргах, шийдвэрийн төсөл боловсруулах үүрэг бүхий	Ахлагч С.Ганбаатар Гишүүд: М.Бадамсүрэн Д.Батбаяр П.Ганзориг Х.Жангабыл Г.Лувсанжамц Л.Мөнхбаясгалан П.Мөнхтулга Г.Очирбат Б.Тулга Б.Уянга Д.Энхтүвшин М.Энхцэцэг	-Нэг удаа /2025.01.15/ хуралдсан. “Эрдэнэс Тавантолгой” ХК-ийн удирдлагуудтай /2025.02.11/ уулзаж, Өмнөговь аймаг дахь нүүрс баяжуулах үйлдвэрүүдтэй /2025.02.19-20/ танилцсан.
6	АҮББХ-ны тогтоол 2024.12.24, №08 Үйлдвэрлэл, технологийн паркийн эрх зүйн байдлын тухай болон холбогдох хууль тогтоомжийн хэрэгжилт, үйлдвэрлэл, технологийн паркуудын үйл ажиллагаатай танилцах, санал, дүгнэлт гаргах, шийдвэрийн төсөл боловсруулах үүрэг бүхий	Ахлагч Б.Уянга Гишүүд: Д.Батлут Д.Батбаяр Д.Жаргалсайхан С.Замира Ж.Золжаргал Г.Лувсанжамц Г.Очирбат Б.Пунсалмаа Д.Пүрэвдаваа Д.Үүрийнтуяа Д.Энхтуяа М.Энхцэцэг	-Гурван удаа /2025.01.27, 2025.04.01, 2025.06.18/ хуралдсан. -БНХАУ-ын Жэжян мужийн Ханжөү хот, ӨМӨЗО-ны Хөх хот дахь Үйлдвэрлэл, технологийн паркуудын үйл ажиллагаатай /2025.04.19-23/ танилцсан. -“TP-Forum 2025” Үйлдвэрлэл, технологийн паркийн форум /2025.06.10/ зохион байгуулсан. -Байнгын хорооны хуралдаанаар Засгийн газарт чиглэл өгөх тогтоолын төслийг хэлэлцүүлэн батлуулснаар ажлын хэсгийн үйл ажиллагаа дуусгавар болсон. АҮББХ-ны 2025 оны 15 дугаар тогтоол
7	БСШУСБХ-ны тогтоол 2025.01.14, №01 Боловсролын ерөнхий хууль, Сургуулийн өмнөх болон ерөнхий боловсролын тухай хууль, Дээд боловсролын тухай хууль, Мэргэжлийн болон техникийн боловсрол, сургалтын тухай хуулийн хэрэгжилтийг эрчимжүүлэх, биелэлтэд хяналт шалгалт хийх, шаардлагатай бол холбогдох санал, дүгнэлт гаргах, шийдвэрийн төсөл боловсруулан хэлэлцүүлэх үүрэг бүхий	Ахлагч: Г.Дамдинням Гишүүд: Ш.Бямбасүрэн А.Ганбаатар О.Саранчулуун Г.Хосбаяр С.Эрдэнэбат	Ажлын хэсгийн удирдамжийг Байнгын хороогоор батлуулахаар бэлтгэж байна.

8	БОХХААБХ-ны тогтоол 2025.01.14, №2 Жижиг, дунд үйлдвэрийг хөгжүүлэх сангаас олгосон зээл, зээлийн эргэн төлөлт, хэрэгжилт, үр дүнтэй танилцаж, санал, дүгнэлт гаргах үүрэг бүхий	Ахлагч Ж.Бат-Эрдэнэ Гишүүд: М.Бадамсүрэн С.Ганбаатар М.Ганхүлэг С.Замира У.Отгонбаяр	-Хоёр удаа /2025.04.30, 2025.06.05/ хуралдсан.
9	АҮББХ-ны тогтоол 2025.01.15, №02 Өрхийн, бичил, жижиг, дунд үйлдвэрлэлийг дэмжих, хөгжүүлэх бодлогын хүрээнд холбогдох санал, дүгнэлт гаргах, шийдвэрийн төсөл боловсруулах үүрэг бүхий	Ахлагч М.Бадамсүрэн Гишүүд: Д.Батбаяр П.Ганзориг М.Ганхүлэг Х.Жангабыл С.Замира Г.Лувсанжамц Г.Очирбат Б.Пунсалмаа Д.Үүрийнтуяа Д.Энхтүвшин М.Энхцэцэг Д.Энхтуяа	-Таван удаа /2025.01.29, 2025.02.11, 2025.06.04, 2025.06.05, 2025.06.18/ хуралдсан. -Зүүн бүсийн жижиг, дунд үйлдвэр эрхлэгчдийн цуврал хэлэлцүүлгийг /2025.02.03-07/ зохион байгуулсан. -ЖДҮГ, Хөгжлийн шийдэл ТББ-тай хамтран 21 аймгийн 881 ЖДҮ эрхлэгчдийн дунд нөхцөл байдал, тулгарч буй бэрхшээл, эрх зүйн шинэчлэлийн талаар санал асуулга /2025.04.15-05.10/ явуулсан. -Байнгын хорооны хуралдаанд санал дүгнэлтээ танилцуулж, “Засгийн газарт чиглэл өгөх тухай” тогтоол батлуулснаар ажлын хэсгийн үйл ажиллагаа дуусгавар болсоон. -АҮББХ-ны 2025 оны 14 дүгээр тогтоол
10	БОХХААБХ-ны тогтоол 2025.01.21, №4 Байгаль орчин, уур амьсгалын өөрчлөлтийн болон Хүнс, хөдөө аж ахуй, хөнгөн үйлдвэрийн салбарт олон улсын зээл, тусламжийн хөрөнгөөр хэрэгжиж байгаа төсөл, хөтөлбөрүүдийн хэрэгжилтийн явц, үр дүнгийн талаар холбогдох санал, дүгнэлт гаргах, шийдвэрийн төсөл боловсруулах үүрэг бүхий	Ахлагч С.Ганбаатар Гишүүд: Р.Сэддорж М.Ганхүлэг С.Замира М.Мандхай А.Ундраа Б.Уянга	-Нэг удаа /2025.05.28/ хуралдсан. -Байнгын хорооны ажлын албатай гурван удаа, дэмжих багтай нэг удаа уулзалт хийв. -Дэмжих багтай таван удаа уулзалт хийв. -Хүнс, хөдөө аж ахуй, хөнгөн үйлдвэр, байгаль орчны салбарт олон улсын зээл тусламжийн хөрөнгөөр хэрэгжиж буй төсөл, хөтөлбөрийн танилцуулга, санал дүгнэлтийг нэмж, сайжруулах чиглэл өгөв.

11	ТБХ-ны тогтоол 2025.01.22, №03 "Улсын төсвийн хөрөнгөөр санхүүжүүлсэн геологийн судалгааны ажлын хэрэгжилт, үр дүн"-д хийсэн гүйцэтгэлийн аудитын тайлантай холбогдуулан шалгалтад хамрагдсан төрийн захиргааны байгууллагын тогтолцоо, чиг үүрэг, хууль, эрх зүйн орчныг боловсронгуй болгох, бүтэц, зохион байгуулалт, геологийн судалгааны ажлын төлөвлөлт, төсөв, санхүүжилтийн асуудлыг Монгол Улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлоготой уялдуулан оновчтой болгох болон геологийн салбарын дунд хугацааны зорилтот хөтөлбөрийг боловсруулах асуудлыг судлан санал, дүгнэлт гаргах, холбогдох шийдвэрийн төсөл боловсруулж, Байнгын хороо, чуулганы нэгдсэн хуралдааны хэлэлцүүлэгт бэлтгэх үүрэг бүхий	Ахлагч Б.Заяабал Гишүүд: Ж.Батжаргал Ж.Баясгалан Г.Ганбаатар Г.Дамдинням	-Нэг удаа /2025.06.05/ хуралдсан. -Байнгын хорооны хуралдаанд /2025.07.08/ санал, дүгнэлтээ танилцуулж, чиглэл өгөх шийдвэрийн төслийг хэлэлцүүлэв.
12	БОХХААБХ-ны тогтоол 2025.03.25, №7 Улсын Их Хурлын 2022 оны 36 дугаар тогтоолын хэрэгжилт, үр дүнтэй танилцаж, санал, дүгнэлт гаргах үүрэг бүхий	Ахлагч: Ж.Батжаргал Гишүүд: Ж.Бат-Эрдэнэ Б.Бат-Эрдэнэ Ц.Идэрбат Б.Найдалаа Н.Наранбаатар Ц.Мөнхбат БХ-ны 2025 оны 11 дүгээр тогтоолоор нэмсэн гишүүд: П.Батчимэг С.Лүндэг	-Хоёр удаа /2025.04.09, 2025.04.30/ хуралдсан. -Улсын Их Хурлын 2022 оны 36 дугаар тогтоолын хэрэгжилтийн талаарх мэдээллийг долоон яам, хоёр агентлагаас авсан. -Сангийн яам, Монголбанк, ХХААХҮЯ-ны төлөөлөлтэй уулзалт /2025.05.07, 2025.05.15/ хийсэн. -Байнгын хорооны хуралдаанд /2025.05.21/ санал, дүгнэлтээ танилцуулж, тогтоолоор Засгийн газарт чиглэл өгснөөр ажлын хэсгийн үйл ажиллагаа дуусгавар болсон. БОХХААБХ-ны 2025 оны 12 дугаар тогтоол
13	АҮББХ-ны тогтоол 2025.04.02, №06 Үйлдвэрлэлийн зориулалтаар ашиглаж байгаа усны нөөцийн зөв зохистой ашиглалт, усны ашиглах боломжит нөөц, ус хэрэглээний хэтийн төлөв, ус ашигласны болон ус бохирдуулсны үнэ, төлбөр, үр дүнгийн талаар холбогдох санал, дүгнэлт гаргах, шийдвэрийн төсөл боловсруулах үүрэг бүхий	Ахлагч: П.Ганзориг Гишүүд: С.Ганбаатар Ж.Золжаргал Л.Мөнхбаясгалан П.Мөнхтулга Б.Тулга Б.Уянга	-Нэг удаа /2025.05.27/ хуралдсан. -Усны газрын дарга З.Батбаяртай уулзаж /2025.05.07/, мэдээлэл сонссон.

14	ЭЗБХ-ны тогтоол 2025.04.16, №2 "Зээлийн хүүг бууруулах стратеги батлах тухай" Улсын Их Хурлын 2020 оны 21 дүгээр тогтоолын хэрэгжилт, үр дүнтэй танилцаж, санал, дүгнэлт гаргах үүрэг бүхий	Ахлагч: Л.Соронзонболд Гишүүд: Ж.Алдаржавхлан Р.Батболд О.Батнайрамдал Н.Батсүмбэрэл Б.Жаргалан Б.Мөнхсоёл Б.Найдалаа П.Батчимэг Э.Болормаа (БХ-ны 2025 оны 4-р тогтоолоор нэмсэн)	-Зургаан удаа /2025.04.21, 2025.04.30, 2025.05.10, 2025.05.21, 2025.06.16, 2025.06.23/ хуралдсан. -ЗГХЭГ, Монголбанк, СЗХ, Монголын банкны холбоо зэрэг есөн байгууллагаас мэдээлэл авав. -Ажлын хэсгийн гишүүд санал солилцох уулзалт /2025.05.15/ хийв. -Эдийн засагч судлаачид, зохицуулах байгууллагын төлөөллийг оролцуулсан хэлэлцүүлэг /2025.06.04/ зохион байгуулав. -Байнгын хорооны хуралдаанд /2025.06.25/ тайлангаа танилцуулж, Улсын Их Хурлын тогтоол гаргахаар тогтов. -“Зээлийн хүүг бууруулах талаар авах арга хэмжээний тухай” Улсын Их Хурлын тогтоолын төслийг чуулганы нэгдсэн хуралдаанаар /2025.07.08/ хэлэлцүүлэн батлуулснаар Ажлын хэсгийн үйл ажиллагаа дуусгавар болов. -“Зээлийн хүүг бууруулах талаар авах арга хэмжээний тухай” Улсын Их Хурлын 79 дүгээр тогтоол
15	АҮББХ-ны тогтоол 2025.04.16, №07 Ашигт малтмалын тухай хууль / шинэчилсэн найруулга/-ийн 42 дугаар зүйлийн биелэлтийг хангуулах болон тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчээс нутгийн захиргааны байгууллагатай хэрхэн харьцаж байгаа асуудлын талаар шалган судлах, холбогдох санал, дүгнэлт гаргах, шийдвэрийн төсөл боловсруулах үүрэг бүхий	Ахлагч: С.Замира Гишүүд: С.Ганбаатар М.Бадамсүрэн О.Батнайрамдал Э.Болормаа Х.Жангабыл Д.Жаргалсайхан С.Лүндэг П.Мөнхтулга П.Сайнзориг Б.Уянга	-Хоёр удаа /2025.05.07, 2025.06.04/ хуралдсан. -Ашигт малтмал, газрын тосны газар, ХЗДХЯ, АҮЭБЯ-наас холбогдох мэдээллийг авсан.
16	АҮББХ-ны тогтоол 2025.04.30, №09 Монгол Улсын Засгийн газрын 2024-2028 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөрт тусгагдсан мега төслүүдийн хэрэгжилтийн явцыг шалган судлах, үйл ажиллагааг эрчимжүүлэх, бодлогын дэмжлэг үзүүлэх хүрээнд санал, дүгнэлт гаргах, шаардлагатай бол шийдвэрийн төсөл боловсруулах үүрэг бүхий	Ахлагч: Д.Үүрийнтуяа Гишүүд: М.Бадамсүрэн Д.Батбаяр С.Замира Л.Мөнхбаясгалан П.Мөнхтулга Г.Очирбат Б.Уянга Д.Энхтуяа М.Энхцэцэг	-Нэг удаа /2025.05.27/ хуралдсан.

17	ИЦББХ-ны тогтоол 2025.05.06, №05 Шуудангийн тухай хууль, Харилцаа холбооны тухай хууль болон Бүх нийтийн үйлчилгээний үүргийн сангийн журмын биелэлтийг хянан шалгах, шуудан түгээлтийн сүлжээний ашиглалтыг сайжруулах, цахим худалдааны дэд бүтцийг хөгжүүлэх талаар санал, дүгнэлт гаргах, эрх зүйн орчныг боловсронгуй болгох үүрэг бүхий	Ахлагч: Ц.Мөнхбат Гишүүд: Ч.Анар Б.Заяабал Ц.Идэрбат П.Мөнхтулга Б.Пунсалмаа РСэддорж Ч.Ундрэм С.Цэнгүүн	-Нэг удаа /2025.05.16/ хуралдсан.
18	АҮББХ-ны тогтоол 2025.05.22, №11 Хил орчмын худалдаа, бүс нутгийн аж үйлдвэржилтийн өсөлт, хамтын ажиллагааг эрчимжүүлэх чиглэлээр төрөөс баримталж буй бодлого, үйл ажиллагааны талаарх хууль тогтоомжийн хэрэгжилтэд хяналт тавих, үр дүнг тооцох, үйл ажиллагааг эрчимжүүлэх, бодлогын дэмжлэг үзүүлэх хүрээнд холбогдох санал, дүгнэлт гаргах, шаардлагатай бол шийдвэрийн төсөл боловсруулах үүрэг бүхий	Ахлагч: С.Ганбаатар Гишүүд: М.Бадамсүрэн П.Ганзориг Х.Жангабыл Д.Жаргалсайхан Б.Тулга	-Нэг удаа /2025.06.18/ хуралдсан. -Бизнес эрхлэгчдийн төлөөлөл, МҮХАУТанхим, Төр, хувийн хэвшлийн түншлэлийн төвийн төлөөлөлтэй уулзалт /2025.06.16/ хийв.
19	БОХХААБХ-ны тогтоол 2025.05.28, №13 Малын генетик нөөцийн тухай хуулийн биелэлтэд хяналт, шалгалт хийх, Монгол үүлдэр, омгийн адууны удмын санг хамгаалах асуудлыг судалж санал, дүгнэлт гаргах, шаардлагатай бол шийдвэрийн төсөл боловсруулах үүрэг бүхий	Ахлагч: М.Ганхүлэг Гишүүд: М.Бадамсүрэн С.Ганбаатар С.Замира У.Отгонбаяр	-Хоёр удаа /2025.06.03, 2025.06.23/ хуралдсан. -Дэмжлэг үзүүлэх дэд хэсэг хуралдаж /2025.06.19/, ХХААХҮЯ, Татварын ерөнхий газар, Гаалийн ерөнхий газрын мэдээллийг сонссон. -Байнгын хорооны хуралдаанд санал дүгнэлтээ танилцуулж, Улсын Их Хурлын тогтоол гаргахаар тогтов. -Чуулганы нэгдсэн хуралдаанаас "Засгийн газарт чиглэл өгөх тухай" Улсын Их Хурлын тогтоол баталснаар ажлын хэсгийн үйл ажиллагаа дуусгавар болсон. "Засгийн газарт чиглэл өгөх тухай" Улсын Их Хурлын 73 дугаар тогтоол.

20	ЭЗБХ-ны тогтоол 2025.06.10, №06 Монголбанкнаас хэрэгжүүлж байгаа Орон сууцны ипотекийн зээлийн үйл ажиллагааны хөтөлбөрийн хэрэгжилтийг хянан шалгаж, санал, дүгнэлт гаргах үүрэг бүхий	Ахлагч: Ж.Алдаржавхлан Гишүүд: Р.Сэддорж Н.Батсүмбэрэл Ш.Бямбасүрэн Г.Лувсанжамц М.Мандхай П.Сайнзориг А.Ундраа	-Байнгын хорооны хуралдаанаар /2025.06.25/ удирдамжийг баталсан.
21	ЭЗБХ-ны тогтоол 2025.06.10, №7 Монголбанк дахь Үндэсний баялгийн төрөлжсөн сангуудын хөрөнгийн зарцуулалт, үр дүнгийн талаар хяналт шалгалт хийж, санал, дүгнэлт гаргах, шаардлагатай бол Улсын Их Хурлын шийдвэрийн төсөл боловсруулах үүрэг бүхий	Ахлагч: О.Батнайрамдал Гишүүд: Р.Сэддорж М.Бадамсүрэн Н.Батсүмбэрэл П.Батчимэг Б.Жаргалан Б.Мөнхсоёл П.Сайнзориг Д.Энхтүвшин	-Байнгын хорооны хуралдаанаар /2025.06.25/ удирдамжийг баталсан.

Улсын Их Хурлын гишүүний асуулга, асуулт

2025 оны ээлжит чуулганы завсарлагааны болон хаврын ээлжит чуулганы хугацаанд Монгол Улсын Ерөнхий сайд, Засгийн газрын гишүүд болон Улсын Их Хурлаас бүрэлдэхүүн, удирдлагыг нь сонгож, томилдог байгууллагын даргад хандан давхардсан тоогоор Улсын Их Хурлын 15 гишүүн 73 асуудлаар 14 удаа асуулга, давхардсан тоогоор Улсын Их Хурлын 13 гишүүн 39 асуудлаар 11 удаа асуулт тавьсан байна.

Эдгээрээс Улсын Их Хурлын гишүүн Г.Тэмүүлэн, Ж.Чинбүрэн нараас “Эмнэлгийн тусламж, үйлчилгээ үзүүлэхтэй холбоотой тулгамдаж буй асуудлын талаар асуулга хүргүүлэх тухай” Монгол Улсын Ерөнхий сайд Л.Оюун-Эрдэнэд хандаж тавьсан 14 дүгээр асуулгын хариуг Нийгмийн бодлогын байнгын хорооны 2025 оны тавдугаар сарын 13-ны өдрийн хуралдаанаар хэлэлцээд байна.

Мөн Улсын Их Хурлын гишүүн О.Батнайрамдалаас 2024 оны намрын ээлжит чуулганы хугацаанд Боловсролын зээлийн сангийн үйл ажиллагааны хэрэгжилтийн талаар Боловсролын сайд П.Наранбаярт хандаж тавьсан 01 дүгээр, Улсын Их Хурлын гишүүн А.Ариунзаяагаас хөдөлмөрийн хөлсний доод хэмжээний талаар Гэр бүл, хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын сайд Л.Энх-Амгаланд хандаж тавьсан 15 дугаар асуултын хариуг Боловсрол, соёл, шинжлэх ухаан, спортын байнгын хорооны 2025 оны гуравдугаар сарын 26-ны өдрийн болон Нийгмийн бодлогын байнгын хорооны 2025 оны тавдугаар сарын 07-ны өдрийн хуралдаанаар тус тус сонсож хэлэлцлээ.

Ерөнхий сайдын мэдээлэл

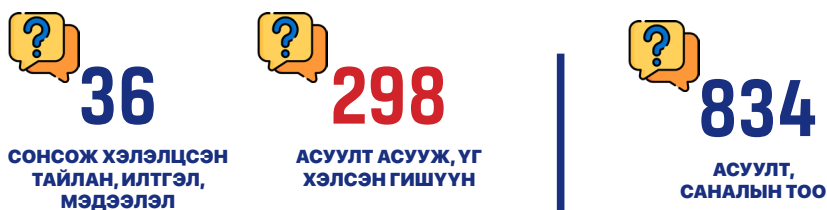
Улсын Их Хурлын 2025 оны хаврын ээлжит чуулганы хугацаанд Монгол Улсын Ерөнхий сайд Л.Оюун-Эрдэнэ “Уур амьсгалын өөрчлөлт, цөлжилт, газрын доройтлын өнөөгийн байдал, цаашид авч хэрэгжүүлэх арга хэмжээ”-ний талаар, “Үндэсний баялгийн сангийн тухай хуулийн хүрээнд иргэн бүрд Хуримтлалын нэрийн данс нээж, эрүүл мэнд, боловсрол, орон сууцны зорилгоор зарцуулах ажлын зохион байгуулалт, хэрэгжилтийн талаар” “Боловсролын санхүүжилт, хөрөнгө оруулалтыг нэмэгдүүлж, хүүхэд бүрд суралцах тэгш боломжийг бүрдүүлэх чиглэлээр авч хэрэгжүүлж байгаа үйл ажиллагаа” сэдвээр, Монгол Улсын Ерөнхий сайд Г.Занданшатар “Хүнс, хөдөө аж ахуй, хөнгөн үйлдвэрийн салбарын цаг үеийн ажил” сэдвээр, нийт дөрвөн удаа мэдээлэл хийж, энэ үеэр давхардсан тоогоор Улсын Их Хурал дахь цөөнхийг төлөөлж 15 гишүүн үг хэлсэн байна.

Монгол Улсын Ерөнхий сайдаас Улсын Их Хурлын чуулганы нэгдсэн хуралдаанд хийх мэдээллүүдтэй холбогдуулан нийт 25 иргэнээс D.Parliament.mn цахим системээр нийт 65 асуулт ирүүлснийг Улсын Их Хурлын гишүүн М.Ганхүлэг, Ц.Мөнхбат, О.Батнайрамдал, Б.Жаргалан, Ж.Галбадрах, Ц.Мөнхтуяа, М.Мандхай, Ц.Туваан нар танилцууллаа.

Сонсож хэлэлцсэн тайлан, илтгэл, мэдээлэл

Улсын Их Хурлын Байнгын хороодын хуралдаанаар Засгийн газрын гишүүд болон бусад байгууллагын нийт 36 удаагийн мэдээлэл, тайлан, илтгэлийг хэлэлцжээ. Эдгээр хэлэлцүүлгүүдийн үеэр давхардсан тоогоор Улсын Их Хурлын 298 гишүүн 834 асуулт асууж, үг хэлсэн байна.

Хууль, тогтоолоор өгсөн үүрэг, чиглэл

Хаврын ээлжит чуулганы хугацаанд Засгийн газар болон бусад байгууллагад нэг хуулийн зургаан хэсэг, заалт, Улсын Их Хурлын зургаан тогтоолын 34, Байнгын хорооны есөн тогтоолын 115 заалтаар тус тус үүрэг, чиглэл өгчээ.

Ингэснээр Улсын Их Хурлын хяналт шалгалтын мэдээллийн санд энэ оны долдугаар сарын 09-ний өдрийн байдлаар 162 хуулийн 756 хэсэг, заалт, Улсын Их Хурлын 157 тогтоолын 844, Байнгын болон дэд, түр хорооны 114 тогтоолын 902 заалт бүртгэгдээд байна. Улсын Их Хурлын Тамгын газар эдгээр хууль, тогтоолын биелэлтэд хяналт тавин ажиллаж байна.

ҮҮРЭГ ЧИГЛЭЛ ӨГСӨН

ХЯНАЛТАД БАЙГАА НИЙТ

Улсын Их Хурлын шийдвэрийн биелэлтэд хийсэн дүн шинжилгээ

Хууль тогтоомжийн дагуу Монгол Улсын хууль, Улсын Их Хурлын болон Байнгын хорооны тогтоолоор Засгийн газар, Улсын Их Хуралд ажлаа шууд хариуцан тайлагнадаг байгууллагуудад үүрэг, чиглэл болгосон шийдвэрийн биелэлтийн тайланг холбогдох зургаан Байнгын хорооны хуралдаанаар хэлэлцэв. Тайланг хэлэлцсэн Байнгын хороодын тав нь ажлын хэсэг байгуулахаар боллоо.

Мөн "Монгол Улсыг 2021-2025 онд хөгжүүлэх таван жилийн үндсэн чиглэл"-ийн 2024 оны хэрэгжилт, "Монгол Улсын Засгийн газрын 2024-2028 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөр"-ийн 2024 оны гүйцэтгэлийн тайлан болон Монгол Улсын хөгжлийн 2024 оны төлөвлөгөөний гүйцэтгэлийн тайланг Төрийн байгуулалтын болон Эдийн засгийн байнгын хороод хамтарсан хуралдаанаараа хэлэлцэж, Улсын Их Хурлын чуулганы нэгдсэн хуралдаанаар хэлэлцүүлэв.

Улсын Их Хуралд ажлаа шууд хариуцан тайлагнадаг байгууллагууд болох Санхүүгийн зохицуулах хороо, Үндэсний статистикийн хороо, Төрийн албаны зөвлөл, Нийгмийн даатгалын үндэсний зөвлөл, Төсвийн тогтвортой байдлын зөвлөл, Ёс зүйн хорооны болон Хүний эрхийн Үндэсний Комиссын гишүүний Эрүү шүүлтээс урьдчилан сэргийлэх үйл ажиллагааны тайланг холбогдох Байнгын хороодын хуралдаанаар хэлэлцлээ.

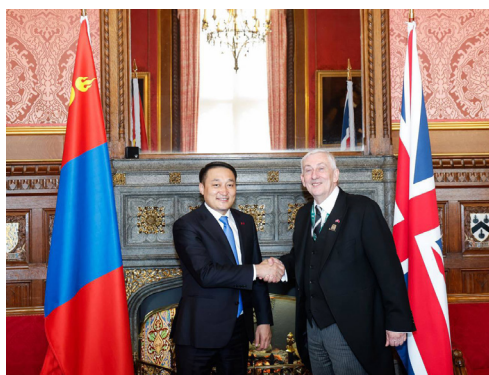

**МОНГОЛ УЛСЫН
ИХ ХУРАЛ**

ГАДААД ХАРИЛЦАА,
ХАМТЫН АЖИЛЛАГАА

Нэг. ГАДААД АЙЛЧЛАЛ

–Улсын Их Хурлын дарга Д.Амарбаясгалан Их Британи, Умард Ирландын Нэгдсэн Хаант Улсын парламентын даргын урилгаар тус улсад 2025 оны гуравдугаар сарын 18-23-ны өдрүүдэд албан ёсны айлчлал хийлээ. Айлчлалын хүрээнд тус улсын парламентын Нийтийн танхимын дарга Л.Хойлтой албан уулзалт хийж, хоёр улсын харилцаа, хамтын ажиллагаа бүхий л салбарт идэвхжин хөгжиж, дээд түвшний айлчлалуудын давтамж нэмэгдэн, харилцан ойлголцол бэхжиж байгааг тэмдэглэв.

Талууд хууль тогтоох байгууллага хоорондын хамтын ажиллагааг өргөжүүлэн хөгжүүлэх, ялангуяа Тамгын газар болон парламентын бүлэг хоорондын харилцааг идэвхжүүлэх талаар дэлгэрэнгүй санал солилцов.

Улсын Их Хурлын дэд дарга Х.Булгантуяа тэргүүтэй төлөөлөгчид Бүгд Найрамдах Узбекистан Улсад 2025 оны дөрөвдүгээр сарын 05-09-ний өдрүүдэд болсон Олон Улсын

Парламентын Холбоо (ОУПХ)-ны Ассамблейн 150 дугаар чуулга уулзалтад оролцлоо. Чуулга уулзалтын нэгдсэн хуралдаанд Дэд дарга Х.Булгантуяа “Нийгмийн хөгжил, шударга ёсны төлөөх парламентын үйл ажиллагаа” сэдвээр илтгэл тавьж, “Газрын тухай хууль тогтоомж: Газар эзэмших эрх болон тэгш эрхийг хангахад парламентын гишүүдийн үүрэг” сэдэвт дугуй ширээний хэлэлцүүлэгт оролцов.

Мөн Улсын Их Хурлын дэд дарга ОУПХ-ны Ерөнхий нарийн бичгийн дарга Мартин Чунгонгтой уулзаж, Монгол Улсын Их Хурал болон ОУПХ-ны хамтын ажиллагаа 2022 онд байгуулсан Хамтын ажиллагааны санамж бичгээр улам өргөжин тэлж байгааг онцлон тэмдэглэлээ.

Төлөөлөгчдийн бүрэлдэхүүнд багтсан Улсын Их Хурлын гишүүн О.Номинчимэг ОУПХ-ны Парламентчдын хүний эрхийн хорооны дэд ерөнхийлөгчийн хувиар тус хорооны хуралдаануудад бүрэн оролцсон юм. Мөн Улсын Их Хурлын Ерөнхий нарийн бичгийн дарга Б.Баасандорж чуулга уулзалтын үеэр зохион байгуулагдсан Парламентын Ерөнхий нарийн бичгийн дарга нарын нийгэмлэгийн хуралдаанд оролцов.

Ассамблейн чуулганы үеэр бүс нутгийн болон олон улсын хамтын ажиллагаанд парламентуудын гүйцэтгэх үүрэг, хувь нэмрийг баталгаажуулж, парламент хоорондын хэлхээ холбоог бэхжүүлэх, харилцан туршлага солилцох уулзалт, хэлэлцүүлгүүд болж өрнөв.

Улсын Их Хурлын дэд дарга, Улсын Их Хурал дахь Монгол-Оросын парламентын бүлгийн дарга Б.Пүрэвдорж тэргүүтэй төлөөлөгчид Оросын Холбооны Улсын Волгоград хотноо 2025 оны дөрөвдүгээр сарын 28-29-ний өдрүүдэд зохион байгуулагдсан “Аугаа их өв - хамтын ирээдүй” Олон улсын чуулга уулзалтад оролцов. Төлөөлөгчдийн бүрэлдэхүүнд Улсын Их Хурлын гишүүн, Ёс зүй, дэгийн байнгын хорооны дарга Б.Баярбаатар, Нийгмийн бодлогын байнгын хорооны дарга Л.Энхнасан, Улсын Их Хурлын гишүүн Б.Батбаатар нар ажиллалаа.

Улсын Их Хурлын гишүүн А.Ундраа тэргүүтэй Улсын Их Хурал дахь Монгол-Италийн парламентын бүлгийн гишүүд 2025 оны тавдугаар сарын 08-15-ны өдрүүдэд Бүгд Найрамдах Итали Улсад айлчлав. Хоёр улсын хооронд дипломат харилцаа тогтоосны 55 жилийн ойн хүрээнд хэрэгжүүлсэн тус айлчлалаар Улсын Их Хурлын гишүүд Итали Улсын парламентын

Төлөөлөгчдийн танхимын гишүүн, Итали-Монголын парламентын бүлгийн дарга Никола Каре болон тус бүлгийн гишүүдтэй уулзлаа. Уулзалтын үеэр парламентын бүлгийн гишүүд хоёр улсын харилцаа, хамтын ажиллагааг өргөжүүлэхэд идэвхтэй ажиллахаа харилцан илэрхийлэв.

Улсын Их Хурлын гишүүд тус улсын Байгаль орчин, эрчим хүчний аюулгүй байдлын яам, Хадгаламж, даатгалын сан, Шинэ технологи, эрчим хүч, эдийн засгийн тогтвортой хөгжлийн Үндэсний агентлаг, Санхүүгийн даатгал, бүтээгдэхүүн, үйлчилгээний байгууллага болон Ромд төвтэй Олон улсын хөгжлийн эрх зүйн байгууллагын холбогдох албаны хүмүүстэй уулзаж, хамтын ажиллагааны асуудлаар санал солилцлоо. Мөн Гэгээн Ширээт Улсын Гадаад харилцааны асуудал эрхэлсэн Нарийн бичгийн дарга, Тэргүүн хамба Пол Ричард Галлагертэй уулзаж, Ватиканы архивт зочлов.

Бельгийн Хаант Улсын нийслэл Брюссель хотноо 2025 оны гуравдугаар сарын 06-ны өдөр зохион байгуулагдсан Улсын Их Хурал-Европын парламент хоорондын 17 дугаар зөвлөлдөх уулзалтад Улсын Их Хурлын гишүүн, Улсын Их Хурал дахь Европын парламенттай харилцах бүлгийн дарга Г.Тэмүүлэн, Тусгай хяналтын дэд хорооны дарга Б.Энхбаяр, Тогтвортой хөгжлийн зорилгын дэд хорооны дарга Б.Мөнхсөөл нар оролцлоо. Зөвлөлдөх уулзалтад Европын парламентын гишүүн, Европын парламент дахь Төв Ази, Монголтой харилцах бүлгийн дарга Ж.Принчи болон Улсын Их Хурлын гишүүн Г.Тэмүүлэн нар үг хэлж, хурлыг хамтран удирдав.

Уулзалтаар Европын Холбоотой виз олгох нөхцөлийг хөнгөвчлөх, ноос ноолуур, тэмээний ноос, сарлагийн хөөвөр гэх мэт Монголын газар зүйн заалттай бараа бүтээгдэхүүний тоо хэмжээг нэмэгдүүлэх, худалдааны хөнгөлөлтийг бүрэн дүүрэн ашиглах, Европын холбооны "Дэлхийд гарах гарц" хөтөлбөрийн хүрээнд, ялангуяа эрчим хүчний чиглэлээрх хөрөнгө оруулалт, санхүүжилтийн асуудлаарх яриа хэлэлцээг идэвхжүүлж, манай улсын тоон гарын үсгийг Европын Холбооны гишүүн орнуудад хүлээн зөвшөөрүүлэх асуудлаар хамтын ажиллагааг эхлүүлэх боломжтойг онцлон тэмдэглэсэн байна.

Хоёр. ХҮЛЭЭН АВСАН АЙЛЧЛАЛ

Монгол Улсын Их Хурлын даргын урилгаар Бүгд Найрамдах Солонгос Улсын Үндэсний Ассамблейн дарга Ү Вон Шиг 2025 оны дөрөвдүгээр сарын 26-30-ны өдрүүдэд манай улсад албан ёсны айлчлал хийв.

Айлчлалын албан уулзалтаар хоёр улсын харилцаа, хамтын ажиллагааг тэлэх, харилцан ойлголцлыг гүнзгийрүүлэх, парламент хоорондын хамтын ажиллагааг өргөжүүлэх талаар санал солилцлоо.

Улсын Их Хурал болон Бүх Хятадын Ардын Төлөөлөгчдийн Их Хурал хоорондын байнгын уулзалтын механизмын зургадугаар уулзалт 2025 оны дөрөвдүгээр сарын 14-ний өдөр Улаанбаатар хотноо боллоо. Уулзалтыг Улсын Их Хурлын дэд дарга, Улсын Их Хурал дахь Монгол-Хятадын парламентын бүлгийн дарга Х.Булгантуяа болон Бүх Хятадын Ардын Төлөөлөгчдийн Их Хурлын Байнгын Хорооны дэд дарга Луосан Жянцунь нар удирдан явуулав.

Уулзалтаар хоёр улсын харилцаа, тэр дундаа парламент, байнгын хороодын хамтын ажиллагааг бэхжүүлэх, харилцан туршлага солилцох, худалдаа, эдийн засаг, ногоон хөгжил гэсэн дөрвөн чиглэлээр цаашдын хамтын ажиллагаагаа хэрхэн гүнзгийрүүлэн хөгжүүлэх талаар санал солилцлоо.

Бүгд Найрамдах Хорват Улсын парламент дахь Хорват-Монголын найрамдлын бүлгийн дарга П.Штрмар тэргүүтэй төлөөлөгчид 2025 оны зургадугаар сарын 09-12-ны өдрүүдэд Монгол Улсад айлчиллаа. Бүлгийн дарга П.Штрмар Улсын Их Хурлын дэд дарга Х.Булгантуяад бараалхаж, Улсын Их Хурлын гишүүн, Улсын Их Хурал дахь Монгол-Хорватын парламентын бүлгийн дарга Ж.Алдаржавхлан болон бүлгийн гишүүдтэй уулзав.

Уулзалтаар хоёр улсын хууль тогтоох байгууллагын хоорондын харилцааг өргөжүүлэх, парламентын бүлгийн үйл ажиллагааг идэвхжүүлэх, хоёр талын харилцаа, хамтын ажиллагааг боловсрол, эдийн засаг, соёл, батлан хамгаалах чиглэлд гүнзгийрүүлэх талаар санал солилцлоо.

Их Британи, Умард Ирландын Нэгдсэн Хаант Улсын парламентын Лордын болон Нийтийн танхимын гишүүдээс бүрдсэн Олон улсын парламентын холбоотой харилцах бүлгийн төлөөлөгчид 2025 оны зургадугаар сарын 22-28-ны өдрүүдэд Монгол Улсад айлчиллаа.

Тус бүлгийн дарга, Нийтийн танхимын гишүүн Фабиан Хамилтон тэргүүтэй төлөөлөгчид Улсын Их Хурлын дэд дарга Х.Булгантуяад бараалхаж, Улсын Их Хурлын гишүүн, Улсын Их Хурал дахь Монгол-Британийн парламентын бүлгийн дарга Ч.Ундрам, Улсын Их Хурлын гишүүн, Аюулгүй байдал, гадаад бодлогын байнгын хорооны дарга Г.Тэмүүлэн, Улсын Их Хурлын гишүүн А.Ундраа, Б.Батбаатар нартай уулзав. Уулзалтуудаар Монгол Улс болон Европ дахь чухал түнш, "гуравдагч хөрш" Их Британи Улс хоорондын харилцаагаа илүү хөгжүүлж, хамтын ажиллагаандаа онцгой ач холбогдол өгөн, бүхий л салбарт харилцан ашигтай, идэвхтэй хамтран ажиллах эрмэлзэлтэй байгааг талууд илэрхийлсэн юм.

Олон Улсын Парламентын Холбооны өдөрт зориулж Монгол Улсын Их Хурал, тус Холбооны Ажлын хэсгийн төлөөлөгчид, Их Британи, Умард Ирландын Нэгдсэн Хаант Улсын парламент дахь Олон Улсын Парламентын Холбоотой харилцах бүлэг хамтран “Жендэрийн тэгш байдал” сэдвээр Гурван талт хэлэлцүүлгийг 2025 оны зургадугаар сарын 25-ны өдөр Төрийн ордонд зохион байгууллаа.

Хэлэлцүүлгийн хүрээнд эмэгтэйчүүдийн улс төр, эдийн засаг, олон нийтийн болон гэр бүлийн харилцаан дахь эрх тэгш оролцоо, хүртээмжтэй боломжийг хангах, шийдвэр гаргах түвшинд тэдний оролцоог нэмэгдүүлэх нь олон талын эерэг үр нөлөөтэйг тэмдэглэв.

Бүгд Найрамдах Чех Улсын парламентын Төлөөлөгчдийн танхимын гишүүн, Чех-Монголын парламентын бүлгийн дарга Станислав Берковец тэргүүтэй төлөөлөгчид Монгол Улсад 2025 оны долдугаар сарын 09-17-ны өдрүүдэд айлчлал хийлээ. Айлчлалын үеэр төлөөлөгчид Улсын Их Хурлын дэд дарга Х.Булгантуяад бараалхаж, Улсын Их Хурлын гишүүн, Улсын Их Хурал дахь Монгол-Чехийн парламентын бүлгийн дарга Ж.Бат-Эрдэнэ, Улсын Их Хурлын гишүүн, Аюулгүй байдал, гадаад бодлогын байнгын хорооны дарга Г.Тэмүүлэн, Улсын Их Хурлын гишүүн Х.Тэмүүжин нартай уулзав. Энэ үеэр талууд хоёр улсын харилцаа, хамтын ажиллагаа мөн Монгол, Чехийн хууль тогтоох байгууллага хоорондын хамтын ажиллагааг цаашид улам өргөжүүлэн ажиллахаа харилцан илэрхийллээ.

Гурав. АЛБАН УУЛЗАЛТ

Улсын Их Хурлын дарга Д.Амарбаясгаланд БНХАУ-ын Бүх Хятадын Ард Түмний Их Хурлын Байнгын хорооны дэд дарга Луосан Жянцүн 2025.04.14-ний өдөр бараалхлаа.

Улсын Их Хурлын дарга Д.Амарбаясгаланд БНФУ-аас Монгол Улсад суугаа Онц бөгөөд Бүрэн эрхт Элчин сайд Коринн Пэраера Да Силва 2025.04.16-ны өдөр бараалхлаа.

Улсын Их Хурлын дарга Д.Амарбаясгаланд БНАУ-ын Ерөнхийлөгч Александр Ван дер Белленд 2025.05.26-ны өдөр бараалхсан.

Улсын Их Хурлын дарга Д.Амарбаясгаланд Туркменистан Улсын Ерөнхийлөгч Сердар Бердымухамедовт 2025.06.02-ны өдөр бараалхав.

Улсын Их Хурлын дэд дарга Х.Булгантуяад БНУЗУ-аас Монгол Улсад хавсран суугаа Онц бөгөөд Бүрэн эрхт Элчин сайд Фарход Арзиев 2025.03.18-ны өдөр бараалхсан.

Улсын Их Хурлын дэд дарга Х.Булгантуяад БНХАУ-аас Монгол Улсад суугаа Онц бөгөөд Бүрэн эрхт Элчин сайд Шэнь Миньжуан 2025.03.19-ний өдөр бараалхлаа.

Улсын Их Хурлын дэд дарга Х.Булгантуяа БНХорУ-ын парламент дахь Хорват-Монголын бүлгийн дарга Предраг Штрмартай 2025.06.10-ны өдөр уулзсан.

Улсын Их Хурлын дэд дарга Х.Булгантуяа ИБУИНХУ-ын парламент дахь ОУПХ-той харилцах бүлгийн дарга Фабиан Хамильтон тэргүүтэй бүлгийн төлөөлөгчидтэй 2025.06.24-ны өдөр уулзав.

Улсын Их Хурлын дэд дарга Б.Пүрэвдорж, ОХУ-ын БНЯ(Саха)У-ын Төрийн Хурал-Ил Түмний Тэргүүн дэд дарга Александр Николаевич Жирков нар 2025.06.10-ны өдөр уулзсан.

Улсын Их Хурлын дэд дарга, Улсын Их Хурал дахь Монгол-Оросын парламентын бүлгийн дарга Б.Пүрэвдорж ОХУ-ын БНБУ-ын Тэргүүн Цыденов Алексей Самбуевич, орлогч Кочетова Екатерина Николаевна болон Эдийн засаг, Эрүүл мэнд, Боловсрол, Тээвэр, эрчим хүч, замын аж ахуй, Аялал жуулчлал, ОХУ-ын БНБУ-ын Монгол Улстай харилцах асуудал хариуцсан сайд нартай 2025.03.20-ны өдөр уулзлаа.

Улсын Их Хурлын гишүүн, Аж үйлдвэржилтийн бодлогын байнгын хорооны дарга С.Ганбаатар БНСУ-ын Хөгжлийн агентлаг (KDI)-ийн ахлах зөвлөх Хан Хон тэргүүтэй Мэдлэг хуваалцах хөтөлбөр (KSP)-ийн судлаач нартай 2025.03.20-ны өдөр уулзсан.

Улсын Их Хурлын гишүүн, Хууль зүйн байнгын хорооны дарга Д.Цогтбаатар АХУ-ын Маккуари Их Сургуулийн Зүүн өмнөд Ази болон Ази тивийг хариуцсан захирал Мэтт Монхаус, менежер Кевин Хванг нар 2025.03.20-ны өдөр уулзав.

Улсын Их Хурлын гишүүн, Улсын Их Хурал дахь Монгол-Францын парламентын бүлгийн гишүүн Г.Дамдинням, БНФУ-ын парламентын Сенатын гишүүн, Сенат дахь Франц-Монголын парламентын бүлгийн гишүүн Саманта Казбонн нар 2025.04.07-ны өдөр уулзсан.

Улсын Их Хурлын гишүүн, Аж үйлдвэржилтийн бодлогын байнгын хорооны дарга С.Ганбаатар, Улсын Их Хурлын гишүүн Б.Уянга, Д.Энхтуяа, Г.Очирбат, ХБНГУ-аас Монгол Улсад суугаа Элчин сайд Хэлымут Кулитц нар 2024.04.09-ний өдөр уулзлаа.

Улсын Их Хурлын гишүүн, Инновац, цахим бодлогын байнгын хорооны дарга Ж.Золжаргал НҮБ-ын Хувийн мэдээллээ хамгаалуулах эрхийн асуудал хариуцсан Тусгай илтгэгч Ана Брайан Нугререс нар 2025.04.10-ны өдөр уулзсан.

Улсын Их Хурлын гишүүн, Төрийн байгуулалтын байнгын хорооны дарга Ж.Бат-Эрдэнэ, ЕАБХАБ-ын төлөөлөгч, АИХЭА-ны Хууль тогтоомжийн дэмжлэг үзүүлэх асуудал хариуцсан мэргэжилтэн Надия Сиренко, Улс төрийн намуудын асуудлаарх үндсэн шинжээчдийн бүлгийн гишүүн Фернандо Касал Бертоа нар 2025.04.11-ний өдөр уулзсан.

Улсын Их Хурлын гишүүн, Улсын Их Хурал дахь Монгол-Хорватын парламентын бүлгийн дарга Ж.Алдаржавхлан БНХорУ-ын Гадаад хэрэг, Европын яамны Төрийн нарийн бичгийн дарга Франо Матушич нар 2025.04.14-ний өдөр уулзав.

Улсын Их Хурлын гишүүн, Аж үйлдвэржилтийн бодлогын байнгын хорооны дарга С.Ганбаатар, БНПУ-аас Монгол Улсад суугаа Онц бөгөөд Бүрэн эрхт Элчин сайд Кшиштоф Бойко нар 2025.04.16-ны өдөр уулзсан.

Улсын Их Хурлын гишүүн, Нийгмийн бодлогын байнгын хорооны дарга Л.Энхнасан АХБ-ны Монгол Улс дахь Суурин төлөөлөгч, хатагтай Шэннон Коулин нар 2025.04.24-ний өдөр уулзлаа.

Улсын Их Хурлын гишүүн Ж.Баясгалан, БНХАУ-аас Монгол Улсад суугаа Онц бөгөөд Бүрэн эрхт Элчин сайд Шэнь Минжуань нар 2025.04.24-ний өдөр уулзсан.

Улсын Их Хурлын гишүүн Д.Энхтуяа, АХБ-ны Монгол Улс дахь Суурин төлөөлөгч хатагтай Шэннон Коулин нар 2025.04.29-ний өдөр уулзав.

Улсын Их Хурлын гишүүн, Улсын Их Хурал дахь Монгол-Бутаны парламентын бүлгийн дарга С.Цэнгүүн, бүлгийн гишүүн О.Саранчулуун, Бутаны Хаант Улсын парламентын дээд, доод танхим буюу Үндэсний зөвлөл, Үндэсний Ассамблейн төлөөлөгч нартай 2025.04.29-ний өдөр уулзсан.

Улсын Их Хурлын гишүүн, Инноваци, цахим бодлогын байнгын хорооны дарга Ж.Золжаргал, Улсын Их Хурлын гишүүн А.Ганбаатар, Бутаны Хаант Улсын парламентын дээд, доод танхим буюу Үндэсний зөвлөл, Үндэсний Ассамблейн төлөөлөгчидтэй 2025.05.01-ний өдөр уулзсан.

Улсын Их Хурлын гишүүн, Үндсэн хуулийн цэцийн тухай, Үндсэн хуулийн цэцэд маргаан хянан шийдвэрлэх ажиллагааны тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгын төсөл боловсруулах ажлын хэсгийн ахлагч Л.Мөнхбаатар, Улсын Их Хурлын гишүүн Д.Цогтбаатар, Х.Баасанжаргал, О.Номинчимэг нар Венецийн комиссын дэд ерөнхийлөгч Марта Картабиа тэргүүтэй төлөөлөгчидтэй 2025.05.06-ны өдөр уулзлаа.

Улсын Их Хурлын гишүүн, Нийгмийн бодлогын байнгын хорооны дарга Л.Энхнасан, Улсын Их Хурлын гишүүн, Боловсрол, соёл, шинжлэх ухаан, спортын байнгын хорооны дарга Ч.Ундрам, Улсын Их Хурлын гишүүн С.Зулгхар нар Дэлхийн банкны Зүүн Ази, Номхон далайн бүсийн Хүний хөгжлийн асуудал эрхэлсэн захирал, ноён Алберто Родригес Пинзон тэргүүтэй төлөөлөгчидтэй 2025.05.09-ний өдөр уулзав.

Улсын Их Хурлын гишүүн, Улсын Их Хурал дахь Монгол-Европын парламенттай харилцах бүлгийн гишүүн Ж.Баярмаа, ЕХ-ноос Монгол Улсад суугаа Онц бөгөөд Бүрэн эрхт Элчин сайд Ина Марчюлёните нар 2025.05.12-ны өдөр уулзсан.

Улсын Их Хурлын гишүүн, Төсвийн байнгын хорооны дарга Ц.Даваасүрэн, НҮБ-ын ХАС-гийн Ази, Номхон далайн Бүсийн дэд захирал Александар Саша Бодироза нар 2025.05.23-ны өдөр уулзлаа.

Улсын Их Хурлын гишүүн, Нийгмийн бодлогын байнгын хорооны дарга Л.Энхнасан, ИБУИНХУ-аас Монгол Улсад суугаа Онц бөгөөд Бүрэн эрхт Элчин сайд Фиона Блайт нар 2025.05.28-ны өдөр уулзсан.

Улсын Их Хурлын гишүүн, Улсын Их Хурал дахь Монгол-Туркийн парламентын бүлгийн дарга С.Зулпхар, бүлгийн гишүүн Д.Бум-Очир, БНТУ-аас Монгол Улсад суугаа Онц бөгөөд Бүрэн эрхт Элчин сайд Башак Гэнч Юксэл нар 2025.05.28-ны өдөр уулзав.

Улсын Их Хурлын гишүүн, Улсын Их Хурал дахь Монгол-Унгарын парламентын бүлгийн дарга Н.Батсүмбэрэл, Унгар Улсын Засгийн газрын Үндэсний бодлого хариуцсан Төрийн нарийн бичгийн даргын орлогч Силадий Петер нар 2025.06.06-ны өдөр уулзсан.

Улсын Их Хурлын гишүүн, Хууль зүйн байнгын хорооны дарга Д.Цогтбаатар Хятадын Олон улс судлалын хүрээлэнгийн Дэлхийн энх тайван, аюулгүй байдлын судалгааны газрын захирал Жү Жунбө тэргүүтэй төлөөлөгчидтэй 2025.06.06-ны өдөр уулзлаа.

Улсын Их Хурлын гишүүн, Улсын Их Хурал дахь Монгол-Канадын парламентын бүлгийн дарга Г.Дамдинням, бүлгийн дэд дарга Н.Наранбаатар, Канад Улсаас Монгол Улсад суугаа Онц бөгөөд Бүрэн эрхт Элчин сайд Сандра Шүфани, Канадын ГХЯ-ны Зүүн Хойд Азийн хэлтсийн захирал Кэн Ингланд нар 2025.06.06-ны өдөр уулзсан.

Улсын Их Хурлын гишүүн, Нийгмийн бодлогын байнгын хорооны дарга Л.Энхнасан, НҮБ-ын Хүүхдийн сангийн Зүүн Ази, Номхон Далайн бүсийн Хоол тэжээлийн зөвлөх Роланд Купка нар 2025.06.10-ны өдөр уулзав.

Улсын Их Хурлын гишүүн, Төсвийн байнгын хорооны дарга Ц.Даваасүрэн ОУВС-гийн Дүрмийн 4 дүгээр заалтын ажлын хэсгийн ахлах Тахсин Саади Сэдик тэргүүтэй төлөөлөгчидтэй 2025.06.13-ны өдөр уулзсан.

Улсын Их Хурлын гишүүн, Байгаль орчин, хүнс, хөдөө аж ахуйн байнгын хорооны дарга Б.Бейсен, Улсын Их Хурлын гишүүн М.Ганхүлэг, А.Ундраа нар БНЧУ-ын Менделийн Их Сургуулийн профессор Давид Юржичка тэргүүтэй төлөөлөгчидтэй 2025.06.18-ны өдөр уулзав.

Улсын Их Хурлын Эдийн засгийн байнгын хорооны гишүүд ОУВС-гийн Дүрмийн 4 дүгээр заалтын ажлын хэсгийн ахлагч Тахсин Саади Сэдик тэргүүтэй төлөөлөгчидтэй 2025.06.16-ны өдөр уулзсан.

Улсын Их Хурлын гишүүн, Ёс зүй, дэгийн байнгын хорооны дарга Б.Баярбаатар, ЕАБХАБ-ын АИХЭА-ны Ардчилсан засаглал ба жендэрийн хэлтсийн дарга Юлия Нетесова нар 2025.06.18-ны өдөр уулзав.

Улсын Их Хурлын гишүүн, Инновац, цахим бодлогын байнгын хорооны дарга Ж.Золжаргал, Япон Улсын Нүүрсний эрчим хүчний төвийн ахлах зөвлөх Хажиме Эндо, "Пасифик Консултант" компанийн Байгууламжийн ерөнхий инженер Хиронори Кобаяши нар 2025.06.18-ны өдөр уулзсан.

Улсын Их Хурлын гишүүн, Төрийн байгуулалтын байнгын хорооны дарга Ж.Бат-Эрдэнэ, ЕАБХАБ-ын АИХЭА-ны Сонгуулийн асуудал хариуцсан ахлах зөвлөх Ксения Дашуцина, зөвлөх Горан Петров нар 2025.06.18-ны өдөр уулзлаа.

Улсын Их Хурлын гишүүн, Улсын Их Хурал дахь Монгол-Британийн парламентын бүлгийн дарга Ч.Ундром ИБУИНХУ-ын парламент дахь ОУПХ-той харилцах бүлгийн дарга Фабиан Хамилтон тэргүүтэй бүлгийн төлөөлөгчидтэй 2025.06.24-ний өдөр уулзсан.

Улсын Их Хурлын гишүүн, Ч.Номин, Л.Энхнасан, Б.Мөнхсоёл, А.Ариунзаяа, М.Мандхай, Х.Баасансүрэн, Б.Жаргалан, С.Замира нар ОУПХ-ны Ажлын хэсгийн төлөөлөгчидтэй 2025.06.24-ний өдөр уулзав.

Улсын Их Хурлын гишүүн, Инновац, цахим бодлогын байнгын хорооны дарга Ж.Золжаргал, Улсын Их Хурлын гишүүн Ч.Анар, С.Цэнгүүн нарийн БУИИHXУ-ын парламент дахь ОУПХ-той харилцах бүлгийн дарга Фабиан Хамилтон тэргүүтэй бүлгийн төлөөлөгчидтэй 2025.06.24-ний өдөр уулзсан.

Улсын Их Хурлын гишүүн, Аюулгүй байдал, гадаад бодлогын байнгын хорооны дарга Г.Тэмүүлэн ИБУИИHXУ-ын парламент дахь ОУПХ-той харилцах бүлгийн дарга Фабиан Хамилтон тэргүүтэй бүлгийн төлөөлөгчидтэй 2025.06.24-ний өдөр уулзлаа.

Улсын Их Хурлын гишүүн, Төрийн байгуулалтын байнгын хорооны дарга Ж.Бат-Эрдэнэ, ОУПХ-ны Жендэрийн түншлэлийн хөтөлбөрийн ажилтан Мариана Дуарте, Хүний эрхийн хөтөлбөрийн Хүний эрхийн асуудал эрхэлсэн шинжээч Бутайна Ламхарзи болон Эмэгтэйчүүдийг алагчилах бүх хэлбэрийг устгах тухай конвенцийн асуудлаарх шинжээч, Бүгд Найрамдах Гана Улсын Хуулийн хүрээлэнгийн ректор Хилари Гбедема нар 2025.06.25-ны өдөр уулзав.

Улсын Их Хурлын гишүүн, Улсын Их Хурал дахь Монгол-Чехийн парламентын бүлгийн дарга Ж.Бат-Эрдэнэ БНЧУ-ын парламентын Төлөөлөгчдийн танхим дахь Чех-Монголын парламентын бүлгийн дарга Станислав Берковец тэргүүтэй төлөөлөгчидтэй 2025.07.09-ний өдөр уулзсан.

Улсын Их Хурлын Хууль зүйн байнгын хороо, Улсын Их Хурлын Тамгын газраас "Парламентын институцыг бэхжүүлэх нь" төслийн хүрээнд Монгол Улсын Хүний эрхийн төлөв байдлын үнэлгээний талаар ОУПХ-той хамтарсан цахим уулзалт-хэлэлцүүлэг 2025.03.20-ны өдөр зохион байгууллаа.

Улсын Их Хурлын гишүүн, Монгол-Индонезийн парламентын бүлгийн дарга Л.Соронзонболд болон бүлгийн бусад гишүүд БНИУ-ын парламентын Төлөөлөгчдийн танхим дахь Индонез-Монголын парламентын бүлгийн дарга ноён М.Х.Муфиди болон бүлгийн бусад гишүүдтэй 2025.03.26-ны өдөр цахим уулзалт хийсэн.

Улсын Их Хурлын гишүүн, Монгол-Шведийн парламентын бүлгийн дарга Д.Үүрийнтуяа болон бүлгийн бусад гишүүд ШХУ-ын Риксдаг дахь Швед-Монголын парламентын найрамдлын бүлгийн дарга Маркус Виечил болон бүлгийн бусад гишүүдтэй 2025.03.28-ны өдөр цахим уулзалт хийв.

Улсын Их Хурлын Ерөнхий нарийн бичгийн дарга Б.Баасандорж, ШХУ-ын ГХЯ-ны ажилтан Кристина Хоффет, ШХУ-ын Бээжин дэх ЭСЯ-ны ажилтан Фабиан Бээрисвил нар 2025.04.30-ны өдөр уулзсан.

Улсын Их Хурлын Ерөнхий нарийн бичгийн дарга Б.Баасандорж Бутаны Хаант Улсын парламентын дээд, доод танхим буюу Үндэсний зөвлөл, Үндэсний Ассамблейн төлөөлөгчид, Үндэсний Ассамблейн Тамгын газрын Ерөнхий нарийн бичгийн дарга Д.Дуба тэргүүтэй төлөөлөгчидтэй 2025.05.01-ний өдөр уулзсан.

Улсын Их Хурлын Ерөнхий нарийн бичгийн дарга Б.Баасандорж Америкийн Нэгдсэн Улс (АНУ)-ын Техас мужийн тойргийн шүүхийн шүүгч, профессор Мэтью Райт, Чарлез Вановер тэргүүтэй төлөөлөгчидтэй 2025.05.21-ний өдөр уулзлаа.

Улсын Их Хурлын Ерөнхий нарийн бичгийн дарга Б.Баасандорж, АНУ-ын Конгрессын Олон улсын манлайллын ажлын албаны гүйцэтгэх захирал Жэйн Саргус нар 2025.06.18-ны өдөр уулзсан.

Улсын Их Хурлын Ерөнхий нарийн бичгийн дарга Б.Баасандорж, ОУПХ-ны Жендэрийн түншлэлийн хөтөлбөрийн ажилтан Мариана Дуарте, Хүний эрхийн хөтөлбөрийн Хүний эрхийн асуудал эрхэлсэн шинжээч Бутайна Ламхарзи болон Эмэгтэйчүүдийг алагчлах бүх хэлбэрийг устгах тухай конвенцын асуудлаарх шинжээч, Бүгд Найрамдах Гана Улсын Хуулийн хүрээлэнгийн ректор Хилари Гбедема нар 2025.06.24-ны өдөр уулзав.

МОНГОЛ УЛСЫН
ИХ ХУРАЛ

ХАВСРАЛТ

Нэг. БАТАЛСАН ХУУЛЬ, УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ТОГТООЛЫН ЖАГСААЛТ

1.1 Бие даасан хууль

1. Монгол Улсын нэгдсэн төсвийн 2026 оны төсвийн хүрээний мэдэгдэл, 2027-2028 оны төсвийн төсөөллийн тухай /2025.05.30/

Дагалдан баталсан Улсын Их Хурлын тогтоол:

- 1) Засгийн газрын өрийн удирдлагын 2026-2028 оны стратегийн баримт бичиг батлах тухай /2025.05.30, Дугаар 49/;

1.2 Нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хууль

1. Өмгөөллийн тухай хуулийн зарим заалтыг хүчингүй болсонд тооцох тухай /2025.04.11/;
2. Монгол Улсын Их Хурлын сонгуулийн тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай /2025.04.18/;
3. Монгол Улсын шүүхийн тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай /2025.04.18/;
4. Амьтны тухай хуульд нэмэлт оруулах тухай /2025.05.09/;
5. Зээлийн мэдээллийн тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай /2025.05.16/;

Дагалдан баталсан Улсын Их Хурлын тогтоол:

- 1) Хууль баталсантай холбогдуулан авах зарим арга хэмжээний тухай /Дугаар 42/
6. Хот, тосгоны эрх зүйн байдлын тухай хууль /Шинэчилсэн найруулга/-д өөрчлөлт оруулах тухай /2025.05.26/

Дагалдан баталсан хууль:

- 1) Хот, тосгоны эрх зүйн байдлын тухай хууль /Шинэчилсэн найруулга/-ийг дагаж мөрдөх журмын тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай

Дагалдан баталсан Улсын Их Хурлын тогтоол:

- 1) Тогтоолд өөрчлөлт оруулах тухай /Дугаар 46/;
7. Зөвшөөрлийн тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай /2025.05.30/

Дагалдан баталсан хууль:

- 1) Эрүүгийн хуульд нэмэлт оруулах тухай;
- 2) Зөрчлийн тухай хуульд нэмэлт оруулах тухай;
- 3) Зар сурталчилгааны тухай хуульд нэмэлт оруулах тухай;
- 4) Онцгой албан татварын тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай;

- 5) Хувь хүний орлогын албан татварын тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай;
- 6) Аж ахуйн нэгжийн орлогын албан татварын тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай;
- 7) Жижиг, дунд үйлдвэр, үйлчилгээг дэмжих тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай.
8. Засгийн газрын бүрэлдэхүүний тухай хуулийн зарим заалтыг хүчингүй болсонд тооцох тухай /2025.06.25/

Дагалдан баталсан хууль:

- 1) Монгол Улсын Засгийн газрын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай;
- 2) Засгийн газар дахь хяналтын тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай;
- 3) Монгол Улсын хилийн тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай;
- 4) Нийслэл Улаанбаатар хотын замын хөдөлгөөний түгжрэлийг бууруулах, гэр хорооллыг орон сууцжуулах тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай;
- 5) Төсвийн тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай;
- 6) Төсвийн тогтвортой байдлын тухай хуульд нэмэлт оруулах тухай.

Дагалдан баталсан Улсын Их Хурлын тогтоол:

- 1) ""Төрийн захиргааны байгууллагын тогтолцоо, бүтцийн ерөнхий бүдүүвчийг шинэчлэн батлах тухай" Улсын Их Хурлын тогтоолын хавсралтад өөрчлөлт оруулах тухай" /Дугаар 59/;
9. Хууль тогтоомжийн тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай /2025.06.27/

Дагалдан баталсан хууль:

- 1) Захиргааны ерөнхий хуульд нэмэлт оруулах тухай;
- 2) Монгол Улсын Их Хурлын тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай.

Дагалдан баталсан Улсын Их Хурлын тогтоол:

- 1) Хууль тогтоомжийн тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хууль баталсантай холбогдуулан авах арга хэмжээний тухай /Дугаар 61/.
10. Эрүүгийн хэрэг хянан шийдвэрлэх тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай /2025.06.27/

Дагалдан баталсан хууль:

- 1) Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх тухай хуулийг дагаж мөрдөх журмын тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай
11. Үндэсний их баяр наадмын тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай /2025.07.03/
12. Монгол Улсын Их Хурлын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай /2025.07.09/

Дагалдан баталсан хууль:

- 1) Монгол Улсын Их Хурлын чуулганы хуралдааны дэгийн тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай;
 - 2) Монгол Улсын Их Хурлын хяналт шалгалтын тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай;
 - 3) Төрийн албаны тухай хуульд нэмэлт оруулах тухай;
 - 4) Цагдаагийн албаны тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай;
 - 5) Авлигын эсрэг хуульд өөрчлөлт оруулах тухай;
 - 6) Төсвийн тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай;
 - 7) Төсвийн тогтвортой байдлын тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай;
 - 8) Хөгжлийн бодлого, төлөвлөлт, түүний удирдлагын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай.
13. Монгол Улсын нэгдсэн төсвийн 2025 оны төсвийн хүрээний мэдэгдэл, 2026-2027 оны төсвийн төсөөллийн тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай /2025.07.09/;
14. Монгол Улсын 2025 оны төсвийн тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай /2025.07.09/.

Дагалдан баталсан хууль:

- 1) Төсвийн тухай хуульд нэмэлт оруулах тухай

Дагалдан баталсан Улсын Их Хурлын тогтоол:

- 1) Хуулийн төсөл буцаах тухай /Дугаар 84/;
 - 2) Алт-3" аяныг хэрэгжүүлэх зарим арга хэмжээний тухай /Дугаар 85/.
15. Үндэсний баялгийн сангийн 2025 оны төсвийн тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай /2025.07.09/
16. Нийгмийн даатгалын сангийн 2025 оны төсвийн тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай /2025.07.09/
17. Эрүүл мэндийн даатгалын сангийн 2025 оны төсвийн тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай /2025.07.09/
18. Харьяатын тухай хуульд нэмэлт оруулах тухай /2025.07.09/

Дагалдан баталсан хууль:

- 1) Ажиллах хүчний шилжилт хөдөлгөөний тухай хуульд нэмэлт оруулах тухай
19. Төсвийн тогтвортой байдлын тухай хуульд нэмэлт оруулах тухай /2025.07.09/
20. Хот байгуулалтын тухай хууль/Шинэчилсэн найруулга/-д нэмэлт оруулах тухай /2025.07.09/

Дагалдан баталсан хууль:

- 1) Барилгын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай;
 - 2) Хот, суурин газрыг дахин хөгжүүлэх тухай хуульд нэмэлт оруулах тухай;
 - 3) Хот, тосгоны эрх зүйн байдлын тухай хууль /Шинэчилсэн найруулга/-д нэмэлт оруулах тухай.
21. Нийслэл Улаанбаатар хотын замын хөдөлгөөний түгжрэлийг бууруулах, гэр хорооллыг орон сууцжуулах тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай /2025.07.09/

Дагалдан баталсан хууль:

- 1) Банкны тухай хуульд нэмэлт оруулах тухай;
- 2) Агаарын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай;
- 3) Усны тухай хуульд нэмэлт оруулах тухай;
- 4) Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний эрхийн тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай;
- 5) Автотээврийн тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай;
- 6) Замын хөдөлгөөний аюулгүй байдлын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай;
- 7) Жолоочийн даатгалын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай;
- 8) Зөрчлийн тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай;
- 9) Зөрчил шалган шийдвэрлэх тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай;
- 10) Монгол Улсын нийслэл Улаанбаатар хотын эрх зүйн байдлын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай.

1.3. Олон улсын гэрээ, хэлэлцээр соёрхон батлах тухай хууль

1. Гашуунсухайт-Ганцмод боомтын хил дамнасан төмөр зам, нүүрсний худалдаа, Тавантолгойн нүүрсний уурхайн хүчин чадлыг нэмэгдүүлэх хамтын ажиллагааны тухай хэлэлцээр соёрхон батлах тухай /2025.03.27/;
2. Зээлийн хэлэлцээр соёрхон батлах тухай /2025.06.20/.

1.4. Хууль хүчингүй болсонд тооцох тухай хууль

1. Гаалийн албан татвараас чөлөөлөх тухай хууль хүчингүй болсонд тооцох тухай /2025.06.25/.

Дагалдан баталсан Улсын Их Хурлын тогтоол:

- 1) Хууль баталсантай холбогдуулан авах зарим арга хэмжээний тухай /Дугаар 60/.

1.5. Улсын Их Хурлын тогтоол

1. Үндсэн хуулийн цэцийн 2025 оны 01 дүгээр дүгнэлтийн тухай /2025.03.27, Дугаар 31/;
2. Үндсэн хуулийн цэцийн 2025 оны 03 дугаар дүгнэлтийн тухай /2025.03.27, Дугаар 32/;
3. Авлигатай тэмцэх газрын даргыг улируулан томилох тухай /2025.04.03, Дугаар 33/;

4. Үндсэн хуулийн цэцийн 2025 оны 02 дугаар дүгнэлтийн тухай /2025.04.04, Дугаар 34/;
5. Хуулийн төсөл буцаах тухай /2025.04.04, Дугаар 35/;
6. Хуулийн төсөл буцаах тухай /2025.04.04, Дугаар 36/;
7. Хуулийн төсөл буцаах тухай /2025.04.11, Дугаар 37/;
8. Эрүүл мэндийн даатгалын үндэсний зөвлөлийн гишүүнийг чөлөөлөх, томилох тухай /2025.05.02, Дугаар 38/;
9. Монгол Улсын Ерөнхий аудиторыг томилох тухай /2025.05.08, Дугаар 39/;
10. Монгол Улсын Ерөнхий аудиторын үүрэгт ажлаас чөлөөлөх тухай /2025.05.08, Дугаар 40/;
11. Хуулийн төсөл буцаах тухай /2025.05.16, Дугаар 41/;
12. Хуулийн төсөл буцаах тухай /2025.05.23, Дугаар 43/;
13. Хуулийн төсөл буцаах тухай /2025.05.23, Дугаар 44/;
14. Хуулийн төсөл буцаах тухай /2025.05.23, Дугаар 45/;
15. Сонгуулийн ерөнхий хорооны гишүүнээс чөлөөлөх тухай /2025.05.26, Дугаар 47/;
16. Монгол Улсын хөгжлийн 2026 оны төлөвлөгөө батлах тухай /2025.05.29, Дугаар 48/;
17. Тооллогын комисс байгуулах тухай /2025.06.03, Дугаар 50/;
18. Нууц санал хураалт явуулах, дүнг гаргах журам батлах тухай /2025.06.03, Дугаар 51/;
19. Монгол Улсын Ерөнхий сайдыг огцорсонд тооцох тухай /2025.06.03, Дугаар 52/;
20. Засгийн газарт чиглэл өгөх тухай /2025.06.05, Дугаар 53/;
21. Монгол Улсын Ерөнхий сайдыг томилох тухай /2025.06.13, Дугаар 54/;
22. Төрийн албаны зөвлөлийн орон тооны гишүүний үүрэгт ажлаас чөлөөлөх тухай /2025.06.19, Дугаар 55/;
23. Төрийн албаны зөвлөлийн орон тооны гишүүнийг томилох тухай /2025.06.19, Дугаар 56/;
24. Ногоон санхүүжилтийн тогтолцоог бүрдүүлэх, эрх зүйн орчныг сайжруулах талаар авах арга хэмжээний тухай /2025.06.19, Дугаар 57/;
25. Байнгын хорооны даргыг сонгох, чөлөөлөх тухай /2025.06.25, Дугаар 58/;
26. Хянан шалгах түр хороо байгуулах тухай /2025.07.02, Дугаар 62/;
27. Монгол Улсын 2024 оны төсвийн гүйцэтгэл батлах тухай /2025.07.03, Дугаар 63/;
28. Тогтоолын төсөл буцаах тухай /2025.07.03, Дугаар 64/;
29. Хуулийн төсөл буцаах тухай /2025.07.03, Дугаар 65/;
30. Үндсэн хуулийн цэцийн 2025 оны 06 дугаар дүгнэлтийн тухай /2025.07.04, Дугаар 66/;
31. Хууль баталсантай холбогдуулан авах арга хэмжээний тухай /2025.07.04, Дугаар 67/;
32. Барбадос Улстай дипломат харилцаа тогтоох тухай /2025.07.04, Дугаар 68/;
33. Эсватинийн Хаант Улстай дипломат харилцаа тогтоох тухай /2025.07.04, Дугаар 69/;
34. Бүгд Найрамдах Тринидад ба Тобаго Улстай дипломат харилцаа тогтоох тухай /2025.07.04, Дугаар 70/;
35. Бүгд Найрамдах Ботсвана Улстай дипломат харилцаа тогтоох тухай /2025.07.04, Дугаар 71/;
36. Санхүүгийн зохицуулах хорооны орон тооны бус гишүүнийг томилох тухай /2025.07.04, Дугаар 72/;
37. Засгийн газарт чиглэл өгөх тухай /2025.07.04, Дугаар 73/;
38. Нийгмийн даатгалын үндэсний зөвлөлийн гишүүнийг чөлөөлөх, томилох тухай /2025.07.04, Дугаар 74/;
39. Байнгын хорооны даргыг сонгох, чөлөөлөх тухай 75 дугаартай Улсын Их Хурлын тогтоол /2025.07.08, Дугаар 75/;
40. Байнгын хорооны даргыг улируулан сонгох тухай /2025.07.08, Дугаар 76/;

41. Монгол Улс дахь хүний эрх, эрх чөлөөний байдлын талаарх 24 дэх илтгэл, Эрүү шүүлтээс урьдчилан сэргийлэх үйл ажиллагааны 2024 оны тайланг хэлэлцсэнтэй холбогдуулан авах зарим арга хэмжээний тухай /2025.07.08, Дугаар 77/;
42. Төрийн үйлчилгээнд процессын дахин инженерчлэл хийх ажлыг эрчимжүүлэх талаар чиглэл өгөх тухай /2025.07.08, Дугаар 78/;
43. Зээлийн хүүг бууруулах хүрээнд авах зарим арга хэмжээний тухай /2025.07.08, Дугаар 79/;
44. Монгол Улсын Их Хурлын Байнгын хорооны бүрэлдэхүүнийг шинэчлэн батлах тухай /2025.07.09, Дугаар 80/;
45. Байнгын хорооны даргыг улируулан сонгох тухай /2025.07.09, Дугаар 81/;
46. Зарим Байнгын хорооны даргыг сонгох тухай /2025.07.09, Дугаар 82/;
47. "Монгол Улсын Их Хурлын зарим дэд хорооны бүрэлдэхүүний тухай" Улсын Их Хурлын тогтоолд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай /2025.07.09, Дугаар 83/;
48. Засгийн газрын өрийн баталгаа гаргах зөвшөөрөл олгох тухай /2025.07.09, Дугаар 86/;
49. Монгол Улсын 2025 оны төсвийн тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай хууль баталсантай холбогдуулан авах зарим арга хэмжээний тухай /2025.07.09, Дугаар 87/;
50. Зарим Байнгын хорооны бүрэлдэхүүнд өөрчлөлт оруулах тухай /2025.07.09, Дугаар 88/;
51. Монгол Улсын Их Хурлын 2025 оны намрын ээлжит чуулганы хугацаанд хийх төлөвлөгөөт хяналт шалгалтын цаглавар батлах тухай /2025.07.09, Дугаар 89/;
52. Монгол Улсын Их Хурлын 2025 оны намрын ээлжит чуулганаар хэлэлцэх асуудлын тухай /2025.07.09, Дугаар 90/.

Хоёр. БАТАЛСАН ХУУЛЬ, УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ТОГТООЛЫН ТАНИЛЦУУЛГА

Нэг. Бие даасан хууль

1. МОНГОЛ УЛСЫН НЭГДСЭН ТӨСВИЙН 2026 ОНЫ ТӨСВИЙН ХҮРЭЭНИЙ МЭДЭГДЭЛ, 2027-2028 ОНЫ ТӨСВИЙН ТӨСӨӨЛЛИЙН ТУХАЙ

БАТАЛСАН ОГНОО 2025.05.30	ТӨСӨЛ САНААЧИЛСАН Монгол Улсын Засгийн газраас 2025.04.30-ны өдөр өргөн мэдүүлсэн	ДАГАЖ МӨРДӨХ ХУГАЦАА 2025.06.23
-------------------------------------	---	---

Монгол Улсын нэгдсэн төсвийн 2026 оны төсвийн хүрээний мэдэгдэл, 2027-2028 оны төсвийн төсөөллийн тухай хуулиар нэгдсэн төсвийн тэнцвэржүүлсэн орлогын доод болон нийт зарлагын дээд хэмжээг тэнцүү буюу тус бүр 2026 онд 33,479.5 тэрбум төгрөг буюу дотоодын нийт бүтээгдэхүүний 31.7 хувь, 2027 онд 35,628.6 тэрбум төгрөг буюу 30.4 хувь, 2028 онд 39,086.0 тэрбум төгрөг буюу 29.6 хувь байхаар тогтоож, 2026-2028 онд улсын төсвийг алдагдалгүй батлахаар хуульчиллаа. Мөн дотоодын нийт бүтээгдэхүүний бодит өсөлтийг 2026 онд 6.0 хувь, 2027, 2028 онд 6.5 хувь байхаар, хэрэглээний үнийн өсөлт буюу инфляцын түвшинг 2026 онд 7.0 хувь, 2027 онд 6.4 хувь, 2028 онд 6.0 хувь болж буурахаар батлав.

Д/Д	ЭДИЙН ЗАСГИЙН ҮНДСЭН ҮЗҮҮЛЭЛТ	ТӨСВИЙН ХҮРЭЭНИЙ МЭДЭГДЭЛ	ТӨСВИЙН ТӨСӨӨЛӨЛ	
		2026 ОН	2027 ОН	2028 ОН
1.	Дотоодын нийт бүтээгдэхүүний бодит өсөлтийн хэмжээ /хувь/	6.0	6.5	6.5
2.	Хэрэглээний үнийн өсөлтийн түвшин	7.0	6.4	6.0
3.	Нэгдсэн төсвийн тэнцвэржүүлсэн орлогын доод хэмжээ /тэрбум төгрөг/	33,479.5	35,628.6	39,086.0
	Дотоодын нийт бүтээгдэхүүнд эзлэх хувь	31.7	30.4	29.6
4.	Нэгдсэн төсвийн нийт зарлагын дээд хэмжээ /тэрбум төгрөг/	33,479.5	35,628.6	39,086.0
	Дотоодын нийт бүтээгдэхүүнд эзлэх хувь	31.7	30.4	29.6
5.	Нэгдсэн төсвийн тэнцвэржүүлсэн тэнцэл /тэрбум төгрөг/	0.0	0.0	0.0
	Дотоодын нийт бүтээгдэхүүнд эзлэх хувь	0.0	0.0	0.0
6.	Нэгдсэн төсвийн суурь зарлагын дээд хэмжээ /тэрбум төгрөг/	30,314.5	33,282.2	36,442.0
	Дотоодын нийт бүтээгдэхүүнд эзлэх хувь	28.7	28.4	27.6

7.	Нэгдсэн төсвийн суурь тэнцэл /тэрбум төгрөг/	3,165.0	2,346.4	2,644.0
	Дотоодын нийт бүтээгдэхүүнд эзлэх хувь	3.0	2.0	2.0
8.	Засгийн газрын өрийн нийт хэмжээ /тэрбум төгрөг/	52,750.0	52,794.0	59,490.0
	Дотоодын нийт бүтээгдэхүүнд эзлэх хувь	50.0	45.0	45.0
9.	Нийгмийн халамжийн тухай хуульд заасны дагуу төсвөөс хуваарилах зардлын дээд хэмжээ /тэрбум төгрөг/	2,664.3	2,774.1	2,909.4
	Дотоодын нийт бүтээгдэхүүнд эзлэх хувь	2.5	2.4	2.2

Монгол Улсын нэгдсэн төсвийн 2026 оны төсвийн хүрээний мэдэгдэл, 2027-2028 оны төсвийн төсөөллийн тухай хууль нь тухайн төсвийн жилийн хүлээгдэж байгаа макро эдийн засгийн болон төсвийн гүйцэтгэлийн төлөв, дунд хугацааны макро эдийн засгийн үндсэн үзүүлэлтийн төсөөлөлд суурилсан төсвийн бодлогын эрх зүйн үндэс бөгөөд 2026 оны төсвийн төслийг боловсруулах үндсэн баримт бичиг болох юм.

Эдгээр хуультай хамт Улсын Их Хурлын 49 дүгээр тогтоолоор “Засгийн газрын өрийн удирдлагын 2026-2028 оны стратегийн баримт бичиг”-ийг баталлаа. Уг стратегийн баримт бичигт хөгжлийн бодлого, төлөвлөлтөд тусгасан, эдийн засгийн бодит өгөөжтэй, тэргүүлэх ач холбогдол бүхий төсөл, хөтөлбөрүүдийг тэргүүн ээлжид хэрэгжүүлэх, өрийн оновчтой удирдлага, зохицуулалтын арга хэмжээ авах, аймаг, нийслэлийн үнэт цаас болон Засгийн газрын өрийн баталгааны үлдэгдлийг хязгаарлах, Засгийн газрын үнэт цаасны арилжааг тогтмолжуулж, санхүүгийн зах зээлээс хөрөнгө оруулалт татах боломжийг аж ахуйн нэгжүүд нээх, хөрөнгө оруулагчдын бааз суурийг тэлэх зэрэг бодлогын зорилтуудыг тусгажээ. Үүний хүрээнд шинээр авах гадаад төслийн зээлийг инженерийн дэд бүтцийн төсөлд чиглүүлэх, тэргүүлэх ач холбогдол бүхий төслүүдийг санхүүжүүлэхэд Засгийн газрын болон олон улсын банк, санхүүгийн байгууллагын баталгааны хэрэгслүүдийг ашиглах, эрсдэлийг жил бүр үнэлж ажиллах, гэнэтийн нөхцөл, хямралт байдлын үед болон шаардлагатай бодлогын арга хэмжээг хэрэгжүүлэхэд нөхцөлт санхүүжилтийн бүтээгдэхүүн, олон улсын санхүүгийн хэрэгслүүдийг ашиглах, өрийг хугацаанаас өмнө төлөх, өрийн зохицуулалтын аргуудыг хэрэглэх зэрэг арга хэмжээг авч ажиллахаар заасан байна.

Хоёр. Нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хууль

1. ӨМГӨӨЛЛИЙН ТУХАЙ ХУУЛИЙН ЗАРИМ ЗААЛТЫГ ХҮЧИНГҮЙ БОЛСОНД ТООЦОХ ТУХАЙ

БАТАЛСАН ОГНОО 2025.04.11	ТӨСӨЛ САНААЧИЛСАН Улсын Их Хурлын гишүүн Г.Уянгахишиг 2025.03.17-нд өргөн мэдүүлсэн	ДАГАЖ МӨРДӨХ ХУГАЦАА 2025.04.11
--	--	--

Өмгөөллийн тухай хуулийн 8 дугаар зүйлийн 8.6.3-д өмгөөллийн үйл ажиллагаатай хавсран эрхэлж болохгүй ажил, албан тушаалыг зааж, уг үйл ажиллагааг эрхлэх эрх олгох шалгалтад бүртгүүлэхдээ ажил, албан тушаалаас чөлөөлөгдсөн байхыг шаардсан нь тэнцээгүй хуульчдыг ажлын байргүй болгох эрсдэл үүсгэж байсныг хүчингүй болголоо.

Ингэснээр хуульчид эрхэлж байгаа ажил, албан тушаалаасаа хамааралгүйгээр өмгөөллийн үйл ажиллагаа эрхлэх эрх олгох шалгалтад орох боломжтой болж, тэдний эрх зүйн байдлыг дээрдүүлж буй юм.

2. МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН СОНГУУЛИЙН ТУХАЙ ХУУЛЬД ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ

БАТАЛСАН ОГНОО 2025.04.18	ТӨСӨЛ САНААЧИЛСАН Төрийн байгуулалтын байнгын хорооноос боловсруулсан.	ДАГАЖ МӨРДӨХ ХУГАЦАА 2025.04.28
--	---	--

Монгол Улсын Үндсэн хуулийн цэцээс 2025 оны хоёрдугаар сарын 26-ны өдөр гаргасан 03 дугаар дүгнэлтдээ, Монгол Улсын Их Хурлын сонгуулийн тухай хуулийн 41 дүгээр зүйлийн 41.9 дэх хэсэгт “Монгол Улсын Их Хурлын гишүүн сонгуульд нэр дэвшихээр бол хийсэн ажлын тайлангаа энэ хуульд заасан нэр дэвшүүлэх ажиллагаа эхлэхээс өмнө тарааж болох бөгөөд үүнийг сонгуулийн сурталчилгааны материалд тооцохгүй” гэж, 44 дүгээр зүйлийн 44.6 дахь хэсэгт “Энэ хуульд заасан нэр дэвшүүлэх ажиллагаа эхлэхээс өмнө Улсын Их Хурлын гишүүн хийсэн ажлын тайлангаа танилцуулах зорилгоор сонгогчидтой хийсэн уулзалт болон энэ хуулиар хориглоогүй арга хэмжээ нь сонгогчдын санал татах зорилгоор явуулж байгаа үйл ажиллагаанд хамаарахгүй” гэж тус тус заасан нь Монгол Улсын Үндсэн хуулийн холбогдох заалтыг зөрчсөн гэжээ.

Энэхүү дүгнэлтийг Улсын Их Хурал хүлээн зөвшөөрч, Монгол Улсын Их Хурлын сонгуулийн тухай хуулийн 41 дүгээр зүйлийн 41.9 дэх хэсгийг хүчингүй болгож, 44 дүгээр зүйлийн 44.6 дахь хэсгийг “аливаа этгээд хийсэн ажлын тайлангаа танилцуулах зорилгоор зохион байгуулсан уулзалт болон тус хуулиар хориглоогүй арга хэмжээ нь сонгогчдын санал татах зорилгоор явуулж байгаа үйл ажиллагаанд хамаарахгүй” байхаар өөрчлөн найрууллаа.

3. МОНГОЛ УЛСЫН ШҮҮХИЙН ТУХАЙ ХУУЛЬД ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ ХУУЛИЙН ТАНИЛЦУУЛГА

БАТАЛСАН ОГНОО 2025.04.18	ТӨСӨЛ САНААЧИЛСАН Хууль зүйн байнгын хорооноос боловсруулсан.	ДАГАЖ МӨРДӨХ ХУГАЦАА 2025.05.15
--	---	--

Монгол Улсын Үндсэн хуулийн цэцээс 2025 оны 02 дугаар дүгнэлт гаргаж Монгол Улсын шүүхийн тухай хуулийн 47 дугаар зүйлийн 47.6 дахь хэсэгт "...Шүүгчээр 30, түүнээс дээш жил ажилласан бөгөөд 55 насанд хүрсэн бол өндөр насны тэтгэвэр тогтоолгоно" гэж заасан нь Монгол Улсын Үндсэн хууль зөрчсөн байна гэж дүгнэснийг Улсын Их Хурал хүлээн авсны дагуу уг заалтыг хаслаа.

Ингэснээр Монгол Улсын Үндсэн хуулиар баталгаажсан шударга ёс, хууль дээдлэх, эрх тэгш байх, ялгаварлан гадуурхахгүй байх, мөн шүүгчийн хараат бус байдлын баталгаа хангагдах юм.

4. АМЬТНЫ ТУХАЙ ХУУЛЬД НЭМЭЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ

БАТАЛСАН ОГНОО 2025.05.09	ТӨСӨЛ САНААЧИЛСАН Улсын Их Хурлын гишүүн О.Амгаланбаатар 2025.03.17-ны өдөр өргөн мэдүүлсэн	ДАГАЖ МӨРДӨХ ХУГАЦАА 2025.06.01
--	--	--

Саарал чоныг иргэн зохих төлбөр төлж, эрхийн бичиг авсны үндсэн дээр агнахаар Амьтны тухай хуульд зохицуулснаас манай улсад саарал чонын тоо толгой ихсэж, хүн амын эрүүл мэнд, аюулгүй байдалд заналхийлэх, мал сүрэгт халдаж, хохирол учруулах эрсдэл нэмэгдсэн гэж хууль санаачлагч үзжээ.

Амьтны тухай хуульд нэмэлт оруулах тухай хуулиар тус хуулийн 25 дугаар зүйлд "иргэн өөрийн болон бусдын амь нас, эрүүл мэнд, мал сүргээ хамгаалах зайлшгүй шаардлагаар саарал чоно агнасан тохиолдолд эрхийн бичиг авах шаардлага хамаарахгүй" гэсэн зохицуулалт бүхий 25.7 дахь хэсгийг нэмж батлав.

5. ЗЭЭЛИЙН МЭДЭЭЛЛИЙН ТУХАЙ ХУУЛЬД НЭМЭЛТ, ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ

БАТАЛСАН ОГНОО 2025.05.16	ТӨСӨЛ САНААЧИЛСАН Улсын Их Хурлын гишүүн Э.Батшугар 2024.12.25- ны өдөр өргөн мэдүүлсэн	ДАГАЖ МӨРДӨХ ХУГАЦАА 2025.06.23
-------------------------------------	---	---

Холбогдох хууль тогтоомжийн хүрээнд зээлдэгчдийн зээлийн мэдээллийг Зээлийн мэдээллийн санд төвлөрүүлэхээр зохицуулсан боловч уг мэдээллийг ашиглах, зээлдэгчийн зээлжих чадварт үнэлгээ хийх, онооны аргачлал хэрэгжүүлэх зохицуулалт байхгүй байв.

ХУУЛЬД ТУСГАГДСАН ГОЛ ЗОХИЦУУЛАЛТ

- ✓ Олон улсын жишиг, зарчмыг баримтлан, Монголбанкнаас баталсан нөхцөл, шаардлагыг үндэслэн зээлдэгчийн зээлжих чадварын зэрэглэл, бүтээгдэхүүн, үйлчилгээний хөлсийг тогтоох,
- ✓ Зээлийн мэдээллийг зөвхөн зээлдэгчийн зээлжих чадварт зэрэглэл тогтооход ашиглах,
- ✓ Энэ хуульд зааснаас өөр зорилгоор зээлийн мэдээллийг ашиглахыг хориглох зэрэг зохицуулалтыг тусгасан.

ХУУЛИЙН АЧ ХОЛБОГДОЛ:

Зээлдэгчийн зээлийн мэдээллийн санд алдаатай мэдээлэл орсон бол тухай бүр залруулах, бусад эрсдэлтэй үйлдлээс сэргийлэх боломжтой болж хэрэглэгчийн эрх ашгийг хамгаалахад ихээхэн ач холбогдолтой юм.

Иймд Монгол Улсын Их Хурлаас Зээлийн мэдээллийн тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийг баталж, дээрх санд төвлөрч буй зээлдэгчдийн мэдээллийг тухайн зээлдэгчийн зээлжих чадварт зэрэглэл тогтоох, зээлдүүлэгч нь зээлийн эрсдэлийг үнэлэх, мөн зээлдэгч өөрийн зээл, төлбөрийн байдлаа хянах, санхүүгээ удирдан зохицуулах болон төрийн байгууллага албан ажлын хэрэгцээнд ашиглах зохицуулалтыг хуулийн 10 дугаар зүйлд нэмж тусгалаа.

Мөн "Зээлийн мэдээллийн үйлчилгээ үзүүлэх этгээдийн үйл ажиллагаа"-ны тухай 14 дүгээр зүйлд "Олон улсын жишиг, зарчмыг баримтлан Монголбанкнаас баталсан нөхцөл, шаардлагыг үндэслэн зээлдэгчийн зээлжих чадварын зэрэглэл, бүтээгдэхүүн, үйлчилгээний хөлсийг тогтооно" гэсэн 14.3 дахь хэсэг нэмэв. Түүнчлэн зээлдэгчийн сүүлийн зургаан жилийн зээлийн мэдээллийг лавлагаанд тусгаж байхаар хуульчилсныг "таван жил" болгон өөрчлөв.

Хууль батлагдсанаар иргэдийн санхүүгийн боловсрол дээшилж, өөрийн зээлийн оноогоо мэддэг, түүнийгээ сайжруулахын тулд хугацаандаа төлбөрөө төлдөг соёл төлөвшиж, бизнесийн болон санхүүгийн сайн төлөвлөлттэй болж, сахилга хариуцлага дээшлэх, түүнчлэн зээлдэгчийн зээлийн мэдээллийн санд алдаатай мэдээлэл орсон бол тухай бүр залруулах, бусад эрсдэлтэй үйлдлээс сэргийлэх боломжтой болж хэрэглэгчийн эрх ашгийг хамгаалахад ихээхэн ач холбогдолтой юм.

6. ХОТ, ТОСГОНЫ ЭРХ ЗҮЙН БАЙДЛЫН ТУХАЙ ХУУЛЬ /ШИНЭЧИЛСЭН НАЙРУУЛГА/-Д ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ

БАТАЛСАН ОГНОО 2025.05.26	ТӨСӨЛ САНААЧИЛСАН Монгол Улсын Засгийн газраас 2025.05.09-ний өдөр өргөн мэдүүлсэн	ДАГАЖ МӨРДӨХ ХУГАЦАА 2025.05.30
--	---	--

Уг хуулийг анх 2025 оны зургадугаар сарын 01-ний өдрөөс дагаж мөрдөхөөр тогтоосныг энэхүү өөрчлөлтөөр 2026 оны зургадугаар сарын 01-нээс хэрэгжүүлэхээр товлолоо. Хуулийн хэрэгжих хугацааг ийнхүү нэг жилээр хойшлуулсан нь Улсын Их Хурлын 2024 оны "Хот байгуулах тухай" 72 дугаар тогтоолоор тодорхойлсон улсын зэрэглэлтэй зургаа, орон нутгийн 43, дагуул дөрвөн хотын заримын эдэлбэр газрын хэмжээг тогтоох, харьяалах засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн нэгжээс чиг үүрэг нь шилжиж байгаа хотод өмч, хөрөнгө, төсөв, байгууллагын бүтэц, орон тоог шилжүүлэх арга хэмжээг хэрэгжүүлэх, орон нутагтай зөвшилцөх болон бусад асуудлыг шийдвэрлэхэд нэмэлт хугацаа шаардлагатай болсонтой холбоотой юм.

Энэхүү хуульд нийцүүлэн Хот, тосгоны эрх зүйн байдлын тухай хууль /Шинэчилсэн найруулга/-ийг дагаж мөрдөх журмын тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай хууль болон "Тогтоолд өөрчлөлт оруулах тухай" Монгол Улсын Их Хурлын 46 дугаар тогтоолыг батлав.

7. ЗӨВШӨӨРЛИЙН ТУХАЙ ХУУЛЬД НЭМЭЛТ, ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ

БАТАЛСАН ОГНОО 2025.05.30	ТӨСӨЛ САНААЧИЛСАН Монгол Улсын Засгийн газраас 2025.03.26-ны өдөр өргөн мэдүүлсэн	ДАГАЖ МӨРДӨХ ХУГАЦАА 2025.06.30
--	--	--

Зөвшөөрлийн тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулиар Монгол Улсад төлбөрт таавар, бооцоот тоглоом, цахим мөрийтэй тоглоомын үйл ажиллагаа эрхлэхийг бүрэн хориглолоо.

Уг хуультай хамт Эрүүгийн хуульд нэмэлт оруулах тухай, Зөрчлийн тухай хуульд нэмэлт оруулах тухай, Зар сурталчилгааны тухай хуульд нэмэлт оруулах тухай, Онцгой албан татварын тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай, Хувь хүний орлогын албан татварын тухай хуульд

өөрчлөлт оруулах тухай, Аж ахуйн нэгжийн орлогын албан татварын тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай, Жижиг, дунд үйлдвэр, үйлчилгээг дэмжих тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай хуулиудыг батлав.

Эрүүгийн хуульд нэмэлт оруулах тухай хуулиар олон нийтийн газар, эсхүл мэдээллийн технологи ашиглан ашиг олох зорилгоор төлбөрт таавар, бооцоот тоглоом зохион байгуулсан бол гэмт хэрэгт тооцохоор болж, түүнийг үйлдсэн этгээдийг 2700-14000 нэгжтэй тэнцэх хэмжээний төгрөгөөр торгох, эсхүл 240-720 цаг хүртэл хугацаагаар нийтэд тустай ажил хийлгэх, эсхүл зургаан сараас нэг жил хүртэл хугацаагаар зорчих эрхийг хязгаарлах, эсхүл зургаан сараас гурван жил хүртэл хугацаагаар хорих ял шийтгэхээр хуульчиллаа. Мөн мөрийтэй тоглоом, төлбөрт таавар, бооцоот тоглоом зохион байгуулахад өөрийн, эсхүл бусдын нэр дээрх төлбөр тооцооны данс, цахим мөнгө, виртуал хөрөнгө, харилцаа холбооны сүлжээний дугаар, цахим тодорхойлогчийг удаа дараа ашиглуулсан үйлдлийг гэмт хэрэгт тооцож, үйлдсэн этгээдийг нь 450-5400 нэгжтэй тэнцэх хэмжээний төгрөгөөр торгох, эсхүл 240-720 цаг хүртэл хугацаагаар нийтэд тустай ажил хийлгэх, эсхүл зургаан сараас нэг жил хүртэл хугацаагаар зорчих эрхийг хязгаарлах, эсхүл мөн хугацаагаар хорих ял шийтгэхээр болов.

ТӨЛБӨРТ ТААВАР

БООЦООТ ТОГЛООМ

**ЦАХИМ МӨРИЙТЭЙ
ТОГЛООМ**

Олон нийтийн газар, эсхүл мэдээллийн технологи ашиглан ашиг олох зорилгоор төлбөрт таавар, бооцоот тоглоом зохион байгуулсан бол Эрүүгийн хуулиар гэмт хэрэгт тооцно.

Мөрийтэй тоглоом, эсхүл төлбөрт таавар, эсхүл бооцоот тоглоом зохион байгуулахад өөрийн, эсхүл бусдын нэр дээрх төлбөр тооцооны данс, цахим мөнгө, виртуал хөрөнгө, харилцаа холбооны сүлжээний дугаар, цахим тодорхойлогчийг удаа дараа ашиглуулсан бол Эрүүгийн хуулиар гэмт хэрэгт тооцно.

Аливаа этгээд төлбөрт таавар, бооцоот тоглоом, мөрийтэй тоглоомыг сурталчилсан, уриалсан бол зөрчилд тооцож, Зөрчлийн тухай хуулиар торгохоор, харин зар сурталчилгаа хийсэн бол хууль бус зар сурталчилгаанд тооцохоор зохицуулсан байна.

Онцгой албан татварын тухай хуулиар төлбөрт таавар, бооцоот тоглоомын үйл ажиллагаанд ашиглагдаж байгаа тусгай зориулалтын техник хэрэгсэл, тоног төхөөрөмжид онцгой албан татвар ногдуулахаар заасныг болон Аж ахуйн нэгжийн орлогын албан татварын тухай, Хувь хүний орлогын албан татварын тухай, Жижиг, дунд үйлдвэр, үйлчилгээг дэмжих тухай хуулиудын холбогдох зохицуулалтыг хүчингүй болгов.

8. ЗАСГИЙН ГАЗРЫН БҮРЭЛДЭХҮҮНИЙ ТУХАЙ ХУУЛИЙН ЗАРИМ ЗААЛТЫГ ХҮЧИНГҮЙ БОЛСОНД ТООЦОХ ТУХАЙ

БАТАЛСАН ОГНОО 2025.06.25	ТӨСӨЛ САНААЧИЛСАН Монгол Улсын Засгийн газраас 2025.06.20-ны өдөр өргөн мэдүүлсэн	ДАГАЖ МӨРДӨХ ХУГАЦАА 2025.06.25
--	--	--

Шинээр томилогдсон Ерөнхий сайдаас Монгол Улсын Үндсэн хуулийн Гучин есдүгээр зүйлийн 3 дахь хэсэг, Монгол Улсын Засгийн газрын тухай хуулийн 23 дугаар зүйлийн 1 дэх хэсгийн 1 дэх заалтын дагуу өргөн мэдүүлж батлуулсан тус хуулиар Засгийн газрын бүрэлдэхүүний тухай хуулийн 6, 7, 8 дахь заалтуудыг хүчингүй болгов. Ингэснээр Монгол Улсын сайд, Хяналт, үнэлгээний Үндэсний хорооны дарга, Монгол Улсын сайд, 20 минутын хот-Үндэсний хорооны дарга, Монгол Улсын сайд, Боомтын сэргэлтийн Үндэсний хорооны дарга гэсэн албан тушаалууд үгүй болж, Засгийн газар Ерөнхий сайд болон 19 гишүүнтэй ажиллахаар боллоо.

Хууль батлагдсантай холбогдуулан Засгийн газрын гишүүний эрхлэх ажил, чиг үүрэгт өөрчлөлт оруулж, Монгол Улсын Засгийн газрын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай, Засгийн газар дахь хяналтын тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай, Монгол Улсын хилийн тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай, Нийслэл Улаанбаатар хотын замын хөдөлгөөний түгжрэлийг бууруулах, гэр хорооллыг орон сууцжуулах тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай, Төсвийн тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай, Төсвийн тогтвортой байдлын тухай хуульд нэмэлт оруулах тухай хуулиуд болон "Төрийн захиргааны байгууллагын тогтолцоо, бүтцийн ерөнхий бүдүүвчийг шинэчлэн батлах тухай" Монгол Улсын Их Хурлын тогтоолын хавсралтад өөрчлөлт оруулах тухай Монгол Улсын Их Хурлын тогтоолыг тус тус батлав.

9. ХУУЛЬ ТОГТООМЖИЙН ТУХАЙ ХУУЛЬД НЭМЭЛТ, ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ

БАТАЛСАН ОГНОО 2025.06.27	ТӨСӨЛ САНААЧИЛСАН Улсын Их Хурлын гишүүн Д.Цогтбаатар нарын есөн гишүүн 2025.01.23-ны өдөр өргөн мэдүүлсэн	ДАГАЖ МӨРДӨХ ХУГАЦАА 2025.08.01
--	--	--

Хууль тогтоомжийн тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулиар олон нийтийн оролцоог хангах, хууль тогтоомжийн төсөлд тавигдах шаардлагыг нэмэгдүүлэх, хэрэгжилтийг хангахтай холбоотой зохицуулалтыг тусгалаа.

1. Хууль тогтоомжийн төсөл боловсруулахад иргэд, олон нийтийн оролцоог хангах зохицуулалтууд

-Хууль санаачлагч эрх, хууль ёсны ашиг сонирхол нь хөндөгдөх иргэн, хуулийн этгээдийн төлөөллөөс бичгээр болон уулзалт, хэлэлцүүлэг зохион байгуулах хэлбэрээр санал авч хууль тогтоомжийн төслийн бүрдүүлбэрт хавсаргахаар;

-Хууль санаачлагч боловсруулж байгаа хууль тогтоомжийн төслийн талаар олон нийтийн хэлэлцүүлэг зохион байгуулж, хэлэлцүүлгийн хугацаа дууссан өдрөөс хойш 30 хоногийн дотор хуулийн төсөлд тусгасан, эс тусгасан талаарх саналын товъёогийг тайлбар, үндэслэлийн хамт албан ёсны цахим хуудсандаа болон хууль тогтоомжийн төсөлд санал авах нэгдсэн цахим системд байршуулах, уг шаардлага хангагдсан эсэхийг Улсын Их Хуралд өргөн мэдүүлэх хуулийн төслийн бүрдүүлбэрийг хянах хүрээнд нягтлан үздэг байхаар;

-Холбогдох төрийн байгууллага нь хүний хувийн мэдээлэл, төрийн болон албаны нууцад хамаарахаас бусад хууль тогтоомжийн хувийн хэрэгтэй иргэд, олон нийт чөлөөтэй танилцах нөхцөлийг бүрдүүлэхээр;

-Хууль тогтоомжийн цахим сан нь хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний онцлог хэрэгцээнд тохирсон хэлбэрээр ашиглах боломжтой байхаар;

-Хүний эрх, эрх чөлөөг хязгаарлах зохицуулалт бүхий хуулийн төсөлд Хүний эрхийн Үндэсний Комиссоос, Эрүүгийн хууль, Иргэний хууль, Захиргааны ерөнхий хууль, Зөрчлийн тухай хууль болон шүүхэд хэрэг хянан шийдвэрлэх ажиллагааны журамтай холбогдсон хуулийн төсөлд Улсын дээд шүүх, Улсын ерөнхий прокуророос ажлын 30 өдрийн дотор тус тус санал авахаар зохицуулав.

2. Хууль тогтоомжийн төсөлд тавигдах шаардлагыг нэмэгдүүлсэн зохицуулалтууд

-Хуулийн төслөөр хүний эрх, эрх чөлөөг хязгаарлах тохиолдолд тавигдах шалгуурыг хуульчилсан бөгөөд үндэсний аюулгүй байдал, хүний эрх, эрх чөлөө, нийгмийн хэв журмыг хамгаалах зайлшгүй шаардлага бүхий байх, ялгаварлан гадуурхаагүй байх, хязгаарлалт нь зорилгодоо хүрэхэд тохирсон, боломжит хамгийн бага түвшинд байгаа эсэхийг дүгнэж, хууль тогтоомжийн төслийн хүний эрхэд нөлөөлөх байдлыг үнэлэх үнэлгээнд нэмж тусгахаар;

-Хууль тогтоомжийг хэрэгжүүлэхэд гарах зардлыг илүү өргөн хүрээнд буюу улсын төсөвт үзүүлэх нөлөөлөл, үйлчлэх хүрээнд хамрагдах иргэн, хуулийн этгээд, төрийн байгууллагын үйл ажиллагаанд үүсэх зардлыг тооцохоор;

-Хууль тогтоох онцгой бүрэн эрх Улсын Их Хуралд байдаг тул захиргааны хэм хэмжээний акт гаргах эрх олгосон хуулийн төслийн зохицуулалтад тавих шаардлагыг өндөрсгөж, зөвхөн хуулийн тодорхой зүйл, хэсэг, заалтыг хэрэгжүүлэхэд чиглэсэн байх, тухайн хуулийн зорилго, зорилт, үйлчлэх хүрээнд нийцсэн, уг хүрээг тодорхой тусгасан байх, захиргааны хэм хэмжээний акт батлах байгууллага, албан тушаалтныг тодорхойлсон, тус этгээдийн хуульд заасан чиг үүрэгт хамааралтай байх шаардлагыг хангасан байхаар;

-Монгол Улсын Үндсэн хуульд заасан хүний эрх, эрх чөлөөг хуулиар тогтоосноос гадуур хязгаарлах, хариуцлага оногдуулах, Монгол Улсын Үндсэн хуульд гагцхүү хуулиар зохицуулахаар заасан харилцаа, эрх, хууль ёсны ашиг сонирхлоо хамгаалах, гомдол гаргах хөөн хэлэлцэх хугацаа тогтоох, гомдол, маргааныг урьдчилан шийдвэрлэх ажиллагааны зарчим, хугацаа, оролцогчдын эрх, үүргийг тогтоох асуудлаар захиргааны хэм хэмжээний акт батлах эрх олгохгүй байхаар;

-Тухайн жилийн улсын төсөв, төсвийн тодотголын төслийг дагалдуулан зөвхөн тухайн жилийн төсөвт нөлөөлөл үзүүлэх хууль тогтоомжийн төслийг өргөн мэдүүлэх бөгөөд энэ тохиолдолд тухайн хууль тогтоомжийн төслийн төсвийн орлого, зарлага, төсвийн тэнцэлд үзүүлэх нөлөөлөл, холбогдох тооцооллыг хуулийн төслийн танилцуулгад тодорхой тусгахаар;

-Хууль тогтоомжийн төслийн үзэл баримтлалд тухайн үзэл баримтлалыг баталсан он, сар, өдрийг тусгахаар заалаа.

3.Хууль тогтоомжийн хэрэгжилтийг хангах зохицуулалтууд

-Улсын Их Хурлын болон Улсын Их Хуралд ажлаа шууд хариуцан тайлагнадаг байгууллагын бүрэн эрх, зохион байгуулалт, бүтэц, бүрэлдэхүүн, үйл ажиллагааны журмыг зохицуулж байгаа хууль тогтоомжийн хэрэгжилтийн үр дагаврын үнэлгээг Улсын Их Хурлын холбогдох Байнгын хороо, Улсын Их Хурлын Тамгын газар болон Улсын Их Хуралд ажлаа шууд хариуцан тайлагнадаг байгууллага хийдэг байхаар;

-Бусад хууль тогтоомжийн хэрэгжилтийн үр дагаврын үнэлгээг холбогдох төрийн захиргааны төв байгууллага хийхээр;

-Хууль тогтоомжийн хэрэгжилтийн үр дагаврын үнэлгээг хийсэн байгууллага үнэлгээний тайланг эрх зүйн мэдээллийн нэгдсэн санд тухай бүр байршуулах зохицуулалтыг тусгасан байна.

Хууль тогтоомжийн тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуультай хамт өргөн мэдүүлсэн Монгол Улсын Их Хурлын тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай хууль, Захиргааны ерөнхий хуульд нэмэлт оруулах тухай хууль болон "Хууль тогтоомжийн тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хууль баталсантай холбогдуулан авах арга хэмжээний тухай" Монгол Улсын Их Хурлын 61 дүгээр тогтоолыг баталлаа.

Улсын Их Хурлын 61 дүгээр тогтоолоор дараах арга хэмжээг авч хэрэгжүүлэхийг Засгийн газарт даалгав.

1.Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 12 дугаар зүйлийн 12.1 дэх хэсэгт заасан аргачлалыг шинэчлэн боловсруулж батлах, хууль санаачлагчид мэргэжил, арга зүйн туслалцаа үзүүлэх үүрэг бүхий төрийн холбогдох байгууллагын албан хаагчдыг дээрх аргачлал, арга зүйгээр хангах, чадавхжуулах ажлыг үе шаттайгаар зохион байгуулж, хэрэгжүүлэх;

2.Хүчин төгөлдөр үйлчилж байгаа нийт хуулийг хуулийн төсөлд захиргааны хэм хэмжээний акт батлах эрх олгох зохицуулалт тусгахад тавигдах шаардлагад нийцүүлэх зорилгоор судалгаа хийж, холбогдох хуулиудын төслийг 2026 оны тавдугаар сарын 01-ний өдрийн дотор Улсын Их Хуралд өргөн мэдүүлэх;

3.Хуулиар тусгайлан эрх олгогдоогүй бөгөөд нийтээр заавал дагаж мөрдүүлэхээр баталсан дүрэм, журам, заавар, аргачлалыг хүчингүй болгох, хуульд заасны дагуу баталсан боловч бүртгүүлээгүй захиргааны хэм хэмжээний актыг улсын нэгдсэн бүртгэлд бүртгүүлэх;

4.Эрх зүйн зохицуулалтын ач холбогдлоо алдаж дагаж мөрдөхгүй болсон, хууль тогтоомжтой зөрчилдсөн, эрх олгосон хуулийн заалт нь хүчингүй болсон, өөрчлөгдсөн захиргааны хэм хэмжээний актыг хүчингүй болгох, хуульд нийцүүлэн шинэчлэн батлах;

5.Эрхлэх асуудлын хүрээнд хамаарах захиргааны хэм хэмжээний актын хууль зүйн үндэслэлийг нягтлан шалгаж, хуулиар тогтоосон хязгаарлалтаас гадуур хүний эрх, эрх чөлөөг хязгаарласан, ашиг, сонирхлын зөрчил, авлига гарах нөхцөл боломж бүрдүүлсэн шинжтэй дүрэм, журам, тэдгээрийн холбогдох зохицуулалтыг хүчингүй болгох, өөрчлөх

10. ЭРҮҮГИЙН ХЭРЭГ ХЯНАН ШИЙДВЭРЛЭХ ТУХАЙ ХУУЛЬД НЭМЭЛТ, ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ, ШҮҮХИЙН ШИЙДВЭР ГҮЙЦЭТГЭХ ТУХАЙ ХУУЛИЙГ ДАГАЖ МӨРДӨХ ЖУРМЫН ТУХАЙ ХУУЛЬД ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ

БАТАЛСАН ОГНОО 2025.06.27	ТӨСӨЛ САНААЧИЛСАН Монгол Улсын Засгийн газраас 2024.12.27-ны өдөр өргөн мэдүүлсэн	ДАГАЖ МӨРДӨХ ХУГАЦАА 2025.08.04
-------------------------------------	---	---

Эрүүгийн хэрэг хянан шийдвэрлэх тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай болон Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх тухай хуулийг дагаж мөрдөх журмын тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай хуулиудад дараах онцлог зохицуулалтуудыг тусгасан байна.

-Хүнийг гэмт хэрэгт сэжиглэх үндэслэл байгаа бол түүнийг гэрчээр дуудах, эсхүл түүнээс гэрчийн мэдүүлэг авахгүй байх, гэрчийн мэдүүлэг авах үед түүнийг гэмт хэрэгт сэжиглэх үндэслэл илэрсэн бол гэрчийн мэдүүлэг авахыг даруй зогсоох;

-Сэжигтэн, яллагдагч, шүүгдэгч, тэдгээрийн хууль ёсны төлөөлөгч, өмгөөлөгч сэжигтнийг баривчлах, таслан сэргийлэх арга хэмжээ авах болсон үндэслэлд хамаарах нотлох баримттай таслан сэргийлэх арга хэмжээний талаарх шүүхийн хэлэлцүүлгээс өмнө урьдчилан танилцах;

-Хүн ямар хэрэгт яллагдаж байгаагаа мэдэх эрхийг хангах үүднээс эрүүгийн хэрэг үүсгэж яллагдагчаар татсан талаарх тогтоолын хувийг мөрдөгч бүрэн эхээр нь яллагдагчид гардуулан өгөх;

-Төрийн нууцад хамаарах мэдээлэл агуулсан шүүх, прокурорын шийдвэрийг оролцогчид бүрэн танилцуулж, гардуулан өгөхдөө төрийн нууцад хамаарах хэсгийг уншигдах боломжгүй байдлаар нууцалж, гардуулан өгөх;

-Шүүх хуралдааны явцыг баталгаажуулсан дууны болон дуу-дүрсний бичлэгийг прокурор, өмгөөлөгч хуулбарлан авах эрхийг баталгаажуулсан;

-Мөрдөгч, прокурор яллагдагч, шүүгдэгчийг цагаатгах, хэргийг хөнгөрүүлэх нөхцөл байдлыг нотлох чиг үүргээ хэрэгжүүлээгүй бол яллагдагч, шүүгдэгч энэ талаарх нотлох баримтыг шүүхэд гаргах боломжийг нээсэн;

-Шүүх, прокурор, мөрдөгч яллагдагч, өмгөөлөгчөөс гаргасан хүсэлтийг хэсэгчлэн хангасан, эсхүл хангахаас татгалзсан бол энэ талаарх үндэслэлээ тухайн шийдвэртээ тодорхой тусгахыг тусгайлан заасан;

-Ердийн журмаар хянан хэлэлцэгдэх хавтаст хэргийн материалтай танилцах хугацааг хамгийн багадаа ажлын гурваас доошгүй өдөр байхаар, үндсэн хугацааг 14 хоног байхаар тогтоож, шаардлагатай тохиолдолд 14 хүртэл хоногоор тухай бүр сунгах зохицуулалтыг тусгасан.

Эрүүгийн хэрэг хянан шийдвэрлэх тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хууль батлагдсантай холбогдуулан эрүү, иргэн, захиргаа, зөрчлийн хэргийн хавтаст хэргийг цахимжуулах, хэрэг хянан шийдвэрлэх ажиллагаанд оролцогч байгууллагуудын цахим

мэдээллийн санг нэгтгэн холбох, цахим системийн ашиглалт, хамгаалалт, аюулгүй байдлыг хангах, цахим хэрэгсэл ашиглаж нотлох баримт цуглуулах, бэхжүүлэх, хадгалах, үнэлэх, хэргийн оролцогч цахим хавтаст хэргийн материалтай танилцах, хуулбарлан авах ажиллагааг боловсронгуй болгох, эрүү шүүлт тулгах, хүнлэг бус хэрцгийг харьцаж тайлбар, мэдүүлэг өгсөн хэрэгт нь тухайн хүнийг яллах талын нотлох эх сурвалж болгохгүй байх зэрэг зохицуулалтыг судлан, олон улсын гэрээнд нийцүүлэн холбогдох хуулийн төслийг боловсруулах чиглэлийг Засгийн газарт өгөөд байна.

Энэхүү хууль хэрэгжсэнээр Монгол Улсын Үндсэн хуульд заасан шударга ёс, хууль дээдлэх, өөрийгөө өмгөөлөх, хууль зүйн туслалцаа авах үндсэн эрхийг баталгаажуулж, мөрдөн шалгах ажиллагааны явцад хүний эрхийн зөрчил гарахаас урьдчилан сэргийлэх, шүүхэд хэрэг хянан шийдвэрлэх ажиллагаанд хүний эрх, эрх чөлөөг хангахад чухал алхам болох юм.

11. ҮНДЭСНИЙ ИХ БАЯР НААДМЫН ТУХАЙ ХУУЛЬД ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ

БАТАЛСАН ОГНОО 2025.07.03	ТӨСӨЛ САНААЧИЛСАН Улсын Их Хурлын гишүүн Б.Жаргалан нарын 40 гишүүн 2025.06.23-ны өдөр өргөн мэдүүлсэн	ДАГАЖ МӨРДӨХ ХУГАЦАА 2025.07.03
--	---	--

Үндэсний их баяр наадмын тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай хуулиар Монгол Улсын төрт ёсны түүхэнд чухал ач холбогдол бүхий Тулгар төр байгуулагдсаны ой болон Ардчилсан хувьсгалын ойн баярыг Их Монгол Улс байгуулагдсаны ой, үндэсний тусгаар тогтнолоо сэргээн тогтоосон Үндэсний эрх чөлөөний хувьсгал, Ардын хувьсгалын ойн баяртай адил улсын баяр наадамтай хамтатган тэмдэглэж байх өөрчлөлтийг тусгав.

Ингэснээр Үндэсний баяр наадмын Монгол Улсын тусгаар тогтнол, бүрэн эрхт байдал, үндэсний эв нэгдэл, төрт ёс, түүхэн уламжлалыг бүрэн илэрхийлж, үндэсний нэгдмэл үнэт зүйлийг төлөвшүүлэх боломжийг өргөжүүллээ.

12. МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ТУХАЙ ХУУЛЬД НЭМЭЛТ, ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ

БАТАЛСАН
ОГНОО

2025.07.09

ТӨСӨЛ САНААЧИЛСАН

Улсын Их Хурлын гишүүн Х.Тэмүүжин, О.Цогтгэрэл,
А.Ариунзаяа, Б.Бат-Эрдэнэ, Х.Булгантуяа нарын гишүүд
2025.03.17-25-ны өдрүүдэд өргөн мэдүүлсэн

ДАГАЖ МӨРДӨХ
ХУГАЦАА

2025.07.09

Улсын Их Хурлын гишүүн Х.Тэмүүжин нарын гурван гишүүн Монгол Улсын Их Хурлын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай болон холбогдох хуулийн төслүүдийг 2025.03.17-ны өдөр, Улсын Их Хурлын гишүүн О.Цогтгэрэл нарын 26 гишүүн Монгол Улсын Их Хурлын хяналт шалгалтын тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслийг мөн өдөр, Улсын Их Хурлын гишүүн Х.Тэмүүжин нарын 11 гишүүн Монгол Улсын Их Хурлын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай болон хамт боловсруулсан хуулийн төслүүдийг 2025.06.10-ны өдөр, Улсын Их Хурлын гишүүн Б.Бат-Эрдэнэ нарын 10 гишүүн мөн Монгол Улсын Их Хурлын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслийг 2025.06.19-ний өдөр, Улсын Их Хурлын гишүүн А.Ариунзаяа нарын есөн гишүүн Монгол Улсын Их Хурлын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай болон холбогдох хуулийн төслүүдийг мөн өдөр, Улсын Их Хурлын гишүүн Х.Булгантуяа нарын 20 гишүүн Монгол Улсын Их Хурлын чуулганы хуралдааны дэгийн тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай болон холбогдох хуулийн төслүүдийг 2025.06.25-ны өдөр тус тус өргөн мэдүүлснийг Улсын Их Хурлын чуулганаар нэгтгэн хэлэлцэж баталлаа.

Монгол Улсын Их Хурлын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулиар дараах өөрчлөлтийг оруулав. Үүнд:

1. Улсын Их Хурал 2020 оноос эхлэн Аж үйлдвэржилтийн бодлогын, Аюулгүй байдал, гадаад бодлогын, Байгаль орчин, хүнс, хөдөө аж ахуйн, Боловсрол, соёл, шинжлэх ухаан, спортын, Ёс зүй, дэгийн, Инновац, цахим бодлогын, Нийгмийн бодлогын, Төрийн байгуулалтын, Төсвийн, Хууль зүйн, Эдийн засгийн гэсэн 11 Байнгын хороотойгоор ажиллаж ирсэн бөгөөд Байнгын хороод хуульд заасан эрхлэх асуудлынхаа хүрээнд Улсын Их Хуралд өргөн мэдүүлсэн хууль тогтоомжийн төслийн талаар санал, дүгнэлт гаргах, нэгдсэн хуралдаанаар хэлэлцүүлэх, Улсын Их Хурлын хяналт шалгалтыг хэрэгжүүлэх чиг үүргийг хэрэгжүүлж байсан.

Байнгын хороодын тоо олон, хэлэлцэх асуудал болон ажлын ачаалал харилцан адилгүй, түүнчлэн хуульд Байнгын хороо 25 хүртэл гишүүний бүрэлдэхүүнтэй байхаар заасан ч хуулийн төслийг зүйл бүрээр хэлэлцэн санал дүгнэлт гаргах, Улсын Их Хурлын хяналтыг хэрэгжүүлэх чиг үүрэгтэй зарим Байнгын хороо 11-12 гишүүний бүрэлдэхүүнтэй буюу хуульд заасан тооны дээд хязгаарын 50 хувьд ч хүрэхээргүй байгаа зэргийг харгалзан Улсын Их Хурлын зохион байгуулалтыг цомхон, үйл ажиллагааг боловсронгуй болгон сайжруулах, бодлогын шийдвэрийг илүү мэргэшсэн байдлаар хэлэлцэн уялдаа холбоотой, нэгдмэл гаргах, Байнгын хороодод харьяалагдах гишүүдийн тоог нэмэгдүүлэх хүрээнд найман Байнгын хороо, 15 дэд хороотойгоор ажиллахаар өөрчилсөн. Ингэснээр Улсын Их Хурал Аюулгүй байдал, гадаад бодлогын, Байгаль орчин, хүнс, хөдөө аж ахуйн, Өргөдлийн, Төрийн байгуулалтын, Төсвийн,

Хууль зүйн, Хүний хөгжил, нийгмийн бодлогын, Эдийн засгийн байнгын хороотойгоор ажиллана. Шинээр байгуулагдсан Өргөдлийн байнгын хорооны эрхлэх асуудалд иргэн, байгууллагаас Улсын Их Хурал, түүний Байнгын, дэд, хянан шалгах түр хороо, тэдгээрийн удирдлага, гишүүнд ирүүлсэн өргөдлийг судлах, дүн шинжилгээ хийж, холбогдох Байнгын хороонд санал хүргүүлэх болон нийтийн ашиг сонирхлыг хөндсөн асуудлаар гаргасан иргэдийн өргөдлийн асуудлыг хамруулсан.

Аюулгүй байдал, гадаад бодлогын байнгын хороонд Тусгай хяналтын, Байгаль орчин, хүнс, хөдөө аж ахуйн байнгын хороонд Агаар, орчны бохирдлын, Хүнс, хөдөө аж ахуйн, Төрийн байгуулалтын байнгын хороонд Бүсчилсэн хөгжлийн, Ёс зүйн, Улсын Их Хурлын гишүүний халдашгүй байдлын, Төсвийн байнгын хороонд Төсвийн зарлагын хяналтын, Хууль зүйн байнгын хороонд Хууль сахиулах ажиллагааны тусгай хяналтын, Хүний эрхийн, Хүний хөгжил, нийгмийн бодлогын байнгын хороонд Боловсрол, шинжлэх ухааны, Соёл, спорт, залуучуудын, Эдийн засгийн байнгын хороонд Аялал жуулчлалын хөгжлийн, Жижиг, дунд үйлдвэрлэлийн хөгжлийн, Инновац, цахим бодлогын хөгжлийн, Тогтвортой хөгжлийн зорилгын дэд хороод ажиллахаар хуульчиллаа.

2.Монгол Улсын Их Хурлын тухай хуульд орж байгаа дээрх өөрчлөлттэй холбоотойгоор Байнгын хороо 32 хүртэл гишүүний бүрэлдэхүүнтэй байх, Төрийн байгуулалтын болон Төсвийн байнгын хороодын бүрэлдэхүүнд Засгийн газрын гишүүний албан үүргийг хавсран гүйцэтгэж байгаа гишүүн хоёроос илүүгүй, бусад Байнгын хорооны бүрэлдэхүүнд гурваас илүүгүй байхаар тусгав.

3.Монгол Улсын Их Хурлын сонгууль холимог тогтолцоогоор явагдах эрх зүйн орчин бүрдсэнтэй холбоотойгоор Улсын Их Хуралд суудалтай нам, эвслийн тоо нэмэгдэж байгаа бөгөөд Улсын Их Хуралд суудалтай нам, эвсэл бүрийн төлөөллийг Улсын Их Хурлын даргын дэргэдэх Зөвлөлд багтаан мэдээллээр хангах, оролцоог нэмэгдүүлэх шаардлагыг харгалзан Зөвлөлийн хуралд Зөвлөлийн бүрэлдэхүүн болох Улсын Их Хурлын дарга, дэд дарга, нам, эвслийн бүлгийн дарга, Байнгын хороодын дарга, Улсын Их Хурлын Ерөнхий нарийн бичгийн даргаас гадна Улсын Их Хуралд суудалтай, нам, эвслийн бүлэг байгуулаагүй нам, эвслийн төлөөлөл болох Улсын Их Хурлын гишүүн санал өгөх эрхтэйгээр, нам, эвслийн бүлгийн дэд дарга нар санал өгөх эрхгүйгээр оролцож болохоор тусгасан.

4.Нэгдсэн хуралдаанд мэдээлэл хийх, асуултад хариулах, тайлбар өгөх албан тушаалтан мэдээллийн үнэн зөв байдлыг хариуцдаг байх, хэрэв Улсын Их Хурлын асуулгын цаг, Тусгай хяналтын дэд хорооны сонсгол, хяналт шалгалтын түр хорооны сонсгол болон Улсын Их Хурлын хяналтын сонсголд, эсхүл нэгдсэн хуралдаанаар гишүүний асуулгын хариу, улсын төсвийн төсөл, улсын төсвийн гүйцэтгэлийг хэлэлцэхэд худал мэдээлэл ирүүлсэн, танилцуулсан, мэдээллийг нуун дарагдуулсан албан тушаалтанд хариуцлага тооцох талаар заалаа.

5.Монгол Улсын Их Хурлын чуулганы хуралдааны дэгийн тухай хуульд өөрчлөлт оруулж, төсөв хэлэлцэх дэгийг таван үе шаттай болгосонтой холбоотойгоор Улсын Их Хурлын намрын ээлжит чуулган 10 дугаар сарын 01-ний өдөр эхэлдэг байсныг есдүгээр сарын 15-ны өдөр болгон өөрчилж, чуулган эхлэхэд төсвийн төсөлтэй Улсын Их Хурлын нийт гишүүн танилцах боломжийг бүрдүүлсэн.

6.Тусгай хяналтын дэд хорооны эрхлэх асуудалд өөрчлөлт оруулж, тагнуулын болон цэргийн тагнуулын байгууллагын гүйцэтгэх ажлын талаарх хууль тогтоомжийн биелэлтийг хариуцуулахаар өөрчилж, энэ өөрчлөлтийг 2026 оны тавдугаар сарын 01-ний өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөх, тэр хүртэл хугацаанд Монгол Улсын Их Хурлын тухай хуульд заасан одоогийн хүчин төгөлдөр үйлчилж байгаа тагнуул болон гүйцэтгэх ажлын талаарх хууль тогтоомжийн биелэлтийг эрхлэх асуудал хэвээр үйлчлэхээр, мөн Хууль сахиулах ажиллагааны тусгай хяналтын дэд хороог байгуулж, түүнийг 2026 оны тавдугаар сарын 01-ний өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөхөөр тусгалаа.

7.Улсын Их Хурлын Тамгын газар анхдагч хуулийн болон шинэчилсэн найруулгын төсөлд хууль зүйн дүгнэлт гаргадаг байсныг холбогдох Байнгын хороо хүсэлт гаргасан тохиолдолд зөвлөмж гаргахаар өөрчилсөн.

Монгол Улсын Их Хурлын чуулганы хуралдааны дэгийн тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулиар дараах өөрчлөлтийг оруулсан байна. Үүнд:

Улсын Их Хурал төсвийн хүрээний мэдэгдлийг дөрвөн үе шаттайгаар хэлэлцэн батална. Харин тухайн жилийн төсвийн төслийг дөрвөн үе шаттайгаар хэлэлцэн батлах зохицуулалтыг таван үе шаттай болгон өөрчилсөн. Төсвийн төслийг хэлэлцэхэд нэг дэх хэлэлцүүлэгт Ерөнхий сайд нэгдсэн чуулганд төсвийн төслийн танилцуулгыг хийж, Төсвийн тогтвортой байдлын зөвлөл холбогдох дүгнэлтээ танилцуулах ба Улсын Их Хурлын гишүүд Ерөнхий сайд, Монгол Улсын Ерөнхий аудитор, Төсвийн тогтвортой байдлын зөвлөлийн дарга болон төсвийн ерөнхийлөн захирагч нараас асуулт асууж, үг хэлэхээр тусгасан. Хоёр дахь хэлэлцүүлэгт Төсвийн болон бусад Байнгын хороо төсвийн төсөлтэй танилцаж, хуралдаанаараа хэлэлцэх, Улсын Их Хурал төсвийн төсөл нь холбогдох хуулиудад заасан шаардлага, Улсын хөгжлийн жилийн төлөвлөгөөнд нийцсэн эсэх асуудлаар санал хураалт явуулахаар тусгасан болно.

Ерөнхий сайдын мэдээллийн цагийг Улсын Их Хурлын асуулгын цаг болгон өөрчилж, ээлжит чуулганы хугацаанд сар бүрийн сүүлийн долоо хоногийн Баасан гарагийн үдээс хойших нэгдсэн хуралдаан Улсын Их Хурлын гишүүдээс Ерөнхий сайдад хууль тогтоомж, Засгийн газрын үйл ажиллагааны хөтөлбөр, тухайн жилийн төсөв, жилийн төлөвлөгөөний биелэлт, улс орны эдийн засаг, нийгэм, санхүүгийн төлөв байдал болон бусад асуудлаар тавих Улсын Их Хурлын асуулгын цаг байхаар заасан.

Монгол Улсын Их Хурлын хяналт шалгалтын тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай хуулиар дараах өөрчлөлтийг оруулсан. Үүнд:

Хянан шалгах түр хорооны даргыг хуралдаанд оролцсон гишүүдийн олонхын саналаар, тусгай шалгалтын сэдвээс хамааран шаардлагатай бол түр хорооны бүрэлдэхүүнд орсон цөөнхийн төлөөллөөс сонгох зохицуулалтыг өөрчилж, түр хорооны даргаар түр хороо байгуулах саналыг анх санаачилсан гишүүнийг томилж ажиллуулахаар, хэрвээ уг гишүүн өөрөө татгалзсан тохиолдолд түр хороо байгуулах санал тавьсан бусад гишүүд дотроосоо түр хорооны даргаа олонхын саналаар сонгохоор, хэрэв түр хороо байгуулах санал тавьсан гишүүд даргаа дотроосоо сонгох шаардлагагүй гэж үзвэл түр хорооны хуралдаанд оролцсон гишүүдийн олонхын саналаар сонгохоор өөрчилсөн байна.

Төрийн албаны тухай хуульд нэмэлт оруулах тухай хуульд оруулсан өөрчлөлт

Улсын Их Хурлын асуулгын цаг, Тусгай хяналтын дэд хорооны сонсгол, хяналт шалгалтын түр хорооны сонсгол болон Улсын Их Хурлын хяналтын сонсголд, эсхүл нэгдсэн хуралдаанаар гишүүний асуулгын хариу, улсын төсвийн төсөл, улсын төсвийн гүйцэтгэлийг хэлэлцэхэд худал мэдээлэл өгсөн, бодит мэдээллийг нуун дарагдуулсан, худал мэдээлэл бичиж хүргүүлсэн нь тогтоогдвол буруутай албан тушаалтныг үүрэгт ажлаас нь чөлөөлөхөөр тусгасан.

Бусад хуульд оруулсан өөрчлөлт

Хууль сахиулах ажиллагааны тусгай хяналтын дэд хороог байгуулсантай холбогдуулан Цагдаагийн албаны тухай хууль, Авлигын эсрэг хуульд тус тус өөрчлөлт оруулж, Улсын Их Хурлаар төсөв хэлэлцэх үе шат, дэг өөрчлөгдөж байгаатай холбогдуулан Төсвийн тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай, Төсвийн тогтвортой байдлын тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай, Хөгжлийн бодлого, төлөвлөлт, түүний удирдлагын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулиудыг баталсан.

13. МОНГОЛ УЛСЫН НЭГДСЭН ТӨСВИЙН 2025 ОНЫ ТӨСВИЙН ХҮРЭЭНИЙ МЭДЭГДЭЛ, 2026-2027 ОНЫ ТӨСВИЙН ТӨСӨӨЛЛИЙН ТУХАЙ ХУУЛЬД ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ

БАТАЛСАН ОГНОО 2025.07.09	ТӨСӨЛ САНААЧИЛСАН Монгол Улсын Засгийн газраас 2025.06.25-ны өдөр өргөн мэдүүлсэн	ДАГАЖ МӨРДӨХ ХУГАЦАА 2025.07.09
-------------------------------------	---	---

Монгол Улсын нэгдсэн төсвийн 2025 оны төсвийн хүрээний мэдэгдэл, 2026-2027 оны төсвийн төсөөллийн эдийн засгийн үндсэн үзүүлэлтийг доорх хүснэгтэд дурдсан хэмжээтэй байхаар өөрчлөн батлав.

Д/Д	ЭДИЙН ЗАСГИЙН ҮНДСЭН ҮЗҮҮЛЭЛТ	ТӨСВИЙН ХҮРЭЭНИЙ МЭДЭГДЭЛ	ТӨСВИЙН ТӨСӨӨЛӨЛ	
		2025 ОН	2026 ОН	2027 ОН
1.	Дотоодын нийт бүтээгдэхүүний бодит өсөлтийн хэмжээ /хувь/	5.5	6.0	6.5
2.	Хэрэглээний үнийн өсөлтийн түвшин	9.5	7.0	6.4
3.	Нэгдсэн төсвийн тэнцвэржүүлсэн орлогын доод хэмжээ /тэрбум төгрөг/	30,209.9	33,479.5	35,628.6
	Дотоодын нийт бүтээгдэхүүнд эзлэх хувь	33.6	31.7	30.4

4.	Нэгдсэн төсвийн нийт зарлагын дээд хэмжээ / тэрбум төгрөг/	31,575.1	33,479.5	35,628.6
	Дотоодын нийт бүтээгдэхүүнд эзлэх хувь	35.1	31.7	30.4
5.	Нэгдсэн төсвийн тэнцвэржүүлсэн тэнцэл /тэрбум төгрөг/	-1,365.2	0.0	0.0
	Дотоодын нийт бүтээгдэхүүнд эзлэх хувь	-1.5	0.0	0.0
6.	Нэгдсэн төсвийн суурь зарлагын дээд хэмжээ / тэрбум төгрөг/	28,401.7	30,314.5	33,282.2
	Дотоодын нийт бүтээгдэхүүнд эзлэх хувь	31.6	28.7	28.4
7.	Нэгдсэн төсвийн суурь тэнцэл /тэрбум төгрөг/	1,808.2	3,165.0	2,346.4
	Дотоодын нийт бүтээгдэхүүнд эзлэх хувь	2.0	3.0	2.0
8.	Засгийн газрын өрийн нийт хэмжээ /тэрбум төгрөг/	49,506.1	52,750.0	52,794.0
	Дотоодын нийт бүтээгдэхүүнд эзлэх хувь	55.0	50.0	45.0
9.	Нийгмийн халамжийн тухай хуульд заасны дагуу төсвөөс хуваарилах зардлын дээд хэмжээ /тэрбум төгрөг/	2,572.3	2,664.3	2,774.1
	Дотоодын нийт бүтээгдэхүүнд эзлэх хувь	2.9	2.5	2.4

Хуульд өөрчлөлт оруулах тухай Засгийн газраас өргөн мэдүүлсэн хуулийн төслийг Улсын Их Хурал доорх үндэслэл, шаардлагын дагуу хэлэлцэн баталсан юм. Үүнд:

1. Эдийн засгийн өсөлт 2023, 2024 оны эхний улиралд 8.0 хувь орчимд байсан бол 2025 оны эхний улиралд 2.4 хувь болж удааширсан.

2. Биржээр арилжаалж байгаа нүүрсний хэмжээ дөрөвдүгээр сард нэмэгдсэн хэдий ч тав, зургадугаар саруудад бага хэвээр байна.

3. Түүхий эдийн үнийн уналтаас шалтгаалан төсвийн орлого өмнөх оны мөн үеэс 1.3 их наяд төгрөгөөр буурсан.

4. Импорт 2024 онд 26 хувиар өссөн бол 2025 оны эхний таван сард өсөлт 3.3 хувь болж саарсан.

5. Экспортын бууралтаас шалтгаалан төлбөрийн тэнцэл 432.0 сая ам.долларын алдагдалтай болсон.

6. Төгрөгийн ам.доллартой харьцах албан ханш оны эхнээс 160 төгрөг буюу 4.7 хувиар суларсан.

7. Өрхийн бодит орлогын өсөлт сүүлийн гурван улирал дараалан саарч 5.8 хувьд хүрсэн.

8. Инфляц 2025 оны тавдугаар сард 8.3 хувь буюу Төв банкны зорилтот түвшнээс өндөр байна.

Энэ хуулийг хэлэлцэн баталснаар Монгол Улсын нэгдсэн төсвийн 2025 оны төсөвт тодотгол хийх үндэслэл бүрдсэн юм.

14. ХАРЬАТЫН ТУХАЙ ХУУЛЬД НЭМЭЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ, АЖИЛЛАХ ХҮЧНИЙ ШИЛЖИЛТ ХӨДӨЛГӨӨНИЙ ТУХАЙ ХУУЛЬД НЭМЭЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ

БАТАЛСАН ОГНОО 2025.07.09	ТӨСӨЛ САНААЧИЛСАН Улсын Их Хурлын гишүүн П.Сайнзориг нарын есөн гишүүн 2025.06.29-ний өдөр өргөн мэдүүлсэн	ДАГАЖ МӨРДӨХ ХУГАЦАА 2025.08.22
-------------------------------------	---	---

Харьяатын тухай хуулийн 9 дүгээр зүйлд олимпын наадмын хөтөлбөрт багтах спортын төрөлд онцгой амжилт гаргасан буюу гаргах боломжтой гадаадын иргэнийг Монгол Улсын Ерөнхийлөгч тус хуульд заасан нөхцөлийг үл харгалзан Монгол Улсын харьяат болгох асуудлыг тусгав.

Спортын хөгжлийг дэмжих, хүний нөөцийг бэлтгэх, олимпын төрлүүдийг хөгжүүлэх зорилгоор хуульд оруулсан энэхүү нэмэлтийг баталснаар дэлхийн хэмжээний өндөр амжилт гаргасан гадаадын тамирчдыг Монгол Улсын иргэн болгож, улсын нэрийн өмнөөс оролцуулах олон улсын тэмцээнүүдэд амжилт гаргах боломж нэмэгдэж, дотоодын тамирчдад мэдлэг, ур чадвар, арга барил дамжуулах нөхцөл бүрдэх юм.

15. ХОТ БАЙГУУЛАЛТЫН ТУХАЙ ХУУЛЬД НЭМЭЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ

БАТАЛСАН ОГНОО 2025.07.09	ТӨСӨЛ САНААЧИЛСАН Улсын Их Хурлын гишүүн Ж.Алдаржавхлан 2025.05.02-ны өдөр өргөн мэдүүлсэн	ДАГАЖ МӨРДӨХ ХУГАЦАА 2025.07.09
-------------------------------------	---	---

Хотжих үйл явц эрчимжиж, төв, суурин газрыг чиглэсэн хүн амын шилжилт хөдөлгөөн нэмэгдэн, хүн ам, үйлдвэрлэл, үйлчилгээний төвлөрөл үүсэж, дэд бүтэц, боловсрол, эрүүл мэндийн үйлчилгээний хүртээмж муудан, энэ бүхнээс үүдсэн эдийн засаг, нийгмийн тулгамдсан асуудлууд бий болсонтой холбогдуулан Хот байгуулалтын тухай хуульд хот, тосгоны хөгжлийн ерөнхий болон хэсэгчилсэн ерөнхий төлөвлөгөөг боловсруулахдаа эмнэлэг, сургууль, цэцэрлэг, тэдгээрийн хүртээмжийг тооцоолсон байх тухай нэмэлт оруулан батлав. Тодруулбал, хот, тосгоныг хөгжүүлэх арга хэмжээний төлөвлөгөөнд 250 хүртэлх өрх тутамд нэгээс доошгүй цэцэрлэг, 1000 хүртэлх өрх тутамд нэгээс доошгүй төрийн өмчит сургуулийг төлөвлөхөөр хуульд тусгав.

Аймаг, нийслэлийн Засаг дарга хот, тосгоны хөгжлийн ерөнхий төлөвлөгөө, иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлаар баталсан хэсэгчилсэн ерөнхий төлөвлөгөө болон барилгажилтын төслийг үндэслэн газар олгох, хэрэгжүүлэх ажлыг зохион байгуулахдаа хуульд заасан шаардлагуудад нийцүүлэх, түүний дотор энэхүү нэмэлт шаардлагыг баримтлахын дээр хуулийн хэрэгжилтэд хяналт тавих, тайлагнах үүргийг нэмж тусгасан байна.

Хот байгуулалтын тухай хуульд нэмэлт оруулсантай холбогдуулан дараах хуульд өөрчлөлт оруулсан байна. Үүнд:

1. Барилгын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулж, эрх бүхий байгууллага барилгын ажлын зөвшөөрөл олгохдоо Хот байгуулалтын тухай хуульд заасан хот, тосгоны хөгжлийн ерөнхий болон хэсэгчилсэн ерөнхий төлөвлөгөөний шаардлагад нийцэж байгаа эсэхийг харгалзан үзэхээр нэмж тусгаж, хэрэв нийцээгүй бол барилгын ажлын зөвшөөрөл олгохоос татгалзахаар хуульчиллаа. Барилгын тухай хуульд заасан барилгын зураг төсөлд тавигдах шаардлагад зураг төслийг хот, тосгоны хөгжлийн ерөнхий болон хэсэгчилсэн ерөнхий төлөвлөгөөнд үндэслэн боловсруулсан байхаар нэмж тусгасан болно.

2. Хот, суурин газрыг дахин хөгжүүлэх тухай хуульд нэмэлт оруулж, аймаг, сум, нийслэл, дүүргийн Засаг дарга хот, суурин газрыг дахин хөгжүүлэхээр иргэн, хуулийн этгээдээс гаргасан саналыг дэмжсэн тохиолдолд төсөл хэрэгжүүлэхээр сонгох талбайд хэсэгчилсэн ерөнхий төлөвлөгөө боловсруулах, батлуулах ажлыг Хот байгуулалтын тухай хуульд заасан хот, тосгоны хөгжлийн ерөнхий болон хэсэгчилсэн ерөнхий төлөвлөгөөний шаардлагын дагуу зохион байгуулахаар нэмж тусгасан.

3. Хот, тосгоны эрх зүйн байдлын тухай хуульд нийслэлд харьяалагдахаас бусад орон нутгийн зэрэглэлтэй хотын хэсэгчилсэн ерөнхий төлөвлөгөөг батлах Хотын зөвлөлийн бүрэн эрхэд уг төлөвлөгөөг батлахдаа холбогдох хуульд заасан шаардлагад нийцсэн эсэхийг хянаж, батлах зохицуулалтыг нэмж тусгасан. Түүнчлэн хотын хөгжлийн ерөнхий болон хэсэгчилсэн ерөнхий төлөвлөгөөг хууль тогтоомжид заасан журмаар батлуулж, хэрэгжүүлэх ажлыг зохион байгуулах хотын захирагчийн бүрэн эрхэд тайлагнах чиг үүргийг нэмж тусгасан.

Түүнчлэн уг хуулиар хот, суурин газарт эмнэлэг, сургууль, цэцэрлэгийн хүртээмжийг оновчтой тооцож, хуульд заасан өрхийн тоо хэмжээг харгалзан төлөвлөлтийн баримт бичигт тусгах, улмаар уг төлөвлөлтөд тавигдсан шаардлагыг баримтлаагүй бол барилгын ажлыг эрхлэх зөвшөөрлийг олгохгүй байхаар хуульчилж, энэ талаарх аймаг, нийслэлийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурал, Засаг даргын эрх, үүргийг тодорхой болгожээ. Ингэснээр хот, суурин газарт эмнэлэг, сургууль, цэцэрлэгийг тооцоолохгүйгээр орон сууцны хороолол, хотхон, барилга барихыг хязгаарлаж, хүртээмж нэмэгдэх ач холбогдолтой юм.

16. НИЙСЛЭЛ УЛААНБААТАР ХОТЫН ЗАМЫН ХӨДӨЛГӨӨНИЙ ТҮГЖРЭЛИЙГ БУУРУУЛАХ, ГЭР ХОРООЛЛЫГ ОРОН СУУЦЖУУЛАХ ТУХАЙ ХУУЛЬД НЭМЭЛТ, ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ

БАТАЛСАН ОГНОО 2025.07.09	ТӨСӨЛ САНААЧИЛСАН Монгол Улсын Засгийн газраас 2025.06.20-ны өдөр өргөн мэдүүлсэн	ДАГАЖ МӨРДӨХ ХУГАЦАА 2025.08.22
--	--	--

Нийслэл Улаанбаатар хотын замын хөдөлгөөний түгжрэлийг бууруулах, гэр хорооллыг орон сууцжуулах тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуульд Газрыг дахин төлөвлөх,

гэр хорооллын хөгжлийн сан байгуулах болон уг сангийн хөрөнгийн зарцуулалтын талаарх зохицуулалтыг шинээр тусгалаа. Сан нь гэр хорооллыг орон сууцжуулах, агаар, хөрсний бохирдлыг бууруулах, эрчим хүчний хэмнэлтийг дэмжих орон сууцны санхүүжилтийн хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэхэд дэмжлэг үзүүлэх зориулалттай байх юм.

Гэр хорооллыг орон сууцжуулах төслийн хүрээнд баригдсан орон сууцыг газар чөлөөлөлт болон Газрыг дахин төлөвлөх, гэр хорооллын хөгжлийн сангийн эх үүсвэр бүрдүүлэх зорилгоор борлуулах харилцааг хуульд тусгаснаар газар чөлөөлөх, үүнтэй холбогдон гарах зардлыг нөхөх, орлогыг дахин төлөвлөлтөд зарцуулах боломж бүрдэж байна.

Мөн хуульд мэдээллийн систем, хиймэл оюун ашиглаж замын хөдөлгөөнийг оновчтой зохион байгуулах, түгжрэлийг бууруулах, аюулгүй байдлыг хангах, зөрчил илрүүлэх, ослын хяналтыг сайжруулах зохицуулалтыг тусгасан байна. Замын хөдөлгөөний ачаалал ихтэй хэсгийг хиймэл оюунд суурилсан дэвшилтэт технологи ашиглан тодорхойлж, түүнд тулгуурлан хөдөлгөөнийг удирдан зохион байгуулснаар түгжрэлээс үүдэлтэй нийгэм, эдийн засаг, байгаль орчин, хүний эрүүл мэндэд үзүүлж буй сөрөг нөлөөллийг багасгах тооцоог хийсэн байна. Түүнчлэн нийслэлд "Теле камерын нэгдсэн төв" болон есөн дүүргийн Засаг даргын дэргэд "Теле камерын хяналтын дэд төв"-үүдийг байгуулахаар зааж, мэдээллийн систем, хиймэл оюун ашиглан замын хөдөлгөөнийг оновчтой зохицуулах, түгжрэлийг бууруулах, аюулгүй байдлыг хангах, зөрчил илрүүлэх, ослын хяналтыг сайжруулах үүргийг нийслэлийн Засаг даргад, Замын хөдөлгөөний аюулгүй байдлын тухай хууль зөрчих зөрчлийг илрүүлэх, шийдвэрлэх автоматжуулсан системийг хариуцан ажиллахыг нийслэлийн замын хөдөлгөөний удирдлага, зохион байгуулалтын асуудал хариуцсан байгууллагад хариуцуулав. Нийслэлийн Засаг дарга болон холбогдох байгууллага энэ чиг үүргээ биелүүлж ажилласнаар замын хөдөлгөөний түгжрэлийг бууруулах, жолооч нарын үйлдэж буй зөрчлүүдийг шуурхай илрүүлэх ач холбогдолтой.

Нийслэл Улаанбаатар хотын замын хөдөлгөөний түгжрэлийг бууруулах, гэр хорооллыг орон сууцжуулах тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуультай хамт Банкны тухай хуульд нэмэлт оруулах тухай, Агаарын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай, Усны тухай хуульд нэмэлт оруулах тухай, Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний эрхийн тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай, Автотээврийн тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай, Замын хөдөлгөөний аюулгүй байдлын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай, Жолоочийн даатгалын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай, Зөрчлийн тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай, Зөрчил шалган шийдвэрлэх тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай, Монгол Улсын нийслэл Улаанбаатар хотын эрх зүйн байдлын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулиудыг баталсан юм.

Банкны тухай хуулийн хөрөнгөөр баталгаажсан үнэт цаас худалдан авах нийт дүн банкны өөрийн хөрөнгийн 50 хувиас хэтэрч болохгүй гэж зааснаас бусад тохиолдолд банкны худалдан авах үнэт цаасны нийт дүн нь банкны өөрийн хөрөнгийн 20 хувиас хэтрэхгүй, мөн нэг компанийн гаргасан хувьцааны 10 хувиас дээшгүй байх зохицуулалтад Засгийн газар, Төв банкны үнэт цаас, нийслэлийн үнэт цаас, зээлийн мэдээллийн үйл ажиллагаа эрхэлдэг хуулийн этгээдийн хувьцаа хамаарахгүй байх заалтыг тусгасан байна. Өөрөөр хэлбэл, банкны өөрийн хөрөнгийн 20 хувиар тогтоосон хязгаарлалтад нийслэлийн үнэт цаасыг хамаарахгүй

болгов. Ингэснээр дотоодын арилжааны банкнууд нийслэлийн үнэт цаасанд нэмүү хөрөнгө оруулалт хийх боломжийг бүрдүүлж буй юм.

Усны сан бүхий газрын эргээс 50 метрээс доошгүй зайд болон гол мөрний татамд онцгой хамгаалалтын бүс тогтоохоор Усны тухай хуульд зааж, энэ бүсэд барилга, байгууламж барих, газар хагалах, тэсэлгээ хийх, газар тариалан эрхлэх, ашигт малтмал хайх, олборлох, зэгс, шагшуурга, мод огтлох, элс, хайрга, чулуу авах, байгалийн ургамлыг үйлдвэрлэлийн зориулалтаар түүж бэлтгэх, мал угаах болон хөдөө аж ахуйн бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэх цэг байгуулахыг хориглосон байдаг. Энэ зохицуулалт нь нийслэл Улаанбаатар хотод нийтийн зориулалттай дэд бүтцийн төсөл хэрэгжүүлэхэд зөрчигдөх нөхцөл үүсэж буй тул ийм төслийн ажлыг хуулийн хориглолтод хамаарахгүй байх өөрчлөлтийг Усны тухай хуульд нэмж оруулжээ.

17. ТӨСВИЙН ТОГТВОРТОЙ БАЙДЛЫН ТУХАЙ ХУУЛЬД НЭМЭЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ

БАТАЛСАН ОГНОО 2025.07.09	ТӨСӨЛ САНААЧИЛСАН Монгол Улсын Засгийн газраас 2025.07.03-ны өдөр өргөн мэдүүлсэн.	ДАГАЖ МӨРДӨХ ХУГАЦАА 2025.07.09
--	---	--

Засгийн газрын бүрэлдэхүүний тухай хуулийн зарим заалтыг хүчингүй болсонд тооцох тухай хууль батлагдсанаар Монгол Улсын нэгдсэн төсвийн 2025 оны төсвийн хүрээний мэдэгдэл, 2026-2027 оны төсвийн төсөөллийн тухай болон Монгол Улсын 2025 оны төсвийн тухай хуульд өөрчлөлт оруулах шаардлага үүссэн юм. Гэвч Төсвийн тогтвортой байдлын тухай хуульд "Дунд хугацааны төсвийн хүрээний мэдэгдэл, түүний нэмэлт, өөрчлөлтийг баталснаас хойш гурваас доошгүй сарын хугацаанд харгалзах тухайн жилийн төсвийн төсөл, төсвийн тодотголын төслийг өргөн мэдүүлэх, батлахыг хориглоно" гэж заасан байдаг.

Төсвийн ерөнхийлөн захирагч хооронд төсвийн зохицуулалт хийх шаардлагын үүднээс дунд хугацааны төсвийн хүрээний мэдэгдэлд нэгдсэн төсвийн тэнцвэржүүлсэн орлогын доод хэмжээ болон нийт зарлагын дээд хэмжээг нэгэн зэрэг бууруулах өөрчлөлт орсонтой холбогдуулан жилийн төсөв, төсвийн тодотголын төслийг Улсын Их Хуралд өргөн мэдүүлэх, батлахад дээрх хязгаарлалт хамаарахгүй байх зохицуулалтыг хуульд нэмж, 2025 оны 11 дүгээр сарын 15-ны өдрийг хүртэлх хугацаанд үйлчлэхээр батлав.

18. МОНГОЛ УЛСЫН 2025 ОНЫ ТӨСВИЙН ТУХАЙ ХУУЛЬД ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ, ҮНДЭСНИЙ БАЯЛГИЙН САНГИЙН 2025 ОНЫ ТӨСВИЙН ТУХАЙ ХУУЛЬД ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ, НИЙГМИЙН ДААТГАЛЫН САНГИЙН 2025 ОНЫ ТӨСВИЙН ТУХАЙ ХУУЛЬД ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ, ЭРҮҮЛ МЭНДИЙН ДААТГАЛЫН САНГИЙН 2025 ОНЫ ТӨСВИЙН ТУХАЙ ХУУЛЬД ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ

БАТАЛСАН ОГНОО 2025.07.09	ТӨСӨЛ САНААЧИЛСАН Монгол Улсын Засгийн газраас 2025.06.25-ны өдөр өргөн мэдүүлсэн.	ДАГАЖ МӨРДӨХ ХУГАЦАА 2025.07.09
--	---	--

Шинээр томилогдсон Ерөнхий сайд танхимаа өөрөөсөө гадна 19 гишүүнтэй ажиллахаар бүрдүүлсэн болон геополитикийн хурцадмал байдал гүнзгийрч, гадаад орчны сорилтоос шалтгаалан Монгол Улсын эдийн засагт хүндрэл үүсэх, орлого буурч, зарлага нэмэгдэн, нэгдсэн төсвийн алдагдал дотоодын нийт бүтээгдэхүүний 3.0 хувьд хүрч болзошгүй эрсдэл учрах нөхцөл бий болсныг харгалзан Засгийн газраас өргөн мэдүүлсний дагуу Монгол Улсын 2025 оны төсвийн тухай хуульд өөрчлөлт орууллаа.

Энэхүү тодотголоор Монгол Улсын нэгдсэн төсвийн нийт тэнцвэржүүлсэн орлого 30,209.9 сая төгрөг буюу ДНБ-ий 33.6 хувь, нийт зарлага ба цэвэр зээлийн дүн 31,573.9 сая төгрөг буюу ДНБ-ий 35.1 хувь, хөрөнгийн зардал 7,881.6 сая төгрөг, гадаад зээл 1,542.4 тэрбум төгрөг болж, нэгдсэн төсвийн тэнцэл 1.5 хувийн алдагдалтай байхаар батлав.

Нэгдсэн төсвийн нийт орлого ба тусламжийн дүнг 32,540.2 сая төгрөгөөр тусгав. Ингэхдээ ирэх онд зэсийн зах зээлийн үнийг дунджаар 9,200.0 ам.доллар байхаар, нүүрсний тэнцвэржүүлсэн үнийг тонн тутамд дунджаар 70.0 ам.доллар байхаар тооцлоо.

Энэ онд 429.1 тэрбум төгрөгийг Төсвийн тогтворжуулалтын санд, Ашигт малтмалын нөөц ашигласны төлбөрийн орлогоос 1,256.0 тэрбум төгрөгийг Ирээдүйн өв санд, уул уурхайн олборлолт, ашигт малтмалын боловсруулах салбарт үйл ажиллагаа явуулж байгаа төрийн өмчит болон төрийн өмчийн оролцоотой хуулийн этгээдийн төрийн эзэмшилд ногдох ногдол ашгийн орлогоос 507.1 тэрбум төгрөгийг Хуримтлалын санд тус тус төвлөрүүлснээр Үндэсний баялгийн санд 1,901.2 тэрбум төгрөгийг төвлөрүүлэхээр баталлаа.

1.Төсвийн тодотголоор аж ахуйн нэгжийн орлогын албан татварын орлогыг 6,015.7 тэрбум төгрөгт хүрэхээр буюу батлагдсан төсвөөс 18.8 хувиар буурахаар тооцсон бөгөөд үүнээс 81.2 тэрбум төгрөгийг Төсвийн тогтворжуулалтын санд, үлдэх 5,934.5 тэрбум төгрөгийг улсын болон орон нутгийн төсөвт төвлөрүүлэхээр тооцсон.

2.Хувь хүний орлогын албан татварын орлогыг төрийн албан хаагчдыг 9.0 хувиар бууруулахтай холбогдуулан өнгөрсөн оноос 4.0 хувиар бууруулж тооцсон.

3.Эдийн засгийн өсөлт 2.4 хувьд хүрч, өмнөх оны мөн үеэс 5.5 нэгж хувиар буурч, эдийн засгийн идэвхжил саарч байгаа зэргээс шалтгаалж дотоодын барааны нэмэгдсэн өртгийн албан татварын орлого буурахаар байгаагаас Нэмэгдсэн өртгийн албан татварын орлогыг 2025 оны батлагдсан төсвөөс 784.2 тэрбум төгрөгөөр буюу 10.5 хувиар буурна гэж тооцон 6,646.8 тэрбум төгрөгөөр баталсан.

Төсвийн урсгал зардлыг төлөвлөхдөө дараах зарчмыг баримтлав. Үүнд:

- Төрийн албаны бүтцийг цомхон, чадварлаг байлгах, чиг үүргийн давхардлыг арилгах, тэвчиж болох зардлыг хэмнэх, төрийн үйлчилгээг цахимжуулах замаар төрийн албан хаагчдыг 9.0 хувиар бууруулах;

- Засгийн газрын бүтэц, бүрэлдэхүүний өөрчлөлттэй уялдуулан төсвийн захирагч хооронд чиг үүрэг, бүтэц шилжүүлэх, хуулиар тусгайлан байгуулаагүй хороо, зөвлөл, комисс болон тэдгээрийн ажлын албыг татан буулгах;

- Төрийн өндөр, дээд түвшний айлчлал болон өндөр түвшний зочин төлөөлөгч хүлээн авахаас бусад гадаад албан томилолтын зардал болон зочин төлөөлөгч хүлээн авах арга хэмжээг тэвчих замаар зардлын хэмнэлт бий болгох;

- Төсвөөс төрийн болон хувийн хэвшлийн байгууллагуудад олгодог татаасыг бууруулж хэмнэлт бий болгох;

- Хүүхдийн тэтгэмж, халамжийн тэтгэвэр, амьжиргааг дэмжих болон асаргааны тэтгэмж, тэтгэвэрт гарахад олгох нэг удаагийн тэтгэмжийг бууруулахгүй;

- Бусад урсгал зардлыг 0.4 хүртэлх хувиар бууруулж баталлаа.

Улсын төсвийн нийт зарлага ба цэвэр зээлийн дүнг 22,564.3 тэрбум төгрөгөөр, үүнээс урсгал зарлагыг 17,983.8 тэрбум төгрөгөөр, хөрөнгийн зардлыг 4,707.4 тэрбум төгрөгөөр, эргэж төлөгдөх цэвэр зээлийн дүнг 127.0 тэрбум төгрөгөөр тус тус батлав.

Хууль тогтоомжийн дагуу хэрэгжүүлэх шаардлагатай зарим урсгал зардлын төлөвлөсөн төсөв хүрэлцэхгүй, үйл ажиллагаа явуулахад хүндрэлтэй нөхцөл байдал үүсэж болзошгүй гэж үзэж Засгийн газрын өргөн мэдүүлсэн төсөлд тусгагдсан зарим төсвийн ерөнхийлөн захирагчдын урсгал зардлыг нэмэгдүүлэв. Тухайлбал,

1.Хүний эрхийн Үндэсний Комиссын даргын төсвийн урсгал зардлыг 1,000.0 сая төгрөгөөр;

2.Гэр бүл, хүүхдийн хэрэг маргааныг шийдвэрлэх анхан болон давж заалдах шатны шүүхийг шинээр байгуулах бэлтгэл ажлыг хангахад шаардагдах зардалд зориулж Шүүхийн ерөнхий зөвлөлийн даргын төсвийн багцын урсгал зардлыг 14,581.5 сая төгрөгөөр;

3.Олон улсын гэрээ, хэлэлцээрийн хүрээнд Монголын талын хариуцах зардалд зориулж Боловсролын сайдын урсгал зардлыг 2,117.5 сая төгрөгөөр;

4.Мөнгө угаах, хөрөнгө буцаах, үндэстэн дамнасан болон авлига албан тушаалын хэрэг хянан шийдвэрлэхтэй холбоотой болон прокурорын байгууллагын гэрээгээр хүлээсэн зарим зардлыг санхүүжүүлэхэд зориулж Улсын ерөнхий прокурорын төсвийн багцын урсгал зардлыг 1,307.9 сая төгрөгөөр;

5.“Алсын хараа-2050” Монгол Улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлогын баримт бичигт “Дотоод хэргийн их сургуулийн шинжлэх ухаан, инновацын чадавхыг нэмэгдүүлнэ” гэж заасан зорилтыг хэрэгжүүлэх хүрээнд Дотоод хэргийн их сургуулийн урсгал зардлыг 458.0 сая төгрөгөөр;

6.2025 оноос хос бичигт шилжүүлэх ажлыг эрчимжүүлэхтэй холбогдуулан Хэлний бодлогын үндэсний зөвлөлийн ажлын албаны урсгал зардлыг 936.7 сая төгрөгөөр;

7.Говийн бүс нутгийг усжуулах, усан хангамжийг нэмэгдүүлэх хүрээнд хийгдэх судалгаа, шинжилгээний төслийн нэгжийн зардлыг 230.0 сая төгрөгөөр;

8.Шүүхийн сургалт, судалгаа, мэдээллийн академийн үйл ажиллагааны урсгал зардалд зориулж Улсын дээд шүүхийн Ерөнхий шүүгчийн төсвийн багцын урсгал зардлыг 2,500.0 сая төгрөгөөр;

9.Соёл, спорт, аялал жуулчлал, залуучуудын сайдын Биеийн тамир, спортын улсын хорооны Монгол Улсад зохиогдох олон улсын тэмцээний зардлыг 2,000.0 сая төгрөгөөр тус тус нэмэгдүүлж баталлаа.

Улсын төсвийн хөрөнгөөр 2025 онд 8,735.5 тэрбум төгрөгийн төсөвт өртөг бүхий 613 төсөл, арга хэмжээг 2,914.9 тэрбум төгрөгөөр, санхүүжүүлэхээр боллоо.

Нийгмийн даатгалын санд нийт 5,455.6 тэрбум төгрөгийн орлого төвлөрөхөөр баталсан. Энэ нь батлагдсан төсөвтэй харьцуулахад 19.1 тэрбум төгрөгөөр буурч, тус санд улсын төсвөөс 1,452.5 тэрбум төгрөгийн татаас олгох бөгөөд уг сангийн зарлагыг 5,869.5 тэрбум төгрөгөөр батлав.

Эрүүл мэндийн даатгалын сангийн 2025 оны төсвийн орлогыг батлагдсан төсвөөс 50.6 тэрбум төгрөгөөр бууруулж, 2,464.3 тэрбум төгрөг байхаар, тус сангийн зарлагыг 2,242.4 тэрбум төгрөг байхаар баталлаа.

19. ТӨСВИЙН ТУХАЙ ХУУЛЬД НЭМЭЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ

БАТАЛСАН ОГНОО 2025.07.09	ТӨСӨЛ САНААЧИЛСАН Монгол Улсын Засгийн газраас 2025.06.25-ны өдөр өргөн мэдүүлсэн.	ДАГАЖ МӨРДӨХ ХУГАЦАА 2025.07.09
--	---	--

Монгол Улсын 2025 оны төсвийн тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай хуультай хамт Төсвийн тухай хуульд нэмэлт оруулах тухай хуулийг батлав. Тус хуульд төсвийн төлөвлөлт, төсвийн гүйцэтгэл, нягтлан бодох бүртгэл, тайлагналтын мэдээллийн нэгдсэн тогтолцоог дунд хугацааны төсвийн хүрээний мэдэгдэлд нийцүүлэн удирдах, мөн орон нутгийн төсвийг дунд хугацааны төсвийн хүрээний мэдэгдэл, тухайн жилийн төсвийн хуульд нийцүүлэн алдагдалгүй баталж, хэрэгжүүлэх, тухайн жилийн батлагдсан төсвийг зохистой удирдаагүйн улмаас авлага, өр төлбөр үүсгэсэн төсвийн захирагч нарыг албан тушаалаас нь чөлөөлөх зэрэг зохицуулалтыг тусгасан байна.

Хуулийг баталснаар төсвийн ерөнхийлөн захирагчийн эрх, үүргийн хүрээнд Монгол Улсын Их Хурлаас баталсан дунд хугацааны төсвийн хүрээний мэдэгдэлд нийцүүлэн тухайн жилийн төсвийн төслийг боловсруулах, батлагдсан төсвийг зохистой удирдах, хуульд нийцүүлэн хэмнэлттэй, үр ашигтай зарцуулах зэргээр төсвийн сахилга бат сайжрах бөгөөд тухайн жилийн төсвийн гүйцэтгэлээр өр төлбөр үүсгэсэн албан тушаалтныг ажлаас чөлөөлөх нь хариуцлагын тогтолцоог дээшлүүлэх боломжийг бүрдүүлж буй юм.

Гурав. Олон улсын гэрээ соёрхон батлах тухай хууль

1. ГАШУУНСУХАЙТ-ГАНЦМОД БООМТЫН ХИЛ ДАМНАСАН ТӨМӨР ЗАМ, НҮҮРСНИЙ
ХУДАЛДАА, ТАВАНТОЛГОЙН НҮҮРСНИЙ УУРХАЙН ХҮЧИН ЧАДЛЫГ НЭМЭГДҮҮЛЭХ
ХАМТЫН АЖИЛЛАГААНЫ ТУХАЙ ХЭЛЭЛЦЭЭР СОЁРХОН БАТЛАХ ТУХАЙ

БАТАЛСАН ОГНОО 2025.03.27	ТӨСӨЛ САНААЧИЛСАН Монгол Улсын Засгийн газраас 2025.03.17-ны өдөр өргөн мэдүүлсэн.	ДАГАЖ МӨРДӨХ ХУГАЦАА 2025.04.20
--	---	--

“Гашуунсухайт-Ганцмод боомтын хил дамнасан төмөр зам, нүүрсний худалдаа, Тавантолгойн нүүрсний уурхайн хүчин чадлыг нэмэгдүүлэх хамтын ажиллагааны тухай” Монгол Улсын Засгийн газар болон Бүгд Найрамдах Хятад Ард Улсын Засгийн газар хоорондын хэлэлцээрийг соёрхон баталлаа.

Хэлэлцээрээр хоёр улсын тогтвортой, урт хугацааны эдийн засгийн үр өгөөжтэй байх нөхцөлийг бүрдүүлэх зарчимд тулгуурлан Гашуунсухайт-Ганцмод боомтын хил дамнасан төмөр замын бүтээн байгуулалт, нүүрсний худалдаа, Таван толгойн нүүрсний уурхайн хүчин

чадлыг нэмэгдүүлэх хамтын ажиллагааг харилцан тохиролцсон байна. Хэлэлцээрийн хүрээнд Өмнөговь аймгийн Ханбогд сумын нутаг дахь Гашуунсүхайд төмөр замын өртөө болон Бүгд Найрамдах Хятад Ард Улсын ӨМӨЗО-ны Баяннуур хотын Урадын дунд хошууны нутаг дахь Ганцмод төмөр замын өртөө хооронд байрлах ба нэгдүгээр зэрэглэлийн, нийт төмөр замын урт 19,5 км, өргөн цариг нь 1520 мм, нарийн цариг нь 1435 мм байх бөгөөд хил дамнасан 8-31 метр хүртэл өндөртэй 9,5 км урт стакадан гүүрэн байгууламжийг хамтран барих, нүүрс худалдах, худалдан авах урт хугацааны харилцан ашигтай гэрээ байгуулах, Таван толгойн нүүрсний уурхайн хүчин чадлыг нэмэгдүүлэх цогц арга хэмжээг хэрэгжүүлнэ.

Монгол Улс хэлэлцээрийг соёрхон баталснаар хоёр улсын ил тод, уул уурхайг хөгжүүлэх, ойрын болон дунд хугацаанд эдийн засгийн тэнцвэрт байдлыг хангах, нүүрс олборлолтын хүчин чадлыг нэмэгдүүлэх, төсвийн орлого, валютын нөөцийг өсгөх, байгаль орчинд сөрөг нөлөөлөл багатай аргаар тээвэрлэх, хоёр улсын хоорондын худалдаа, эдийн засаг, боловсрол, эрүүл мэнд, соёл, хүмүүнлэгийн салбар, олон улс, бүс нутгийн хамтын ажиллагаа болон эрдэс баялаг, аж үйлдвэр, дэд бүтцийн салбарын хамтын ажиллагаа идэвхжих ач холбогдолтой бөгөөд энэхүү бүтээн байгуулах ажлыг эхлүүлснээр цаашид Ханги-Мандал, Шивээхүрэн-Сэхээ, Бичигт-Зүүнхатавч боомтуудын хил дамнасан төмөр замыг байгуулах нөхцөл бүрдээд байна.

2. "ЭРЧИМ ХҮЧ-3 ТӨСӨЛ"-ИЙГ ХЭРЭГЖҮҮЛЭХ МОНГОЛ УЛС, ОЛОН УЛСЫН СЭРГЭЭН БОСГОЛТ, ХӨГЖЛИЙН БАНК ХООРОНДЫН ЗЭЭЛИЙН ХЭЛЭЛЦЭЭРИЙГ СОЁРХОН БАТЛАХ ТУХАЙ

БАТАЛСАН ОГНОО 2025.06.20	ТӨСӨЛ САНААЧИЛСАН Монгол Улсын Засгийн газраас 2025.05.16-ны өдөр өргөн мэдүүлсэн.	ДАГАЖ МӨРДӨХ ХУГАЦАА 2025.07.14
---	---	---

Монгол Улс, Олон улсын сэргээн босголт, хөгжлийн банк хоорондын Зээлийн хэлэлцээрийн эх үүсвэрээр "Эрчим хүч-3 төсөл" буюу "Багануур-Чойр чиглэлийн 188 км 220 кВ хоёр хэлхээт цахилгаан дамжуулах агаарын шугам, дэд станцын өргөтгөх төсөл"-ийн худалдан авалт, барилга угсралтын багц ажилд шаардагдах зардлыг санхүүжүүлнэ.

Зээлийн хэлэлцээрийг хэрэгжүүлснээр Багануур-Чойр чиглэлийн 110 кВ-ын цахилгаан дамжуулах агаарын шугамын дамжуулах чадварыг нэмэгдүүлж, Багануур, Чойр дэд станцуудыг өргөтгөн эрчим хүчний чанар, найдвартай ажиллагаа, тогтвортой байдал хангагдахаас гадна өдрөөс өдөрт өсөн нэмэгдэж байгаа бүс нутгийн эрчим хүчний хэрэглээг хангах боломж бүрдэх юм.

Түүнчлэн Өмнөговь аймгийн Ханбогд суманд байрлах 250 МВт-ын салхин цахилгаан станц, Говьсүмбэр аймгийн Чойрт байрлах 50 МВт-ын нарны цахилгаан станц, Дундговь аймгийн Мандалговьд байрлах 30 МВт-ын нарны цахилгаан станц, Дорноговь аймгийн Эрдэнэ суманд шинээр хэрэгжүүлэх 30 МВт-ын нарны цахилгаан станцын сэргээгдэх эх үүсвэрүүдийн үйлдвэрлэсэн цахилгаан эрчим хүчийг төвийн эрчим хүчний системд бүрэн нийлүүлэх боломж бүрдэх болно.

Дөрөв. Хүчингүй болсонд тооцох тухай хууль

1. ГААЛИЙН АЛБАН ТАТВАРААС ЧӨЛӨӨЛӨХ ТУХАЙ ХУУЛЬ ХҮЧИНГҮЙ БОЛСОНД ТООЦОХ ТУХАЙ ХУУЛИЙН ТАНИЛЦУУЛГА

БАТАЛСАН ОГНОО 2025.06.25	ТӨСӨЛ САНААЧИЛСАН Монгол Улсын Засгийн газраас 2025.06.19-ний өдөр өргөн мэдүүлсэн.	ДАГАЖ МӨРДӨХ ХУГАЦАА 2025.07.01
--	--	--

Мал аж ахуйн салбарыг эрсдэлээс хамгаалах, гол нэрийн бүтээгдэхүүний хангамж, нийлүүлэлтийн тогтвортой байдлыг хангах, нөөцийг нэмэгдүүлэх, нийлүүлэлтийг тасалдуулахгүй байж, өвөлжилт, хаваржилтын хүндрэлийг даван туулах зорилгоор Монгол Улсын Их Хурлаас 2024 оны дөрөвдүгээр сарын 19-ний өдөр баталсан Гаалийн албан татвараас чөлөөлөх тухай хуулиар улаанбуудайн гурил, мал, амьтны тэжээл, тэжээлийн нэмэлтийг гаалийн албан татвараас чөлөөлж, тоо хэмжээний болон хугацааны хязгаарлалтгүй импортолж байсан.

Тус хууль хэрэгжсэнээр тухайн цаг үеийн хүндрэлтэй нөхцөл байдалд хүнсний гол нэрийн бүтээгдэхүүний хангамж, нийлүүлэлтийн тогтвортой байдлыг хангах, мал аж ахуйн салбарыг эрсдэлээс хамгаалах зорилгодоо хүрсэн хэдий ч нөгөө талаас хууль хэрэгжих хугацаанд хилийн боомтуудаар орж ирэх улаанбуудайн гурил, мал, амьтны тэжээл, тэжээлийн нэмэлт эрс нэмэгдсэн, улаанбуудайн тариалалт, дотоодын гурилын үйлдвэрийн хэмжээ буурсан зэрэг хөдөө аж ахуйн нийлүүлэлтийн сүлжээнд үүссэн бодит нөхцөл байдлыг үндэслэн энэ хуулийг бүхэлд нь хүчингүй болгох шаардлага үүссэн.

Монгол хүний анхдагч, суурь хүнсний хэрэглээ болсон “стратегийн хүнс”-нд улаанбуудай, улаанбуудайн гурил ордог бөгөөд эдгээрийг дотоодын үйлдвэрлэлээр бүрэн хангах чадавхтай байх нь манай улсын хүнсний аюулгүй байдлын баталгаа төдийгүй, үндэсний аюулгүй байдлын нэгэн чухал илэрхийлэл гэж үзэж болно.

Иймд Улсын Их Хурал 2025 оны зургадугаар сарын 25-ны өдөр Гаалийн албан татвараас чөлөөлөх тухай хууль хүчингүй болсонд тооцох тухай хуулийг баталж, 2024 оны дөрөвдүгээр сарын 19-ний өдөр баталсан Гаалийн албан татвараас чөлөөлөх тухай хуулийг хүчингүй болсонд тооцлоо.

Гаалийн албан татвараас чөлөөлөх тухай хууль хүчингүй болсонд тооцох тухай хуультай хамт “Хууль баталсантай холбогдуулан авах зарим арга хэмжээний тухай” Улсын Их Хурлын тогтоолыг баталсан бөгөөд уг 60 дугаар тогтоолоор баруун бүс нутгийн газар тариалангийн үйлдвэрлэлийг сэргээх, гурил, тэжээлийн үйлдвэрлэл, хангамжийн тогтвортой байдлыг бий болгох, төлөвлөгөө гаргаж, “Атрын 4 дүгээр аян”-ы хүрээнд тодорхой арга хэмжээнүүдийг хэрэгжүүлэх, мөн түүнчлэн “алслагдсан бүс нутгийн гурил, тэжээлийн үйлдвэрлэл, хангалтыг хэвийн түвшинд хүрэх хүртэлх хугацаанд үнийн өсөлтөд голлон нөлөөлж байгаа тээврийн зардлыг бууруулах, шаардлагатай гурил, малын тэжээлийг тухайн бүс нутгийн хилийн

боомтоор оруулж үнийн болон хангалтын тогтвортой байдлыг бий болгох зэрэг арга хэмжээг авч хэрэгжүүлэхийг Засгийн газарт даалгасан.

Гаалийн албан татвараас чөлөөлөх тухай хуулийг хүчингүй болгосноор газар тариалангийн салбарын үйлдвэрлэлийг хамгаалах, дотоодын гурил, мал, амьтны тэжээл, тэжээлийн нэмэлтийн үйлдвэрлэлийг нэмэгдүүлэх, хүн амын гурилын хэрэгцээг бүрэн хангах, цаашлаад улс орон даяар хэрэгжүүлж байгаа "Хүнсний хангамж, аюулгүй байдал" үндэсний хөдөлгөөн, "Атар-4 тариалангийн тогтвортой хөгжлийн аян" зэрэг бодлогын томоохон арга хэмжээг үр дүнтэй хэрэгжүүлэхэд чухал ач холбогдолтой юм.

Тав. Монгол Улсын Их Хурлын тогтоол

1. "ҮНДСЭН ХУУЛИЙН ЦЭЦИЙН 2025 ОНЫ 01 ДҮГЭЭР ДҮГНЭЛТИЙН ТУХАЙ"

БАТАЛСАН ОГНОО 2025.03.27 Дугаар 31	ТӨСӨЛ САНААЧИЛСАН Төрийн байгуулалтын байнгын хорооноос боловсруулсан	ДАГАЖ МӨРДӨХ ХУГАЦАА 2025.04.20
---	---	--

Монгол Улсын Үндсэн хуулийн цэцээс 2025 оны нэгдүгээр сарын 15-ны өдрийн дунд суудлын хуралдаанаараа Монгол Улсын Их Хурлын сонгуулийн тухай хуулийн 31 дүгээр зүйлийн 31.2 дахь хэсэгт "Бие даан нэр дэвшүүлэгч нь Сонгуулийн ерөнхий хорооноос баталсан маягтад тухайн сонгуулийн тойргийн 801-ээс доошгүй тооны сонгогчдын гарын үсгийг зуруулна." гэж заасан нь Монгол Улсын Үндсэн хуулийн Аравдугаар зүйлийн 3 дахь хэсэгт "Монгол Улсын олон улсын гэрээ нь соёрхон баталсан буюу нэгдэн орсон тухай хууль хүчин төгөлдөр болмогц дотоодын хууль тогтоомжийн нэгэн адил үйлчилнэ.", Арван дөрөвдүгээр зүйлийн 1 дэх хэсэгт "Монгол Улсад хууль ёсоор оршин суугаа хүн бүр хууль, шүүхийн өмнө эрх тэгш байна.", мөн зүйлийн 2 дахь хэсэгт "Хүнийг ... үзэл бодол ...-оор нь ялгаварлан гадуурхаж үл болно. ...", Арван зургадугаар зүйлийн 9 дэх заалтад "... Төрийн байгууллагад ... сонгогдох эрхтэй. ..." гэснийг тус тус зөрчсөн байна." гэсэн 01 дүгээр дүгнэлтийг гаргасан юм.

Улсын Их Хурал тус дүгнэлтийг Монгол Улсын Их Хурлын чуулганы хуралдааны дэгийн тухай хуулийн 84 дүгээр зүйлд заасан журмын дагуу хэлэлцээд хүлээн зөвшөөрөх боломжгүй гэж үзэн, энэ тогтоолыг гаргав.

2. "МОНГОЛ УЛСЫН ХӨГЖЛИЙН 2026 ОНЫ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ БАТЛАХ ТУХАЙ"

БАТАЛСАН ОГНОО 2025.05.29 Дугаар 48	ТӨСӨЛ САНААЧИЛСАН Монгол Улсын Засгийн газраас 2025.04.30-ны өдөр өргөн мэдүүлсэн.	ДАГАЖ МӨРДӨХ ХУГАЦАА 2026.01.01
--	---	--

Монгол Улсын хөгжлийн жилийн төлөвлөгөө нь "Алсын хараа-2050" урт хугацааны хөгжлийн бодлого, "Шинэ сэргэлтийн бодлого", "Монгол Улсын бүсчилсэн хөгжлийн үзэл баримтлал", "Монгол Улсын Засгийн газрын 2024-2028 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөр" зэрэг бодлого, төлөвлөлтийн томоохон баримт бичигт тусгагдсан төсөл, арга хэмжээг хэрэгжүүлэх богино хугацааны тулгуур баримт бичиг юм.

Ирэх жилийн хөгжлийн төлөвлөгөөний онцлог нь дэлхийн улс орнуудын хамтын хөгжлийн зорилго болсон Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагаас санаачилсан Тогтвортой хөгжлийн зорилгын хэрэгжилтийг эрчимжүүлэхэд чиглэж, "Монгол Улсын хөгжлийн 2026 оны төлөвлөгөөний хяналт-шинжилгээ, үнэлгээний үзүүлэлт"-үүдийг Тогтвортой хөгжлийн зорилго, зорилтын шалгуур үзүүлэлттэй уялдуулсан.

Монгол Улсын Их Хурлын 2022 оны 23 дугаар тогтоолын 2.3-т "Улсын хөгжлийн жилийн төлөвлөгөөний төсөл боловсруулж, Монгол Улсын Их Хуралд өргөн мэдүүлэхдээ хөгжлийн бодлогын тэргүүлэх салбар, чиглэлийг тодорхойлж, төлөвлөгөөний төслийг боловсруулах"-ыг Засгийн газарт даалгасан. Монгол Улсын хөгжлийн 2026 онд баримтлах бодлогын тэргүүлэх чиглэл нь "Монгол Улсын Засгийн газрын 2024-2028 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөр"-т тодорхойлсон "Бүсчилсэн хөгжлийн бодлого", "Хүний хөгжлийн бодлого", "Эдийн засгийн бодлого", "Хүний эрхийг дээдэлсэн засаглалын бодлого" зэрэг бодлогын үндсэн дөрвөн тэргүүлэх чиглэл хэвээр байхаар тодорхойлжээ.

"ХҮН ТӨВТЭЙ" хөгжлийн үзэл санаанд нийцсэн "ЭДИЙН ЗАСГИЙН ЭРХ ЧӨЛӨӨГ ЦОГЦЛООХ"-ыг зорьж эдийн засгийн эрх чөлөөний реформ, төсвийн зардлын реформ, төрийн албаны реформ, үндэсний баялгийн сан, төрийн өмчит компанийн засаглалын реформыг хэрэгжүүлнэ. Энэ хүрээнд нийт 19.1 их наяд төгрөгийн санхүүжилт бүхий 316 төсөл, арга хэмжээ, тэдгээрийг хэмжих 196 шалгуур үзүүлэлтийг баталсан.

2026 онд нэн шаардлагатай салбарын реформ, тэргүүлэх ач холбогдолтой хөгжлийн 14 мега төслийг эрчимжүүлж, макро эдийн засгийн тогтвортой өсөлтийг хангаж, бизнесийн үйл ажиллагаанд оролцох төрийн оролцоог багасгах замаар ядуурлыг бууруулж, эдийн засгийн эрх чөлөөний реформыг хэрэгжүүлнэ. Үүнд:

1.Эдийн засгийн эрх чөлөөний реформын хүрээнд бизнесийн үйл ажиллагааг зохицуулж байгаа хуулиудыг шинэчилж, татварын орчны шинэчлэлийг хийж, төрийн үйлчилгээний цахимжилтыг эрчимжүүлэн, Төр, хувийн хэвшлийн түншлэлийн тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулж, хөрөнгө оруулалтыг хязгаарласан, хаасан зохицуулалтыг багасган, ялгамжтай байдлыг арилгана.

2.Төсвийн зардлын реформын хүрээнд төсвийн урсгал зардлыг ДНБ-ий 24 хувиас хэтрүүлэхгүй байлгаж, процессын дахин инженерчлэлийг хийж, төрийн үйлчилгээг хялбар, хүн төвтэй, про-актив хандлагаар эрчимжүүлнэ.

3.Төрийн албаны реформын хүрээнд төрийн албаны шинэчлэлийг хийж, чиг үүргийн давхардлыг арилгаж, чадварлаг, цомхон, бүтээмжид суурилсан төрийн албыг бэхжүүлнэ.

4.Үндэсний баялгийн сан, төрийн өмчит компанийн засаглалын реформын хүрээнд төрийн өмчит компаниудын реформыг эрчимжүүлж, бүтээмжийг сайжруулж, зардлыг бууруулж, хөрөнгийн удирдлагыг сайжруулна.

5.Баялгийн санг арвижуулж, геологи, хайгуулын болон ашиглалтын түвшнийг нэмэгдүүлж, геологийн нөөцийг өсгөн, стратегийн ордуудыг эдийн засгийн эргэлтэд оруулах цогц арга хэмжээг хэрэгжүүлнэ.

Энэхүү “Монгол Улсын хөгжлийн 2026 оны төлөвлөгөө” нь үр дүн, төлөвлөлтийн зарчимд суурилсан, урт, дунд хугацааны хөгжлийн бодлого, төлөвлөлтийн баримт бичигтэй бүрэн уялдсан бөгөөд дээр дурдсан бодлогын дөрвөн тэргүүлэх чиглэл болон реформуудыг амжилттай хэрэгжүүлснээр эдийн засгийн өсөлтийг 6.0 хувьд хадгалж, нэг хүнд ногдох ДНБ-ийг 8,090 ам.долларт хүрэх юм.

3. “МОНГОЛ УЛСЫН ЕРӨНХИЙ САЙДЫГ ОГЦОРСОНД ТООЦОХ ТУХАЙ”

БАТАЛСАН ОГНОО 2025.06.03, Дугаар 52	ТӨСӨЛ САНААЧИЛСАН Төрийн байгуулалтын байнгын хорооноос боловсруулсан	ДАГАЖ МӨРДӨХ ХУГАЦАА 2025.06.03
--	---	--

Монгол Улсын Засгийн газраас 2024-2028 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөртөө тусгагдсан Үндэсний баялгийн сан, хөгжлийн 14 мега төсөл, эрчим хүчний салбарын реформ, бүсчилсэн хөгжил зэрэг томоохон зорилтуудын хэрэгжилтийг эрчимжүүлж, бодит үр дүнг бататгах, цаашид дэвшүүлсэн бодлого, зорилтоо хамтын хариуцлагын зарчимд тулгуурлан тогтвортой хэрэгжүүлэх шаардлагыг харгалзан “Монгол Улсын Ерөнхий сайдад итгэл хүлээлгэх тухай” Улсын Их Хурлын тогтоолын төслийг 2025 оны тавдугаар сарын 27-ны өдөр өргөн мэдүүлсэн юм. Улсын Их Хурал уг тогтоолын төслийг Монгол Улсын Үндсэн хуулийн Дөчин дөрөвдүгээр зүйлд заасны дагуу хэлэлцэхэд Улсын Их Хурлын нийт гишүүний олонх дэмжээгүй тул “Монгол Улсын Ерөнхий сайдыг огцорсонд тооцох тухай” Улсын Их Хурлын тогтоолыг батлагдсанд тооцов.

4. "ЗАСГИЙН ГАЗАРТ ЧИГЛЭЛ ӨГӨХ ТУХАЙ"

БАТАЛСАН ОГНОО 2025.06.05 Дугаар 53	ТӨСӨЛ САНААЧИЛСАН Байгаль орчин, хүнс, хөдөө аж ахуйн байнгын хорооноос боловсруулсан	ДАГАЖ МӨРДӨХ ХУГАЦАА 2025.06.15
--	--	--

Тус тогтоолоор дараах арга хэмжээг авч хэрэгжүүлэхийг Монгол Улсын Засгийн газарт даалгав. Үүнд:

-Агаар, орчны бохирдлыг бууруулах үндэсний хөтөлбөр 2025 онд дуусаж байгаатай холбогдуулан агаарын бохирдлыг бууруулах урт, дунд, богино хугацааны цогц төлөвлөгөө болон хэрэгжилтэд хяналт-шинжилгээ, үнэлгээ хийх төлөвлөгөөг хараат бусаар, хөндлөнгийн хяналт хийх иргэд, олон нийт, төрийн бус байгууллагуудын оролцоог ханган боловсруулж, хэрэгжүүлэх;

-агаарын бохирдлын өндөр эрсдэлтэй бүсийг тодорхойлж, тухайн бүсэд байрлах сургууль, цэцэрлэг, эмнэлгийн дотоод орчны агаарын чанарыг тогтмол хянах, дотоод орчны агаарын чанарыг сайжруулах арга хэмжээг орон нутгийн төсвийн хөрөнгөөр санхүүжүүлэх;

-угаарын хий мэдрэгч төхөөрөмжийг аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн гэр хорооллын өрх бүрд байршуулах, тогтмол ажиллагааг хянах, уг мэдрэгч ажилласан тохиолдолд шуурхай арга хэмжээ авах;

-олон нийтийн радио, телевизийн цаг агаарын мэдээтэй хамтатган Улаанбаатар хот, аймгийн төвүүдийн агаарын бохирдлын хэмжээг өдөр тутам нийтэд тогтмол мэдээлэх, агаарын бохирдлын мэдээлэх тогтолцоог боловсронгуй болгох;

-угаартаж амь насаа алдсан иргэдийн мэдээллийг нэгтгэн дүн шинжилгээ хийж шалтгааныг тогтоож, нотолгоонд тулгуурлан сэргийлэх арга хэмжээг авч ажиллах, зан үйлийг нь өөрчлөх, эмнэлгийн бэлэн байдлыг ханган ажиллах, ахуйн орчинд угаартсан иргэдэд нөхөн төлбөр олгох эрх зүйн орчныг бүрдүүлэх;

-нийгмийн эрүүл мэндийг хамгаалах зорилгоор гадаад, дотоод орчны агаарын чанарын болон шахмал түлшний стандартыг шинэчлэх ажлыг нэн даруй зохион байгуулж хэрэгжүүлэх;

-агаарын бохирдлыг бууруулах, дулаан алдагдлыг багасгах, цахилгаан эрчим хүчний хэмнэлтийг нэмэгдүүлэх чиглэлээр гэр хорооллын өрх, аж ахуйн нэгжид гэр, байшингийн дулаалгын арга хэрэгслүүдийг зааж сургах;

-хатуу түлшний хэрэглээг халах ажлыг зохион байгуулахдаа стандартын шаардлага хангасан цахилгаан халаалт, хий, бусад түлшийг ахуйн орчин нөхцөлд нь эрсдэлийн болон өртөг, үр ашгийн үнэлгээг хийж, иргэд өөрсдөө сонгох эрхтэй байхаар зохицуулах;

-орчны бохирдлыг бууруулах Үндэсний хороог Ерөнхий сайд ахалж, холбогдох төрийн болон төрийн бус байгууллагуудын уялдаа холбоог хангах, үүрэг хариуцлагыг нэмэгдүүлэх, хэрэгжилтийг Монгол Улсын Их Хурлын хавар, намрын чуулганы хугацаанд тогтмол тайлагнах, санхүүжилт, зарцуулалтын талаарх мэдээллийг олон нийтэд ил тод, нээлттэй болгох зэрэг 15 заалтыг тусгажээ.

5. "МОНГОЛ УЛСЫН ЕРӨНХИЙ САЙДЫГ ТОМИЛОХ ТУХАЙ"

БАТАЛСАН ОГНОО 2025.06.13 Дугаар 54	ТӨСӨЛ САНААЧИЛСАН Монгол Улсын Ерөнхийлөгчөөс 2025.06.10-ны өдөр өргөн мэдүүлсэн.	ДАГАЖ МӨРДӨХ ХУГАЦАА 2025.06.13
--	---	---------------------------------------

Монгол Улсын Үндсэн хуулийн Гучин есдүгээр зүйлийн 2 дахь хэсэгт заасны дагуу Монгол Улсын Ерөнхийлөгчөөс 2025 оны зургадугаар сарын 10-ны өдөр Гомбожавын Занданшатарыг Монгол Улсын Ерөнхий сайдаар томилох саналыг Улсын Их Хуралд оруулав. Улсын Их Хурал 2025 оны зургадугаар сарын 13-ны өдөр Монгол Улсын Ерөнхий сайдаар Гомбожавын Занданшатарыг томилж, тогтоол баталлаа.

6. "НОГООН САНХҮҮЖИЛТИЙН ТОГТОЛЦООГ БҮРДҮҮЛЭХ, ЭРХ ЗҮЙН ОРЧНЫГ САЙЖРУУЛАХ ТАЛААР АВАХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТУХАЙ"

БАТАЛСАН ОГНОО 2025.06.19 Дугаар 57	ТӨСӨЛ САНААЧИЛСАН Эдийн засгийн байнгын хорооноос боловсруулсан.	ДАГАЖ МӨРДӨХ ХУГАЦАА 2025.08.04
--	--	---------------------------------------

Энэхүү тогтоолоор хот, суурин газрыг орон сууцжуулахад ногоон санхүүжилтийн тогтолцоо бүрдүүлэх, холбогдох эрх зүйн орчныг сайжруулах чиглэлээр 17 арга хэмжээг авч хэрэгжүүлэхийг Монгол Улсын Засгийн газарт, харин ногоон зээлийн талаар таван арга хэмжээг авч хэрэгжүүлэхийг Монголбанканд тус тус үүрэг болгосон бөгөөд тогтоолын биелэлтийн талаарх үр дүнг жил бүрийн нэгдүгээр улиралд багтаан Улсын Их Хурлын Байгаль орчин, хүнс, хөдөө аж ахуйн байнгын хороо, Эдийн засгийн байнгын хороонд танилцуулахаар даалгажээ.

Тогтоолын зорилго нь хот, суурин газрын агаарын бохирдлыг бууруулах, эрчим хүчний хэмнэлттэй, ногоон орон сууцыг нэмэгдүүлэх, ногоон барилга, дулаалгын ажлыг санхүүжүүлэх тогтолцоог бүрдүүлэх, татварын бодлогоор дамжуулан иргэд, хувийн хэвшлийн хөрөнгө оруулалтыг дэмжих, ногоон барилгын шалгуур /BestGER/ болон монгол гэрийн дулаалгын шинэ стандартын хэрэгжилтийг баталгаажуулах, ногоон хөгжлийн мэдлэг, чадвартай мэргэжилтэн бэлтгэх, ногоон зээлийн санхүүгийн тогтвортой байдлыг хангахад чиглэсэн байна.

7. "ХЯНАН ШАЛГАХ ТҮР ХОРОО БАЙГУУЛАХ ТУХАЙ"

БАТАЛСАН ОГНОО 2025.07.02 Дугаар 62	ТӨСӨЛ САНААЧИЛСАН Улсын Их Хурлын гишүүн О.Батнайрамдал нарын 89 гишүүн 2025.06.27-ны өдөр өргөн мэдүүлсэн	ДАГАЖ МӨРДӨХ ХУГАЦАА 2025.07.02
--	--	---------------------------------------

Монгол Улсын Их Хурлын 2007 оны 27 дугаар тогтоолоор стратегийн ач холбогдол бүхий ашигт малтмалын ордод хамааруулсан "Оюу толгой" бүлэг ордын талбайн хил заагт орших "Жавхлант", "Шивээ толгой" ашиглалтын тусгай зөвшөөрлийн талбайг ашиглахад Монгол Улсын Үндсэн хууль, бусад хууль тогтоомжид нийцүүлэх, тэдгээрийн шаардлагыг хангуулах, Оюу толгой төслөөс хүртэх Монголын талын өгөөжийг нэмэгдүүлэх зорилго бүхий Хянан шалгах түр хороог байгуулж, тогтоол баталлаа. Хянан шалгах түр хорооны бүрэлдэхүүнд Улсын Их Хурал дахь олонхыг төлөөлж Улсын Их Хурлын гишүүн М.Бадамсүрэн, О.Батнайрамдал, Б.Бат-Эрдэнэ, Б.Баярбаатар, Э.Болормаа, С.Зулпхар, цөөнхийг төлөөлж Улсын Их Хурлын гишүүн Ш.Бямбасүрэн, П.Ганзориг, Б.Жаргалан, Д.Пүрэвдаваа, Ө.Шижир нар орсон байна.

Тогтоолоор Хянан шалгах түр хорооны тусгай шалгалтын хүрээ хязгаарыг дараах байдлаар тогтоосон юм. Үүнд:

1/"Жавхлант" (MV-15225), "Шивээ толгой" (MV-15226) ашиглалтын тусгай зөвшөөрлийн талбайн нөөцийг тогтоож, үнэлгээг тодорхойлсон болон холбогдох бусад баримтад үндэслэн төрийн эзэмшлийн хувь, хэмжээг тогтоохтой холбогдуулан хяналт шалгалт хийх;

2/"Оюу толгой" ХХК-ийн Хувь нийлүүлэгчдийн гэрээ /нэмэлт, өөрчлөлт оруулж, дахин тодотгосон/-ний санхүүжилтийн хүүгийн хувь, түүнийг олон улсын зах зээлийн жишигт нийцүүлэн бууруулах талаар авч хэрэгжүүлсэн арга хэмжээ, холбогдох үр дагаврыг судлан хяналт шалгалт хийх, санал, дүгнэлт гаргах.

8. "МОНГОЛ УЛСЫН 2024 ОНЫ ТӨСВИЙН ГҮЙЦЭТГЭЛ БАТЛАХ ТУХАЙ"

БАТАЛСАН ОГНОО 2025.07.03 Дугаар 63	ТӨСӨЛ САНААЧИЛСАН Монгол Улсын Засгийн газраас 2025.06.19-ний өдөр өргөн мэдүүлсэн.	ДАГАЖ МӨРДӨХ ХУГАЦАА 2025.08.04
--	---	---------------------------------------

Монгол Улсын Засгийн газраас Монгол Улсын 2024 оны нэгдсэн төсвийн гүйцэтгэл, Засгийн газрын санхүүгийн нэгтгэсэн тайланг төрийн аудитын төв байгууллагын дүгнэлтийн хамт Улсын Их Хуралд өргөн мэдүүлсэн. Тус тайланд улсын төсвийн 39 ерөнхийлөн захирагч, аймаг, нийслэл, дүүргийн 3718 төсөвт байгууллагууд, Үндэсний баялгийн сан, Төсвийн тогтворжуулалтын сан, Нийгмийн даатгалын сан, Эрүүл мэндийн даатгалын сангуудын төсвийн гүйцэтгэл тус тус хамрагдсан байна.

Улсын Их Хурал тайланг хэлэлцээд “Монгол Улсын 2024 оны төсвийн гүйцэтгэлийг батлах тухай” Монгол Улсын Их Хурлын тогтоолоор Монгол Улсын 2024 оны төсвийн гүйцэтгэлийн тэнцвэржүүлсэн орлогын хэмжээг 20,089,129.3 сая /хорин их наяд наян есөн тэрбум нэг зуун хорин есөн сая гурван зуун мянга/ төгрөгөөр, Монгол Улсын 2024 оны төсвийн гүйцэтгэлийн зарлагын /тэнцвэржүүлсэн орлогод нийцүүлсэн/ хэмжээг 21,372,400.2 сая /хорин нэгэн их наяд гурван зуун далан хоёр тэрбум дөрвөн зуун сая хоёр зуун мянга/ төгрөгөөр тус тус баталлаа.

9. “МОНГОЛ УЛС БАРБАДОС УЛСТАЙ ДИПЛОМАТ ХАРИЛЦАА ТОГТООХ ТУХАЙ”,
“МОНГОЛ УЛС БҮГД НАЙРАМДАХ БОТСВАНА УЛСТАЙ ДИПЛОМАТ ХАРИЛЦАА ТОГТООХ
ТУХАЙ”, “МОНГОЛ УЛС БҮГД НАЙРАМДАХ ТРИНИДАД БА ТОБАГО УЛСТАЙ ДИПЛОМАТ
ХАРИЛЦАА ТОГТООХ ТУХАЙ”, “МОНГОЛ УЛС ЭСВАТИНИЙН ХААНТ УЛСТАЙ ДИПЛОМАТ
ХАРИЛЦАА ТОГТООХ ТУХАЙ”

БАТАЛСАН ОГНОО 2025.07.04 Дугаар 68, 69, 70, 71	ТӨСӨЛ САНААЧИЛСАН Монгол Улсын Засгийн газраас 2025.06.27-ны өдөр өргөн мэдүүлсэн.	ДАГАЖ МӨРДӨХ ХУГАЦАА 2025.08.14
---	---	---

Монгол Улсын Их Хурлын 2010 оны 48 дугаар тогтоолоор баталсан “Монгол Улсын үндэсний аюулгүй байдлын үзэл баримтлал”, 2011 оны 10 дугаар тогтоолоор баталсан “Монгол Улсын гадаад бодлогын үзэл баримтлал”-д заасан олон тулгуурт гадаад бодлогын зарчим, хөгжиж байгаа улсуудтай хоёр талын харилцаа, хамтын ажиллагааг хөгжүүлэх зорилтын хүрээнд Монгол Улсын Үндсэн хуулийн Хорин тавдугаар зүйлийн 1 дэх хэсгийн 15 дахь заалтыг үндэслэн дипломат харилцаа тогтоох тухай тогтоолуудыг батлав.

Монгол Улс Барбадос, Бүгд Найрамдах Ботсвана, Бүгд Найрамдах Тринидад ба Тобаго, Эсватинийн Хаант Улстай дипломат харилцаа тогтоосноор харилцан ойлголцлыг дэмжиж, найрсаг харилцаа, цаашдын хамтын ажиллагаагаа хөгжүүлэх, Нэгдсэн Үндэстний Байгууллага болон түүний төрөлжсөн байгууллагууд, Дэлхийн худалдааны байгууллагын түвшинд харилцан дэмжлэг авах бөгөөд гадаад худалдаа, соёл, боловсролын хамтын ажиллагааны суурь тавигдах ач холбогдолтой юм.

10. "ЗАСГИЙН ГАЗАРТ ЧИГЛЭЛ ӨГӨХ ТУХАЙ"

БАТАЛСАН ОГНОО 2025.07.04 Дугаар 73	ТӨСӨЛ САНААЧИЛСАН Байгаль орчин, хүнс, хөдөө аж ахуйн байнгын хорооноос боловсруулсан.	ДАГАЖ МӨРДӨХ ХУГАЦАА 2025.08.09
--	---	---------------------------------------

Малын генетик нөөцийн тухай хуулийн хэрэгжилтэд 2024 онд хийсэн үр дагаврын үнэлгээгээр биелэлт хангалтгүй гэсэн дүгнэлт гарчээ. Мөн "Монгол Улсын малын генетик нөөцийн 2019 оны үндэсний тайлан"-д монгол адуун сүргийн 30.8 хувьд ашиг шимийн чиглэлийг нарийвчлан тогтоох шаардлагатайг дурдсан байна. Эдгээр нь монгол адуун сүргийн популяцийн бүтцэд эрсдэлтэй нөхцөл байдал үүсэж буйг харуулж буй юм.

Иймд Малын генетик нөөцийн тухай хуулийн биелэлтийг хангах, монгол адууны удмын санг хамгаалах зорилгоор малын генетик нөөцийн төлөв байдлыг шинэчлэн тодорхойлох, гадаад улсаас импортлох адууны тоог 2026 оноос эхлэн 10 жилийн хугацаанд зогсоох, монгол адууны цөм сүргийг шинжлэх ухааны үндэслэлтэйгээр үржүүлэх, энэ чиглэлээр төр, хувийн хэвшлийн байгууллагын хамтын ажиллагааны тогтолцоог бүрдүүлж ажиллахыг Засгийн газарт даалгаж, тогтоол гаргалаа.

"Засгийн газарт чиглэл өгөх тухай" уг тогтоолыг хэрэгжүүлснээр импортын үржлийн адуугаар дамжин олон улсад бүртгэлтэй өвчин сүрэгт тархахаас хамгаалах, хяналтгүй эрлийзжүүлгийн улмаас төлийн тэсвэрт чанар муудах, өвчинд өртөмтгий байдал ихсэх зэргээр монгол адууны дархлааны системд өөрчлөлт орж байгаа нөхцөл байдал арилах, улмаар олон мянган жилийн туршид бүрдсэн популяцийн өвөрмөц генетик тогтолцоо, байгаль, цаг уурын эрс тэс нөхцөл, бэлчээрийн маллагаанд дасан зохицох чадвартай монгол адуун сүргийн удмын сан хэвээр хадгалагдах боломж бүрдэх юм.

11. "МОНГОЛ УЛС ДАХЬ ХҮНИЙ ЭРХ, ЭРХ ЧӨЛӨӨНИЙ БАЙДЛЫН ТАЛААРХ 24 ДЭХ ИЛТГЭЛ, ЭРҮҮ ШҮҮЛТЭЭС УРЬДЧИЛАН СЭРГИЙЛЭХ ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ 2024 ОНЫ ТАЙЛАНГ ХЭЛЭЛЦСЭНТЭЙ ХОЛБОГДУУЛАН АВАХ ЗАРИМ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТУХАЙ"

БАТАЛСАН ОГНОО 2025.07.08 Дугаар 77	ТӨСӨЛ САНААЧИЛСАН Хууль зүйн байнгын хорооноос боловсруулсан.	ДАГАЖ МӨРДӨХ ХУГАЦАА 2025.08.22
--	--	---------------------------------------

"Монгол Улс дахь хүний эрх, эрх чөлөөний байдлын талаарх 24 дэх илтгэл", "Эрүү шүүлтээс урьдчилан сэргийлэх үйл ажиллагааны 2024 оны тайлан"-г Хууль зүйн байнгын хорооны болон Улсын Их Хурлын чуулганы нэгдсэн хуралдаанаар хэлэлцэж, тогтоол батлав.

Уг тогтоолоор дараах арга хэмжээг авч хэрэгжүүлэхийг Засгийн газар болон Сонгуулийн ерөнхий хороонд даалгасан байна. Үүнд:

1. Сонгох, сонгогдох эрхийн талаар: Сонгуулийн хууль тогтоомжийн хэрэгжилтийн үр дагаварт үнэлгээ хийх, хаана байгаагаас үл шалтгаалан иргэн бүрд сонгох эрхийг эдлүүлэх, санал өгөх боломжит хувилбарыг тодорхойлох, сонгуулийн хууль тогтоомжийн эрх зүйн зохицуулалтыг сайжруулах, сонгуулийн хууль тогтоомжийн биелэлтийг хангуулах, стандартыг сахиулах, гомдол, маргааныг үр дүнтэй шийдвэрлэх, үр нөлөөтэй хариуцлага тооцох, зөрчигдсөн эрхийг бодитой сэргээх тогтолцоог бүрдүүлэх;

2. Хүний эрх хамгаалагчийг хамгаалах талаар: Өмгөөлөгчийг хуульд заасны дагуу мэргэжлийн үйл ажиллагаагаа эрхэлсэнтэй нь холбогдуулан айлган сүрдүүлэх, дарамт шахалт үзүүлэх, эрүүгийн болон зөрчлийн хэрэг үүсгэх, тайлбар, мэдүүлэг авах, хууль бусаар шалгах, бусад байдлаар хөндлөнгөөс нөлөөлөх, халдашгүй, чөлөөтэй байх эрхэд нь аливаа этгээд халдахаас хамгаалах, мөн өмгөөлөгчийн мэргэжлийн үйл ажиллагаагаа эрхлэхэд нь саад учруулсан, хязгаарласан агуулга бүхий хууль тогтоомжийн зохицуулалтыг өөрчлөх;

3. Хүний эрх ба цахим технологийн талаар: Цахим технологийн хүний эрхийн нөлөөллийг тодорхойлох, үнэлэх, сөрөг нөлөөллөөс хүнийг хамгаалахтай холбоотой зохицуулалтыг холбогдох хууль тогтоомжид тусгах, Монгол Улсад хөгжүүлэх, эсхүл хориглох хиймэл оюуны төрлийг тодорхойлох, цахим технологийн хүртээмжийг нэмэгдүүлэх;

4. Цахим орчинд үйлдэгдэж байгаа жөндөрт суурилсан хүчирхийллээс хамгаалах талаар: Цахим технологи ашиглан үйлдэгдэж байгаа жөндөрт суурилсан хүчирхийллийн хохирогчийн онцлог байдал, үйлдлийн арга, хэлбэр, цаашид бий болох хор уршиг, хохирлын талаар нарийвчлан судалж, энэ төрлийн хүчирхийлэлтэй үр дүнтэй тэмцэхэд шаардлагатай зохицуулалтыг холбогдох хууль тогтоомжид тусгах асуудлыг судлах, энэ төрлийн гэмт хэргийг мөрдөн шалгах, цахим нотлох баримтыг илрүүлэх, бэхжүүлэх, үнэлэх аргачлал боловсруулж, кибер халдлагатай тэмцэх чиг үүрэг бүхий байгууллагуудын чадавхыг нэмэгдүүлэх, бэхжүүлэх, олон талт хамтын ажиллагааг хөгжүүлэх;

5. Бэлгийн хүчирхийллийн хохирогч хүүхдийн эрхийг хамгаалах талаар: Насанд хүрээгүй хүний бэлгийн эрх чөлөө, халдашгүй байдлын эсрэг үйлдэгдсэн гэмт хэргийн статистик мэдээллийг нарийвчлан гаргаж, энэ төрлийн гэмт хэргийн криминологийн цогц судалгааг хийх, судалгааны үр дүнд үндэслэн бэлгийн хүчирхийллийн гэмт хэрэгт мөрдөн шалгах ажиллагаа явуулах, урьдчилан сэргийлэх арга, хэлбэрийг шинэчлэх, түүнчлэн хохирогч хүүхдийн эрхийг хамгаалах, дахин хохирохоос урьдчилан сэргийлэх;

6. Шударгаар шүүлгэх эрхийн хэрэгжилтийн талаар: Эрүүгийн хэрэг хянан шийдвэрлэх болон зөрчил шалган шийдвэрлэх ажиллагааны явцад сэтгэцийн шинжилгээ хийх, нэгжлэг хийх, эд хөрөнгө битүүмжлэх зэрэг хүний халдашгүй, чөлөөтэй байх эрхийг хязгаарлах ажиллагааны зөвшөөрлийг прокурорын саналыг үндэслэн шүүх шийдвэрлэх эрх зүйн зохицуулалтыг бий болгох, Гэмт хэргийн хохирлыг нөхөн төлүүлэх сангийн болон эрүү шүүлтийн хохирогчийг хамгаалах, нөхөн сэргээхэд чиглэсэн хууль зүйн, эрүүл мэндийн, нийгмийн болон сэтгэл зүйн үйлчилгээ үзүүлэх, нийгмийн харилцаанд эргэн ороход дэмжлэг үзүүлэхтэй холбоотой харилцааг зохицуулах тухайлсан хуультай болох эсэх асуудлаар хууль

тогтоомжийн хэрэгцээ, шаардлагыг урьдчилан тандан судалж, шаардлагатай гэж үзвэл анхдагч хуулийн төслийг боловсруулах;

7.Эрүү шүүлтээс урьдчилан сэргийлэх асуудлаар: Эрүүдэн шүүхээс бусад хэлбэрээр хэрцгий, хүнлэг бусаар болон хүний нэр төрийг доромжлон харьцаж шийтгэх үйлдлийг гэмт хэрэгт тооцох асуудлыг судалж, шаардлагатай гэж үзвэл хуульд өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төсөл боловсруулах, эрүү шүүлт тулгах, хэрэг хянан шийдвэрлэх ажиллагааны эсрэг гэмт хэргийг хараат бусаар хянан шалгах бие даасан бүтэц байгуулах;

Тус тогтоол нь Монгол Улсын Үндсэн хууль, олон улсын хүний эрхийн гэрээнд заасан хүний эрх, эрх чөлөөг хангах, хамгаалах, зөрчигдөхөөс урьдчилан сэргийлэх үйл ажиллагааг эрчимжүүлэхэд чиглэж буй юм.

12. "ТӨРИЙН ҮЙЛЧИЛГЭЭНД ПРОЦЕССЫН ДАХИН ИНЖЕНЕРЧЛЭЛ ХИЙХ АЖЛЫГ ЭРЧИМЖҮҮЛЭХ ТАЛААР ЧИГЛЭЛ ӨГӨХ ТУХАЙ"

БАТАЛСАН ОГНОО 2025.07.08 Дугаар 78	ТӨСӨЛ САНААЧИЛСАН Төрийн байгуулалтын байнгын хорооноос боловсруулса.	ДАГАЖ МӨРДӨХ ХУГАЦАА 2025.07.08
--	---	---------------------------------------

Монгол Улсын Их Хурлын даргын 2024 оны 173 дугаар захирамжаар байгуулагдсан "Төрийн үйлчилгээг хүн төвтэй болгох, бүтээмжийг нэмэгдүүлэх зорилгоор хэрэгжүүлж байгаа процессын дахин инженерчлэлийн үйл ажиллагааг нэгдсэн арга зүйгээр хангах, санал, дүгнэлт гаргах" үүрэг бүхий ажлын хэсгээс олон улсын сайн жишиг, аргачлалыг судлан, төрийн үйлчилгээний процессыг дахин инженерчлэх ажлын үр ашиг, өгөөжийг нэмэгдүүлэх шаардлагатай гэж үзжээ.

Энэхүү санал, дүгнэлт болон холбогдох төрийн байгууллагуудын мэдээлэл, Засгийн газрын 2024-2028 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөрийн 2024 оны гүйцэтгэлийн тайланд хийсэн үнэлгээнд үндэслэн төрийн үйлчилгээнд процессын дахин инженерчлэл хийх ажлыг эрчимжүүлэх, нэгдсэн арга зүйгээр хангаж ажиллах чиглэлийг Монгол Улсын Засгийн газарт өгөх тухай тогтоол гаргав.

Тогтоолоор төрийн байгууллагуудын үйл ажиллагаа, үйлчилгээг хүн төвтэй үзэл баримтлалд нийцүүлж иргэдэд хүргэх, чанар, хүртээмж, байгууллагын бүтээмж, иргэд, аж ахуйн нэгж, төрийн албан хаагчдын сэтгэл ханамжийг дээшлүүлэх, процесс суурьтай, оновчтой, үр ашигтай засаглалыг бэхжүүлж, хөгжлийн бодлого, салбар болон төрийн байгууллага бүрийн стратеги, дижитал шилжилт, хууль, эрх зүйн орчин дахь өөрчлөлтүүдийг цогцоор уялдуулах, хувь хүний хэрэгцээнд тусгайлан тохируулсан өгөгдөлд үндэслэн про-актив төрийн үйлчилгээг бий болгоход процессын дахин инженерчлэлийг чиглүүлж, үр дүнд суурилсан удирдлага, нэгдсэн арга зүйгээр хангаж ажиллахыг Монгол Улсын Засгийн газарт үүрэг болголоо.

Төрийн үйлчилгээнд процессын дахин инженерчлэл хийх ажлыг эрчимжүүлэхдээ дараах дөрвөн хүрээг хамруулж, зургаан үндсэн зарчмыг баримтлахаар тогтоолын хавсралтаар баталсан байна. Мөн ерөнхий удирдамжийг Төрийн байгуулалтын байнгын хорооноос баталж, хэрэгжилтэд хяналтад тавьж ажиллахаар тусгажээ.

Хамрах хүрээ:

- 1/ Төрөөс иргэнд үзүүлэх үйлчилгээний процесс;
- 2/ Төрөөс аж ахуйн нэгжид үзүүлэх үйлчилгээний процесс;
- 3/ Төрийн албан хаагчтай холбогдох процессыг тодорхойлох;
- 4/ Төрийн байгууллага хоорондын процессыг тодорхойлох.

Үндсэн зарчим:

- 1/ Хүн төвтэй байх;
- 2/ Процессыг бүхэлд нь шинжлэх;
- 3/ Үр ашиг, бүтээмжийг дээд хэмжээнд хүргэх;
- 4/ Төрийн үйл ажиллагаанд цахим шилжилт ба мэдээллийн технологийг үр ашигтай, ухаалгаар ашиглах;
- 5/ Байгууллага хоорондын уялдаа холбоо, мэдээлэл солилцоог тодорхойлох, хамтын ажиллагааг сайжруулах;
- 6/ Төрийн үйлчилгээн дэх тасралтгүй сайжруулалт ба хяналтыг тогтмол хэрэгжүүлж хэвших;
- 7/ Удирдлагын манлайлал ба өөрчлөлтийн удирдлагаар хангах.

Түүнчлэн төрийн үйлчилгээнд процессын дахин инженерчлэл хийх ажлын хүрээнд Засгийн газартай үйл ажиллагаагаа уялдуулан хамтран ажиллахыг Улсын Их Хуралд ажлаа шууд хариуцан тайлагнадаг байгууллагын дарга нарт үүрэг болгов.

13. "ЗЭЭЛИЙН ХҮҮГ БУУРУУЛАХ ХҮРЭЭНД АВАХ ЗАРИМ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТУХАЙ"

БАТАЛСАН ОГНОО 2025.07.08 Дугаар 79	ТӨСӨЛ САНААЧИЛСАН Эдийн засгийн байнгын хорооноос боловсруулсан.	ДАГАЖ МӨРДӨХ ХУГАЦАА 2025.08.22
--	---	---------------------------------------

"Зээлийн хүүг бууруулах стратеги батлах тухай" Монгол Улсын Их Хурлын 2020 оны 21 дүгээр тогтоолын хэрэгжилтийг хянан шалгах үүрэг бүхий Эдийн засгийн байнгын хорооны ажлын хэсгээс гаргасан санал, дүгнэлтийг үндэслэн тогтоол баталлаа.

Тогтоолоор зээлийн хүүг тогтооход банкны системд ялгаатай хэрэглэж байгаа хугацаатай хадгаламж хэрхэн нөлөөлж байгааг тодорхойлж, эрсдэл багатай зээлдэгчид олгох зээлийн хүүгийн мэдээллийг ил тод, нээлттэй зарладаг байх, гадаадын банкны салбарыг Монгол Улсад байгуулах, үйл ажиллагаа эрхлэх нөхцөл, шалгуурыг шинэчлэх зэрэг асуудлыг судалж, холбогдох арга хэмжээг авч хэрэгжүүлэхийг Монголбанканд даалгав. Мөн банк бус санхүүгийн байгууллагын дүрмийн сангийн доод хэмжээг тогтоохтой холбоотой шаардлага, шалгуурыг төв болон орон нутгийн нөхцөл байдалд нийцүүлж, ялгамжтай тогтоох асуудлыг судлан, холбогдох арга хэмжээ авахыг Санхүүгийн зохицуулах хороонд үүрэг болгожээ.

Түүнчлэн зээлийн хүүгийн дээд хязгаарыг бизнесийн, хэрэглээний болон бусад зээл гэсэн хэлбэрээр төрөлжүүлэн тогтоох, зээлийн барьцаа хөрөнгийн үнэлгээг зээлжих чадварын зэрэглэлтэй уялдуулан боловсронгуй болгох чиглэлээр санал боловсруулахыг Монголбанк, Санхүүгийн зохицуулах хороо, санхүү, төсвийн асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүнд тус тус даалгасан байна.

14. "МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН БАЙНГЫН ХОРООНЫ БҮРЭЛДЭХҮҮНИЙГ ШИНЭЧЛЭН БАТЛАХ ТУХАЙ"

БАТАЛСАН ОГНОО 2025.07.09 Дугаар 80	ТӨСӨЛ САНААЧИЛСАН Төрийн байгуулалтын байнгын хорооноос боловсруулсан.	ДАГАЖ МӨРДӨХ ХУГАЦАА 2025.07.09
--	---	---------------------------------------

Монгол Улсын Их Хурлын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хууль батлагдаж, Улсын Их Хурал найман Байнгын хороотой байхаар хуульчилсны дагуу Байнгын хороодын бүрэлдэхүүнийг шинэчлэн баталж, тогтоол гаргалаа.

Тогтоолоор Өргөдлийн байнгын хороог 24, Хууль зүйн байнгын хороог 25, Аюулгүй байдал, гадаад бодлогын болон Төсвийн байнгын хороог тус бүр 29, Байгаль орчин, хүнс, хөдөө аж ахуйн, Хүний хөгжил, нийгмийн бодлогын байнгын хороог тус бүр 30, Эдийн засгийн, Төрийн байгуулалтын байнгын хороодыг тус бүр 32 гишүүний бүрэлдэхүүнтэй батлав.

Монгол Улсын Их Хурлын тухай хуульд оруулсан нэмэлт, өөрчлөлтөөр Байнгын хороод 32 хүртэл гишүүний бүрэлдэхүүнтэй байх, Төрийн байгуулалтын болон Төсвийн байнгын хорооны бүрэлдэхүүнд Засгийн газрын гишүүний албан үүргийг хавсран гүйцэтгэж байгаа гишүүн хоёроос илүүгүй, бусад Байнгын хорооны бүрэлдэхүүнд гурваас илүүгүй байхаар заасныг баримтлан, Улсын Их Хурал дахь олонх, цөөнхийн харьцаа, нам, эвслийн Улсын Их Хуралд авсан суудлын хувийг харгалзан Байнгын хороодын бүрэлдэхүүнийг баталсан байна.

15. "МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ЗАРИМ ДЭД ХОРООНЫ БҮРЭЛДЭХҮҮНИЙ ТУХАЙ" УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ТОГТООЛД НЭМЭЛТ, ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ"

БАТАЛСАН ОГНОО 2025.07.09 Дугаар 83	ТӨСӨЛ САНААЧИЛСАН Төрийн байгуулалтын байнгын хорооноос боловсруулсан,	ДАГАЖ МӨРДӨХ ХУГАЦАА 2025.07.09
--	--	---------------------------------------

Монгол Улсын Их Хурлын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулиар Улсын Их Хурал 15 дэд хороотой ажиллахаар тогтоосны дагуу "Монгол Улсын Их Хурлын зарим дэд хорооны бүрэлдэхүүний тухай" 2024 оны 16 дугаар тогтоолд нэмэлт, өөрчлөлт орууллаа.

Тогтоолд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай уг тогтоолоор шинээр байгуулсан Агаар, орчны бохирдлын, Аялал жуулчлалын хөгжлийн, Боловсрол, шинжлэх ухааны, Бүсчилсэн хөгжлийн, Ёс зүйн, Жижиг, дунд үйлдвэрлэлийн хөгжлийн, Инновац, цахим бодлогын хөгжлийн, Соёл, спорт, залуучуудын, Хүнс, хөдөө аж ахуйн дэд хороодын бүрэлдэхүүнийг батлав. Мөн Тогтвортой хөгжлийн зорилгын, Төсвийн зарлагын хяналтын болон Хүний эрхийн дэд хороодын бүрэлдэхүүнд өөрчлөлт орууллаа.

16. "ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ӨРИЙН БАТАЛГАА ГАРГАХ ЗӨВШӨӨРӨЛ ОЛГОХ ТУХАЙ"

БАТАЛСАН ОГНОО 2025.07.09 Дугаар 86	ТӨСӨЛ САНААЧИЛСАН Монгол Улсын Засгийн газраас 2025.07.07-ны өдөр өргөн мэдүүлсэн.	ДАГАЖ МӨРДӨХ ХУГАЦАА 2025.07.09
--	--	---------------------------------------

Засгийн газраас өргөн мэдүүлсний дагуу тогтоолын төслийг Улсын Их Хурал яаралтай горимоор хэлэлцэн батлав.

Тогтоолоор "Нэгдүгээр тойрог зам" төслийн эх үүсвэрийг татан төвлөрүүлэх зорилгоор авах зээллэгийн 2025 онд ашиглах 260.3 сая ам.долларын үндсэн болон хүүгийн төлбөрийн 85 хувь хүртэлх хэмжээнд "Нийслэлийн хөрөнгө оруулалтын газар" орон нутгийн өмчит аж ахуйн тооцоотой үйлдвэрийн газарт Засгийн газраас өрийн баталгаа гаргахыг зөвшөөрсөн байна.

Улаанбаатар хотод шинээр барих хурдны тойрог замын барилга угсралтын ажил 2025 оны 12 дугаар сард эхэлж, хоёр жил үргэлжлэн, 2028 оны нэгдүгээр сард ашиглалтад орохоор урьдчилан тооцоолжээ. Энэ замын урсгал хотын зах хэсгээр улс, орон нутгийн гол замуудтай шууд холбогдож, төвийн дүүргүүдийн хөдөлгөөний ачаалал мэдэгдэхүйц бууруулна гэж төсөл санаачлагчид үзсэн бөгөөд зөвхөн хот доторх хөдөлгөөнийг зохицуулаад зогсохгүй нийслэл орчмын бүс нутгийн хөгжил, авто замын сүлжээг өргөжүүлэх стратегийн ач холбогдолтой гэж дүгнэсэн байна.

17. "МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН 2025 ОНЫ НАМРЫН ЭЭЛЖИТ ЧУУЛГАНЫ ХУГАЦААНД ХИЙХ ТӨЛӨВЛӨГӨӨТ ХЯНАЛТ ШАЛГАЛТЫН ЦАГЛАВАР БАТЛАХ ТУХАЙ"

БАТАЛСАН ОГНОО 2025.07.09 Дугаар 88	ТӨСӨЛ САНААЧИЛСАН Төрийн байгуулалтын байнгын хорооноос боловсруулсан.	ДАГАЖ МӨРДӨХ ХУГАЦАА 2025.09.05
--	---	--

Монгол Улсын Их Хурлын 2025 оны намрын ээлжит чуулганы хугацаанд хууль тогтоомжийн биелэлтийг хянан шалгах зургаа, тайлан, мэдээлэл, илтгэл хэлэлцэх 10, хяналт шалгалтын бусад асуудлаар 10, нийт 26 хяналт шалгалт хийхээр төлөвлөж, тогтоол баталлаа.

Цаглавараар товлосон төлөвлөгөөт хяналт шалгалтыг явуулснаар хууль, Улсын Их Хурлын бусад шийдвэрийн биелэлтийг хянан шалгах Монгол Улсын Их Хурлын онцгой бүрэн эрхийн хэрэгжилт хангагдах юм.

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ДАРГА ДАШЗЭГВИЙН АМАРБАЯСГАЛАН 2025 ОНЫ ХАВРЫН ЭЭЛЖИТ ЧУУЛГАНЫГ ХААЖ ХЭЛСЭН ҮГ

2025.07.09

Эрхэм хүндэт ард иргэд ээ

Эрхэм хүндэт Улсын Их Хурлын гишүүд ээ,

Улсын Их Хурлын гишүүд тангараг өргөж ажилдаа орсноос хойш даруй нэг жил өнгөрлөө. Амжиж бүтээсэн, алдаж оносноо эргэн харах, цаашдын ажлаа бодитой, оновчтой эрэмбэлэх мөч тохиож байна.

126 гишүүнтэй шинэ парламентын ес дэх бүрэн эрх хэрэгжиж эхэлсэн нэг жилийн хугацаанд нийт 144 хууль, 146 тогтоол бид хэлэлцэн баталсан байна. Үүнээс 2025 оны хаврын ээлжит чуулганы хугацаанд 65 хууль, 60 тогтоол хэлэлцэн баталлаа.

Эрхэм хүндэт иргэд ээ,

Ард түмний төлөөлөл болсон Улсын Их Хурал олон түмнээ байнга сонсож байх ёстой. Төрийн эрх барих дээд байгууллагын шийдвэр өргөн олонд хүлээн зөвшөөрөгдөхийн үндэс нь ард түмнийхээ итгэл сэтгэл, хүсэл эрмэлзлийг мэдэрч ойлгох явдал байдаг. Тиймээс Улсын Их Хурлын даргын хувьд парламентыг олон ургалч үзэлд тулгуурлах, ил тод, нээлттэй байх, "хүн төвтэй" ойлголцол, зөвшилцлийг баримтлахад нэн тэргүүнд анхаарч ажиллалаа.

Энэ удаагийн таван нам, эвслээс бүрдсэн Улсын Их Хурал нь парламентын ардчиллын үндэс суурийг гүнзгийрүүлэн бэхжүүлж, ард түмний төлөөллийн дуу хоолой болсон Улсын Их Хурлын институцын хараат бус байдал, шийдвэр гаргах чадамж, хариуцлагын тогтолцоог улам төгөлдөржүүлснээр бид Монгол Улсын парламентын засаглалыг бодит утгаар нь баталгаажуулж чадаж байна. Энэ бол зөвхөн нэг сонгуулийн мөчлөгийн үр дүн бус, ардчиллын замыг тууштай баримтлагч Монголын төр, нийгмийн олон институцүүдийн хамтын хүчин чармайлтын үр дүн юм.

Улсын Их Хурал намрын ээлжит чуулганаар баталсан 2024-2028 оны стратеги төлөвлөгөөндөө ил тод, нээлттэй, хүртээмжтэй байх, иргэдийн оролцоог хангах үнэт зүйлийг онцлон тусгасан билээ. Түүнчлэн хүн төвтэй хууль буюу хууль хүний эрхийг дээдэлсэн, хүн төвтэй үзэл санаа бүхий байх, цаг үеийн шаардлагад нийцсэн хууль буюу нийгмийн хурдацтай хөгжлийн шаардлагад нийцүүлэн, эрх зүйн зохицуулалтыг цаг алдалгүй гаргадаг байх, иж бүрэн зохицуулалттай, ойлгомжтой хууль буюу хуулийг тодорхой, ойлгомжтой болгож, хууль болон журмаар зохицуулах харилцааны заагийг тодорхойлох гэсэн эрх зүйн орчны "ГУРВАН ТӨГӨЛДӨРШИЛ"-ийн бодлогыг хэрэгжүүлэх үндэс суурь болсон төр төвтэй хуулиас хүн төвтэй хууль руу шилжих, хуулиас давсан журмыг цэгцлэх, хууль ба журмын зохист харьцааг хангах эрх зүйн үндсийг Хууль тогтоомжийн тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулиар бий болгож чадлаа.

Тодруулбал, журам батлах нэрээр хуулиар тогтоосон иргэний эрх зүйн байдлыг дордуулдаг явдал цаашид үгүй болно. Журам зөвхөн хуулийг хэрэгжүүлэх, зохион байгуулалтын арга хэмжээ авах зорилгоор батлагддаг болно. Мөн өөрийн чиг үүрэгт нь хамааралгүй байхад журам баталдаг явдал үүгээр таслан зогсоогдоно. Түүнчлэн хүний эрхийн ноцтой зөрчил, хүнд суртал, авлига, албан тушаалын хэрэг бий болох боломжийг үгүй хийж, Засгийн газарт чиглэл болгож 350 орчим хууль дагасан журмуудыг цэгцлэх Улсын Их Хурлын тогтоолыг баталсан.

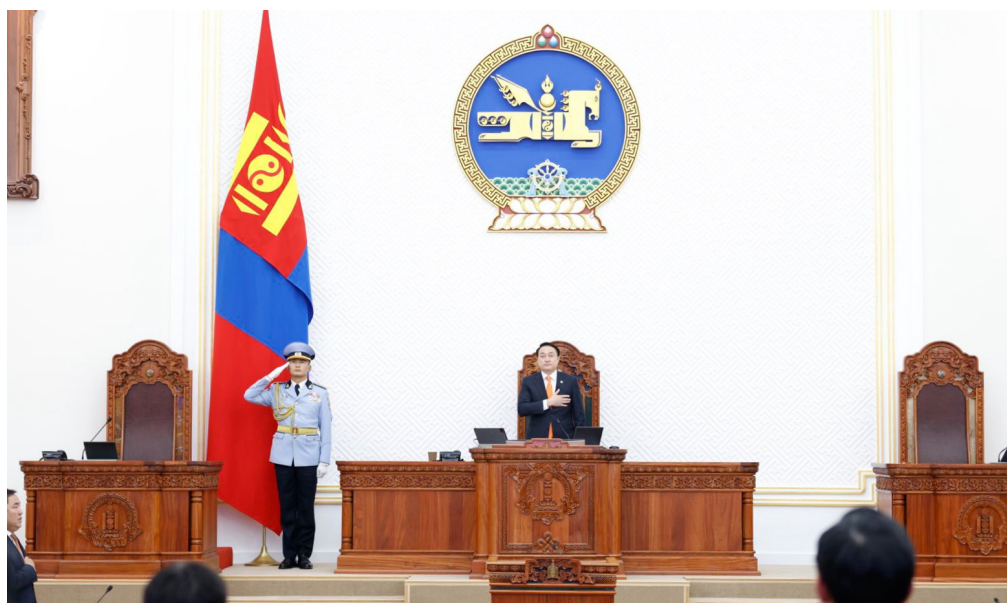
Намрын ээлжит чуулган эхлэх хугацааг наашлуулж, есдүгээр сарын 15-ны өдрөөс эхлүүлж, төсвийн төслийг хэлэлцэх хэлэлцүүлгийн үе шатыг шинээр нэмж, дөрөв байсныг тав үе шаттай болгож өөрчилсөн. Ингэснээр Улсын Их Хурлын гишүүд тойрогтоо төсвийн төслийг мэргэжлийн байгууллага, ард иргэдийн дунд олон талын оролцоог хангаж, илүү нухацтай хэлэлцэх эрх зүйн орчин бүрдэж чадсан.

Парламентыг илүү нээлттэй, иргэддээ ойр байлгах зорилгоор “Нээлттэй парламент-2025” хөтөлбөрийг хэрэгжүүлж эхэлсэн. Энэ хөтөлбөрөөр оюутан залуус болон ахмад үеийн төлөөллийг парламентын үйл ажиллагаанд хамруулан, мэдлэг, туршлага солилцож, шинэ сэтгэлгээний гүүрийг бүтээх, ахмадын арвин туршлагыг хослуулахыг зорьж байна. Эдгээр хөтөлбөрт залуу, ахмад үеийг идэвхтэй хамруулахын зэрэгцээ хууль тогтоох ажиллагааны бэлтгэл хангаж ажилласан Улсын Их Хурлын Тамгын газрын хамт олонд талархал илэрхийлье.

Эрхэм хууль тогтоогчид оо,

Та бид төрийнхөө сүлдэнд тангараг өргөж байсан мөч саяхан. Бидэнд хийх ажил их, ард түмний хүлээлт өндөр байгаа тул үлдэж буй гурван жилийн хугацаанд илүү үр бүтээлтэй ажиллах хэрэгтэй.

Шинээр бүрдсэн парламентад гишүүд эзэмшсэн мэргэжил, хуримтлуулсан туршлагаар онцгойрон ялгарч, хэлэлцэж буй мэргэжлийн нарийн, ээдрээ төвөгтэй асуудалд жинхэнэ мэргэжлийн байр сууринаас хандах арга барил, уур амьсгал маш чухал байлаа. Түүнчлэн Улсын Их Хурлын өмнөх бүрэн эрхийн хугацаанд хэлэлцэж батлаагүй хууль, тогтоолын төслүүдийг хууль санаачлагчид нь буцаасанд тооцдог зохицуулалттай тул гишүүд ажлын гүн

рүү даруй орох, чиг үүргээ шуурхай хэрэгжүүлж эхлэх хэрэгцээ шаардлага байсныг энд дурдах нь зүйтэй. Тиймээс Улсын Их Хурлын даргын хувьд хуулиар олгогдсон бүрэн эрхийн хүрээнд гишүүдийн санал бодлыг харгалзан, мөн зарим гишүүдэд тухайлан итгэл хүлээлгэн ачаа үүрүүлж ажлын хэсгүүдэд хуваарилан ажиллуулсан. Эдгээр ажлын хэсгүүд нь хууль, бодлогын баримт бичиг боловсруулах, тухайн салбарын ажлын гүнд орж нарийвчлан танилцах зэрэг чиг үүргийг хэрэгжүүлж ажиллажээ. Асуудлыг судалж дүгнэх, Засгийн газар болон холбогдох байгууллагуудтай хамтран ажиллах замаар хуулийн төслүүдийг боловсруулж батлуулах, санал, дүгнэлт танилцуулах зэргээр бодит үр дүнд хүрсэн ажлын хэсгүүдийг ахалсан болон түүнд орж ажилласан нийт гишүүдэд талархал дэвшүүлж байна.

Улсын Их Хурлын гишүүдийн ахалсан ажлын хэсгүүд Хууль тогтоомжийн тухай, Замын хөдөлгөөний аюулгүй байдлын тухай, Монгол Улсын Их Хурлын чуулганы хуралдааны дэгийн тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслүүд болон Хөдөө аж ахуйн тухай анхдагч хуулийн төсөл зэрэг олон хууль тогтоолуудыг өргөн мэдүүлж, хэлэлцүүлэн батлуулаад байна.

66

Түүнчлэн Төрийн болон орон нутгийн өмчийн тухай хууль тогтоомжийг шинэчлэх, Хэвлэл мэдээллийн эрх чөлөөг хангах талаар хууль тогтоомжийг боловсронгуй болгох, Жагсаал, цуглаан хийх журмын тухай хуулийг боловсронгуй болгох, Стандартын эрх зүйн орчныг шинэчлэх асуудлаар холбогдох яам, байгууллагуудтай хамтран ажилласны дүнд эдгээр хуулийн төслүүдийг хэлэлцүүлэхээр Засгийн газраас Улсын Их Хуралд өргөн мэдүүлээд байна.

Үүний зэрэгцээ өнөөгийн аж ахуй, арилжаа, бизнесийн эрх зүйн харилцааг зохицуулж байгаа, 23 жилийн өмнө батлагдсан Иргэний хуулийн хэрэгжилтийг судалж танилцах, санал, дүгнэлт боловсруулах ажлын хэсэг идэвх санаачилгатай ажиллаж, энэ хуулийн хэрэгжилтийн өнөөгийн нөхцөл байдлын талаар 40 гаруй судлаач, хуульчдын багаар томоохон хэмжээний судалгаа хийлгэж, үр дүнтэй ажиллаж чаджээ. Энэхүү судалгааны үр дүн хэлэлцүүлгийн шатанд байгаа Арилжааны тухай хуулийг хэлэлцэхэд үнэтэй хувь нэмэр болно гэдэгт эргэлзэхгүй байна.

Одоо мөрдөгдөж байгаа эрүүл мэндийн үйлчилгээний санхүүжилтийн арга нь тоо, хэмжээнд тулгуурласан, тэрхээр эмнэлгүүдэд эдийн засгийн сонирхол төрүүлж байгааг эрс өөрчлөх ёстой. Мөн эрүүл мэндийн тусламж үйлчилгээний чанарт үндэслэн санхүүжилт олгох загварыг бий болгох шаардлагатай байна. Тиймээс эрүүл мэндийн тусламж үйлчилгээний чанар, хүртээмжийг сайжруулах, эрүүл мэндийн даатгалын тогтолцоог оновчтой болгох, хүнс эмийн хяналт, зохицуулалтын тогтолцоог боловсронгуй болгох гурван ажлын хэсэг байгуулан ажиллаж, эрүүл мэндийн асуудлаарх эдгээр ажлын хэсгүүд салбарын мэргэжилтнүүдийн санал бодлыг сонсох ажил хийж, үүсээд байгаа асуудлын учир шалтгааныг олох чиглэлээр олон ажил хийж, олон эрдэмтэн, судлаачийг оролцуулан санал дүгнэлтээ боловсруулан танилцуулаад байна.

Тухайлбал, хаврын ээлжит чуулганы хугацаанд эдгээр ажлын хэсэг нийт 178 удаа хуралдаж, олон нийт, мэргэжилтнүүдийн дунд 46 хэлэлцүүлгийг зохион байгуулсан үр дүнтэйгээр ажиллажээ.

Тодруулбал, төрийн албаны эрх зүйн орчныг боловсронгуй болгох, татварын хууль тогтоомжийг шинэчлэх, төр хувийн хэвшилтэй өрсөлдөхгүй байх зарчмын хүрээнд холбогдох эрх зүйн орчныг боловсронгуй болгох, Монгол хүний амьдралын чанарыг дээшлүүлэх, хүн амын өсөлтийг дэмжих асуудлаар холбогдох хууль тогтоомжийн хэрэгжилтийг эрчимжүүлэх, Холбоо, сангийн тухай хуулийн төслийг боловсруулах, гэр бүлийн хууль тогтоомжийг боловсронгуй болгох, шүгэл үлээх журмын талаарх эрх зүйн орчныг бий болгох ажлын хэсгүүдийг онцлон дурдъя.

Өндөр бүтээмжтэй төрийн албыг хөгжүүлэхэд талуудын идэвх чармайлт, харилцан ойлголцол нэн чухал байдаг. Үүнийг хурдасгах, түлхэц өгөх зорилгоор Улсын Их Хурлын даргын захирамжаар төрийн үйлчилгээний процессын дахин инженерчлэлийн талаар санал, дүгнэлт боловсруулах үүрэг бүхий ажлын хэсэг байгуулагдан ажиллаж, процессын дахин инженерчлэлийн ажлыг үр дүнтэй зохион байгуулах, нэгдсэн ойлголт, арга зүй, удирдлагаар хангах зорилгоор тогтоолыг хэлэлцэн баталсан.

Төрийн албаны эрх зүйн орчныг боловсронгуй болгоход Улсын Их Хуралд байгуулагдсан ажлын хэсэгтэй шийдэл, хувилбар, санаа оноогоо хуваалцан хамтран ажиллаж, намрын ээлжит чуулганы хугацаанд багтаан Засгийн газраас хуулийн төслийг өргөн мэдүүлэх нь зүйтэй.

Аж ахуйн чиглэлээр үйл ажиллагаа явуулж байгаа төрийн тодотголтой хуулийн этгээдийн удирдлага, зохион байгуулалтыг шинэчлэн сайжруулж, үр ашиг, ил тод байдлыг нэмэгдүүлж, зардал бууруулах, компаниудыг хувьчлах, татан буулгах ажлыг эрчимжүүлэх шаардлагатайг онцлон тэмдэглэн хэлье.

Эдгээр ажлын хэсгийн ахлагч нар үр дүн гаргахын төлөө асуудалдаа төвлөрч, гишүүдийнхээ оролцоог идэвхжүүлэх шаардлагатайг тухайлан сануулж байна. Мөн ажлын хэсгүүдэд мэргэжил, арга зүйн туслалцаа үзүүлэх ажлыг эрчимжүүлэхийг Улсын Их Хурлын Тамгын газарт даалгаж байна.

Эрхэм гишүүд ээ,

Хүртээмжтэй байх, иргэдийн оролцоог хангах, хариуцан тайлагнадаг байх нь Улсын Их Хурлын үнэт зүйлийн нэг билээ.

Улсын Их Хурлын эрхэм гишүүд Та бүхэн чуулганы завсарлагын хугацаанд баталсан хууль тогтоомжоо сонгогч түмэндээ ойлгуулан таниулах ажлыг идэвхтэй хийж, хэлэлцүүлгийн шатанд байгаа болон боловсруулж буй хуулийн төслүүдийн талаар иргэд, олон нийттэй нээлттэй санал солилцож, тэдний дуу хоолой, төлөөлөл байх эрхэм үүргээ нэр төртэй биелүүлэхийг хүсье.

Эх нутаг болон дэлхийн өнцөг булан бүрд аж төрөн суугаа эрхэм хүндэт монголчууд Та бүхэндээ Тулгар төрийн 2234 жил, Их Монгол Улсын 819 жил, Үндэсний эрх чөлөө, тусгаар тогтнолоо сэргээн мандуулсны 114 жил, Ардын хувьсгалын 104 жил, Ардчилсан хувьсгалын 35 жилийн ой, Үндэсний их баяр наадмын мэндийг өргөн дэвшүүлье.

Монгол түмний минь хийморь сүлд өөдөө байж, эх орон маань энх амгалан орших болтугай.

Монгол Улсын Их Хурлын 2025 оны хаврын ээлжит чуулган хаасныг мэдэгдье.

